

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SERPİL URAL'IN ÇOCUK KİTAPLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Prof.Dr.Kemal YÜCE

Hazırlayan
Ödül ÜZEL

Çanakkale – 2007

“Serpil Ural’ın Çocuk Kitaplarının İncelenmesi”
adlı çalışma,
jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Başkan.....
Prof. Dr. Kemal YÜCE (Danışman)

Üye.....
Yard. Doç. Dr. Hulusi GEÇGEL

Üye.....
Dr. Mustafa Aydın BAŞAR

ÖZET

Bu çalışma Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının biçimsel, dil, içerik özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada çocuk edebiyatı kavramı, çocuk edebiyatının genel nitelikleri, çocuk edebiyatında önemli yerleri olan çocuk kitaplarının ve hikâyelerinin özellikleri ve aynı zamanda 7–11 yaş grubu çocuklarının gelişim özellikleri yer almaktadır. Bu bölümler çalışmanın temellendirilmesi açısından önemlidir.

Bu çalışmada, Serpil Ural'ın 21 çocuk kitabı incelenmiş ve bu kitapların ve kitaplardaki hikâyelerin çocuklar için uygunluğu değerlendirilmiştir. Söz konusu eserlerin çocukların seviyesine ilgi ve ihtiyaçlarına ne ölçüde seslendiği, çocuk kitaplarında bulunması gereken kriterlere uygunluğu gibi konuların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Serpil Ural'ın çocuk kitapları biçimsel özelliklerine göre incelenerek kapak, resim, yazı karakteri, kitabın boyutu, sayfa düzeni, ciltleme gibi özelliklere göre değerlendirilmiştir.

Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının içerik özelliklerinin değerlendirilmesinde dilbilgisi ve güçlük formülleri esas alınmıştır. Kitaplardaki edebi türün hikâyeye olduğu tespit edilerek bu hikâyelerin unsurlarının çocuk edebiyatına ne ölçüde uyduğu değerlendirilmiştir.

Aynı zamanda bu çalışmada Serpil Ural'la görüşülerek onun düşüncelerine de yer verilmiştir.

Kitapların, biçimsel özellikleri ve içerik özellikleriyle genel olarak değerlendirilmiştir ve önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

This study has been done to determine Serpil Ural's children stories' formal, linguistic and content properties.

In the study, the children literature concept, the general characteristics of children literature, the stories' and children books' properties that play an important role in children literature and also the growth characteristics of children between the age of 7-12 take part. These parts are important in setting the study.

In this study, 21 children books of Serpil Ural have been examined and the suitability of them and the stories in them for children have been evaluated. To what extent the works that were mentioned could supply the needs of children and their suitability to the criteria that should exist in children stories have been evaluated.

Serpil Ural's children books have been evaluated by examining through formal characteristics according to cover, picture, font, book's dimension, page order and binding.

In the evaluation of content properties of Serpil Ural's children books, grammar and difficulty formulas have been based on. By determining that the literary form in the books is story, to what extent these elements of stories adapt to children literature has been evaluated.

In this study, by interviewing Serpil Ural, her ideas have been given place as well.

The books have been evaluated generally with the formal and content characteristics and suggestions were made.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖNSÖZ.....	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Çocuk Edebiyatı.....	2
1.1.1. Çocuk Edebiyatının Genel Nitelikleri.....	5
1.1.2. Çocuk Kitaplarının Özellikleri.....	7
1.1.2.1. Çocuk Kitaplarının Biçimsel Özellikleri.....	7
1.1.2.1.1.Kapak.....	7
1.1.2.1.2. Kâğıt.....	8
1.1.2.1.3. Sayfa Düzeni.....	9
1.1.2.1.4. Resim Özellikleri.....	9
1.1.2.1.5. Harfler ve Punto.....	11
1.1.2.1.6. Ciltleme.....	12
1.1.2.1.7.Şekil	12
1.1.2.1.8. Boy.....	13
1.1.2.2. Çocuk Kitaplarının İçerik Özellikleri.....	14
1.1.2.2.1. Dilbilgisi Yönünden İlkeler.....	14
1.1.2.2.1.1. Kelimeler.....	14
1.1.2.2.1.2. Cümleler.....	15
1.1.2.2.2. Güçlük formülleri.....	16
1.1.2.2.2.1. Dale Chall Formülü.....	16
1.1.2.2.2.2. Flesch Formülü.....	17
1.1.2.2.2.3. Gunning Formülü.....	18
1.1.2.2.3. Eğitim Yönünden İlkeler	19
1.1.2.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	20
1.1.2.2.5. Konu.....	20

1.1.2.2.6. Tema.....	22
1.1.2.2.7. Karakterler	22
1.1.2.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)	23
1.1.3. Çocuk Hikâyelerinde Bulunması Gereken Özellikler.....	24
1.1.4. 7–11 Yaş Grubu Çocuklarının Gelişim Özellikleri.....	26
1.2. Problem Durumu	28
1.3.Amaç.....	28
1.4. Araştırmanın Önemi.....	29
1.5. Sayıtlar.....	30
1.6.Sınırlılıklar.....	30
BÖLÜM II.....	31
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	31
2.1. Araştırma Modeli	31
2.2. Evren ve Örneklem	31
2.3. Veri Toplama.....	31
2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	32
BÖLÜM III	33
BULGULAR ve YORUMU	33
3.1. Serpil Ural’ın Hayatı ve Eserleri.....	33
3.1.1. Uluslararası Barış.....	35
3.1.2. Gözlem ve Eksikleri Tamamlama.....	36
3.1.3. Belgesel Kitaplar.....	37
3.1.4. Aldığı Ödüller.....	37
3.1.5. Çeviri Kitaplar.....	38
3.2. Serpil Ural’ın Çocuk Kitaplarının İncelenmesi.....	39
3.2.1. ARMAĞAN.....	39
3.2.1.1 Biçimsel Özellikler.....	39
3.2.1.2. İçerik Özellikleri.....	40
3.2.1.2.1.Dilbilgisi.....	41
3.2.1.2.1.1. Kelimeler.....	41

3.2.1.2.1.2. Cümleler.....	42
3.2.1.2.2. Güçlük formülleri.....	45
3.2.1.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	46
3.2.1.2.4. Sosyolojik Yönden incelenmesi.....	46
3.2.1.2.5. Konu.....	47
3.2.1.2.6. Tema.....	48
3.2.1.2.7. Kahramanlar.....	48
3.2.1.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	49
3.2.2. AKSAK ALİ.....	49
3.2.2.1. Biçimsel Özellikler.....	49
3.2.2.2. İçerik Özellikleri.....	50
3.2.2.2.1. Dilbilgisi Yönünden İlkeler.....	51
3.2.2.2.1.1. Kelimeler.....	51
3.2.2.2.1.2. Cümleler.....	52
3.2.2.2.2. Güçlük Formülleri.....	53
3.2.2.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	54
3.2.2.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	55
3.2.2.2.5. Konu.....	55
3.2.2.2.6. Tema.....	56
3.2.2.2.7. Kahramanlar.....	57
3.2.2.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	57
3.2.3. MİKROBUN ETTİKLERİ.....	58
3.2.3.1. Biçimsel Özellikler.....	58
3.2.3.2. İçerik Özellikleri.....	59
3.2.3.2.1. Dilbilgisi.....	59
3.2.3.2.1.1. Kelimeler.....	59
3.2.3.2.1.2. Cümleler.....	60
3.2.3.2.2. Güçlük Formülleri.....	63
3.2.3.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	64
3.2.3.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	64

3.2.3.2.5. Konu.....	65
3.2.3.2.6. Tema.....	66
3.2.3.2.7. Kahramanlar.....	66
3.2.3.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	67
3.2.4. SABİHA.....	67
3.2.4.1. Biçimsel Özellikler.....	67
3.2.4.2. İçerik Özellikleri.....	69
3.2.4.2.1. Dilbilgisi.....	69
3.2.4.2.1.1. Kelimeler.....	69
3.2.4.2.1.2. Cümleler.....	71
3.2.4.2.2. Güçlük Formülleri.....	75
3.2.4.2.3.Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	76
3.2.4.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	77
3.2.4.2.5.Konu.....	77
3.2.4.2.6. Tema.....	78
3.2.4.2.7. Kahramanlar.....	78
3.2.4.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	79
3.2.5. PAZARDA NELER VAR NELER.....	79
3.2.5.1. Biçimsel Özellikler.....	79
3.2.5.2. İçerik Özellikleri.....	81
3.2.5.2.1. Dilbilgisi.....	81
3.2.5.2.1.1. Kelimeler.....	81
3.2.5.2.1.2. Cümleler.....	82
3.2.5.2.2. Güçlük Formülleri.....	85
3.2.5.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	86
3.2.5.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	87
3.2.5.2.5. Konu.....	87
3.2.5.2.6. Tema.....	88
3.2.5.2.7. Kahramanlar.....	88
3.2.5.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	89

3.2.6. CABULA MABULA.....	89
3.2.6.1. Biçimsel Özellikler.....	89
3.2.6.2. İçerik Özellikleri.....	91
3.2.6.2.1. Dilbilgisi.....	91
3.2.6.2.1.1. Kelimeler.....	91
3.2.6.2.1.2. Cümleler.....	92
3.2.6.2.2. Güçlük Formülleri.....	94
3.2.6.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	95
3.2.6.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	96
3.2.6.2.5. Konu.....	96
3.2.6.2.6. Tema.....	97
3.2.6.2.7. Kahramanlar.....	97
3.2.6.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	98
3.2.7. KEDİ-FARE-MÜZİK.....	99
3.2.7.1. Biçimsel Özellikler.....	99
3.2.7.2. İçerik Özellikleri.....	100
3.2.7.2.1. Dilbilgisi.....	101
3.2.7.2.1.1. Kelimeler.....	101
3.2.7.2.1.2. Cümleler.....	101
3.2.7.2.2. Güçlük Formülleri.....	103
3.2.7.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	104
3.2.7.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	105
3.2.7.2.5. Konu.....	105
3.2.7.2.6. Tema.....	106
3.2.7.2.7. Kahramanlar.....	106
3.2.7.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	106
3.2.8. BEN DE, BEN DE! BANA DA, BANA DA!.....	107
3.2.8.1. Biçimsel Özellikler.....	107
3.2.8.2. İçerik Özellikleri.....	108
3.2.8.2.1. Dilbilgisi.....	108

3.2.8.2.1.1. Kelimeler.....	108
3.2.8.2.1.2. Cümleler.....	109
3.2.8.2.2. Güçlük Formülleri.....	111
3.2.8.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	112
3.2.8.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	113
3.2.8.2.5. Konu.....	114
3.2.8.2.6. Tema.....	114
3.2.8.2.7. Kahramanlar.....	115
3.2.8.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	116
3.2.9. TAKO YERYÜZÜNDE.....	116
3.2.9.1. Biçimsel Özellikler.....	116
3.2.9.2. İçerik Özellikleri.....	117
3.2.9.2.1. Dilbilgisi.....	117
3.2.9.2.1.1. Kelimeler.....	117
3.2.9.2.1.2. Cümleler.....	118
3.2.9.2.2. Güçlük Formülleri.....	121
3.2.9.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	122
3.2.9.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	123
3.2.9.2.5. Konu.....	123
3.2.9.2.6. Tema.....	124
3.2.9.2.7. Kahramanlar.....	124
3.2.9.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	125
3.2.10. GECE GELENLER.....	126
3.2.10.1. Biçimsel Özellikler.....	126
3.2.10.2.İçerik Özellikleri.....	127
3.2.10.2.1. Dilbilgisi.....	127
3.2.10.2.2. Kelimeler.....	127
3.2.10.2.1.2. Cümleler.....	128
3.2.10.2.2. Güçlük Formülleri.....	131
3.2.10.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	132

3.2.10.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	133
3.2.10.2.5. Konu.....	133
3.2.10.2.6. Tema.....	134
3.2.10.2.7. Kahramanlar.....	134
3.2.10.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	135
3.2.11. EVDEKİ OYUNCAKLAR.....	135
3.2.11.1. Biçimsel Özellikler.....	135
3.2.11.2. İçerik Özellikleri.....	136
3.2.11.2.1. Dilbilgisi.....	136
3.2.11.2.1.1. Kelimeler.....	136
3.2.11.2.1.2. Cümleler.....	137
3.2.11.2.2. Güçlük formülleri.....	140
3.2.11.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	141
3.2.11.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	141
3.2.11.2.5. Konu.....	142
3.2.11.2.6. Tema.....	143
3.2.11.2.7. Kahramanlar.....	144
3.2.11.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	145
3.2.12. ÇİÇEĞİN ÖMRÜ.....	145
3.2.12.1. Biçimsel Özellikler.....	145
3.2.12.2. İçerik Özellikleri.....	146
3.2.12.2.1. Dilbilgisi.....	146
3.2.12.2.1.1. Kelimeler.....	146
3.2.12.2.1.2. Cümleler.....	147
3.2.12.2.2. Güçlük Formülleri.....	150
3.2.12.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	151
3.2.12.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	151
3.2.12.2.5. Konu.....	151
3.2.12.2.6. Tema.....	152
3.2.12.2.7. Kahramanlar.....	152

3.2.12.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	153
3.2.13. İYİ GECELER.....	153
3.2.13.1. Biçimsel Özellikler.....	153
3.2.13.2. İçerik Özellikleri.....	154
3.2.13.2.1. Dilbilgisi.....	154
3.2.13.2.1.1. Kelimeler.....	155
3.2.13.2.1.2. Cümleler.....	155
3.2.13.2.2. Güçlük Formülleri.....	157
3.2.13.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	158
3.2.13.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	158
3.2.13.2.5. Konu.....	158
3.2.13.2.6. Tema.....	160
3.2.13.2.7. Kahramanlar.....	160
3.2.13.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	161
3.2.14. GÜRÜLTÜCÜ ALİ.....	161
3.2.14.1. Biçimsel Özellikler.....	161
3.2.14.2. İçerik Özellikleri.....	162
3.2.14.2.1. Dilbilgisi.....	162
3.2.14.2.1.1. Kelimeler.....	163
3.2.14.2.1.2. Cümleler.....	163
3.2.14.2.2. Güçlük Formülleri.....	167
3.2.14.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	168
3.2.14.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	168
3.2.14.2.5. Konu.....	168
3.2.14.2.6. Tema.....	169
3.2.14.2.7. Kahramanlar.....	169
3.2.14.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	171
3.2.15. TEK GÖZLÜ KEDİ.....	171
3.2.15.1. Biçimsel Özellikler.....	171
3.2.15.2. İçerik Özellikleri.....	172

3.2.15.2.1. Dilbilgisi.....	172
3.2.15.2.1.1. Kelimeler.....	173
3.2.15.2.1.2. Cümleler.....	174
3.2.15.2.2. Güçlük Formülleri.....	176
3.2.15.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	177
3.2.15.2.4.Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	177
3.2.15.2.5. Konu.....	178
3.2.15.2.7. Kahramanlar.....	179
3.2.15.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	180
3.2.16. BAHÇEDEKİ TIRTIL.....	180
3.2.16.1. Biçimsel Özellikler.....	180
3.2.16.2.1.Dilbilgisi.....	181
3.2.16.2.1.1. Kelimeler.....	181
3.2.16.2.1.2. Cümleler.....	183
3.2.16.2.2. Güçlük Formülleri.....	185
3.2.16.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	186
3.2.16.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	186
3.2.16.2.5. Konu.....	187
3.2.16.2.6. Tema.....	188
3.2.16.2.7. Kahramanlar.....	188
3.2.16.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	189
3.2.17. TOP TAVŞAN.....	189
3.2.17.1. Biçimsel Özellikler.....	189
3.2.17.2. İçerik Özellikleri.....	190
3.2.17.2.1.Dilbilgisi.....	191
3.2.17.2.1.1. Kelimeler.....	191
3.2.17.2.1.2. Cümleler.....	192
3.2.17.2.2.Güçlük Formülleri.....	194
3.2.17.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	195
3.2.17.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	195

3.2.17.2.5. Konu.....	196
3.2.17.2.6. Tema.....	196
3.2.17.2.7. Kahramanlar.....	197
3.2.17.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	197
3.2.18. TONTON'UN YEMEĞİ.....	198
3.2.18.1. Biçimsel Özellikler.....	198
3.2.18.2. İçerik Özellikleri.....	199
3.2.18.2.1. Dilbilgisi.....	199
3.2.18.2.1.1. Kelimeler.....	199
3.2.18.2.1.2. Cümleler.....	200
3.2.18. 2.2. Güçlük Formülleri.....	202
3.2.18.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	203
3.2.18.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	204
3.2.18.2.5. Konu.....	204
3.2.18.2.6. Tema.....	205
3.2.18.2.7. Kahramanlar.....	205
3.2.18.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	206
3.2.19. DİŞLEK BÜYÜYOR.....	206
3.2.19.1. Biçimsel Özellikler.....	206
3.2.19.2. İçerik Özellikleri.....	207
3.2.19.2.1. Dilbilgisi.....	208
3.2.19.2.1.1. Kelimeler.....	208
3.2.19.2.1.2.Cümleler.....	209
3.2.19.2.2. Güçlük Formülleri.....	210
3.2.19.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi.....	211
3.2.19.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi.....	212
3.2.19.2.5. Konu.....	213
3.2.19.2.6. Tema.....	213
3.2.19.2.7. Kahramanlar.....	213
3.2.19.2.8. Ortam (Yer ve Zaman).....	214

3.2.20. ONBAŞI NEZAHAT	214
3.2.20.1. Biçimsel Özellikler	214
3.2.20.2. İçerik Özellikleri	215
3.2.20.2.1. Dilbilgisi	215
3.2.20.2.1.1. Kelimeler	216
3.2.20.2.1.2.Cümleler	217
3.2.20.2.2. Güçlük Formülleri	220
3.2.20.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi	221
3.2.20.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi	222
3.2.20.2.5. Konu	222
3.2.20.2.6. Tema	223
3.2.20.2.7. Kahramanlar	224
3.2.20.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)	224
3.2.21. ŞAFAKTA YANAN MUMLAR	225
3.2.21.1. Olay Örgüsü	225
3.2.21.2. Anlatıcı ve Bakış Açısı	229
3.2.21.3. Zaman	231
3.2.21.4. Yer	231
3.2.21.5. Dil ve Üslûp	231
3.2.21.6. Karakterler	232
3.3 Serpil Ural'ın Çocuk Kitaplarının Konularına Göre Dağılımı	238
BÖLÜM IV	240
SONUÇLAR ve ÖNERİLER	240
4.1. Sonuçlar	240
4.2. Öneriler	242
KAYNAKÇA	244
EKLER	251
Ek 1: Röportaj	251
Ek 2: Serpil Ural'ın Çocuk Kitaplarının İçerik Analiz Tablosu	257

ÖN SÖZ

Anadilin doğru ve etkili bir biçimde kullanımını sağlama, Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biridir. Türkçe dersinin temel amaçlarından okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin çocuğa kazandırılması çok önemlidir. Bu becerilerin çocukta oluşmasında çocuk kitaplarının önemli bir yeri vardır. Çocuğu edebiyatla ilk tanıştıran kuşkusuz çocuk kitaplarıdır.

Ülkemizde ve dünyada tanınan değerli çocuk yazarımız Serpil Ural, eserleriyle birçok ödül kazanmıştır. Bu kadar ödüle sahip olan yazarımızın çocuk kitaplarının incelenmesi çocuk edebiyatı için de önemlidir.

Eserlerinde çocuğu ve evrensel değerleri ön planda tutan Serpil Ural'ın kitapları Milli Eğitim Bakanlığınca Tebliğler Dergisi ile okulöncesi ve ilköğretim birinci sınıflara kaynak kitap olarak tavsiye edilmiştir. Serpil Ural'ın kitaplarının birçok basımevi tarafından yayımlandığını görmekteyiz.

Çalışmada, Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının öğrencilerin zihinsel, duyuşsal ve dilsel gelişimlerine katkıları incelenmeye çalışılmıştır. Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özelliklerinin çocuğa ve çocuk edebiyatına uygunluğu değerlendirilmiştir.

Bu çalışma süresince ilgi, yardım ve teşviklerini esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Kemal YÜCE'ye içten teşekkürlerimi sunarım. Yüksek Lisans ders döneminde ve çalışma sırasında fikir ve kaynak bakımından katkı sağlayan hocalarım Yard. Doç. Dr. Aziz KILINÇ ve Yard. Doç. Dr. Hulusi GEÇGEL'e, eğitim öğretimimde gerek maddî gerekse manevî katkılarını hiç esirgemeyen eşime ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Ödül ÜZEL

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

2–13 yaş grubu, insanın bedensel ve zihinsel gelişim bakımından çocuk kabul edildiği dönemdir (Sever 2000: 351). Bu döneme yönelik yapılan, çocuğa göre, çocuk için yazılan, onlardaki estetik ve zevk duygularını geliştiren her türlü çalışma çocuk edebiyatı kavramıyla açıklanmaktadır. Çocuk edebiyatının en önemli materyali ise şüphesiz çocuk kitaplarıdır.

Öncelikle kitap: “Bir araya getirilmiş, el yazması, basılı yaprakların toplamı” olarak tanımlanmıştır. Çocuk kitapları ise: “Çocukların olay, olgu ve durumların sanatçı bakış açısıyla yorumlanmasına tanık oldukları görsel ve yazılı araçlardır diye tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere öncelikle çocukların bakış açısının ne olduğunun bilinmesi çocuk kitabını oluşturmada önemlidir. Çocuklar, hangi olaylara, hangi yaşlarda, nasıl bakarlar, zihinsel ve bedensel gelişimleri yaşlara göre nasıldır, dil gelişimleri yaşlara göre nasıl farklılıklar göstermektedir, gibi sorulara verilecek cevaplar çocuk kitaplarını oluşturmada en önemli özelliklerdir. Eğitimciler göre çocuğun gelişim evreleri gözetilerek onlara hayat gerçekliğinin sezdirilmesi, kitapların en önemli görevlerinden biridir. (Sever 2006; Güteryüz 2003: 166; Oğuzkan 2001: 368)

Ülkemizde çocuk kitaplarının yaygınlaşması özellikle 7–11 yaş çocuklarına yönelik eserler verilmesi sevindiricidir. Ülkemizde bu yaş grubunda çok emek veren yazarlardan biri de Serpil Ural’dır. Serpil Ural’ın edebiyat dalında iki (Rıfat Ilgaz Gülmece Öykü Yarışması Büyük Ödülü -1997 ve Türkiye İş Bankası Gençlik Romanı Büyük Ödülü-1997), kitap resimleme dalında bir ödülü (Japonya’dan 5. NOMA Uluslararası Çocuk Kitabı Resimleme Yarışması Teşvik Ödülü - 1986) vardır. Bu çalışmada Serpil Ural’ın yirmi bir adet çocuk kitabı incelenirken yazarın hayatı ve düşünceleri de göz önüne alınmıştır.

Çocuk edebiyatı eser incelemelerinde, eser ve yazarın yanında ele alınan yaş grubunun gelişim düzeylerinin de bilinmesi gerekmektedir. Serpil Ural'ın çocuk kitapları 7-11 yaş grubu çocuklarının gelişim düzeyleri düşünülerek ele alınmıştır. Bu yaş grubu çocuklarının zihinsel, duyuşsal ve dilsel gelişimleri belirtilmiş, çocuk kitaplarında bulunulması gereken özelliklerin bu yaş grubuna uygunluğu değerlendirilmiştir. Çocuğa görelilik ilkesinin ön plâna çıktığı incelemede, bilimselliğin sağlanabilmesi için belli ölçüt gereklidir. Bu açıdan öncelikle ele alınan çocuk kitapları, çocuk edebiyatı genel nitelikleri, çocuklar için yazılan eserlerde bulunması ve dikkat edilmesi gereken özellikler, 7-11 yaş grubu çocuklarının gelişim düzeyleri ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

Eser incelemesinde temel alacağımız konuları öncelikle vermek daha uygun olacaktır. Çalışmaya, çocuk edebiyatı kavramı, çocuk edebiyatının genel nitelikleri, çocuk edebiyatında çocuk kitaplarının önemi, özellikleri, çocuk kitaplarının biçimsel özellikleri, çocuk kitaplarının içerik özellikleri, çocuk hikayelerinde bulunması gereken özellikler, 7-11 yaş grubu çocuklarının gelişim ile başlamak gerekmektedir.

1.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı, çocukların ruh ve beden gelişmelerine uygun, onların hayal dünyalarına hitap eden, bayağılıktan ve çirkinlikten uzak, çocuğun anlama, kavrama ve yorumlamasına imkân tanıyan; çocuğu eğitirken eğlendiren sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.

Çocuk edebiyatı ile ilgili yapılmış tanımlar şunlardır:

“Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad” (Oğuzkan 2001: 3).

“Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır” (Şirin 2000: 9).

“Çocuk edebiyatı, çocuğun ilişkilerini düzenleyen yaş grubuna göre, duygu ve düşüncelerini eksiksiz olarak anlatmasını amaç edinen bir edebî türdür” (Yalçın ve Aytaş 2003: 17).

Çocuğun her dönem fiziksel ihtiyaçlarının yanı sıra birtakım ruhsal ihtiyaçlarının da karşılanması gerekir. Bu ihtiyacın karşılanmasında en önemli etkenlerden biri edebiyattır. Çocukların edebiyata ve kitaba neden ihtiyaç duydukları Leland Jacop tarafından altı maddede toplanmıştır (Oğuzkan 2001: 5).

1. Edebiyat hoş vakit geçirici eğlendirici bir şeydir. Hoş vakit geçirtmeyi eğitimin başlıca amaçlarından biri olarak düşünmekten çekinmem. Öğretmenlerin dışında herkesin çalışma saatlerinin azalmış olması, boş zaman uğraşları için daha çok imkân yaratmaktadır. Elbette radyonun, resimli dergilerin, sinemanın ve televizyonun yanında okumaya da yer ayrılması gerekir. Eğer çocuklar okumaktan sadece okumak için zevk almayı öğrenmezler ise iyi yurttaş olma fırsatlarından birini kaçırmış olurlar.

2. Edebiyat ruha canlılık verir yaşama gücünü artırır. Edebiyat çoğu zaman bizi hayatın çok ciddi ve üzücü durumlarından uzaklaştırır, götürür. Güzel bir düz yazı okumanın kazandırdığı yaşantılarla bir insan kısa zamanda bugünkü tasalarından kurtulma imkanı bulur ve sonra da bu tasaların karşısına daha güçlü ve daha dinlenmiş halde çıkmak için yollarını öğrenir. Çocuklara okulda bu gibi yaşantılar edinmek için birtakım fırsatlar verilmediği sürece onlar ruhun canlanıp güçlenmesinde edebiyatın bu şaşırtıcı, olağanüstü değerini hiçbir vakit öğrenemeyeceklerdir.

3. Edebiyat hayatı keşfe yardım eder. Çocuklar hayatı ve yaşama yollarını öğrenmek için edebi eserlere muhtaçtırlar. Başka bir kimsenin hayatını ilgilendiren konuları öğrenmek için edebiyat aracılığıyla elde edilen pek ilginç yaşantıları hiçbir araç kazandıramaz. İyi bir yazar dikkatli bir kimsedir hayatın gerçeklerini iyi gözler, şu veya bu biçimde okuyucuyla yakın bir ilişki kurar. Yazar ve okuyucu, kendilerinden başka bir kimsenin hayatını, yaşayışını, alışkanlıklarını, düşünce yollarını keşfe çıkar. Kısaca çocuklar hayatı keşfetmek için edebiyata muhtaçtır.

4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır. Edebiyat, bir kimsenin kendini tanıyarak davranışlarını değiştirmeye yarayacak imkânlar hazırladığı için iyi bir rehberlik kaynağı olarak da hizmet edebilir. Şüphesiz bütün edebiyat eserleri böyle bir hizmet görmez fakat her birimizin hayatında ihtiyaç duyduğumuz, kendimizi anlamak için yardımcı olan en az bir kitap vardır.

5. Edebiyat yardımcı etkinlikleri teşvik eder. Çocuklar başka alanlardaki yaratıcı etkinliklere geçmek için bir sıçrama tahtası olarak edebiyata muhtaçtırlar. Okuma, çocuğa resim çizmeye ve dramatik sanat alanlarında ritmik yorumlamalar yapmaya teşvik eder. Çocuklar okuma ve dramatik sanatlar alanlarında ne kadar zengin yaşantılar edinirlerse hayatın öteki yaratıcı alanlarında da o kadar zengin bir kişiliğe sahip olurlar.

6. Edebiyat güzel bir dil demektir. Çocuklar kendi dillerini geliştirmek için edebiyat eserlerine ihtiyaç duyarlar edebiyat güzel bir dildir ve çocuklarımızın ana dilini en iyi bir biçimde öğrenmelerini istemeyecek kimse var mıdır? (Oğuzkan 2001: 5–7)

Çocuk edebiyatı, duygu ve düşüncelerin “söz” ve “yazıyla” ifade edilmesinde etkili sanat ürünleri olarak tanımlandığına göre; “sanat ürünleri” ifadesi de yaratıcılık süreçleri sonunda oluşan ürünleri kapsamaktadır. Bu ürünler şiir, hikaye, masal, roman, türkü, vb. gibi sıralanabilir. Çocuk edebiyatı diğer bir söyleyişle, yaratıcı çalışmalar sonucu oluşturulmuş “söz” ve “yazıya” dayalı edebi türlerin çocuklarla buluşturulması etkinliği olarak ifade edilebilir (Güleryüz 2002:42).

Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine eğilirken eğlenmelerine de katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuk edebiyatı, üç yüz yıllık bir dönem içerisinde oluşan bir edebiyattır. Çocuk edebiyatında bir metnin oluşturulması, bunun hedef kitlenin algılama düzeyi, ruh dünyası, ilgi alanı ve yaş durumuna uygun olmasına bağlıdır (Yalçın 2002: 4).

Çocuk edebiyatı, ülkemizde de daha sistemli hale getirilmektedir. Çocukların gelişim özellikleri, yaşlarına göre kişilik özellikleri, bu özelliklerin sonucunda ilgileri ve zevkleri, dil gelişimleri ortaya konmuştur. Eğitim bilimciler, çocukların gelişim özelliklerini özenle inceleyerek çocukların bu süreçlerde karşılaşacağı problemlere uygun çözümleri sunmalıdırlar. Her gelişim sürecinde çocukların okuyacağı kitaplar ve türler değişim göstermektedir. Geleceği yönlendirecek olan çocukların hayata bakışı yetişkinlerden çok farklıdır. Yetişkinlerin bu farklılıkları özümseyerek çocukları birey olarak kabul etmesi gerekmektedir. Bu açıdan çocuk edebiyatı çocuklara ait bu farklılıkların şekillenmesinde başlıca bir etkidir.

Çocuk edebiyatının genel çerçevesini çizdikten sonra, bir çocuk edebiyatı eserinin veya çocuk edebiyatı eseri olarak ortaya konulan her türlü sözlü, yazılı ve görüntülü verimlerin genel niteliklerinin nasıl olması gerektiğini de belirlemek gerekmektedir. Bu çalışmamız açısından çok önemlidir.

1.1.1. Çocuk Edebiyatının Genel Nitelikleri

Çocuk edebiyatı yazarı özel bir birikime sahip olmalıdır. Onun için herkesin çocuk edebiyatı yazarı olmaması gerekir. Bir çocuk edebiyatı yazarı, çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimini çok iyi bilmesi gerekir.

Çocuk edebiyatı, çocuğun gelişimine uygun bir dil ve anlatım kullanılmalıdır. Çocuklara yönelik yazılan eserin, hangi yaş grubunu ilgilendirdiği kitabın üzerinde belirtilmesi yararlı olacaktır. Böylece, çocuk kendi yaş gurubunu ilgilendiren eseri okuyacak, böylece hem okuduğundan zevk alacak, hem de okuduğu eserden yararlanmış olacaktır. Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğa göreliği ön planda tutmalıdır. Bu noktada çocuk psikolojisini çok iyi bilmek gerekmektedir. Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğun ilk dönemlerinden başlamak üzere, onun bütün dönemlerini irdeleyen ve bu duyarlılıkları anlatan bir edebiyat olmalıdır. Böylece çocuğun kendini keşfetmesine ve daha iyi tanınmasına da yardımcı olmuş olacaktır. Çocuksu bir dil ve anlatıma sahip

olmalı, çocuğun ruh dünyasına ve zevk dünyasına hitap etmelidir. Çocuğun geniş hayal dünyasını keşfedecek bir zenginliğe ve onun bu zenginlik içinde kendi hayallerinin yansımalarını bulmasına zemin hazırlayıcı olmalıdır. Ancak, bu unsur işlenirken dengelerin iyi korunmasına, aşırılıklardan kaçınılmasına özen gösterilmelidir. Bir çocuk edebiyatı yazarı kendisine neyi yazmalıyım sorusundan ziyade, nasıl yazmalıyım sorusunu daha çok sormalıdır. Böylece yazmış olduğu eser, çocuğu bir bütün olarak kuşatmış olacak, onu etkileyecektir (Şirin 2000:13). Bir çocuk edebiyatı sadece yazıda, sözde ve görüntüde değil, onun arkasında bulunan renkte, şekilde, resimde ve bunları birbiriyle ilgili kılacak unsurların tamamında kendini göstermelidir.

Serpil Ural, ülkemizdeki çocuk edebiyatını ve yayıncılığını, nicelik açısından gereğinden fazla, nitelik açısından ise yetersiz bulduğunu, çok sayıda kitap yayımlandığını, çok sayıda yazar adı geçtiğini ama kitaplar içerik açısından yeterince özenli olmadığını belirtmektedir. Pedagojik açıdan sakıncalı olanları, çocuğa uygun olmayanları, dili düzgün olmayanları, çocuğun istediği değil anne babanın, öğretmenin ya da yayıncının istediği doğrultuda, hatta onların benimsedikleri ideolojileri çocuklara dayatmak için yazılmış kitapların çoğunlukta olduğunu ifade etmiştir. Serpil Ural, ülkemizdeki çocuk kitaplarının fiziki yapısı açısından kötü basılmış, kâğıdı, kapağı, resimleri kalitesiz kitapların çoğunlukta olduğunu belirtmiştir. Çocuk kitaplarında eğitsellik ögesini toplumsal değerlerin ortak paydaları bulunarak çocuğun çağdaş ve çok yönlü görüşlerle eğitilmesi gerektiğini vurgulayan Serpil Ural, ülkemizdeki çocuk kitaplarının çoğunda eğitsellik ilkesi anne babanın, öğretmenin ya da yayıncının istediği doğrultuda, hatta onların benimsedikleri ideolojileri çocuklara dayatma yoluyla yazıldığını vurgulamıştır. Bunu şu görüşleriyle belirtmiştir.

“Çocuğun istediği değil anne babanın, öğretmenin ya da yayıncının istediği doğrultuda hatta onların benimsedikleri ideolojileri çocuklara dayatmak için yazılmış kitaplar çoğunlukta” (Ilıcak 2004:50).

Çocuklara edebî zevkin ve estetik duygusunun kazandırılmasında en önemli materyal şüphesiz çocuk kitaplarıdır. Çocuğun edebiyatın ve sanatın anlamını sezmesi çocuk kitaplarıyla başlar. Çocuk, kitap sayesinde soyut ile somut, hayat ile gerçek arasındaki ilgiyi kavrar. Kendini ve yeteneklerini tanımayı kolaylaştırır.

Çocuk Edebiyatı içinde önemli yeri olan çocuk kitaplarının özelliklerini vermekte fayda görüyoruz.

1.1.2. Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Çocuk kitaplarının özelliklerini biçimsel ve içerik olarak sayabiliriz. Çalışmamızda yer alan Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının incelenmesinde tek tek ele alınacak olan bu unsurları ve özelliklerini açıklamayı uygun buluyoruz.

1.1.2.1. Çocuk Kitaplarının Biçimsel Özellikleri

Biçimsel özellikler, kitabın dış yapısıyla ilgili özellikleri kapsamaktadır. Bu özellikler de kapak, kâğıt, sayfa düzeni, resim, yazı puntosu, ciltleme, şekil, büyüklük gibi özelliklerdir.

1.1.2.1.1. Kapak

Çocuk kitaplarında kapak, çocuğun dikkatini çeken ilk biçimsel özelliktir. Kapak kitabı tanıtan bir afiş niteliğindedir (Güleç ve Geçgel 2005: 166). Kitabın kapağını hazırlayan kişi en uygun görsel ifadeyi yaratmak için, kitabı tanıtan kapağı başka bir sayfada bulunan resim veya motiften de seçebilir. Küçük yaştaki çocuklar için hazırlanan en iyi kapak, bez ya da mukavvadan yapılandır. Bazen kapak bez ve kâğıt birleşiminden de oluşabilir. Daha küçük yaştaki çocuklara hazırlanan kitaplarda kapağın dayanıklılığı da arttırılmalıdır. Kapakta kitabın adı, konuyu tanıttıcı resimler yer almalıdır. Dış kapakta yazılmamış ise iç kapağa yazarı, kitabı resimleyen, basım evinin adı, basım yılı ve yeri yazılmalıdır (Güleç ve Geçgel 2005: 166).

Kitap kapakları öykünün bir bölümünü veya ana karakterini içeren resimlerden oluşmaktadır. İlgili iki resim, ön ve arka kapakta yer almalıdır (Güleç ve Geçgel 2005:

166). Arka kapak yazarın veya ressamın diğer çalışmaları, özgeçmişleri hakkında kısaca bilgi vermek için kullanılabilir. Ayrıca kitabın fiyatı da arka kapakta belirtilmelidir. Büyük ve ağır kitapların sağlam kapakları olmalıdır. Kalın ve iyi kalitedeki kartonlar, resimli öykü kitaplarında kapak olarak kullanılabilir. İç kapak kitapların baş ve sonlarında bulunan kapağa yapıştırılmış, boş ve yazısız sayfalardır. İç kapak sayfaları çoğunlukla, diğer sayfalara göre daha ağırdır. İç kapakta öyküde yer alan desen, motif ya da resim kullanılabilir veya tek bir renkten meydana gelebilir (Güleç ve Geçgel 2005: 167). Kapağa yazılmamış, kitap hakkında diğer bilgiler iç kapağa yazılabilir. Ayrıca iç kapağın, kapak ve sayfalar arasında birleştirici bir görevi vardır. İyi hazırlanmış bir resimli kitabın ilk sayfası öykünün bir parçasıdır. Kitabın içi ve dışı arasında bir köprü görevi yapar. Bazı resimli öykü kitaplarında öykü iç kapak üzerindeki resimlerle başlar ve arka kapak iç sayfasında sona erer. İç kapakta başlayan ve sona eren bir öykü, kitaba daha fazla ilginin artmasını sağlamaktadır.

1.1.2.1.2. Kâğıt

Çocuk kitaplarındaki kâğıtlar, kokusuyla ve dokunulduğunda verdiği hoş kokusuyla yetişkinleri olduğu kadar çocukları da memnun eder.

Kâğıtlar mat ve parlak olmak üzere ikiye ayrılır. Mat kâğıt, donuk bir yüzeye sahiptir. Resim, kâğıdın arkasından görülmez (Güleç ve Geçgel 2005: 167). Parlak kâğıtlar ışığı yansıtan bir özelliğe sahiptir. Bu kâğıtlar özel bir yöntemle yapıldığı için çocuklara hoş görünür. Parlak ve kuşe türü kâğıt ışığı yansıttığı için gözü yorar ve ekonomik değildir. İkinci hamur kâğıt, baskının ve renklerin parlak çıkmasını engeller. Kitaplarda kullanılacak en uygun kâğıt birinci hamur kâğıdıdır. Pelur ve gazete kâğıdı uygun olmayan kâğıt çeşididir (Güleç ve Geçgel 2005: 167).

Kısaca çocuk kitapları en iyi kalitede birinci hamur kâğıda basılmalıdır. Kâğıt mürekkebi dağıtmamalı, renkleri değişmemeli, kolay yırtılmamalı, çocuğun gözünü yoracak kadar parlak olmamalıdır. Kâğıdın mat olmasına özen gösterilmelidir (Güleç ve Geçgel 2005: 167).

1.1.2.1.3. Sayfa Düzeni

Sayfa düzeni çocuk kitaplarında bulunması gereken önemli bir unsurdur. Sayfa düzeni, metin ve resimlerin yerleştirilişi, satır arası boşluklarının, satır başlarının, sayfanın alt ve üstündeki boşluklarının ayarlanması gibi konularla ilgilidir.

Çocuk kitaplarının ilk sayfaları geniş aralıklı olmalı ve yazılar birbirine karıştırılmamalıdır. Satır sonunda sözcük bölmesi yapılmamalıdır. Bazı resimli öykü kitaplarında metin her sayfada aynı konumdadır. Resimler bir sınırla çerçevelenmiş olarak sağ taraftaki sayfaya yerleştirilir ve yazı daima sol sayfada yer alır. Bazı kitaplarda ise, metin sayfa üzerinde değişik konumlara yerleştirilir. Resimler sayfa üzerine birkaç şekilde yerleştirilir. Her sayfa üzerine bir resim konulur. Bazı resimli kitaplarda ise resim iki sayfaya birden ayrılır. Bu şekilde yapılmış kitapta iki olumlu sonuç vardır. İlki, kitabın şeklinden kaynaklanan görünüşün etkisini artırmasıdır. İkincisi de ressamın sayfalarda hem dikey hem de yatay çizgileri kullanmasına izin vermesidir. Yalnız iki sayfanın birden kullanılması ciltleme yapılırken resimlerin kaybolmasına neden olabilir. Sayfa düzenlemelerinde; sayfalardan birinin resme, diğerinin metne ayrılması çocukların hikâyeleri daha kolay takip etmesini sağlayabilir. Yazı ve resmin bir arada bulunduğu, yani, aynı sayfada yazının ve resmin bir arada bulunduğu örneklere rastlamaktayız. Bu tür tasarımlarda yazının resim içinde kaybolmaması gerekir (Güleç ve Geçgel 2005: 168).

1.1.2.1.4. Resim Özellikleri

Çocuk kitaplarında resmin önemi apayrıdır. Okumayı bilmeyen çocuklar için resim hikayeyi anlamalarında önemli bir unsurdur. Çocuk hikâyeyi bu resimler aracılığıyla izlemektedir. Böylelikle çocuk resimle ilk buluşmasını yapmış olur.

Resimli öykü kitaplarında resmin görevi, resmin gerektirdiği ya da izin verdiği ölçüde durumları ve olayları daha belirgin kılmak olanaklar ölçüsünde metni zenginleştirmektir. Resim çocukların çevresiyle ilişki kurabilme yeteneğini artırmalıdır

(Güleç ve Geçgel 2005: 171). Çocuk kitaplarını resimlerken kullanılan biçimlerin, tiplerin yaşadığımız toplumun parçası olmasına dikkat edilmelidir. Resimli öykü kitaplarında her imaj, hikâyenin etkili olabilmesi için düzenli imaj serisinin bir parçası olmalıdır. Resimlerin diğer resimlerle ilişkisi olmalıdır. Ancak bu şekilde kitap süreklilik arz eder. Resim metin ve sözel objeler verilen metnin bütünlüğü için birbirini tamamlamak zorundadır.

Çocuk yayımlarında resimlerin işlevleri; süsleyici resimler metni tamamlayıcı resimler, metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı resimler olarak üçe ayırabiliriz (Güleç ve Geçgel 2005: 171).

Süsleyici resimler: Konunun açıklanmasına yardımcı olmaktan çok sembolik yönün belirtmeye yarar. Örneğin halk hikâyelerinde, şiirlerde ve kütüphane kitaplarında kullanılması uygundur.

Metni Tamamlayıcı Resimler: Çocukta, yaratıcılık yetilerinin ve görsel algılamaya katkısı olan resimdir. Bu resimler sayesinde konu çocuk zihninde kalıcı olacaktır ve öğretici, eğlendirici, eğitici resimlerle pek çok yeni kavram çocuklara tanıtılabilir.

Metni Tamamlayıcı ve Yorumlayıcı Resimler: Yazıyla anlatılması zor olan karmaşık nesne ve olayların kolayca kavranmasını sağlayıcı bazı doğa ve teknik olaylara açıklamada getirebilen resimlerdir. Algılama düzeyi yeterince gelişmemiş çocuklar için eğitici yönden bu resimlerden yararlanılabilir.

1.1.2.1.5. Harfler ve Punto

Resimli öykü kitaplarında metnin düzenlenmesi tek başına bir konudur. Okumayı zorlaştıran herhangi bir şeyin metin üzerinde bulunmaması gerekir. Örneğin; metin ve resim tamamen birbirinden ayrılmış durumda olmalıdır. Resim üzerinde bulunan yazılar resmin anlaşılabilirliğini bozmaktadır. Harf karakterlerinin seçimi çocukların yaş düzeylerine göre değişmektedir.

“Punto” Harf karakterlerinin boyutunu ve harf tipinin çizgileri arasındaki boşluğu ölçmek için kullanılır. Bir inçte 72 punto (nokta) vardır ve 1 inç 2,54 cm’dir. Okulöncesi çocukları için punto büyüklüğü 12–36 arasında değişir. Okumaya yeni başlayan bir çocuk için punto büyüklüğü 36 olabilir. İlkokul ikinci sınıftan itibaren punto büyüklüğü 12 olarak kullanılabilir (Güleç ve Geçgel 2005: 169).

Okuyucu kitabı okurken, kitaptaki harf ve karakterlere çoğunlukla dikkat etmemektedir. Aslında harf ve karakteri kitabın genel görünümünü oldukça etkilemektedir. Harf ve karakterleri temelde iki tiptir.

Metin tipi: Kitabın öyküsünde kullanılan harf karakterleridir. Genelde daha basit bir karakterde yazılır ve okuyucunun gözünü yormayan, okunması kolay olan şekilleri içerir (Güleç ve Geçgel 2005: 169).

Sunuş tipi: Kapakta veya iç kapakta kullanılan başlıklarda ve bölüm başlıklarında kullanılan tiptir. Okuyucunun ilgisini çekmek için çok değişik şekillere sahiptir. Sunuş tipi seçilirken, kitabın vermek istediği mesajı zenginleştirecek bir tip aranmalıdır (Güleç ve Geçgel 2005: 169).

Sözel ve görsel adaptasyonun iyi düzenlenmesi resimli öykü kitabının önemini artırır ve görünüm açısından hoş bir görüntü yaratır. İyi bir resimli öykü kitabı, dil ve grafik sanatlar aracılığıyla çocukların kendi yaratıcı çalışmalarını geliştirmelerine katkı sağlar (Güleç ve Geçgel 2005: 169).

1.1.2.1.6. Ciltleme

Resimli öykü kitaplarının fiziksel olarak sağlamlığını oluşturan diğer bir etmen ise, ciltleme şeklidir. Sağlam ciltleme kitabın dayanıklılığı açısından çok önemlidir.

Okulöncesi ve ilkokul çocukları için hazırlanan kitaplarda, iplik dikiş tercih edilmesi gereken bir yöntemdir (Güleç ve Geçgel 2005: 166). Yapıştırma ve tel dikiş kolay bozulabilen metotlardandır. Tel dikiş ve yapıştırma yoluyla ciltlenen kitaplar çok kısa zamanda dağılılabirler. Birçok zahmetler sonucu hazırlanan bu tasarımların dayanıklılığını arttırılması için, çocukların nesnelere kullanma biçimleri göz önüne alınarak mutlaka iplik dikiş kullanmak gerekmektedir. Bir kitapta karşılıklı iki sayfanın birleştiği yere “oluk” denir (Güleç ve Geçgel 2005: 166). Oluk üzerinde ki resmin iki yarısının bölümlerinin oluk arasında eşleştirilmesi gerekir. Sayfala birbirlerine dikilirken cildin içine giren bölümlerine dikkat etmek gerekmektedir. Oluğun resimleri içine alması, resimlerdeki eksiklikler, uygun olmayan birleştirmeler çocuklar tarafından kolayca fark edilebilmektedir.

Tel dikiş yöntemi ucuza geldiği için Türkiye’de daha çok tercih edilmektedir. Bununla birlikte daha büyük çocuklara yönelik hazırlanan kitaplarda “forma” denilen bir teknik kullanılmaktadır (Güleç ve Geçgel 2005: 166).

1.1.2.1.7. Şekil

Kitapta ilk fark edilen fiziksel özellik şekildir. Yayımcılar kitapların alımlılığını arttırmak için piyasaya değişik şekillerde kitaplar sürmektedirler çünkü küçük çocuklar değişik şekillere sahip kitaplara daha çok ilgi göstermektedir (Güleç ve Geçgel 2005: 166).

Çocuk kitapları için hazırlanan kitaplarda kullanılan yaygın şekillerden biri, dikdörtgendir. Kullanılan diğer yaygın şekil ise karedir. Kare ve dikdörtgenden başka farklı şekillere sahip kitaplar da hazırlanmaktadır. Ev, çiçek vs. şeklinde olabilir. Kitap hazırlayan kişilerin metin ve resmi kitabın şekline uygun olarak yerleştirilmeleri önemli bir unsurdur. Şekil, resim ve metin geri planda kalmamalıdır.

Çekici olarak hazırlanmış bir kitap öğrenmeyi kolaylaştırır. Kitabı çocuğa sevdirebilmek için format ve dış görünüş olarak renkli, resimli, çekici ve kolay taşınabilir olmalıdır (Güleç ve Geçgel 2005: 166).

1.1.2.1.8. Boy

Çocuklar için hazırlanan kitaplar çeşitli boylara yani büyüklüğe sahiptir. Çok küçük ve çok büyük boyuttaki kitapların basımı, saklanması ve kullanılmak üzere bir yere bırakılması zordur. Kitabın sırt boyunu ölçmek suretiyle üç grupta toplamak mümkündür. Küçük boy:12–15 cm, orta boy:16–22 cm, büyük boy: 22 cm'den daha uzundur.

Kitapların büyüklüğü konusunda karar verirken, hacim ve ağırlık bakımından kolayca taşınmaya elverişli olmaları gerekir. Çocuk kitaplarının belli boy ve hacimde olması, kitaplık kuracak çocuklarda düzen duygusu yaratması bakımından önemlidir. Çocuk kitaplarının en az 16×23 cm büyüklüğünde olması normal sayılır (Güleç ve Geçgel 2005:165).

Kitabın boyu çocuğun yaş düzeyine göre farklılık göstermektedir. Kreş seviyesindeki çocuğun elerinin gücü ve görüş açısı büyük boy kitabı tutmasına uygun olmadığından bu yaş döneminde, küçük boy, hafif, sağlam ve yırtılmaya dayanıklı kitaplar tercih edilmelidir. Yaş büyüdükçe kitabın boyutları ulaşarak, yetişkinlerin okuduğu kitap boyutlarına gelmektedir.

1.1.2.2. Çocuk Kitaplarının İçerik Özellikleri

Çocuk kitaplarında içerik özellikleri dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden ilkeler, sosyolojik yönden incelenmesi, konu, tema, karakterler, ortam gibi başlıklar altında incelenmektedir.

1.1.2.2.1. Dilbilgisi Yönünden İlkeler

1.1.2.2.1.1. Kelimeler

Kitaplar, çocuğa yeni kelimeleri ve kavramları öğretmek için bir araçtır. Bu yüzden kitaplarda yeni kelimelere de yer verilmelidir. Ancak bu yeni kelimeler kolay kelimelerle çerçevelenmeli, açıklanmalı ve kitap sonunda listesi yer verilmelidir.

Anglo-Sakson bir grup uzman, yaptıkları araştırmalar sonucu çocuk kitaplarında kullanılması gereken kelimeleri şu şekilde gruplara ayırmıştır:

1. Çocukların yaş düzeylerine göre kullandığı bireysel kelimeler
2. Canlı ve bir eylemi bildiren kelimeler
3. Günlük yaşamın gerçekleriyle ilgili net ve somut kelimeler.

Buradan yola çıkarak çocuk kitaplarında kullanılan kelimelerin basit, anlamlı, canlı, akılda kolay kalan ve kolay okunan kelimeler olmalıdır. (Ataseven ve İnandı 2000: 187)

Bir çarpıcı araştırmada ise kelimelerle ilgili şu sonuçlar elde edilmiştir (Güneş 2000: 336).

1. Üç harfli bir kelime, beş harfli bir kelimeye göre belleğe daha kolay yerleştirilmektedir.

2. Somut kelimeler soyut kelimelere göre daha kolay öğrenilmektedir. Soyut kelimeler üç harfli olsa bile somut kelimeler daha kolay öğrenilmektedir.

Bu araştırmalar gösteriyor ki; çocuk kitaplarında kelimelerin basit, kısa, somut, göz önünde canlandırılabilir olmalıdır (Güneş 2000: 336).

Gereksiz sıfat kullanımından kaçınılmalıdır; çünkü isimler ve fiillerin sıfat ve zarflara göre daha iyi öğrenilir (Ataseven ve İnandı 2000: 187). Kitaplarda geçen yabancı sözcüklerin ve özel isimlerin orijinal şekliyle yazılmasına ve bu kelimelerin Türkçe okunuşlarının parantez içinde gösterilmesine dikkat edilmelidir. Sözcüklerin yazım kurallarına dikkat edilmeli çünkü yanlış öğrenilen bir sözcüğün çocukta düzeltilmesi çok zaman almaktadır..

1.1.2.2.1.2. Cümleler

Kelimelerde olduğu gibi çocuk kitaplarında kullanılan cümlelerin de kısa ve basit olması, okunabilirliği arttırmaktadır. Cümlelerin kısa, net ve basit olması, tam ve tek anlam ifade etmesi, belleğe kolay yerleştirilmesini sağlamaktadır.

Cümleler tek özne ve tek yüklemden oluşmalıdır. Özne-nesne-yüklem sırasına dikkat edilmeli, devrik cümle kurulmamalıdır. Etken çatılı fiiller cümlelerde kullanılmalıdır (Güneş 2000: 338). Cümleler, çocuklara bilgi, beceri, tutum, davranış ve iş alışkanlıkları kazandıracak şekilde kullanılmalıdır. Cümlelerde akıcılığı arttırmak için değişik kipler kullanılmalıdır. Zaman zaman soru cümleleri kullanılmalıdır. (Güneş 2000:338). Cümlelerde dilimizin zenginliğini sunacak deyimlere, atasözlerine ve mecazlı söyleyişlere yer verilmelidir. Aynı zamanda betimlemelere yer verilmeli ama bu çok abartılmamalıdır. Bunlar kullanılırken de çocukların zihinsel gelişimine uygun seçilmelidir. Cümlelerde dil bilgisi yönünden kusursuz olmalı, ses tekrarlarına yer verilmelidir.

“Minnesota Üniversitesi Profesörlerinden David P. Pearson ilköğretim üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmalarda şu sonuca ulaşmıştır (Güneş 2000: 338):

Kullanılan cümle uzunluğunun öğrenci düzeyine uygun olması gerektiği,

Kısa cümlelerin uzun cümlelerden daha iyi öğrenildiği,

Somut, basit ve tek anlam ifade eden cümlelerin daha etkili olduğu,

Özne- tümleç-yüklem sırasını izleyen kurallı cümlelerin kullanılması gerekir.”

Çocuk kitaplarında cümlelerin kısa, basit olması, tam ve tek anlam ifade etmesi ve kurallı cümleler olması öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. (Güneş 2000: 339).

1.1.2.2.2. Güçlük Formülleri

Belirli bir öğrenci grubu için kitap veya metin seçimi gerektiğinde güçlük düzeyini belirleyen objektif ölçütler oluşturulmuştur. Bunlar okunabilirlik ölçütleridir. İlk okuma için Space formülü, ilköğretim ikinci sınıf düzeyinde Dale Chall formülü, daha üst seviyeler için de Flesch ve Gunning formülleri kullanılmaktadır.

1.1.2.2.2.1. Dale Chall Formülü

Bu formül ilköğretim ikinci sınıftan itibaren okuma metinlerinin güçlüğüne belirlemek için kullanılmaktadır. Bu formülde güçlüğü belirlenecek metin, yazı veya kitabın ilk 100 kelimesi örneklem olarak alınmaktadır. Alınan 100 kelimelik bölümde yer alan;

a) cümle sayısı,

b) zor kelimeler sayısı belirlenmektedir. Ardından cümlelerin ortalama uzunluğu saptanmaktadır. Cümlelerin uzunluğu, kelime sayısının cümle sayısına bölünmesiyle elde edilir.

$$\text{Cümlelerin Uzunluğu} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$$

Zor kelimelerin oranı ise zor kelimelerin sayısının örnekleme geriyeye kalan kelime sayısına bölümü ve 100 ile çarpılmasıyla bulunmaktadır. (Güneş 2000: 340)

$$\text{Zor Kelimeler Oranı} = \frac{\text{Zor Kelime Sayısı}}{\text{Geriyeye Kalan Kelime Sayısı}} \times 100$$

Sonuçlar 1'e yaklaştıkça metin kolay, 100'e yaklaştıkça güç olarak değerlendirilir (Güneş 2000: 340).

1.1.2.2.2.2. Flesch Formülü

Bu formülde iki öğe kullanılmaktadır. Biri kelimelerin uzunluğu diğeri de cümlelerin uzunluğudur. Güçlük düzeyini belirlemek için bir metin yazı ya da kitaptan ilk 100 kelime örnekleme olarak alınmaktadır.

1. Örnekleme giren kelimelerin hece sayısı belirlenmektedir. Bulanan toplam hece sayısı, kelime sayısına bölünerek kelime başına düşen ortalama hece sayısı bulunmaktadır.

$$\text{Kelimelerin Uzunluğu} = \frac{\text{Hece Sayısı}}{\text{Kelime Sayısı}}$$

2. Örnekleme giren cümledeki kelime sayısı, cümle sayısına bölünerek cümle başına düşen ortalama kelime sayısı hesaplanmaktadır.

$$\text{Cümlelerin Uzunluğu} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$$

Bu formüle göre; kelime başına düşen hece sayısı 1'e düşükçe metin kolay, kelime başına düşen hece sayısı 10' a yükseldikçe metin zor olarak değerlendirilir (Güneş 2000:340).

1.1.2.2.3. Gunning Formülü

“Fog index” adı altında bir güçlük düzeyi belirlenmiştir. Bu düzey yükseldikçe metnin güçlüğü de artmaktadır. Bu formülde şu değişkenler kullanılmaktadır (Güneş 2000: 340):

1. Metinde geçen üç heceli kelimelerin yüzdesi,
2. cümlede kullanılan ortalama kelime sayısı.

Bu formülde ilk yüz kelime örneklem olarak alınır. Üç heceli kelimelerin yüzdesi (a) ile ortalama kelime sayısının (b) toplanması ve Fog index ile çarpılması sonucu elde edilen rakamın 11 ve daha fazla çıkması metnin güç olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir.

$$a = \frac{\text{Üç ve Daha Fazla Heceli Kelimelerin Sayısı}}{\text{Geriye Kalan Kelimelerin Sayısı}} \times 100$$

$$b = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$$

$$a + b \times 0.4 = \text{Fox Index}$$

1.1.2.2.3. Eğitim Yönünden İlkeler

Bu bölümde çocuk kitaplarının eğitsel nitelikleri değerlendirilerek çocuğun kişilik gelişimine olumsuz etki edecek, çoğunlukla göz ardı edilen kimi noktaların saptanması amaçlanmıştır. Bu bölümde şu kriterlere yer verilmektedir (Mahserci 2000: 410-423):

1. Bilime ve bilimsel düşünceye çocuk kitaplarında, çocuğu bilim ve bilimsel düşünceden uzaklaştıracak, kaderciliğe ve çağdışı anlayışlara götürebilecek unsurlara yer verilmemelidir.

2. Çocukta din ve ırk üstünlüğü anlayışının, ırkçı ve şoven genellemelerin gelişmesine neden olabilecek unsurlara yer verilmemelidir.

3. Hayvanları aşağılamasına, küçümsemesine yol açabilecek unsurlara yer verilmemelidir.

4. Beden ve zihin özürlerinin küfür ve aşağılama aracı olarak kullanılması gibi çocuğu özürlü insanları aşağılamaya götürebilecek unsurlara yer verilmemelidir.

5. Çocukları cinsiyet ayrımcılığına götürebilecek cinsler arası eşitlik fikrine aykırı anlayışlar geliştirmesine neden olabilecek unsurlara yer verilmemelidir.

6. “Güç her şeyde geçer akçedir”, “En yakınındakiyle bile rekabet et”, “Bedeli ne olursa olsun, yüksel”, “Kendi çıkarımı toplumun çıkarlarının önünde tut” gibi Yeni Dünya Düzeni’nin değerlerini çocuklarımıza dayatan unsurlar yer almamalıdır.

Bu kriterleri uygulamak için kitabı hazırlayan yazar, ressam, yayınevi ilkeli ve özenli davranmalıdır. Özellikle yayınevleri çocuk kitaplarını “para” aracı olarak görmemeli, yürüttükleri faaliyetlerin önemini ve etkisinin bilincine vararak ilkeli yayıncılığı esas almalıdır

1.1.2.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

İnsan sosyal bir varlıktır. Çocukların içinde bulunduğu sosyal çevre olarak oyunu, okula gitmesi, iletişimi vb. yönleri yansıtması gerekmektedir. Öğrendiği bilgileri uygulayabilmelidir. Çocuk kitap okurken okudukları ile yaşamı arasında bağ kurabilmelidir. Bundan dolayı çocuk kitapları çocukları, sosyal gelişimine katkı sağlamalıdır (Güneş 2000: 345).

1.1.2.2.5. Konu

Konu; konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzudur. Başka bir deyişle üzerinde konuşulan şeydir.(Türkçe Sözlük 1998: 1357)

Çocuk yayınlarında ele alınan konular çoğunlukla eğlendirici ve dinlendirici olmalıdır. Seçilen konuların bir bölümü ise, çocukları düşünmeye yöneltmeli ve onlara belli düşünceler kazandırılmalıdır (Güleç ve Geçgel 2005: 183). İyi bir konu, çocuğun düşüncesini geliştirmelidir. Olayları birbirine bağlayan nedensel ilişkiler vardır. Resimli kitaplardaki konularda bir ya da birkaç çözülmesi gereken problem vardır. Konular sonucuna göre birbirlerine paralel olarak ilerler. Konu karmaşık bile olsa, olaylar mantıklı bir şekilde birbirleriyle bağlantılı olmalıdır (Güleç ve Geçgel 2005: 183). Çocuk hikâyeleri genellikle olaylar ve hareketler üzerinde durmaktadır. Çocuklar

problemleri çözen, anlaşmazlıklara son veren, zor amaçları başaran kahramanlar ister. Konu bu amaçlara ulaşmada en etkili roldür. Çocuklar kahramanın problemleri nasıl çözeceğini adım adım izlerken konuyu takip etmiş olurlar. Küçük çocuklar için konu daima basit ve anlaşılır olmalıdır. Büyük çocuklar pek çok konu silsilesine sahip hikâyeleri hem anlayabilir hem de zevk alabilirler. Çocuklar için konu çocukların yaş seviyesine, ilgi alanına, gelişim dönemlerine uygun tasarımlar içinden seçilmelidir. Çocukların renkli ve hareketli resimleri sevdiği unutulmamalıdır. Seçilen konunun, çocuğu sürükleyecek kadar ilginç, ilgisini çekecek kadar karmaşık, takip edebileceği kadar basit olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca, olayların mantıklı olmasına da önem verilmelidir (Özdemir 1999: 222).

Edebiyat ürünlerinde olduğu gibi resimli öykü kitaplarında da, metin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmalıdır. Giriş bölümünde yazar, hareket ve gelişme yaratır. Gelişme bölümünde çatışmaya, zıtlıklara ya da problemlere gerek vardır. Sonuç bölümünde ise, çatışma, zıtlıklar ve problemlere bir çözüm bulunmalı, kesin bir son olmalıdır (Güleç ve Geçgel 2005: 183).

Olayla ilgili dikkat edilmesi gerekli hususlardan bir tanesi de tema ile verilen olayın (konu) uyumlu olmasıdır. Bu açıdan konu seçimine ve konuların çocukların nezdindeki yerine dikkatle bakmak gerekmektedir. Konu seçiminde çocukların evrensel nitelik taşıyan ruhsal özellikleri yanında, onların dünyasına ayrı bir renk ve kişilik kazandıran ulusal kültür değerlerinin, içinde yaşadıkları toplumun benimsediği ahlâk kurallarının, gelenek ve göreneklerin de göz önünde tutulması gerekmektedir (Oğuzkan 2001: 368).

Çocuk kitaplarının konuları çocuğun güncel hayatı ile doğrudan ilgili olmalı ve gerçeğe uygun düşmelidir. Bir yazar ele aldığı konuları işlerken şu hususlara dikkat etmelidir (Yalçın ve Aytaş 2005: 46-47):

1. Çocukların ilgilerini, beğenilerini, okuma eğilimlerini tespit ederek konularını buna göre tespit etmelidir.

2. Konular çocukların hayata bağlılığını arttırıcı olmalıdır.

3. Milli değerlere önem verilmelidir. Onların demokratik anlayışa ve saygın bir kişiliğe sahip olmasına önem verilmelidir.

1.1.2.2.6. Tema

Tema eserlerdeki ana konudur. Tema, öykünün gerekli bir parçası olarak kalmalı hikâyeyi çok fazla etkilememelidir. Hikâyelerdeki temalar belirsizliğe yol açmayacak kadar açık olmalıdır. Teması belirsiz olan hikâyeler çocuklarda yanlış anlamalara, kararsızlıklara neden olur.

Seçilen temalar, evrensel ahlaki doğruları kazandıracak, çocuğun kişiliğini ve kimliğini geliştirerek onun toplum içinde saygın ve başarılı bir yere sahip olmasını sağlayacak özellikler taşımalıdır (Yalçın ve Aytaş 2005: 46)

1.1.2.2.7. Karakterler

Her hikâye, ana karakterin bir sorunundan ya da amacından ortaya çıkar. Karakterlerin problemleri öyküde konuyu oluşturur.

Çocuk hikâyelerinde karakterler çoğunlukla yetişkinler, çocuklar, hayvanlar, kişileştirilmiş hayvanlar, cansız nesnelere. Çocuklar okudukları hikâyelerdeki kahramanlarla aynı duygusal yakınlık kurarlar. Hikâyeyi oluşturan diğer öğeler olay etrafında örgütlenir ve böylece kurgusal bir bütünlük oluşmuş olur. Bu bütünlüğün kendi içinde plânı vardır; bir süreç içinde başlar ve sonuca ulaşır. Dolayısıyla bir bütünlük içinde olayların gelişim bölümleri vardır (Cemiloğlu 2003: 51).

Olayla ilgili dikkat edilmesi gerekli hususlardan bir tanesi de tema ile verilen olayın (konu) uyumlu olmasıdır. Bu açıdan konu seçimine ve konuların çocukların

nezdindeki yerine dikkatle bakmak gerekmektedir. Konu seçiminde çocukların evrensel nitelik taşıyan ruhsal özellikleri yanında, onların dünyasına ayrı bir renk ve kişilik kazandıran ulusal kültür değerlerinin, içinde yaşadıkları toplumun benimsediği ahlâk kurallarının, gelenek ve göreneklerin de göz önünde tutulması gerekmektedir. (Oğuzkan 2001: 368) Hikâyelerde, eserlerde başı çeken kişiler gerçek ya da hiç olmazsa gerçeğe yakın kişiler olmalıdır. Aksi bir durumda çocukların okudukları eserlerde başlarından türlü olaylar geçen kişilere inanmaları çok zordur. Ayrıca çocuk yayınlarında çok sayıda kahraman yerine az sayıda kahraman bulunması daha uygun olacaktır (Oğuzkan 2001: 368).

Çocuk hikâyelerinde az sayıda kahraman bulunması faydalıdır. Çok küçük çocuklar için iki kahraman yeterlidir. Çocuk hikâyelerinde kahramanların fiziksel ve ruhsal portreleri verilmelidir. Karakterler inandırıcı ve tutarlı olmalıdır. Metinlerde geçen kahramanın yaş seviyesine uygun konuşma diyalogları kullanılmalıdır aksi takdirde çocuklar için inandırıcılığı kaybolmaktadır. Çocuklar okudukları hikâyelerdeki kahramanları model olarak gördükleri için yazarın çok dikkatli olması gerekir. Çocuğun karşılaşabileceği sorunlara, çocuk kitaplarındaki kahramanlara mantık ilkeleri doğrultusunda çözüm bulunmalıdır.

1.1.2.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Her hikâyede olayın gerçekleştiği bir yer ve zaman vardır. Bu ikili, belirleyici özelliğe sahiptir. Zaman hikâyede değişiklik gösterir. Kışın başlayan bir hikaye yazın sona erebilir (Güleryüz 2003: 260). Hikâyelerde yer ve zaman açıkça verilebileceği gibi çocukların keşfetmesi için sezdirilebilir. Sonuçta yer ve zaman kavramı tutarlı, mantıklı olmalı ve hikâyenin akışını bozmamalıdır.

1.1.3. Çocuk Hikâyelerinde Bulunması Gereken Özellikler

Çocuklara yönelik yazılan hikâyeler, belli temel ilkeleri bünyesinde barındırması ile başarılı olabilecektir. Hemen hemen bütün çocuk edebiyatı kitaplarında yer alan bu özellikleri birleştirerek geniş bir şekilde vermeyi uygun buluyoruz. Çünkü incelediğimiz Serpil Ural'ın kitaplarındaki hikâyelerin incelenmesinde birinci kıstasımız bu bölüm olacaktır. Çocuk hikâyelerinde şu özelliklerin gözetilmesi gerekmektedir:

1. Yazar anlattığı ve kurguladığı olaylarda, çocuklarla arkadaşlık, dostluk kurabilmeyi bilmelidir. (Sever 2003: 191)

2. Hikâyelerde çocukların kavramsal gelişimlerine katkı sağlayacak bir anlatım yeğlenmeli, çocuklara Türkçemizin anlatım olanakları ve kuralları sezdirilmelidir. (Sever 2003: 190)

3. Hikâyeler, çocuğun yaşına, ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak insan ve yaşam gerçekliğini anlamasına katkı sağlamalı, her şeyden önemlisi de çocuk ile yaşam arasındaki bağ kurulmalıdır. Özellikle çocuğun kendini özgürce gerçekleştirebilmesine olanak sağlayacak yaşam durumları, dilin anlatım ustalığı ile sunulmalıdır. (Sever 2003: 190)

4. Çocukların ilgilerini çeken, yaşantılarını yansıtan ve kavrama kapasitelerine uygun konular verilmelidir.

5. Çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir plân yapılmalıdır. (Oğuzkan 2001:109)

6. Özellikleri iyi anlatan, gerçekliğe uygunlukta hiç kuşkuya yer vermeyen kişilere yer verilmelidir. (Oğuzkan 2001: 109)

7. Hikâyelerde politik ve açık, tahrik edici cinsel konular işlenmemelidir (Güleryüz 2003: 261).

8. Hikâyeler, öğrencileri motive eden, sürükleyici ve okumaya kışkırtıcı olmalıdır, bunun için de iç plânda gerilimi veren öğelerin aralara iyi serpilmiş bir plânla sunum yapılmalıdır. (Güleryüz 2003: 261)

9. Hikâyelerde doğrudan ders veren, öğüt veren cümleler yer almamalıdır. Verilmek istenen ders aralarda ya da hikâyenin genelinde verilmelidir.

10. Hikâyeler çok uzun olmamalı, hikâyelerde gereksiz ayrıntı ve tasvirlerle yer verilmemelidir.

11. Kabalığa kaçmamak ve yerinde olmak şartıyla güldürücü unsurlara yer verilmelidir. (Oğuzkan 2001: 109)

12. Konuların işlenişi bilim verilerine ve insanlık değerlerine uygun olmalıdır. İnsan ve çevresi gerçekçi bir şekilde ele alınmalı, yurt sevgisi, insan sevgisi ve yardımlaşma duygularını güçlendirmelidir. (Yörükoğlu 2004: 94)

13. Hikâyelerde kişiler arası diyaloglara yer verilmeli, bu bölümlerde kahramanların kişilik özellikleri verilmeye çalışılmalıdır.

14. Hikâyelerde kısa cümle ve paragraflar ile sağlanacak sürükleyici bir anlatımın olması gerekmektedir. (Oğuzkan 2001: 109)

15. Çocukların seviyelerine uygun basit ruh çözümlmelerine yer verilmelidir. (Oğuzkan 2001: 109)

16. Özellikle insana ait karşılanması gereken temel ihtiyaçlar, (güven ihtiyacı, başarmak ihtiyacı, bir gruba kabul edilme ihtiyacı, oyun ve değişiklik

ihtiyacı ve estetik ihtiyacı) hikâyeler vasıtasıyla çocuklara verilmelidir. (Şirin 2000: 206)

17. Hikâyelerde ele alınan konular çocukları düşünmeye yönetmeli, onların birtakım beceri ve alışkanlıklar kazanmalarına yardımcı olmalıdır. (Şirin 2000: 210)

18. Hikâyelerde, yaşamın bir gerçeği düşüncesiyle şiddet olgusuna da yer verilebilir. Ancak, çocukların gelişim seviyelerine göre belli ölçülerde yer verilmeli ve çocukların şiddet karşısında alacakları net tavırlar eserde güzel bir şekilde incelenmelidir. (Sever 2003: 191)

19. Yiğitlik abartılmamalı; çocuklara, yanılmaz insan, her şeyi bilen insan örnekleri sunulmamalıdır. İnsan olumlu ve olumsuz örnekleriyle ortaya konulmalıdır. Katı ahlâk kuralları içinde sıkışıp kalınmamalı, hoşgörü ve esneklik örnekleri sunulmamalıdır.

1.1.4. 7–11 Yaş Grubu Çocuklarının Gelişim Özellikleri

Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının incelenmesindeki diğer bir kıstasımız ilköğretimin birinci kademesine denk gelen 7–11 yaş grubu çocuklarının gelişim özelliklerinin bilinmesidir. İncelenen kitaplarda öğrencilerin dilsel, zihinsel, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine uygun olup olmadığı, 7–11 yaş grubu çocuklarının gelişim özelliklerinin bilinmesi ile mümkün olacaktır.

Çalışma çağı başlamıştır. Çocuk burada daha büyük bir bilgi ve çalışma dünyasına girmek ister. Teması “öğrendiğim neyse ben oyum” dur. Büyük olay toplumun teknolojisine açık olan okula başlangıçtır. Okumayı öğrenince bağımsızlığın tadını çıkarır. Ailesi kitap severse bunun da etkisiyle kitap tutkunu olur (Nas 2004: 18). Bununla beraber öğrenme sadece okulda değil, aynı zaman da sokakta, arkadaşlarının evinde ve kendi evinde olur. Çocuk ruhsal dünyası ile artık gerçek yaşama girmeye hazır gibidir. Bu dönemde bütün toplumlarda çocuklar düzenli, tutarlı bir eğitim,

öğrenim görür. Bunun yalnız okuma yazma biçiminde olması gerekmez. İlk toplumlarda ana babadan, büyük çocuklardan öğrenilen birçok beceriler vardır. Bu dönemde çocuk büyüklerin dünyasına egemen olan araç-gereci kullanmayı öğrenerek, o toplumun teknolojisinin temellerini benliğine yerleştirir. Çünkü bu dönem çocuğun toplumsal gelişmenin yaşıt ve oyun ortamlarında bir genişleme zamanı değil aynı zamanda gelecekteki sorumlulukları için hazırlanırken toplumun araçlarıyla uğraşmayı öğrendiği zamandır. Makaslardan, kâğıtlardan, boyalardan, boya kalemlerinden çocuklar belli becerileri öğrenerek her tür ilginç, yeni şeyi yapabilir duruma gelmiş olup, resim çizebilir, giysiler dikebilir, pasta yapabilir, model gemi ve uçaklar üzerinde çalışabilir ve okulda iyi not alabilir. Çocuklar okuma ve yazma becerilerinin öğrenilmesiyle yeni bilgilere kapıları açan pek çok becerileri kazanırlar (Oğuzkan 2003: 9). Eğer çocuklar bu araçları kullanmaya özendirilir ve başarıları övülürse çocukta çalışkanlık ve başarma duygusu gelişecektir. Bu da, belirli bir noktada, yetişkin sorumlulukları almaya hazır bir “iyi, çalışkan kişi” olarak olumlu bir benlik kavramının gelişmesini kolaylaştıracaktır. Çünkü başarılı deneyimler, çocuğa çalışkanlık duygusu, yeterlilik ve hâkimiyet duygusu verirken, bu dönemde çocuğun karşılaşılabileceği tehlike, yetersizlik ve aşağılık duygusudur. Eğer çocuklardan çok az ya da çok fazla şey beklenirse ya da çocuklar çabalarından dolayı eleştirilirse bir aşağılık duygusu gelişecektir. Çünkü başarısızlık, yetersizlik ve aşağılık duygusu insanın hiç bir şey için iyi olmadığı fikrini verir. Aile yaşamı çocuğu okul yaşamına hazırlamada başarısız olduğunda ya da okul yaşamı daha önceki evrelerin vaat ettiği gelişimi sürdürmeyi başaramadığında birçok çocuğun gelişimi kesintiye uğrar. Sorun, kötü çalışma alışkanlıkları, başarısızlık korkusuyla yarışmalardan kaçınmak ve daha sonraki gelişim görevleriyle başa çıkmada bir yetersizlik olacaktır. Bu dönemde bir başka tehlike çocuğun öğretileni olduğu gibi alması, bunların dışına çıkmaması ve sonunda öğrendiği bilgi ve teknolojinin kölesi olmasıdır. Böylece çocuk benliği daralır, özerk ve girişimci benlik gelişmesi kısıtlanır (Erden ve Akman 1995: 59).

7-9 yaş grubundaki çocukların davranışlarında gelgitler vardır. Bir an heyecanlıyken aniden içe dönük olabilirler. Bir an uyumluyken bir anda uyumsuzluk sergileyebilmektedirler. Cinsiyet kavramı ile ilgili algılamalar belirginleşmiştir. Bu dönem çocuklar karşı cinsle bedensel farkı tam kavramışlardır. Bu yüzden kız erkek

ayrımı yaparlar ve bu ayrıma göre oyunlarda rol alırlar. Örneğin kız çocuklarının evcilik oyununu daha çok severek oynaması ve bu oyunda anne rolünü üstlenmesidir. Bu dönem çocuklarını kelime dağarcıkları oldukça gelişmiştir. Yetişkinlerle pek çok konuda uzun cümleler kurarak konuşabilirler (Oğuzkan 2003: 9).

10–11 yaş grubundaki çocukların hayatının üçüncü sakin devresidir. Bu dönemdeki çocuklar kendi benliklerinden uzaklaşarak grup ilişkilerine önem verirler. Temel soyut kavramları elde ederler ve sosyal baskılara karşı duyarlıdırlar. Kendisini baskı altında tutmak isteyenlere karşı tutukluk ve içine kapanıklık başlar. Aile ilişkilerindeki olumsuzluklar kişiliklerini olumsuz etkiler. Bu yaş çocuğu sebep-sonuç ilişkileri kurarak bütünde parçaya doğru ulaşır. Adalet ve eleştiri duygusu gelişir. Mesafe ve zaman kavramlarını daha doğru kavramaya başlarlar.

1.2. Problem Durumu

Günümüzde çocukların eğitimine katkı sağlayan en önemli unsurlardan biri, çeşitli edebi türlerdeki nitelikli eserlerin çocuklara okutulmasıdır. Çocukların edebi türlerle karşılaştıran ilk aşama çocuk kitaplarıdır.

Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının içerik ve biçimsel özelliklerinin çocuk edebiyatı kriterlerine göre uygunluğunun belirlenmesi bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

1.3. Amaç

Çalışmamızın temel amacı Serpil Ural'ın çocuk kitaplarında yer alan hikâyelerin çocuk edebiyatına uygunluğunu ortaya koymaktır.

Çalışmanın amacına uygun olabilmesi için aşağıdaki temel sorulara cevap aranmıştır.

1- Serpil Ural kimdir? Edebiyatımıza hangi eserleriyle katkıda bulunmuştur?

2- Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının içerik ve biçimsel özellikleri nelerdir?

3- Serpil Ural'ın kitaplarındaki hikayeler konularına göre nelerdir?

4- Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerinin analizi nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Çocuk Edebiyatı, özellikle 19. yy ve sonrasında gelişme göstermiş, bu alanda dünyada ve Türkiye’de birçok çalışma ortaya konmuştur. Yapılan çalışmalarla her geçen gün çocuklar için kaleme alınmış nitelikli eserlerin sayısı artmaktadır. Önceleri çocuklara yönelik eserler yazılmıyor, yetişkinler için yazılan eserler çocuklar için sadeleştirilerek okutuluyordu. Bu alandaki ciddi bir boşluk vardı ve bu, gelişim çağlarındaki çocuklar için olumsuz bir durum teşkil ediyordu.

Çocuk Edebiyatı günümüzde daha bir sistemli hale gelmiştir. Çocukların hangi yaşlarda hangi özelliklere sahip oldukları, ne tür kitaplardan hoşlandığı, dil gelişimleri, duyuşsal ve zihinsel gelişimleri ortaya konmuştur. Eğitimciler, çocukların gelişim süreçlerini hassasiyetle inceleyerek, çocukların bu süreçlerde karşılaşacağı problemlere uygun çözümleri sunmaya çalışmaktadırlar.

Çocuklara okutulacak eserler, hem günümüzün yazarlarının hem de geçmişte yazılmış, kültür zenginliğimizi yansıtan yazarların sentezi olmalıdır. Çocuklara okutulan eserler çocuklara geçmişi tanıtmalı ve geleceğe açılan bir kapı görevi yapmalıdır.

Kitabın asıl amacı çocuğa hayatında mümkün olduğu kadar çeşitli davranış kalıpları sunmaktır. Modellerin sayısının fazla olmasıyla bu sağlanabilir. Çocuk bulunduğu ortama göre bu kalıplara ya girer ya da bunlardan uzaklaşır. Çocuk kendi yaşam alanına ve çevresine bağlı olarak bu modellerden bir ya da bir kaçından

yararlanır. Kitabın önemi çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi açısından ailesi ve diğer yakınları arasında doğru modeli seçmeye yöneltmesi hususunda ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada, çocuk edebiyatının esasları açısından değerlendirilmesi yapılacaktır. Çalışma, bu hikâyelerin çocuklara sağlayacağı kazanımların ortaya konması bakımından önem arz etmektedir.

1.5. Sayıtlar

“Serpil Ural’ın Çocuk Kitaplarının İncelenmesi” adlı bu tezde şu çalışmalar yapılmıştır:

1. Serpil Ural’ın çocuk kitapları tek tek okunmuş, çocuklar için uygun yirmi bir kitap ile sınırlandırılmıştır.
2. Serpil Ural’ın çocuk kitapları içerik ve biçimsel özellikleri incelenmiştir.
3. Serpil Ural’ın kitaplarında yer alan hikâyeler konularına göre sınıflandırılmıştır.
4. Serpil Ural’ın çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerinin analizi yapılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu çalışmada, Serpil Ural’ın çocuk kitapları incelenmiştir. Yapılan çalışmalarda ele alınan hikâyeler, 7–11 yaş grubu çocuklarının gelişim düzeyleri düşünülerek yapılmıştır. Serpil Ural kırka yakın çocuk kitabı yazmıştır. Bu hikâyeler tek tek incelenmekle birlikte çalışmada yirmi bir tane çocuk kitabı uygun görülmüştür.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada kullanılacak yöntem tarama modelidir. Serpil Ural'ın çocuk kitapları taranacak, çocuğa görelilik ve eğitim temaları göz önünde bulundurularak sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, Serpil Ural'ın çocuk kitapları, Serpil Ural'ın çocuk ile ilgili görüşlerinin bulunduğu makaleler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, Serpil Ural'ın değişik yayınevleri tarafından düzenlenerek çocukların okuyabileceği şekle getirilen yirmi bir çocuk kitabı oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama

Araştırmada yer alan veriler kaynak tarama yoluyla elde edilmiştir. Çalışmamızın esasını teşkil eden yirmi bir çocuk kitabı kütüphanelerden ve kitapçılardan temin edilmiştir.

Araştırmada, Serpil Ural'ın hayatı araştırılmış, yazmış olduğu diğer eserler ile birlikte düşünce yapısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Serpil Ural'ın çocuk edebiyatında yerinin anlaşılması bakımından Serpil Ural'ın hikayeleri hakkında yazılan makaleler incelenmiştir. Çalışmada, Serpil Ural'ın yirmi bir tane çocuk kitabıyla sınırlandırıldıktan sonra bu çocuk kitaplarının 7-11 yaş grubu esas alınarak

biçimsel ve içerik özellikleri incelenmiştir. Bu kitaplar incelenirken çocuklara eğitim ve sosyolojik yönden verdiği mesajlarla çocuk edebiyatına uygunluğu esas alınarak incelenmiştir.

Serpil Ural'ın kitaplarında yer alan hikâyeler konularına göre sınıflandırılmıştır. Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerinin analizi yapılmıştır. Serpil Ural'ın çocuğa ve çocuk edebiyatına bakışı, eserleri hakkındaki görüşlerini belirten röportaj Ek1 olarak sunulmuştur.

Elde edilen tüm kaynaklar, çalışmada yer alan konulara göre kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlar ve önerilere son bölümde yer verilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Öncelikle Serpil Ural'ın çocuk kitapları çocuk edebiyatına uygunluğu yönünden yirmi bir tane olduğu tespit edilmiştir. Burada yer alan çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özellikleri ve bu çocuk kitaplarının hangi konularla bağlantılı olduğu ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra değişik yayınevlerinin yayınlanan bu kitaplar taranmış, bu kitaplarda en çok yayınlanan nitelikli hikâyeler tespit edilmiştir. Bu taramalar sonucu elde edilen çocuk kitapları incelenmiş ve yorumlanarak genellemelere ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR ve YORUMU

Çalışmanın bu bölümünde Serpil Ural'ın hayatı ve eserleri ortaya koyulmuştur. Serpil Ural'ın çocuk kitapları incelenmiş, bu çocuk kitaplarında yer alan hikâyeler konularına göre sınıflandırılmış ve bu çocuk kitaplarının biçimsel özelliklerinin analizi yapılmıştır.

3.1. Serpil Ural'ın Hayatı ve Eserleri

Serpil Ural, İzmir'de Bornova'da doğdu.. Devlet memuru olan anne ve babanın atandıkları illerde (Samsun, Giresun, İstanbul, Sakarya) değişik sınıflarını okuduğu, ilkökul öğretimimi Sakarya'da tamamladıktan sonra İstanbul'da Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nde yatılı öğrenci oldu. Lise'den sonra iki yıl A.B.D.'ne, Bradford Junior College'e gidip edebiyat ve görsel sanatlarda ön lisans aldı. Lisans öğretimimi nakil yaptırarak geçtiği Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun Grafik Bölümü'nde tamamladı.

İş hayatı İstanbul'da reklâm şirketlerinde metin yazarlığı ve grafikerlik yaparak geçerken evlenip Ankara'ya taşınınca çalışmalarını evden serbest olarak sürdürmeye başladı. Aynı zamanda yıllardır aklında olup da zaman bulamadığı için erteleyip durduğu resimli çocuk kitabı yapma işini ele aldı. İlk kitabını 1979'da yayınladı. 1980'de Münih'teki Uluslararası Çocuk ve Gençlik Kitaplığı'nda üç aylık bir programa katıldı. H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü'nde lisansüstü özel öğrenci olarak çocuk kitapları dersini aldı.

Çocuk ve gençlik kitapları yazıp resimlemeyi sürdürmektedir.Yurtiçi ve yurtdışındaki çocuk edebiyatı konulu çeşitli toplantılara ve çocuk kitabı resimleri sergilerine katılmaktadır. 1997–2003 yıllarında Kültür Bakanlığı Çocuk Yayınları Danışma Kurulu üyesi ve 2001–2007 yıllarında Çoluk Çocuk Dergisi Yayın Kurulu

üyesi olarak görev yaptı, 2002 yılında ODTÜ Eğitim Fakültesi'nde Çocuk Edebiyatı dersi verdi.

Edebiyat dalında iki (Rıfat Ilgaz Gülmece Öykü Yarışması Büyük Ödülü - 1997 ve Türkiye İş Bankası Gençlik Romanı Büyük Ödülü-1997), kitap resimleme dalında bir ödülü (Japonya'dan 5. NOMA Uluslararası Çocuk Kitabı Resimleme Yarışması Teşvik Ödülü - 1986) vardır.

Arkadaşının çocuğuna yemek yedirmek için masal anlatırken “Top Tavşan” adlı ilk kitapla başlayan yazma ve resimleme serüveni, 25. yılını doldurdu. Çocuk kitabı yazarı, çizeri ve Çoluk Çocuk Dergisi'nde kitap sevgisi aşıl原因 sayfaların mimarı olan Serpil Ural, meslekteki 25. yılını, 25 Nisan Anzak Günü'nde “Şafakta Yanan Mumlar” adlı kitabının Avustralya baskısının tanıtım etkinlikleriyle kutlamaya hazırlanmaktadır.

Okul sıralarında, arkadaşlarının resim ödevlerini yaparak başladı onun çizme serüveni. En zor olan her birine ayrı stilde resim yapmaktı. Bir yandan yazmayı da çok seviyordu. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nin Çaba adlı edebiyat gazetesinin iki editöründen biriydi aynı zamanda. Kalem yazmakla çizmek arasında kararsız kalınca, öğretmenleri onu yönlendirdi. Burs kazandı ve sahne dekorları eğitimi görmek üzere ABD'de Bradford Junior College'e gitti.

Serpil Ural:

“Burslu olduğum için öğretim üyelerinin çocuklarına bakmak, kütüphanede ve sanat galerisinde çalışmak gibi sorumluluklarım vardı. Bir gün çocuklarına bakmak için gittiğim bir öğretmenimin evinde çocuk kitapları gördüm. Hem çok güzel sanat eseri gibi resimleri vardı, hem yazı da vardı işin içinde. Ben çocukken hiç bu kadar güzel kitaplar görmemişim. Neden bizim ülkemizde de böyle kitaplar olmasın, ben de böyle bir şey yapabilirim diye düşündüm.” (Ilıcak 2004:50).

Eğitimini Türkiye'de tamamlamaya karar veren Serpil Ural, önce Güzel Sanatlar Akademisi'nin Sahne Dekorları Bölümü'ne kaydını yaptırır. Bir ay kadar okuduktan sonra, “Yanlışlıkla almışız. Kusura bakmayın” denilerek okuldan çıkartılır. Ardından Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'na başvurur. Ama orada o bölüm

yoktur. O da işin içinde hem yazı hem de resim olduğu için, Grafik Bölümü'nü seçer. Üçüncü sınıfta Mustafa Aslıer'den Çocuk Kitabı Resimleme dersi alır. Okulu bitirdikten sonra bir süre reklam şirketlerinde metin yazarı olarak çalışır, tasarımlar yapar. İşin hızlı temposu çocuk kitaplarına zaman bırakmaz. Ankara'ya geldiğinde, mesleğine serbest grafiker olarak devam ederken, sıra çocuk kitabı yapma düşünüyü gerçekleştirmeye gelmiştir. Çocukları daha iyi tanımak için Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü'nün kütüphanesine gidip gelmeye başlar. Nilüfer Tuncer'in yardımlarıyla ilk kitabı Top Tavşan ortaya çıkar. Bu okul öncesi yaşlar için bir hayvan masalıdır.

“Küçük çocukları her zaman çok severim, çok da önemserim.Çünkü doğaldırlar, henüz bozulmamışlardır, içtendirler. Onları doğru yönlendirmenin önemli olduğuna inanıyorum. Yaptığım işin çıkış noktası kişisel. Hem yazmak hem de resimlemek istediğim için bencilce de denebilir. Ama işin içine girince okul öncesinin çok önemli bir dönem olduğunu anladım. Bizde okulöncesinde iyi kitap eksikliği olduğunu gördüm. Bu eksikliği gidermekte bir payım olsun istedim. Bunu görev edinip bir misyoner gibi, işe yarıyorum diye düşünerek çalışmaya başladım. Bir de baktım 25 yıl olmuş. İlk kitabım Top Tavşan'ın çıkış, 1979 yılı Nisan ayı.” (Ilicak 2004:50).

Serpil Ural ilk kitabından sonra çalışmalarına hız verir. O yıl iki kitabı daha yayınlanır. Ertesi yıl Münih'teki Uluslararası Çocuk Kitaplığı'nda üç aylık bir eğitim ve araştırma programına katılır.

“Üç ay gece gündüz çocuk kitapları arasında, çok müthiş bir deneyimdi. O uluslararası kütüphanede inanılmaz sayıda ve her ülkeden çocuk kitabı var. Bu programın bir başka yararı da diğer ülkelerden gelen çocuk edebiyatçıları, yazarlar, çizerler, akademisyenlerle bir arada oluyorsunuz.. O ilişkilerden çok yararlandım.. Bir de belki en önemlisi, Şafakta Yanan Mumlar'ı yazmama yol açtı Münih deneyimim, çünkü orada üç Avustralyalı ile aynı evi paylaştım.” (Ilicak 2004:50).

3.1.1. Uluslararası Barış

Kendi yaşamındaki izlerden ve köklü bir dostluktan çıkan Şafakta Yanan Mumlar, savaşın çocuklar üzerindeki etkisini gözler önüne seren bir gençlik romanıdır. 1915 Çanakkale Kara Savaşları çerçevesinde biri Avustralyalı biri Türk iki ailenin dokunaklı öyküsüdür bu roman. İki farklı ulusal kimliğe sahip ve dedelerinin birbiriyle

savaşmış olmasına karşın iki genç, Peggy ve Zeynep, aynı insanca duyguları taşıyarak, savaşın nedenlerini sorgularlar. Düşmanlığın ne kadar boşuna olduğunu vurgulayan bu kitapta savaş, barış, özgürlük kavramları sorgulanır.

“Şafakta Yanan Mumlar ile Köprü Olan Deniz’de dostluk, barış, sevgi ve hoşgörü temalarını işliyorum. Çünkü yaşamda bunların çok önemli olduğuna inanıyorum” (Ilıcak 2004:51).

Köprü Olan Deniz, Yunanistan’da da yayınlanır. Türk ve Yunan hükümetleri kitabın yeniden yayınlanmasını destekleyerek her iki ülkedeki azınlık okullarına girmesini sağlarlar.

Şafakta Yanan Mumlar 2003 yılında A.B.D.’de, Wisconsin Üniversitesi’nin düzenlediği uluslararası Gençlik Edebiyatı haftasında ele alınan dört kitaptan biri olur. Aynı günlerde Avustralyalı bir akademisyenin kitabı değerlendiren yazısı uluslararası çocuk ve gençlik edebiyatı dergisi Bookbird’de yer alır ve kitap, geçtiğimiz ay Avustralya’da da yayınlanır.

3.1.2. Gözlem ve Eksikleri Tamamlama

Serpil Ural kitaplarını hazırlarken çocukların nelere ilgi duyduğunu araştırır Yuvalara gider, hem çocuklarla konuşur, hem de onlara öykülerini anlatır, görüşlerini alır. Örneğin Tako Eğitsel Öyküler Serisi’nde kahramanın adını, çocuklar koyar. Eğitimcilerle konuşur. Çiçeğin Ömrü bu konuşmaların ardından çıkar ortaya. Çocuklara ölüm kavramını, onları korkutmadan anlatan bir kitaptır bu. Çevre konuları gündemde olunca Gürültücü Ali, Mikrobun Ettikleri gibi kitapları yazmıştır.

“Don Kişot, en sevdiğim ve beğendiğim kitaplardan biri.. O da Cemil Eren’in sergisini gezerken aklıma geldi.. Ankara’da Don Kişot konulu bir sergi açmıştı.. Don Kişot tabloları çok renkli, çok hoş ve eğlenceliydi. Bu bir çocuk kitabı olsa, çocuklar da bunu görse ne hoş olur diye düşündüm” (Ilıcak 2004:51).

Kimi zaman tembel insanlar etkiler onu, Üşengeç Yengeç böyle doğar.

“Üşengeç Yengeç, yengeçlere değil de, tembel insanlara bakarken aklıma geldi. Üşengeç sözcüğüne uyaklı olsun diye de yengeç sözcüğünü seçtim. Ondan sonra yengeçleri incelemeye başladım kaç ayağı vardır, ne yapar diye? Çıktı Çıktı Ne Çıktı? adlı kitap, en küçük çocuğa bile okunabilecek bir kitap. O kitapta aliterasyon yapmayı denedim. Kapkara karga, çilli çalığışu... Üşengeç yengeç gibi. Çocukların dilin melodisini duymalarına, dile duyarlı olmalarına özen gösteriyorum. Öncelikle de kitaplarımda çocuklara yaşam sevinci aşılacak istiyorum.. Olumlu bir bakış açısı edinmelerini önemişiyorum”(Ilıcak 2004:51).

3.1.3. Belgesel Kitaplar

Serpil Ural 1994 yılında. H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü'nde lisansüstü Çocuk Kitapları dersine özel öğrenci olarak girer. Çocuk kitaplarıyla ilgili bilgiler edinirken gördüğü en önemli eksikliklerden biri de, biyografi türünde kitapların azlığıdır. Onun üzerine çocuklar için biyografi yazmaya karar verir. Biyografileri yazarken Cumhuriyet döneminin çocuklar için belgelemeyi de amaçlamaktadır

İlk kadın pilot Sabiha Gökçen'in yaşam öyküsünü anlatan Sabiha kitabıdır. Serpil Ural biyografik kitaplar dizisini, başarılı kadın kahramanların ve sanatçıların izleyeceğini müjdelemektedir.

3.1.4. Aldığı Ödüller

Hem yazar hem de çizer olarak, ülkemizde parmakla sayılacak kişiler arasında yer alan Serpil Ural'ın çocuklara kitap sevgisini kazandırmak amacıyla yazdığı ve resimlediği Tek Gözlü Kedi adlı kitap, okumanın yaşamı nasıl zenginleştirdiğini, çocuğun ilgisini çekecek bir masal biçiminde anlatır. Bu kitap, ona ilk ödülü de getirir. Serpil Ural Tek Gözlü Kedi için hazırladığı resimlerle 1986 yılında Japonya'da düzenlenen “5. NOMA Çocuk Kitapları Resimleme Yarışması”nda Teşvik Ödülü kazanır.

“Kolâj tekniğiyle çalışmışım ve resimler çok renkliydi. O kadar renkli basmak o yıllarda çok masraflı olacak diye, sadece kapağa basıldı. Sonra 1997 yılında Şafakta Yanan Mumlar, İş Bankası Büyük Ödülü'nü kazandı.. Aynı yıl Rıfat Ilgaz Gülmece Öykü Yarışması

düzenlenmişti. O yarışmada da Birincilik Ödülü kazandım.. On-on bir yaşa yönelik, Cin Ahmet adında, kafası çalışan, Almanya’da yaşayan bir ilkokul öğrencisini anlatan gülmece bir öyküyle” (Ilıcak 2004:51).

Serpil Ural, 30 kitabı olduğunda ilk kişisel sergisini Ankara’da açar, 1992 yılında. Sonra 40. kitabı çıktığında Ankara ve İstanbul’da birer sergi daha açılır. Sergilerde torununu, çocuğunu alıp gelen anneler, büyükanneler onu duygulandırır.

3.1.5. Çeviri Kitaplar

Serpil Ural, aynı zamanda çeviri de yapmaktadır. Emily adlı bir gençlik romanını ve Hint Masalları’nı dilimize kazandıran Ural, üç yıldır Çoluk Çocuk Dergisi’nde anne ve babalara, çocuk kitapları tanıtıyor. Kitapların yanı sıra bu kitapları yazanlara, resimleyenlere ve yayıncılara da farklı bir pencere açıyor. 25 Nisan’da Şafakta Yanan Mumlar’ın Avustralya’daki baskısının tanıtım ve imza törenine katılmaya hazırlanan Ural, geleceğe yönelik projelerini de şöyle özetliyor:

“ 30. kitap sergisi açtığımda da görmüştüm. Teorik olarak 30 kitap var yayınlanmış ama piyasaya bakıyorsun 10 anesi ortada dolaşiyor. Onun için bir süredir eski kitaplarımı yenileme projesi gündemimde. Yeni yayıncılar bulup, bu kitaplarımı tekrar canlandırmak istiyorum. Ağrı’ dan Zelve’ye gibi bir masallar seçkisi düşünüyorum. Bir, iki okul öncesi kitap var elimde yazısı bitmiş, resimlenecek. Önce bir yayıncı bulmadan resimlemeye başlamak istemiyorum. Çünkü boyutlar değişiyor. Resimleri tekrar baştan yapmak gerekebiliyor. Geçen 25 yıla bakınca neyi değiştirmek istersin deseler, yayıncıların yazarlara, çizerlere ve çocuk kitabına bakış açısını değiştirmek isterim derim. Son altı aydır, Avustralyalı yayıncı ile çalışıyoruz, Şafakta Yanan Mumlar’ın Avustralya baskısı için. Ne kadar özendiklerini, yazarın ve çizerin haklarına ne kadar saygı gösterdiklerini görünce zaman zaman şaşırıyorum.. Ayrıntılara o kadar dikkat ediyorlar ki.. Oysa bizde hala yazarın, çizerin haklarını düşünmeyen yayıncılar var. Ben de artık seçici olmayı kendime hak diye görüyorum ve olabildiğince düşüncelerime uygun yayıncılarla çalışmak istiyorum” (Ilıcak 2004:51).

Bugüne kadar on dört yayıncıyla çalışan Serpil Ural, çocuklar için yazmanın kolay olmadığını belirtmiştir. Kitaplarda özgün olunması gerektiğini, bu işi yapanların deneyimlerinden yararlanılmasının çok önemli olduğunu belirtmiştir.

3.2. Serpil Ural'ın Çocuk Kitaplarının İncelenmesi

Serpil Ural'ın çocuk kitapları birçok yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Biz yaptığımız bu çalışmamızda çeşitli yayınevlerinin yayımladığı yirmi bir çocuk kitabını inceledik. Çocuk kitaplarını incelerken biçimsel ve içerik özellikleri diye iki başlık altında topladık. Her kitabı incelerken, ortak bir şablon kullanıldı. Bu şablondan maksat, çocuk kitaplarının unsurlarının net bir şekilde görülerek ortak bir sonuca varılmak istenmesidir.

3.2.1. ARMAĞAN

3.2.1.1 Biçimsel Özellikler

“Armağan” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak Amerikan Bristol 220 gr.dır. Kapak dört renkli ofset baskıyla basılmıştır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Armağan” kitabı birinci hamur 80 gr kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir.

Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

Çocuk kitaplarında resmin önemi apayrıdır. Serpil Ural'ın “Armağan” adlı kitabında okumayı bilmeyen çocuklar için resim hikayeyi çok güzel bir şekilde ifade etmiştir. Hayali bir dünyaya ait çizgi ve renkler kullanarak çocuğun dünyasında yer

alabilecek görsel öğeler yaratmayı başarmıştır. “Armağan” adlı öykü kitabında her imaj, hikâyenin etkili olabilmesi için düzenli imaj serisinin bir parçası olarak kullanılmıştır. Bu da resimlerin diğer resimlerle ilişkili olmasını sağlamıştır. Resimler yalın, yapmacıktan uzak ve abartılı biçimlerden arınmış olarak yer almıştır. Buda küçük okuyucunun zihninde kolay anlaşılabilir bir yer tutar. “Armağan” adlı kitapta pastel renkli, belli belirsiz hatları olan, her bakıldığında yeni şeyler verebilen resimler kullanılmıştır bu da küçük okuyucunun dikkatini çekebilen başka bir ayrıntıdır. Buna karşın kitapta yer alan resimlerde başka bir ayrıntı gözlerden kaçmıştır. O da figürlerin ruh durumlarını yansıttıkları gözlerdir. Gözlerdeki ifade küçük okuyucunun belki de en çok dikkatini çekebilecek bir ayrıntı iken bu konuda detaya yer verilmemiştir. Serpil Ural resimlerde yer yer perspektif özellikler kullanarak figürlere üç boyutlu bir görüntü kazandırmayı başarmıştır. “Armağan” adlı hikaye kitabında kullanılan resimlerin genel işlevi resmi tamamlayıcı ve yorumlayıcı niteliktedir. Algılama düzeyi yeterince gelişmemiş çocuklar için eğitici yönden bu resimlerden yararlanılabilir. Serpil Ural bu hikaye kitabında kompozisyon düzenlemesini denge, zıtlık, birlik, oran, simetri, ritim hareket gibi düşünceleri de kullanarak sağlamıştır. Resimlemede bu kuralları tam olarak yerine getirmek zor olmasına karşın önemli olan anlatılmak istenen ifadenin doğru bir şekilde verilmesidir.

Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmış. Kitabın baskı özelliği dört renk ofset baskıdır. Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitapta harfler 14 puntoyla yazılmıştır.

3.2.1.2. İçerik Özellikleri

“Armağan” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.1.2.1. Dilbilgisi

“Armağan” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.1.2.1.1. Kelimeler

“Armağan” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir.

Armağan kitabında ise yirmi sekiz adet sığata rastlanılmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“değişik bir çocuk, özel güç, diğer çocuklar” (s.3)

“kimsenin göremediği yerler, başka insanlar, başka yerler”(s.4)

“kimsenin duymadığı ses, uzaklarda çalan bir davul”(s.5)

“başkasının duyamadığı sesler, özel güç”(s.6)

“kimsenin bilmediği şarkılar”(s.7)

“bir gün, hiçbir şey, duyulmayan sesler”(s.9)

“bu durum, görmediği yerler, duyamadığı sesler(s.10)

“güzel bir peri, bir ses(s.11)

“bazı küçük çocuklar, o güçler, bir kitap, o kitapların yerini tutacak bir Armağan, ne işe”(s.12)

“geçmiş günler, gelecek günler”(s.13)

“yeni kişiler, başka olaylar”(s.15)

Armağan hikâyesinde “özel, güçler, mutluluk” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine göre uygundur.

Armağan hikâyesinde ikilemelere yer verilmiştir. Hikâyede yer alan ikilemeler:

“dikkatli dikkatli”(s.4)

“güle oynaya”(s.8)

“yeni yeni”(s.15)

Armağan kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmemiştir. Sözcükler temel anlamlarıyla kullanılmıştır.

3.2.1.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“ Uzakları görebildiği, başkalarının duyamadığı sesleri duyabildiği için Elif çok mutluydu” (s.6)

“Arkadaşlarının bazılarında da böyle özel güçler vardı.”(s.6)

“Böylece güle oynaya günler geçti.”(s.8)

“Zaman geçtikçe Elif büyüyordu.”(s.8)

Bu cümlelerin kuruluşu tümleç-özne-yüklem biçimindedir.

“Armağan” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ve kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Diğer çocukların yapamadıklarını yapabiliyordu”(s.3)

“Değişikti, çünkü özel güçleri vardı.(s.3)

“Bunun için istemesi ve gözlerini uzaklara dikip dikkatli dikkatli bakması yetiyordu”(s.4)

“Bazen hayvanları görüyor, bazen de başka yerleri, başka insanları seyrediyordu.(s.4)

“İstedığı zaman kimsenin duymadığı sesleri de duyuyordu.(s.5)

“Bazen uzaklarda çalan bir davulu, piyanoyu, kemanları dinliyor, bazen de insanların, hayvanların birbirleriyle konuştuklarını duyuyordu.(s.5)

“Gördüklerini, duyduklarını arkadaşlarına anlatmak da çok hoşuna gidiyordu.(s.6)

“Onlar da kendi gördüklerini anlatıyor, böylece hepsi bir arada hem eğleniyor, hem yeni şeyler öğreniyorlardı.(s.6)

“Elif kendi kendine gezip oynarken bile uzaklardan öğrendiği, kimsenin bilmediği şarkıları söyleyip eğleniyor, hiç canı sıkılmıyordu.(s.7)

“Zaman geçtikçe Elif büyüyordu.(s.8)

“Haftalar geçti, aylar geçti, yıllar geçti.(s.8)

“Elif uzakları seyretmek isteyince hiçbir şey göremedi.(s.9)

“Arkadaşlarını görmek istemiyor, oyuncaklarıyla oynamak yetmiyor, canının sıkıntısı geçmiyordu.(s.10)

“Bunları anlatırken eğlenir, düşündürür.(s.13)

“Kâh üzer, kâh güldürür.(s.13)

“Armağan” kitabında edilgen çatılı cümleye yer verilmemiştir. “Armağan” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam kırk yedi tane fiilin yirmi tanesi şimdiki zaman kipiyle, on beş tanesi bilinen geçmiş zaman kipiyle, bir tane duyulan geçmiş zaman kipiyle ve gelecek zaman kipiyle ve dört tane geniş zaman kipiyle çekimlenmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta şimdiki zaman daha fazla tercih edilmiştir.

“Armağan” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“yapabiliyordu”(s.3)

“görebiliyordu, seyrediyordu, yetiyordu”(s.4)

“duyuyordu”(s.6)

“sıkılmıyordu”(s.7)

“büyüyordu”(s.8)

“yok olmuştu”(s.9)

“geçmiyordu, istiyordu”(s.10)

“Armağan” kitabında soru cümlelerine yer verilmiştir. Bu soru cümleleri:

“Ne mi yapıyor?”(s.3)

“Sonra bir gün ne oldu biliyor musunuz?”(s.9)

“Bir de başını kaldırınca ne görsün?”(s.11)

“Kitaplar ne işe yarar bilir misin?”(s.12)

Armağan kitabında betimleme cümlesine yer verilmemiştir. Yazar, betimleyici anlatımı sözcükler yerine resimlemeyle yapmayı tercih etmiştir.

“Armağan” kitabında genel olarak noktalama işaretlerine önem verilmiş ama bazı cümlelerde noktalama işaretleri yanlış kullanılmıştır. Kitaptaki noktalama yanlışları:

“Böylece güle oynaya günler geçti”(s.8) Cümle bittiği halde nokta konulmamış.

“Neden canın sıkılıyor, biliyorum”(s.12) Cümle bittiği halde nokta konulmamıştır.

“Kitaplar adını duyduğun, belki de duymadığın; yerlerde; geçmiş günlerde, gelecek günlerde, yeryüzünde, gökyüzünde ve düşler ülkesinde yaşayanları, yitenleri; olanları, bitenleri anlatır.”(s.13) Bu cümlede noktalı virgüllerin kullanımı yanlıştır.

“Okudukça, resimlere baktıkça hem bildiği yerlerde, hem bilmediği yerlerde neler olduğunu öğreniyor.”(s.15) “Hem hem” bağlaçlarının bağladığı sözcükler arasına virgül konulmaz.

3.2.1.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“ Elif değişik bir çocuktü. Değişikti, çünkü özel güçleri vardı. Yani, diğer çocukların yapamadıklarını yapabiliyordu. Ne mi yapıyordu? İsteddiği zaman uzakları, çok uzakları, kimsenin göremediği yerleri görebiliyordu. Bazen ormanları, hayvanları görüyor, bazen de başka yerleri, başka insanları seyrediyordu. Bunun için istemesi ve gözlerini uzaklara dikip dikkatli dikkatli bakması yetiyordu. İsteddiği zaman kimsenin duymadığı sesleri de duyuyordu. Bazen uzaklarda çalan bir davulu, piyanoyu, kemanları dinliyor, bazen de insanların, hayvanların birbirleriyle konuştuklarını duyuyordu. Bunun için istemesi ve gözlerini uzaklara dikip dikkatli dikkatli bakması yetiyordu. Uzakları görebildiği, başkasının duyamadığı sesleri duyabildiği için Elif çok mutluydu. Gördüklerini, duyduklarını arkadaşlarına anlatmak da çok hoşuna gidiyordu. Arkadaşlarının bazılarında da böyle özel güçler vardı. Onlar da kendi gördüklerini anlatıyor, böylece hepsi bir arada hem eğleniyor, hem yeni şeyler”(s.3-4-5-6)

İlk yüz kelime kitapta yukarıda yazıldığı şekildedir. Buna göre;

$$\begin{aligned} \text{a) Cümlelerin Uzunluğu} &= 100 / 15 \\ &= 6.66 \end{aligned}$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Armağan” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on beş cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 6.66’dır. Bu da bizlere gösteriyor ki “Armağan” kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim öğrencilerine göre uygundur.

$$\text{b) Zor kelimeler oranı} = (4 / 96) \times 100 = 3.092$$

Bu sonuca göre; “Armağan” romanında zor kelime oranı 1’e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine uygundur.

3.2.1.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Armağan” hikâyesinde çocuğun eğitimini etkileyecek olumsuz bir iletiye rastlanılmamıştır. Hikâyede sihirli güçleri olan Elif’in güçlerinin biterek biten güçlerinin yerine kitap kavramı verilmiştir.

“Ben sana o güçlerin yerini tutacak bir armağan vereceğim. İşte bir kitap”(s.12)

Kitapta eğitim yönünden sihirli bir güç kavramı ilk başta çocukları bilimsellikten uzaklaştırıyor görünse de yazar bu sihirli güce son vermiştir. Elif’in sihirli güçle yapabildiklerini kitapla yapması kitabı bilimsellikten uzaklaştırmamaktadır. Kitapta büyümenin göstergesi yine kitap olarak belirtilmiştir.

“Sen artık büyüdün. O güçlerin yerini yutacak bir armağan vereceğim. İşte bir kitap”(s.12)

3.2.1.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Armağan” kitabında sosyalleşme aracı kitaptır. Burada çocuk ilk olarak özel güçlerle sosyalleştirilmiş, çocuğun büyümesiyle de sosyalleştirme kitapla yapılmıştır.

“Armağan” kitabında çocuk, özel güçlerinin bitmesiyle bir ara yalnızlaştırılmıştır.

“Elif’in sihirli güçleri yok olmuştu. Arkadaşlarını görmek istemiyor, oyuncaklarını istemiyor, canının sıkıntısı geçmiyordu.”(s.10)

Bu yalnızlıktan çocuğun kitapla kurtulması sağlanmıştır.

“Arkadaşlarıyla beraber olunca onlara kitaplarda gördüklerini, kitaplardan öğrendiklerini anlatıyor. Artık Elif’in canı hiç sıkılmıyordu.”(s.16)

“Armağan” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. Bu bağ kitap kavramıdır. Hayatın sonuna kadar hep devam eden bir sosyalleşme aracı olarak sunulmuştur.

3.2.1.2.5. Konu

“Armağan” kitabının konusu Elif’in özel güçlerini kullanarak bir dönem mutlu olması ve bu sihirli güçleri bitince düştüğü yalnızlıktan kitapla tanışarak kurtulmasıdır.

Kitabın serim bölümünde özellikle “herkesten farklı olma” duygusu hâkimdir. Kitabın serim bölümünde Elif özel güçleriyle herkesten farklı olarak kimsenin duymadığı sesleri duyar, görmediği yerleri görür.

Düğüm bölümünde Elif’i herkesten farklı kılan özel gücün biterek Elif’in yalnızlığa düşmesi çatışma unsurudur.

“Arkadaşlarını görmek istemiyor, oyuncaklarıyla oynamak yetmiyor, canının sıkıntısı geçmiyordu”(s.10)

Yine düğüm bölümünde Elif’in kitapla tanışmasına yer verilmiştir. Kitabın insana sağladığı yararlar peri tarafından anlatılmıştır.

Çözüm bölümünde Elif'in kendisiyle yaşadığı bu çatışma kitapla sona ermiştir. Elif yalnızlığından kitapla kurtularak görmediği yerleri kitap sayesinde görmeye ve öğrenmeye başlamıştır.

“ Okudukça, resimlere baktıkça hem bildiği yerlerde hem bilmediği yerlerde neler olduğunu öğreniyor. Yeni yeni kişiler tanıyor”(s.15)

“Arkadaşlarıyla beraber olunca onlara kitaplarda gördüklerini, kitaplardan öğrendiklerini anlatıyor. Artık Elif'in hiç canı sıkılmıyor.”(s.16)

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre serüven(macera) hikâyelerine girmektedir.

3.2.1.2.6. Tema

“Armağan” kitabının teması kitap ve kitabın önemidir. Hayatımızın sonuna kadar bizi bırakmayacak olan, gücü hiç bitmeyen kitabın önemi çocuklarımıza verilmektedir. Kitabın teması çok açıktır. Çocuklarda anlam belirsizliğine yol açmayacak kadar kesindir.

3.2.1.2.7. Kahramanlar

Bu hikâyenin başkahramanı Elif'tir. Başkarakter özel güçleri olan bir çocuktur. Yardımcı karakterler olarak peri ve Elif'in arkadaşları belirlenmiştir. Karakterlerden Elif'in betimlemesi yapılmamış, resimlerle anlatılmıştır.

Başkarakter olan Elif'e özel güçler verilmiş, daha sonra bu sihirli güçler yerine güç olarak kitap sunulmuştur. Bu hikâye başkahraman olan Elif'in sorunundan doğmuştur.

Bu hikâyede yardımcı kahramanlardan biri peridir. Olağanüstü bir kahramandır. Peri karakteri burada ailenin ya da öğretmenin yerini tutmaktadır. Elif'i kitapla tanıştıran peri, eğitimci rolü üstlenmiştir.

“Armağan” kitabı çocuklarda Elif karakteriyle iyi bir model olarak çocuklarımıza kitabın önemini kavratmada yön göstermektedir.

3.2.1.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

“Armağan” hikâyesinde yer ve zaman açıkça verilmeyerek çocukların keşfetmesi için sezdirilmiştir. Sonuçta yer ve zaman kavramı tutarlı, mantıklıdır ve hikâyenin akışını bozmamaktadır.

3.2.2. AKSAK ALİ

3.2.2.1. Biçimsel Özellikler

“Aksak Ali” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak Amerikan Bristol 220 gr'dır. Kapak dört renkli ofset baskıyla basılmıştır. Kapak kalın kartondan hazırlanmıştır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Aksak Ali” kitabı birinci hamur 80 gr kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir.

Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmamıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamamaktadır.

“Aksak Ali” kitabında resimler kitapla uyum içindedir. Resimlerde kullanılan renkler çocukların dikkatini çekecek niteliktedir. Kitapta bazı resimlerde zemin çizgisi yoktur. Zemin çizgisi olmadığı için çocuklar figürleri ve objeleri boşlukta algırlar. Örneğin; sayfa 15’de çocuklar sınıfta sırada oturuyorlar. Zemin çizgisi kullanılmadığı için figürler havada kalmaktadır. Genel anlamda olayların insanlar üzerindeki etkisini yansıtan gözlerdeki ifadedir. Bunun en basit örneği Japon çizgi filmlerinde kullanılan animelerin gözlerinin büyük çizilmesi, hikâyenin izleyici tarafından anlaşılmasını sağlayan etkili bir ayrıntıdır. Böylelikle izleyici ya da okuyucu konu ile gözlerdeki ifadeyi algılamakta daha kolay bir yol izleyecektir. Aksak Ali hikâyesinde gözler nokta biçimindedir. Aksak Ali, hikâyede üç ruh durumundadır. Sakatlığının verdiği günlük hayatında yaşadığı zorluk ve sıkıntılar, arkadaşlarının dalga geçmesinden dolayı duyduğu üzüntü, güzel öykü yazarak başarılı olmasından dolayı duyduğu mutluluktur. Bu üç durum Aksak Ali’nin resimlenmesinde gözlerindeki ifadeye görülmemektedir. Aksak Ali kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır.

Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitabın baskı özelliği yine dört renk ofset baskıdır. Kitapta harfler 14 puntoyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.2.2. İçerik Özellikleri

“Aksak Ali” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.2.2.1. Dilbilgisi

“Aksak Ali” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.2.2.1.1. Kelimeler

“Aksak Ali” kitabında çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir.

Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir.

“Aksak Ali” kitabında ise on sekiz adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“bazı çocuklar, Aksak Ali” (s.3)

“bir gün” (s.4)

“bazı çocuklar, o sırada” (s.5)

“bir çocuktu” (s.6)

“bir demir” (s.7)

“bir oyun, bir çocuk, gözleri bozuk olan çocuk” (s.10)

“kulakları tıkalı olan çocuk” (s.12)

“bir el, en iyi not ” (s.13)

“bu öyküde, bir dünya, sakatlara kolaylık sağlayacak düzenlemeler”(s.14)

“o gün, öykücü Ali” (s.16)

Kelimelerin yazım kurallarına dikkat edilmiş, yanlış yazılan sözcüğe rastlanılmamıştır.

Aksak Ali kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmemiş, sözcükler temel anlamlarıyla kullanılmıştır.

3.2.2.2.1.2. Cümleler

“Aksak Ali” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Ali’nin bir ayağı ötekenden kısaydı, daha zayıftı”.(s.3)

“Böyle olduğu için Ali rahat yürüyemiyor, koşamıyordu.”(s.3)

“Ayağı sakat olduğu için Ali merdivenleri zor çıkıyor, bastonuna dayanıp uğraşıyordu.”(s.4)

“Öğretmen çocuğun gözlüğünü aldı ve Şimdi git, pencereden gördüklerini bana anlat dedi”(s.6)

“Hem kapıdaki merdivenlerin yanında tutunacak bir demir olsaydı Ali de kolay çıkar, geç kalmazdı.(s.9)

“Ali sizler gibi yürüyemiyor, koşamıyor, ama öyle güzel bir öykü yazmış ki en iyi notu aldı.(s.13)

“Ali yine güzel öyküler yazıyor, yazdıklarını arkadaşlarına okuyor, anlatıyordu.”(s.16)

“Aksak Ali” kitabında genel olarak etken çatılı fiiller kullanılsa da bir cümlede edilen çatılı fiile rastlanılmıştır.

“Binalarda, parklarda, sinema ve tiyatrolarda, spor alanlarında, daha pek çok yerde sakatlara kolaylık sağlayacak düzenlemeler yapılmıştı.”(s.14)

Aksak Ali kitabında cümlelerde haber kiplerinden geçmiş zaman, şimdiki zaman ve geniş zaman kipleri kullanılmıştır. Ağırlıklı olarak cümlelerde geçmiş zaman kipi kullanılmıştır. Aksak Ali kitabında dilek kiplerinden koşul ve istek kipi kullanılmıştır. Bu kitapta birleşik zamanlı fiiller de kullanılmıştır. Bu fiiller:

“koşamıyordu, diyordu”(s.3)

“kalmıştı, uğraşıyordu”(s.4)

“geliyordu”(s.5)

“göremiyordu”(s.7)

“sevinmişti”(s.8)

“anlatmıştı”(s.14)

“anlatıyordu, diyorlardı”(s.16)

“Aksak Ali” kitabında betimleme cümlesine sadece hikâyenin başkahramanı olan Ali’nin fiziksel görünümünü anlatırken yer verilmiştir.

“Ali’nin bir ayağı ötekinden kısaydı, daha zayıftı.”(s.1)

“Aksak Ali” kitabında noktalama işaretleri doğru kullanılmıştır.

3.2.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örneklem alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Ali’nin bir ayağı ötekinden kısaydı, daha zayıftır. Böyle olduğu için Ali rahat yürüyemiyor, koşamıyordu. Yürürken ayağı aksıyor diye bazı çocuklar ona “Aksak Ali” diyordu. Ali bir gün okula geç kalmıştı. Tam kapıdaki merdivenlere gelince ders zili çaldı. Ayağı sakat olduğu için Ali merdivenleri zor çıkıyor, bastonuna dayanıp uğraşıyordu. Bir de ne gördün? Bazı çocuklar pencereden kendisine bakıp gülüyorlar! “Ali geç kaldı. Gene geç kaldı” diye bağırıyorlar. Ali çok üzüldü. O sırada öğretmen de geliyordu. Ali’yle alay edenleri gördü. Aklına bir plan geldi. Sınıfa girince öğretmen Ali’yle alay eden çocuklardan birini çağırdı. Bu gözlüklü bir çocuktü. Öğretmen çocuğun gözlüğünü aldı ve “şimdi git, pencereden gördüklerini bana anlat(s.3–4–5–6)

İlk yüz kelime kitapta yukarıda yazıldığı şekildedir. Buna göre;

$$\text{a) Cümlelerin Uzunluğu} = 100 / 16$$

$$= 6.25$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. Aksak Ali kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on altı cümle vardır. Sonuç 1'e yaklaştığında metin kolay, 100'e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 6.25'tir. Bu da bizlere gösteriyor ki Aksak Ali kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim öğrencilerine göre uygundur.

$$\text{b) Zor kelimeler oranı} = (5/ 95) \times 100$$

$$= 5.26$$

Bu sonuca göre; Aksak Ali romanında zor kelime oranı 1'e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine uygundur.

3.2.2.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

Aksak Ali hikâyesinde çocuğun eğitimini etkileyecek olumsuz bir iletiye rastlanılmamıştır. Hikâyede bedensel özürlü çocuk olan Ali'yi küçük düşürecek ifadeler kullanılmamıştır. Tam tersine bedensel özürlü insanların toplumda çok başarılı olacağı vurgulanmıştır. Bu hikâyede Ali çok güzel hikâyeler yazarak kendisiyle alay eden arkadaşlarına kendini kabul ettirmiştir.

“Ali yine güzel öyküler yazıyor, yazdıklarını arkadaşlarına okuyor, anlatıyordu. Artık kimse ona “Aksak Ali” demiyor. Öykücü Ali diyorlardı.”(s.16)

Bu hikâyede öğretmen demokratik eğitim modelindedir. Öğrencilerin Aksak Ali'ye karşı yanlış davranışlarını baskı uygulayarak değil, empati kurularak çözüme gitmiştir.

3.2.2.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

Aksak Ali hikâyesindeki sosyal çevre okuldur. Çocuğun sosyalleşmesi için ortam olarak okul seçilmiş ve arkadaşlarının dalga geçtiği, aralarına almadıkları bir çocuğun ilk başta sosyalleşmesine izin verilmemiştir. Daha sonra Ali, güzel öyküler yazarak arkadaşlarına kendini kabul ettirmiş ve çocuk sosyalleştirilmiştir.

Çocuğun sosyalleşmesini engelleyen faktör burada dış çevre yani arkadaşlarıdır. Çocuğun kendi içine kapanıklığı söz konusu değildir.

“Aksak Ali” kitabını okuyan bir çocuk, yaşamla okudukları arasında bağ kurabilmektedir. Bundan dolayı bu kitap, çocukların sosyal gelişimine katkı sağlamaktadır.

3.2.2.2.5. Konu

Aksak Ali kitabının konusu sakat bir çocuğun yaşamla mücadelesidir.

Serim bölümünde Aksak Ali sakat olduğu için okula geç kalır çünkü hızlı yürüyemez ve okulun merdivenlerini hızlı çıkamaz. Arkadaşları Ali'nin sakatlığıyla dalga geçerler.

“Bazı çocuklar pencereden kendisine bakıp gülüyorlar! Ali geç kaldı. Gene geç kaldı diye bağıryorlar. Ali çok üzüldü.”(s.5)

Düğüm bölümünde öğretmen bu durumu görür ve öğrencilerine empati kurdurarak Ali'nin yaşamda çektiği zorlukları onlara hissettirir.

“Gözlüklü çocuğun gözlüğünü aldı. Pencereden bana gördüklerini anlat dedi. Çocuk göremiyorum dedi. Öğretmen : “İnsanların sakatlıklarını giderecek

araçlar var. Gözlük gibi, tekerlekli sandalye gibi. Bunun için Ali’yi suçlayamayız.”(s.9)

Oğuzkan(2001:368)’a göre “Çocuklara sağlam ve geçerli inançlar aşılayacak, onların demokratik yaşayış biçimine karşı güvenlerini arttıracak ve ulusal değerlere karşı besledikleri saygıyı daha güçlü hâle getirecek konulara da şüphesiz ağırlık verilmelidir. Bundan başka çocuklarda mizah duygusunu geliştirecek konular hiçbir zaman unutulmamalıdır.”

Çözüm bölümünde ise Ali’nin derste yazdığı güzel bir öykü herkesi şaşırtır ve arkadaşları ona saygı duyarlar. Ali’ye Aksak Ali demeyi bırakıp Öykücü Ali demeye başlarlar.

“Ali yine güzel öyküler yazıyor, yazdıklarını arkadaşlarına okuyor, anlatıyordu. Artık kimse ona “Aksak Ali” demiyor. Öykücü Ali diyorlardı.”(s.16)

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Bu hikâye konusuna göre yakın çevre ile ilgili hikâye çeşidine girmektedir.

3.2.2.2.6. Tema

“Aksak Ali” hikâyesinin teması özürlü insanların da hayatta başarılı olabileceğidir. Bu hikâyede çocuklara özürlü insanlarla dalga geçilmemesi mesajı verilmektedir.

3.2.2.2.7. Kahramanlar

Bu hikâyenin başkahramanı Aksak Ali'dir. Başkarakter bir çocuk ve aynı zamanda öğrencidir. Yardımcı karakterler olarak öğretmen ve arkadaşları belirlenmiştir. Karakterlerden sadece Aksak Ali'nin fiziksel betimlemesi yapılmıştır.

“Ali'nin bir ayağı ötekenden kısaydı, daha zayıftı. Böyle olduğu için Ali rahat yürüyemiyor, koşamıyordu. Yürürken ayağı aksıyor diye bazı çocuklar ona “Aksak Ali” diyordu.”(s.3)

Çocuğun karşılaşılabileceği sorunlara, “Aksak Ali” kitabında karakterlere mantık ilkeleri doğrultusunda hareket ettirilerek çözüm bulunmuştur. Kitapta birbirine bağlı olarak iki aşamalı çözüm vardır. Birinci aşamada yardımcı karakter olan öğretmen Aksak Ali ile dalga geçen sınıftaki diğer öğrencilere empati kurdurarak bedensel sakatlığın dalga geçilecek bir konu olmadığını kabul ettirmiştir. İkinci aşamada öğrencilerin Aksak Ali'ye saygı duymaları sağlanmıştır. Buradaki öğretmen karakteri demokratik bir tutum izleyerek doğru sonuca ulaşmıştır. Aksak Ali karakterine aynı zamanda sanatçı kimliği verilmiştir.

3.2.2.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

“Aksak Ali” hikâyesinde yer okul ve sınıftır. Zaman ise bir gün içinde bir ders saatidir. “Aksak Ali” hikâyesinde yer ve zaman kavramı tutarlı, mantıklıdır ve hikâyenin akışını bozmamaktadır.

3.2.3. MİKROBUN ETTİKLERİ

3.2.3.1. Biçimsel Özellikler

“Mikrobun Ettikleri” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak tasarımı olarak benzeri kitaplar arasında ön plana çıkabilecek niteliktedir. Kapak Amerikan Bristol 220 gramdır ve kapak 4 renk ofsette basılmıştır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

Mikrobun Ettikleri” kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Mikrobun Ettikleri” kitabında resimler kitapla uyum içindedir. Resimlerde kullanılan renkler çocukların dikkatini çekecek niteliktedir. Kitapta bazı resimlerde zemin çizgisi yoktur. Zemin çizgisi olmadığı için çocuklar figürleri ve objeleri boşlukta algırlar. “Mikrobun Ettikleri” kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir. Yazarın kitapta bazı görsel biçimleri renklendirmeyerek boş bırakması çocuğu içgüdüsel olarak boyamaya başlamasını sağlamaktadır. Mikropların barındığı yer olarak çöplüğün resmedilmesi çocuğun bilinçli bir şekilde temiz bir ortama doğru yönlendirilmesini sağlamış ve aynı zamanda günlük yaşamında daha dikkatli olmasını sağlamaktadır. Kitapta mikrop karakteri mizacına uygun çizilirken yine aynı sayfada bulunan antikorlar da mikroba benzetilmiştir. Bu da çocuğun gözünde mikrop ve antikor arasındaki farkı ayırt etmede güçlük çekeceği anlamına gelir.

Kitabın genel basımı da dört renk ofsettir. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitapta

harfler 14 puntuyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.3.2. İçerik Özellikleri

“Mikrobun Ettikleri” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.3.2.1. Dilbilgisi

“Mikrobun Ettikleri” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.3.2.1.1. Kelimeler

“Mikrobun Ettikleri” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. “

“Mikrobun Ettikleri” kitabında ise yirmi üç adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“bir mikrop, her mikrop”(s.3)

“birkaç gün, bu çöp”(s.4)

“nasıl mikropluk, oynayan çocuklar”(s.5)

“kaçan top”(s.6)

“kötü bir mikrop, mikroplu eliyle”(s.8)

“o gece”(s.9)

“on iki iğne, şu ilaçları”(s.10)

“yaptıklarından memnun olan mikrop”(s.11)

“bir mikrop güçlü ve kızgın yaratıklar”(s.13)

“her bir parça, kızgın yaratıklar, bu mikrop sevmeyen yaratıklar”(s.15)

“kötülük yapma meraklısı mikrop, başka mikroplar”(s.16)

“Mikrobun Ettikleri” hikâyesinde “kötülük, mikroluk, şeytanca, sevinçli, kızgın” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur.

“Mikrobun Ettikleri” kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmiştir. “Mikropluk yapmak, şeytanca gülümsemek, oturmak” sözcükleri mecaz anlamda kullanılmıştır.

3.2.3.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Çöp yığınınına kaçan topu almaya Ahmet geldi.”(s.6)

“Bu defa da Mehmet’in kanına karışıp dolaşırken karşısına kendisinden az daha büyük fakat çok güçlü ve kızgın yaratıklar çıktı.”(s.13)

“Az sonra mikrop paramparça olmuş, her bir parçasını da bu kızgın yaratıklar yemiş, yutmuştu.”(s.15)

“Mikropları yok ettikleri için de aşı olan kimse hasta olmaz”(s.15)

Yukarıdaki cümlelerin kuruluşu tümleç-özne-yüklem biçimindedir

“Mikrobun Ettikleri” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ve kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Her mikrop gibi başkalarına kötülük etmek, onları hasta etmek istiyordu.”(s.4)

“Buradan nereye gitsem, Nasıl bir mikropluk yapsam diye bakılırken sokakta oynayan çocukların topu çöp yığınınına geldi.”(s.5)

“Ahmet onu görebilse, ne kadar sevinçli olduğunu da görebilecekti.”(s.8)

“Mikroplu eliyle tuttuğu ekmeği yerken mikrobunda ağzından içeri girdiğini bilmiyordu tabii.”(s.8)

“Hemen odaya giren anne, Ahmet’in “Karnım ağrıyor, karnım ağrıyor” diye ağladığını, elleriyle karnını tutarak yatağın içinde kıvrandığını gördü.”(s.9)

“Ahmet’i muayene eden doktor, “Allah, Allah! Bana oğlunuzun aş olduğunu söylemişsiniz.”dedi.(s.10)

“İğne ve ilaç sözlerini duyunca “Buradan gitmeliyim! Bakalım dışarıda başka ne mikropluk yapabilirim”dedi.”(s.11)

“Mikrobun Ahmet’in vücudundan çıkmasıyla yatağın başucunda oturan kardeşi Mehmet’in yüzüne yapışması bir oldu.”(s.12)

“Bu defa da Mehmet’in kanına karışıp dolaşırken karşısına kendisinden az daha büyük olan çok güçlü ve kızgın yaratıklar çıktı.(s.13)

“Mikrop neye uğradığını anlayamadan ona saldırdılar.”(s.14)

“Az sonra mikrop paramparça olmuş, her bir parçasını da kızgın yaratıklar yemiş, yutmuştu.(s.15)

“Mikrobun Ettikleri” kitabında edilgen çatılı cümleye yer verilmiştir. Bu cümle:

“Çünkü biz, mikropları yok etmek için Mehmet’in kanına yerleştirildik.(s.13)

“Mikrobun Ettikleri” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam altmış adet fiilin otuz sekiz adeti geçmiş zaman kipiyle, on bir adeti birleşik zaman kipiyle, beş adet geniş zaman kipiyle ve gelecek zaman kipiyle ve altı adet dilek kipiyle çekimlenmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir.

“Mikrobun Ettikleri” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“istiyordu, sıkılmıştı”(s.4)

“gölümsüyordu”(s.7)

“görecekti, bilmiyordu”(s.8)

“geliyordu”(s.9)

“söylemiştiniz, kaçmıştım”(s.10)

“oturuyordu”(s.11)

“bekliyorduk”(s.13)

“yutmuştu”(s.15)

“Mikrobun Ettikleri” kitabında soru cümlelerine yer verilmiştir. Bu soru cümleleri:

“Buradan nereye gitsem?”(s.5)

“Bakalım dışarıda ne mikropuklar yapabilirim?”(s.11)

“Bu mikrop sevmeyen yaratıkların kim olduğunu merak ettiniz mi?”(s.15)

“Mikrobun Ettikleri” kitabında betimleme cümlesine yer verilmemiştir. Yazar, betimleyici anlatımı sözcükler yerine resimlemeyle yapmayı tercih etmiştir.

“Mikrobun Ettikleri” kitabında bazı cümlelerde noktalama işaretlerinde yanlışlıklar yapılmıştır. Kitaptaki noktalama yanlışları:

“Buradan nereye gitsem? Nasıl bir mikropuk yapsam”(s.5) Bu cümlede soru işareti konulmamıştır.

“Eyvah, galiba senin ateşin var”(s.9) Bu cümlede ise cümle sonuna hiçbir noktalama işareti konulmamıştır. Ünlem işareti konulmalıdır.

“Nasıl oldu da bu kadar hastalandı anlayamadım”(s.10) Bu cümlede hastalandı fiilinden sonra virgöl konulmalıdır.

“Buradan gitmeliyim! Bakalım dışarıda başka ne mikropluklar yapabilirim”(s.11) Bu cümlenin sonuna soru imi kullanılmalıdır.

“İşte bir mikrop! Biz de bunu bekliyorduk. Çünkü biz, mikropları yok etmek için Mehmet’in kanına yerleştirdik” dediler.”(s.15) Bu cümlede tırnak işaretinden sonra nokta konulmalıdır.

3.2.3.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örneklem alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Bir mikrop yaşadığı çöp yığının arasından dışarı baktı. Her mikrop gibi gözle görülmeyecek kadar küçüktü. Her mikrop gibi başkalarına kötülük etmek, onları hasta etmek istiyordu. Birkaç gündür yaşadığı bu çöp yığınları arasında artık canı sıkılmıştı. “Buradan nereye gitsem? Nasıl bir mikropluk yapsam” diye bakınırken sokakta oynayan çocukların topu çöp yığına geldi. Mikrop hiç zaman kaybetmeden topun üzerine çıkıverdi. Çöp yığına kaçan topu almaya Ahmet geldi. Mikrop topun üzerinden Ahmet’in eline geçti. Tam başparmağının üstüne oturdu. Halinden memnun şeytanca gülümsüyordu. Sokaktan eve ne kötü bir mikrop getirdiğinden Ahmet’in haberi yoktu. Çok acıkmıştı. Ellerini yıkamadan yemeğe oturdu. İşte bu, mikrobu daha da sevindirdi. Ahmet onu görebilse” (s.3-4-5-6-7-8)

$$a) \text{ Cümlelerin Uzunluğu} = 100 / 14$$

$$= 7.14$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Mikrobun Ettikleri” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on dört cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 7.14'dür. Bu da bizlere gösteriyor ki "Mikrobun Ettikleri" kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim öğrencilerine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (5 / 95) \times 100 \\ &= 5.26 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; "Mikrobun Ettikleri" romanında zor kelime oranı 1'e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine uygundur.

3.2.3.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

"Mikrobun Ettikleri" kitabı sağlık ve sağlıklı yaşam kavramlarını sorgular. Bu kitapta sağlıklı olmak için "aşı" unsuru ön plana çıkarılmıştır. Çocukların özellikle iğneden korktuğunu baz alırsak bu kitapta mikrobun daha çok korkulması gereken bir unsur olduğu vurgulanmıştır.

"AŞISIZ olduğun için kolayca mikrop kapmışsın. Bir iğneden kurtulayım derken iyileşmen için on iki iğne yemen gerekecek."(s.10)

Eğitim sağlık kavramını da kapsar. Bu yönüyle "Mikrobun Ettikleri" adlı kitap, çocukların sağlıklı yaşam için eğitilmesine yardımcı olur.

"Aşı, mikropları yok ettikleri için de aşı olan kimse hasta olmaz"(s.15)

3.2.3.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

"Mikrobun Ettikleri" kitabındaki sosyal çevre sokaktır çünkü Ahmet'in mikropla tanışması sokakta gerçekleşmiştir.

“Buradan nereye gitsem? Nasıl bir mikropluk yapsam” diye bakılırken sokakta oynayan çocukların topu çöp yığına geldi. Mikrop hiç zaman kaybetmeden topun üzerine çıkıverdi. Çöp yığına kaçan topu almaya Ahmet geldi. Mikrop topun üzerinden Ahmet’in eline geçti. Tam başparmağının üstüne oturdu.”(s.5-6)

Çocuklar bu kitabı okuduklarında kendi yaşamlarıyla bağ kurarlar. Özellikle de küçük çocukların aşından çok korkmaları sosyolojik bir olaydır. Bu durumda aşı olmama durumunda gerçekleşen kitaptaki bu olay yine çocuğun gerçek yaşantısındaki durumla aynıdır.

3.2.3.2.5. Konu

“Mikrobun Ettikleri” kitabının konusu Ahmet’in aşından korkarak aşı yaptırmaması ve bunun sonucunda hasta olmasıdır.

Kitabın serim bölümünde özellikle mikrobun özellikleri verilmiş ve mikrop kişileştirilmiştir.

“Her mikrop gibi gözle görülmeyecek kadar küçüktü.”(s.3)

“Her mikrop gibi başkalarına kötülük etmek, onları hasta etmek istiyordu.”(s.4)

“Buradan nereye gitsem, Nasıl bir mikropluk yapsam diye bakılırken sokakta oynayan çocukların topu çöp yığına geldi.”(s.5)

“Mikrobun Ettikleri” kitabında çatışma Ahmet’in aşı yaptırmamasından dolayı hasta olmasıdır. Yine düğüm bölümünde sağlık için aşının faydası doktor tarafından anlatılmıştır.

Çözüm bölümünde bu çatışmaya kesin bir çözüm bulunmuştur. Ahmet’in kardeşine geçen mikrobun aşıda bulunan antikorlar tarafından yok edilmesiyle son bulmuştur.

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre serüven (macera) hikâyelerine girmektedir.

3.2.3.2.6. Tema

“Mikrobun Ettikleri” kitabında tema aşının önemidir. Sağlığımızı koruyan aşının önemi çocuklarımıza verilmektedir. Kitabın teması çok açıktır. Çocuklarda anlam belirsizliğine yol açmayacak kadar kesindir.

3.2.3.2.7. Kahramanlar

“Mikrobun Ettikleri” kitabında dört tane karakter vardır. Bu kitabın başkarakteri “mikrop”tur. Mikrop kitapta betimlenmiş, tanıtılarak tanım cümlelerine yer verilmiştir.

“Her mikrop gibi gözle görülmeyecek kadar küçüktü.”(s.3)

“Her mikrop gibi başkalarına kötülük etmek, onları hasta etmek istiyordu.”(s.4)

“Buradan nereye gitsem, Nasıl bir mikropluk yapsam””(s.5)

İkinci kahraman ise Ahmet'tir. Ahmet, top oynarken mikrop eline geçer ve bu iki kahramanın yolları böyle kesişir. Ahmet her çocuk gibi aşından korkar ve aşı yaptırmaz ve hasta olur.

“Anne ve baba” diğer kahramanlardır. Burada anne ve baba çocuğun onlardan aşı yaptırmamasını öğrendiği zaman bile baskıcı, otoriter bir tutum takınmamışlardır. Anne ve babaya kitapta çok fazla yer verilmemiştir.

Bir diğer kahraman Mehmet'tir. Mehmet, Ahmet'in kardeşidir. Mehmet daha bilinçli bir çocuk modeli olarak sunulmuştur; çünkü Mehmet aşı olarak mikroplardan kendini koruyabilmiştir.

Burada yazar iki tip çocuk modeli sunmuştur. Aşı olan ve korktuğu için aşı olmayan. Yazar, bu iki çocuk tipinden yola çıkarak aşı olmanın faydalarını çocuklara baskı kurmadan sezdirmiştir.

3.2.3.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

“Mikrobun Ettikleri” kitabında yer kavramları sokak, ev ve insan vücududur. İlk yer olan sokak, mikrobun yaşadığı mekandır. İkinci mekan evdir. Ev ise Ali'nin hastalığının ortaya çıktığı yerdir. Üçüncü mekan insan vücududur. Mikrobun antikorlar tarafından yok edildiği yerdir.

Zaman küçük okuyucuların hayal gücüne bırakılmıştır. Kitapta kesin olarak belirtilmemiştir.

3.2.4. SABİHA

3.2.4.1. Biçimsel Özellikler

“Sabiha” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak 4 renk ofset baskıyla hazırlanmış ve kapak Amerikan Bristol 240 gramdır. hazırlanmıştır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Sabiha” kitabı kuşe kâğıda basılmıştır. Sayfaların gramı 90’dır. Sayfalar mat değil parlaktır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Sabiha” kitabında resimler kitapla uyum içindedir. Resimlerde kullanılan renkler çocukların dikkatini çekecek niteliktedir. Kitapta bazı resimlerde zemin çizgisi yoktur. Zemin çizgisi olmadığı için çocuklar figürleri ve objeleri boşlukta algırlar. “Sabiha” kitabında görsel açıdan renkleri parlak kullanmasına karşın konuyla ilgili çocukların dikkatini çekecek öğelere pek rastlanılmamaktadır. Sabiha’nın resmi çocukların dikkatine çekecek büyüklükte ve nitelikte olmalıdır. Sabiha’nın çocukluğunun anlatıldığı bölümlerde (s.4-5-6-8) gözlerdeki ifade neşe, hüzn, üzüntü gibi duygular çok güzel yansıtılmıştır. Baskı kalitesinin yüksek tutulması da bu ifadelerin yansıtılmasında etkili olmuştur. Bursa’nın ve Atatürk’ün anlatıldığı bölümde (s.9) Atatürk resminin baskısı ve yapılan resim arasında bir uyum sorunu olduğu dikkati çekmektedir. Atatürk resminin iç kısmında Atatürk’ün Bursa’ya dönük olması ve baskının resimsel düzeyde tutulması yine çocuk okuyucuya daha etkin bir şekilde ulaşılmasını sağlayacaktır. “Gazi Paşa, Bursa’ya geliyor!”, “Gazi Paşa Bursa’da uzun kalacak!” cümleleri Atatürk’ün bir resmi ile bütünleştirilmelidir. (s.10) Buna karşı Sabiha’nın pencereden uzaklara bakan resmi kendi içinde bir özgürlük arayışını da ifade ediyor. Yazılar resimlerin arasında kalan boşluklara serpiştirilmiş gözü yormayacak şekilde kolay okunulmasını sağlamaktadır. Serpil Ural’ın “Sabiha” adlı biyografisi resimsel olarak düşünüldüğünde başarılı bir çalışmadır. “Sabiha” kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitabın ciltlenmesi tel dikiştir ve kitabın genel baskısı dört renk ofset baskıdır. Kitapta harfler 12 puntuyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.4.2. İçerik zellikleri

“Sabiha” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eēitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.4.2.1. Dilbilgisi

“Sabiha” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cmler başlıklar altında incelenilmiştir.

3.2.4.2.1.1. Kelimeler

“Sabiha” kitabında ocuēun günlük hayatında çok sık kullandıēı kelimeler seēilmiřtir.

Bu ocuk kitabında yabancı sözcüklere yer verilmiştir. “Fransız, Amerikan, Rusya” sözcükler yabancı sözcüklerdir.

“Sabiha” kitabında yanlış yazılan sözcükler şunlardır:

“altıyzyıl”(s.3)

“Sabiha” kitabında ise altmış sekiz adet sıfata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Kitapta kullanılan sıfatlar:

“yeşil Bursa, güzel bir kent, kumral saēlı, ela gözlü kız, bir şehirdir”(s.3)

“her ocuk, tırmanan, oynayan bir ocuk”(s.4)

“gizli bir istek, iyi bir iş, bir çıkar yol”(s.6)

“zor günler, yıkılan, yakılan köy, bir yol”(s.7)

“bir gün, parasız yatılı okul, parasız yatılı bir okul”(s.8)

“bir haber, günübirlik ziyaret, birkaç gün”(s.9)

- “bu sözle, güzel köşk”(s.10)
- “o gün, bir gün”(s.11)
- “bir sabah”(s.12)
- “üç adam”(s.13)
- “o sırada, yatılı bir okul”(s.14)
- “bir gün, iki kız”(s.15)
- “bir okul, birkaç kişi”(s.16)
- “yatılı bir okul, yabancı dil öğreten okullar, üç kız”(s.17)
- “yatılı öğrenci, sert ve nemli hava, özel öğretmenler”(s.18)
- “güçlü ve çağdaş bir devlet, uçsuz bucaksız gökyüzü”(s.19)
- “en güçlü devlet”(s.20)
- “güzel bir mayıs günü, ileri ülke, kanatlı bir gençlik”(s.21)
- “yedi erkek, bir kız, yüksek eğitim, genç kız”(s.23)
- “motorlu uçak okulu, bir uçak, o günlerde, bir meslek, o gün, o bahçeye”(s.24)
- “bu alandaki başarıları, kadın pilot, başarılı bir öğrenim, ilk kadın pilot”(s.25)
- “o yıllar”(s.26)
- “askeri uçuş, örnek kişiler”(s.27)

“Sabiha” kitabında “sevmek, sevinmek, özgürlük, tutku, sıkıntı, düş, çare, heyecanlanmak” sözcükleri soyuttur. Bu soyut sözcükler çocukların seviyelerine uygundur.

“Sabiha” kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmiştir. “değişmek, almak, sert” sözcükleri mecaz anlamda kullanılmıştır.

“Sabiha” kitabında yedi adet deyim yer verilmiştir. Bu deyimler “çıkar yol bulmak, kulaklarına inanmamak, yaşamını yönlendirmek, yük olmak, yol gözükmek, yolunda ilerlemek, kendi kendine yetebilmek” deyimleridir.

3.2.4.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Kurtuluş Savaşı’nın yeni bittiği, Türkiye Cumhuriyeti’nin henüz kurulduğu 1923 yılında, Bursa’da dokuz on yaşlarında bir kız yaşıyordu.”(s.3)

“Bir gün Sabiha, parasız yatılı okullar olduğunu duydu.”(s.8)

“Bursa’da herkesi heyecanlandıran bir haber duyuldu.”(s.9)

“Herkesi bir merak, bir heyecan sardı.”(s.10)

“Çok geçmeden soruların yanıtları belli oldu.”(s.10)

“O günden sonra Sabiha gözünü köşkten ayırmadı.”(s.11)

“Bahçeye girer girmez Sabiha’nın karşısına üç adam çıktı.”(s.13)

“Bende çocukken aklım hep okumaktaydı dedi Gazi Paşa.”(s.15)

“Orada iki kızım daha var.” (s.15)

“Gazi Paşa’nın oturduğu köşkün bahçesinde küçük bir okul vardı.”(s.16)

“O yıl da yeni bir kanun çıktı.”(s.19)

“Bütün bu gelişmelerin Sabiha’yı ne ölçüde etkileyip yaşamını değiştireceğini hiç kimse bilmiyordu.”(s.20)

“Bu okulda Türk gençleri, havacılıkta ileri ülkelerin gençleriyle aynı eğitimi görebilecek.”(s.21)

“Havacılık okulunun açılışında Rusya’dan gelen öğretmenler uçuş gösterisi yaptılar.”(s.21)

“Hava alanında planörler duruyordu.”(s.22)

“Uçak hızla ilerlerken Sabiha’nın aklına, rüzgâra karşı koştuğu çocukluk günleri geliyordu.”(s.24)

Yukarıdaki cümlelerin kuruluşu tümleç-özne-yüklem biçimindedir.

“Sabiha” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Rüzgâr yüzüne estikçe sevinir, saçlarını uçurdukça daha hızlı, daha hızlı koşmak istiyordu.”(s.4)

“Bunun için bazen ablasıyla eniştesinin evinde, bazen de ağabeyinin evinde kalıyor, onların çocuklarıyla kardeş gibi büyüyordu.”(s.6)

“Ablasının evinde de ağabeyinin evinde de rahattı ama Sabiha’nın onlara söyleyemediği, gizli bir isteği vardı.”(s.6)

“Bunun için Sabiha bu istediğini ablasına da ağabeyine de söyleyemiyor, benimle uğraşmasınlar diye düşünüyordu.”(s.7)

“Öyle bir okula gidebilsem ablama da ağabeyime de yük olmadan okur, bir meslek sahibi olurum diye düşündü.”(s.8)

“Bahçe düzenlendi, köşk boyandı, eşyalar taşındı ve bir gün Gazi Paşa gelip köşke yerleşti.”(s.11)

“Gazi Paşa her sabah bahçeye çıkıyor, çiçeklerle ilgileniyor, sanki onlarla konuşuyordu.”(s.12)

“İşte böyle bahçede dolaştığı bir sabah Sabiha daha fazla bekleyemedi ve çitten atlayarak bahçeye girdi.”(s.12)

“İşte, Kurtuluş Savaşı’nın kahramanı, Cumhuriyet’in kurucusu Gazi Mustafa Kemal Paşa karşısında duruyor, kendisini çağırıyordu.”(s.14)

“Öyle çok sevindi ki, ablasının evine dönerken sanki yürümüyor, uçuyordu.”(s.15)

“Gazi Paşa’nın bu sözleri üzerine hazırlıklar yapıldı ve üç kız Ankara’dan ayrılıp öğrenimlerini sürdürmek için İstanbul’a gittiler.”(s.17)

“Hem okul hem yatılı olmak güzeldi ama ne yazık ki Boğazın sert ve nemli havası Sabiha’nın sağlığına iyi gelmiyordu.”(s.18)

“Atatürk gökleri çok önemsiyordu çünkü gökyüzüne egemen olan devletlerin, gelecekte en güçlü devletler olacağına inanmıştı.”(s.20)

“Havacılık Okulu’nun açılışında Rusya’dan gelen öğretmenler uçuş gösterileri yaptılar, paraşütle atladılar”(s.21)

“Rüzgâr gene güçlü esiyordu ve Sabiha artık rüzgâra karşı koşan çocuk değil, rüzgâra karşı uçan genç bir pilottu.”(s.24)

“Sabiha Gökçen bundan sonraki yaşamını havacı gençlere öğretmenlik yaparak, gerektiğinde de askeri uçuşlara katılarak geçirdi”(s.27)

“Sabiha” kitabında edilgen çatılı cümlelere yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Bahçe düzenlendi, köşk boyandı, eşyalar taşındı”(s.11)

“Gazi Paşa'nın bu sözleri üzerine hazırlıklar yapıldı”(s.13)

“Bursa'da herkesi heyecanlandıran bir haber duyuldu”(s.15)

“Bu sözler evden eve kulaktan kulağa tekrarlandı.”(s.17)

“Cumhuriyet'in kurucusu Gazi Mustafa Kemal'e “Atatürk” soyadı verildi.”(s.18)

“Sabiha” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam yüz sekiz tane fiilin altmış beş tanesi geçmiş zaman kipiyle, otuz yedi tanesi birleşik zaman kipiyle, dört adet geniş zaman kipi ve iki adet şimdiki zaman kipi kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir.

“Sabiha” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve aynı zamanda birleşik zamanlara da yer verilmiştir. Hikayedeki birleşik zamanlı fiiller:

“yaşıyordu”(s.3)

“olurdu, giderdi, inanırdı”(s.5)

“ölmüştü, büyüyordu, istiyordu, duruyordu”(s.6)

“bitmemişti, bekliyordu, düşünüyordu, duruyordu, yaşıyordu”(s.7)

“geliyordu, kalacaktı, duruyordu”(s.9)

“konuşuyordu”(s.12)

“duymuştu, görüyordu, çağırıyordu, oluyordu”(14)

“duyuyordu, uçuyordu”(s.15)

“okuyordu”(s.16)

“sürdü”(s.18)

“kalmıştı, ilerliyordu, olacaktı”(s.19)

“inanmıştı, düşünüyordu, bilmiyordu, kurulmuştu”(s.20)

“yetiyecekti, beğenmişti”(s.21)

“oluyordu, kalacaktı”(s.23)

“seçmişti”(s.26)

“Sabiha” kitabında altı adet soru cümlesine yer verilmiştir. Bu soru cümleleri:

“Gazi Paşa ne zaman gelecek, nerede kalacaktı”(s.10)

“Hangi katta? Hangi odada? Konukları mı geliyor? Çalışıyor mu?(s.11)

“Benimle Ankara’ya gelir misin?(s.15)

“Sabiha” kitabında betimleme cümlesinde Sabiha’nın betimlemesine yer verilmiştir. Yazar, betimleyici anlatımı sözcükler yerine daha çok resimlemeyle yapmayı tercih etmiştir.

“Kurtuluş Savaşı’nın yeni bittiği, Türkiye Cumhuriyeti’nin henüz kurulduğu 1923 yılında, Bursa’da dokuz on yaşlarında bir kız yaşıyordu.”(s.3)

“Bu kumral saçlı, ela gözlü kızın adı Sabiha’ydı.”(s.3)

“Sabiha” kitabında noktalama işaretleri bazı cümlelerde yanlış ve eksik kullanılmıştır. Bu cümleler:

“Rüzgâr yüzüne estikçe sevinir, saçlarını uçurdukça daha hızlı, daha hızlı koşmak istedi.”(s.4) Bağlaçlar arasına virgül konulmaz.

“Bir de bana okul bulmakla, beni okutmakla uğraşmasınlar” diye düşünüyordu.”(s.7) Bu cümlede tırnak işaretinden önce nokta konulmamıştır.

“Sabiha da çok heyecanlandı çünkü Gazi Paşa'nın oturacağı köşk, Sabiha'nın ablasının evinin tam karşısındaydı.”(s.10) Bu cümlede çünkü bağlacından önce noktalı virgül kullanılmalıdır.

“Onlarla birlikte sen de okula gidersin”(s.15) Bu cümlede ise nokta, tırnak dışına koyulmuştur.

“Öyle sevindi ki, ablasının evine dönerken sanki yürümüyor, uçuyordu.”(s.15) Bu cümlede ki bağlacından sonra virgül konulmuştur. Bağlaç olduğu için virgül konulmaz.

“O gün o bahçeye girip Atatürk'e, okumak istiyorum demeseydim bugün buralarda olmazdım”(s.24) Bu cümlede virgül yanlış kullanılmıştır.

3.2.4.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örneklem alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Bursa Marmara Denizi'nin güneyinde Uludağ'ın eteklerinde çok eskiden kurulmuş bir şehirdir. Bundan altıyüzyıl önce Bursa, Osmanlı Devleti'nin başkentlerinden biri olmuş, böylece daha da tanınmıştır. İpekböcekleri ve ipekli dokumaları, kaplıcaları ve yeşilliğiyle ünlü, adı “Yeşil Bursa” diye anılan güzel bir kenttir. Kurtuluş Savaşı'nın yeni bittiği, Türkiye Cumhuriyeti'nin henüz kurulduğu 1923 yılında, Bursa'da dokuz on yaşlarında bir kız yaşıyordu. Bu kumral saçlı, ela gözlü kızın adı Sabiha'ydı. Sabiha her çocuk gibi ağaçlara tırmanan, oynayan, koşan bir çocuktur. Ama onun en sevdiği oyun, rüzgâra karşı koşmaktır. Rüzgâr yüzüne estikçe sevinir, saçlarını uçurdukça daha hızlı, daha hızlı koşmak ister. Böyle koşarken özgürlüğünü ve gücünü duyar mutlu olurdu. Sabiha, özgür oldukça kendi gücüyle her şeyi yapabileceğine inanırdı. Ters esen rüzgâra bunu kanıtlamak”(s.3–4–5)

$$a) \text{ Cümlelerin Uzunluğu} = 100 / 10$$

$$= 10$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Sabiha” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 10’dur. Bu da bizlere gösteriyor ki “Sabiha” kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin sınıf düzeyine göre çok uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (10/ 90) \times 100 \\ &= 11.1 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; “Sabiha” romanında zor kelime oranı 1’e yakınlaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine göre uygundur.

3.2.4.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Sabiha” kitabında bir kız çocuğunun okuma mücadelesine yer verilmiştir. Burada iyi bir eğitim görmek, iyi bir meslek sahibi olma yolunda atılan bir adım olarak verilmiştir.

“ İyi bir iş için meslek sahibi olmayı,bunun için de her şeyden önce okula gitmesi gerektiğini biliyordu.”(s.7)

Kitapta çocukları kaderciliğe ve çağdışı anlayışlara götürebilecek unsurlara yer verilmemiştir. Tam tersine bir çocuğun kaderine boyun eğmeyerek okumak için kendine fırsat yaratması eğitim yönünden önemlidir.

“İnsan bir şeyi çok isterse ona ulaşır. Ben de okuyup bir meslek sahibi olmayı o kadar çok istemiştik ki çitleri atlayıp Gazi Paşa’nın bahçesine giriverdim.

O gün bahçeye girip Gazi Paşa'ya "Okumak istiyorum" demeseydim bugün gökyüzünde olamazdım."(s.24)

Zaman zaman bütün insanların düşebileceği çaresizlik duygusu bu kitapta çocuğun kendisinde yer bulmamıştır. İnsan bir şeyi çok isterse bir gün ona ulaşır.

3.2.4.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

"Sabiha" kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için her zaman sosyal bir çevreye gereksinim duyar. "Sabiha" hikayesinde sosyal çevre çocuğun hayatının tümüdür. Çocuğun verdiği okuma mücadelesi Sabiha'da sosyalleşmeyi başlatan ilk unsurdur. Sosyalleşmede önemli bir unsur olan iletişim, Mustafa Kemal Atatürk'le kurularak çocuğun hayatının dönüm noktasını oluşturmuştur. Bu aşamadan sonra sosyal süreç hayatının sonuna kadar devam etmiştir.

3.2.4.2.5. Konu

Küçük yaşta annesini ve babasını kaybeden Sabiha'nın, bütün çaresizliğine rağmen verdiği okuma mücadelesi bu kitabın konusudur. Bu kitapta Sabiha'nın okuyamamasının nedeni yanında kaldığı ablasının ve ağabeyisinin ekonomik yönden yetersiz olmasıdır. Bu kitaptaki birinci problemdir. Sabiha bu problemi yatılı okullar sayesinde çözebileceğini düşünür. Bu problem Sabiha'nın düşündüğü gibi çözümez. Mustafa Kemal Atatürk'ün Sabiha'nın yaşadığı şehre gelmesiyle Sabiha bu problemin çözümünü Mustafa Kemal Atatürk'te arar.

Sabiha'nın eğitimi için verdiği mücadelede ikinci problem Mustafa Kemal Atatürk'e ulaşabilmektir. Gizlice bahçeye girerek Mustafa Kemal Atatürk'e ulaşan Sabiha bu problemi çözmüştür ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kadın pilotu olma yolunda ilk adımı atmıştır. Bu problemlerin çözümünde mantık ilkeleri göz ardı edilmemiştir.

“Sabiha” kitabında yaşanan üçüncü problem ise İstanbul’un nemli havasının Sabiha’nın sağlığına zararlı olmasıdır. Bu problem de Sabiha’nın eğitimini Ankara’da sürdürmesiyle son bulmuştur.

“Sabiha” kitabında Türkiye Cumhuriyeti’nin Mustafa Kemal Atatürk ile gerçekleştirdiği sosyal alanda ve eğitim alanındaki devrimlerine yer verilmiştir. Örneğin; Soyadı kanunu, Kayseri’de ilk uçak fabrikası, Türk Hava Kurumunun ve Türkkuşu Sivil Havacılık Okulunun açılışı gibi yenilikler konu edilmiştir. Bu kitap konusuna göre tarihi hikayeler sınıfına girmektedir.

3.2.4.2.6. Tema

“Sabiha” kitabının teması eğitim ve eğitimin önemidir. İnsanoğlunun doğumundan ölümüne kadar olan bu sürece çok iyi yön verilmelidir. “Sabiha” çaresiz bir çocukken eğitimin önemini çok küçük yaşlarda kavrayıp hayatının akışını eğitimle değiştirmiştir.

“İnsan isteğine ulaşmak için bir yol bulur. Ben de okumak için bir yol bulmalıyım.”(s.7)

Kitabın teması çok açıktır. Çocuklarda anlam belirsizliğine yol açmayacak kadar kesindir.

3.2.4.2.7. Kahramanlar

Kitapta iki önemli kahraman vardır: “Sabiha ve Mustafa Kemal Atatürk”

Bu hikâyenin başkahramanı Sabiha’dır. Başkarakter okumak isteyen ve bu uğurda mücadele eden bir çocuktur. Yardımcı karakter Mustafa Kemal Atatürk olarak

belirlenmiştir. Başkarakter Sabiha'nın fiziksel betimlemesi yapılmıştır. "Dokuz on yaşlarında kumral saçlı ela gözlü kızın adı Sabiha'ydı"(s.3)

Bu kitap başkahraman olan Sabiha'nın okuma isteğini yansıtmaya amacıyla yazılmıştır. Bu kitapta yardımcı kahraman Mustafa Kemal Atatürk'tür. Sabiha'nın hayatında olmayan ailesi yerine geçerek Sabiha'nın yaşamına yön vermiştir.

"Peki, benim çocuğum olur, benimle Ankara'ya gelmek ister misin? Orada iki kızım daha var. Onlarla birlikte sen de okursun."(s.15)

Çocuklar problemleri çözen, anlaşmazlıklara son veren, zor amaçları başaran kahramanlar ister. Sabiha, bu özellikleri taşıyan bir kahramandır.

3.2.4.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Sabiha kitabı 1923-2001 yıllarını kapsar. Geniş bir yer aralığı vardır. Bursa, Ankara, İstanbul gibi şehirler yer olarak seçilmiştir.

3.2.5 PAZARDA NELER VAR NELER

3.2.5.1. Biçimsel Özellikler

"Pazarda Neler Var Neler" kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak telefonlu Amerikan Bristol, dört renk ofset baskıdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

"Pazarda Neler Var Neler" kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap

çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir. Yazarın kitapta bazı görsel biçimleri renklendirmeyerek boş bırakması çocuğu içgüdüsel olarak boyamaya başlamasını sağlamaktadır. Kitapta bazı resimlerde zemin çizgisi yoktur. Zemin çizgisi olmadığı için çocuklar figürleri ve objeleri boşlukta algırlar. Üç boyutlu hissini yaratmak ve bunu çocuğun bilişsel zekasına indirgemek gerçekten zordur ama bunun gerçekleşmesi durumunda çocuğun konu içerisinde kendine yer edinmesi ve bunu gerçek hayata indirgeyerek algılaması daha kolay olacaktır. “Pazarda Neler Var Neler” kitabında pastel renkli, belli belirsiz hatları olan, her bakıldığında yeni şeyler verebilen resimler kullanılarak çocuğun görsel hayal gücünün genişlemesine yardımcı olunmuştur. Çocukların parlak renklere karşı ilgisi olduğu bilinir fakat parlak renkler belli bir süre sonra gözü yorarak faaliyetinin yavaşlamasına sebep olacağı için ressam tarafından pek tercih edilmez. Denge, zıtlık, birlik, oran, simetri, ritim hareket gibi düşünceleri içerir. Kompozisyonun tamamlanmasıyla ilintili olan bu terimler “Pazarda Neler Var Neler” adlı hikaye kitabında resimlerde yer yer kullanılmıştır. “Pazarda Neler Var Neler” kitabında konu olağan bir pazar yerinde geçer ve pazar yerinin özelliklerini yansıtır. İnsanların ruh halleri de değişiklik sergiler. Bu durum resimlerde güzel bir uyumla anlatılmıştır. “Pazarda Neler Var Neler” kitabında konu pazar yeri gibi çok karmaşık, kalabalık ve ayrıntıların çok olduğu bir yerde geçiyor olmasına karşın resimler gereksiz ayrıntıdan uzak ve çocuğu konudan koparmayacak kadar da bütünlük içerisinde çizilmiştir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitapta yazılar 14 puntuyla yazılmıştır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitabın iç baskısı iki renk ofset baskıdır.

3.2.5.2. İçerik Özellikleri

“Pazarda Neler Var Neler” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.5.2.1. Dilbilgisi

“Pazarda Neler Var Neler” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.5.2.1.1. Kelimeler

“Pazarda Neler Var Neler” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir.

Pazarda Neler Var Neler” kitabında ise otuz altı adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“o sabah, bu gün, bir şey, o sırada, bir uğultu, bir gürültü”(s.3)

“kırmızı kırmızı elmalar, sarı ayvalar,yeşil üzümler, pek çok sebze, pek çok meyve”(s.6)

“küçük hanım,bir demet ıspanak”(s.7)

“her satıcı, ayrı ses, kuru soğan,sarı patates, kan portakal, şişman pazarcı”(s.8)

“iki pazarcı çocuk, sarı sarı limon,yemyeşil maydanoz,taze maydanoz”(s.9)

“o anda,yaşlı bir teyze”(s.10)

“bir eliyle,üç kestane,öteki eliyle”(s.11)

“bir eğlence”(s.12)

“bir kedi”(s.13)

“bir balık, canlı balık, birer elma, bir satıcı”(s.14)

“Pazarda Neler Var Neler” hikâyesinde “düşünmek, akıl” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur.

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmemiştir. “Pazarda Neler Var Neler” kitabında ikilemelere yer verilmiştir. Bu ikilemeler:

“sarı sarı”(s.6)

“patır patır”(s.10)

3.2.5.2.1.2. Cümleler

“Pazarda Neler Var Neler” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Aklına bir şey gelmiyor, canı hiç bir şey yapmak istiyordu.”(s.3)

“Sonra paltosunu, şapkasını, botlarını, eldivenlerini giyerek annesiyle evden çıktı.”(s.4)

“Pazara yaklaşırken Oya’nın kulağına bir uğultu, bir gürültü geldi.”(s.5)

“Uzaktan ne dediklerini anlayamadı ama çok meraklanmıştı.”(s.5)

“Tablalar kırmızı kırmızı elmalar, sarı sarı ayvalar, yeşil üzümler, armutlar, narlar, domatesler, lahanalar ve daha pek çok sebze, pek çok meyve ile doluydu.”(s.6)

“Hele “Pırasasız kalmayın” diye bağırın şişman pazarcı görmeye değdi”(s.8)

“Limon satan “Ucuz bunlar, ucuz!” diye bağırıyor, maydanozcu “Taze maydanoz” diyordu.”(s.9)

“Yaşlı bir teyzenin Pazar çantası yırtılmış, patır patır kestaneler dökülüyordu”(s.10)

“Oya hemen bir kaç kestane yakalayıp yardımcı olmak istedi.”(s.11)

“Eve dönerken Oya ile Zeynep “Haftaya tekrar pazarda görüşelim”diyerek birbirlerine el salladılar.”(s.15)

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“O sabah Oya , “Bu gün ne yapsam?” diye düşünüyordu.(s.3)

“Aklına birşey gelmiyor,canı hiç bir şey yapmak istiyordu”(s.3)

“İşte o sırada annesi seslendi”(s.3)

“Pazara yaklaşırken Oya’nın kulağına bir uğultu,bir gürültü geldi.”(s.5)

“İspanak al, küçük hanım”(s.7)

“Hele “Pırasasız kalmayın” diye bağırın şişman pazarcı görmeye değeri”(s.8)

“Birinin elinde sarı sarı limonlar,ötekinin elinde yemyeşil maydanoz demetleri vardı”(s.9)

“Merhaba dedi çocuk”(s.12)

“Pazarda her zaman bir eğlence vardır.”(s.12)

“Kedinin ağzında ne olduğunu siz görebildiniz mi?(s.13)

“Eve dönerken Oya ile Zeynep “Haftaya tekrar pazarda görüşelim”diyerek birbirlerine el salladılar.”(s.15)

“Evde kapıyı ninesi açtı”(s.16)

Yukarıdaki cümlelerin kuruluşu tümleç-özne-yüklem biçimindedir.

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında edilgen çatılı cümlelere yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Patır patır kestaneler dökülüyordu”(s.10)

“Kestaneler ne komik döküldü”(s.12)

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam kırk üç adet fiilin yirmi dört adeti geçmiş zaman kipiyle, on bir adeti birleşik zaman kipiyle, üç adet geniş zaman kipi ve iki adet şimdiki zaman, bir adet gelecek zaman, iki adet dilek kipi kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Pazarda Neler Var Neler” kitabında birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“düşünüyordu,istemiyordu”(s.3)

“gitmemişti”(s.4)

“bağırıyordu,meraklanmıştı”(s.5)

“bağırıyordu”(s.8)

“bakıyordu,diyordu”(s.9)

“dökülüyordu”(s.10)

“bilmiyordum”(s.12)

“çalmıştı”(s.14)

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında yedi adet soru cümlesine yer verilmiştir. Bu soru cümleleri:

“Bu gün ne yapsam?”(s.3)

“Oya benimle pazara gelmek ister misin?”(s.3)

“Pazarda ne olabilir ki?”(s.4)

“Acaba annesi bunlardan alacak mıydı?”(s.9)

“O da ne?”(s.11)

“Böylece konuşurlarken ne oldu biliyor musunuz?”(s.12)

“Kedinin ağzında ne olduğunu siz görebildiniz mi?”(s.13)

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında pazar betimlemesine yer verilmiştir.

“Her yer ne kadar renkli idi. Tablalar kırmızı kırmızı elmalar, sarı sarı ayvalar, yeşil üzümler, armutlar, narlar, domatesler, lahanalar ve daha pek çok sebze, pek çok meyve ile doluydu.”(s.6)

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında noktalama işaretlerine önem verilmiştir. Hikayede yanlış noktalama yoktur.

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında 1 cümlede anlatım bozukluğu yapılmıştır. Bu cümle:

“Patır patır kestaneler dökülüyordu” cümlesinde patır patır ikilemesi sıfat görevindedir. Bu cümlede dökülme işleminin patır patır olduğu belirtilmelidir. Buna göre bu cümle:

“Kestaneler patır patır dökülüyordu.” şeklinde olmalıdır.

3.2.5.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“O sabah Oya, bugün ne yaparsam? diye düşünüyordu. Aklında bişey gelmiyor, canı hiçbir şey yapmak istemiyordu. İşte o sırada annesi seslendi: “Oya benimle pazara gelmek ister misin?” Oya pazara hiç gitmemişti. Pazarda ne olabilir ki? Sonra paltosunu, şapkasını, botlarını, eldivenlerini giyerek annesiyle evden çıktı. Pazara yaklaşırken Oya’nın kulağına bir uğultu, bir gürültü geldi. Uzaktan ne dediklerini anlayamadı ama çok meraklanmıştı. Pazara girince gözlerine inanamadı. Tablalar kırmızı kırmızı elmalar, sarı sarı ayvalar, yeşil üzümler, armutlar, narlar, domatesler, lahanalar ve daha pek çok sebze, pek çok meyve ile doluydu. “İspanak al, küçük hanım, ıspanak! Demir gibi olursun!” diye bir” (s.3-4-5-6-7)

$$\begin{aligned} \text{a) Cümlelerin Uzunluğu} &= 100/13 \\ &= 7.69 \end{aligned}$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Pazarda Neler Var Neler” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on üç cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 7.69’dur. Bu da bizlere gösteriyor ki “Pazarda Neler Var Neler” kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin sınıf düzeyine göre çok uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (4/96) \times 100 \\ &= 4.16 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; “Pazarda Neler Var Neler” romanında zor kelime oranı 1’e yakınlaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine göre uygundur.

3.2.5.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında çocuklara yaşamında olan bir çevre ”Pazar” tanıtılmıştır. Eğitim yönünden bilimselliğe aykırı düşecek bir unsura rastlanılmamıştır. Çocuklara pazarda neler olabileceğini gösteren bu kitap aynı zamanda çocuklara meyve ve sebze kavramlarını da öğretmektedir.

“Tablalar kırmızı kırmızı elmalar, sarı sarı ayvalar, yeşil üzümler, armutlar, narlar, domatesler, lahanalar ve daha pek çok sebze, pek çok meyve ile doluydu.”(s.6)

3.2.5.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için her zaman sosyal bir çevreye gereksinim duyar. “Pazarda Neler Var Neler” hikayesinde sosyal çevre pazardır. Çocuğun pazara giderek arkadaş edinmesi ilk sosyal olaydır.

Çocuk pazarda pazarcıları, onların konuşma tarzların görerek ikinci sosyal olguyu yaşar.

Bu kitapta çocukların günlük yaşantısı içinde karşılaştığı yani pazarda görebileceği her şeye değinilmiş, gerçeklerden uzaklaşmadan abartı ifadeler kullanılmadan sosyal çevre ifade edilmiştir.

3.2.5.2.5. Konu

“Pazarda Neler Var Neler” kitabının konusu Oya’nın ilk defa pazara gitmesi ve pazarda yaşadıklarıdır.

Kitabın serim bölümünde özellikle pazarın özellikleri verilerek pazar betimlenmiştir.

“Pazara yaklaşırken Oya’nın kulağına bir uğultu, bir gürültü geldi.”(s.5)

“Tablalar kırmızı kırmızı elmalar, sarı sarı ayvalar, yeşil üzümler, armutlar, narlar, domatesler, lahanalar ve daha pek çok sebze, pek çok meyve ile doluydu.”(s.6)

“Limon satan “Ucuz bunlar, ucuz!” diye bağıyor, maydanozcu “Taze maydanoz” diyordu.”(s.9)

“Yaşlı bir teyzenin Pazar çantası yırtılmış, patır patır kestaneler dökülüyordu” (s.10)

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında çatışma Oya’nın canının sıkılmasından kaynaklanmaktadır. Oya’nın annesiyle daha önce hiç görmediği pazara gitmesiyle çatışma son bulur. Çözüm bölümünde Oya pazarda kendine arkadaş edinir.

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu hikaye yakın çevreyle ilgili hikayelere sınıfına girmektedir.

3.2.5.2.6. Tema

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında tema farklı yerler, dünyalar tanımaktır. Bu kitabı okuyan bir çocuk, pazara hiç gitmemiş olsa bile pazar hakkında bilgi sahibi olur.

3.2.5.2.7. Kahramanlar

“Pazarda Neler Var Neler” kitabında karakter olarak “Oya, anne, nine ve pazarcılar” vardır.

Bu hikayedeki başkarakter Oya’dır. Kitapta Oya’nın betimlemesi sözcüklerle yapılmamış, resimlerle yapılmıştır. Oya pazara giderek yeni insanlar tanımıştır.

“Anne” yardımcı karakterdir. Anne burada Oya’yı pazara götürerek hikayenin başlangıç noktasını oluşturmuştur. Anne burada ısrarcı değildir çünkü Oya’yı pazara götürmeyi öneri şeklinde sunmuştur.

“İşte o sırada annesi seslendi: Oya! benimle pazara gelmek ister misin”(s.3)

Bir diğer kahraman da pazarcılardır. Buradaki pazarcılar Oya'ya çok ilginç gelmiştir. Pazarcıların da betimlerine yer verilmiştir.

“Hele “Pırasasız kalmayın” diye bağırın şişman pazarcı görmeye değerdı”(s.8)

“Limon satan “Ucuz bunlar, ucuz!” diye bağırıyor, maydanozcu “Taze maydanoz” diyordu.”(s.9)

3.2.5.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Bu kitapta yer kavramı pazardır. Pazar betimlenerek pazara ayrıntılarıyla yer verilmiştir.

“ Pazara yaklaşırken Oya'nın kulağına bir uğultu, bir gürültü geldi.” (s.5)

“Tablalar kırmızı kırmızı elmalar, sarı sarı ayvalar, yeşil üzümler, armutlar, narlar, domatesler, lahanalar ve daha pek çok sebze, pek çok meyve ile doluydu.” (s.6)

“Limon satan “Ucuz bunlar, ucuz!” diye bağırıyor, maydanozcu “Taze maydanoz” diyordu.” (s.9)

Kitapta zaman sabahdır. Olaylar sabah vaktinde gerçekleşmiştir.

“O sabah Oya ne yapsam diye düşünüyordu.” (s.3)

3.2.6. CABULA MABULA

3.2.6.1. Biçimsel Özellikler

Kapak kalın kartondan hazırlanmıştır. Kapağın baskısı dört renk ofset baskıdır. Kapak Amerikan Bristol ve 240 gramdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta,

kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir.Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

Serpil Ural'ın "Cabula Mabula" kitabının kapak resmi, küçük okuyucuyu hiç tanımadığı bir dünyaya götürüp hayal gücünü kullanarak hikayeye ait ipuçları verir niteliktedir. Renkli ve kaliteli basım hemen dikkati çekerek benzer çocuk kitapları arasından sıyrılarak kendini öne çıkarıyor. Kapak resminde Mabula sevimli ve karakterine uygun resmedilirken hemen sonrasında hikayenin başladığı bölümde olağandan daha büyük tasvir edilmiştir. Burada küçük okuyucuların daha hikayeye başlamadan hikayenin kahramanı hakkında yanlış bir fikre kapılmalarını neden olabilir. İkinci sınıf öğrencilerinden resmin yorumlamalarını istediğimizde ilk sayfadaki Cabula Mabula karakterini maymuna benzettikleri tespit edilmiştir.(s.3) Bu yanlış karakterin büyük çizilmesinden kaynaklanmış olabilir. Fon olarak yeşilin, yazı rengi olarak da siyahın seçilmesi küçük okuyucuların okumakta zorlanacakları izlenimini verecektir çünkü sayı ve fonu koyu renk olması gözün algıda seçililik yapmakta zorlanarak okuyucuyu ve gözün işlevselliğini azaltacağını hissettirir.(s.5) Büyücünün tüm ormandaki renkleri yok ettiği, sayfalarda kullanılan gri tonlar hikaye ve resimler arasında etkili bir rol oynamaktadır. Böylelikle okuyucu hikayenin gerçeğe paralelliği konusunda kendini resmin içinde bulacaktır. (7-8-9-10-11-12-13) Yazılar resmin uygun boşluklarına serpiştirilmiş ve okuyucunun kolay takip edebileceği yerler seçilmiştir. Baskı kalitesi de renklerin kolay algılanarak hikayenin daha kolay takip edilmesini sağlamaktadır. Genel anlamda Cabula Mabula'da resimler ve hikaye bütünleşmiştir.

"Cabula Mabula" kitabı kuşe kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yorabilecek şekildeki bu sayfalar mat değil parlaktır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklara görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır. Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitapta harfler 16 puntoyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır. Kitabın genel baskısı 4 renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır.

3.2.6.2. İçerik Özellikleri

“Cabula Mabula” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.6.2.1. Dilbilgisi

“Cabula Mabula” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.6.2.1.1. Kelimeler

“Cabula Mabula” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmiştir. “Afrika, Cabula Mabula” sözcükleri yabancıdır. “Cabula Mabula” hikâyesinde yazım yanlışı yoktur.

“Cabula Mabula” kitabında ise 35 adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sığat kullanılmamıştır. Bu sığatlar:

“Siyah insanlar, bir kral, bir ülke, o sabah, bir çiçek, bir kuş”(s.2)

“yeşil ormanlar, bir kişi, kırmızı çiçek, sarı kuş, bu kral, bir büyü”(s.5)

“bir duman,bu duman”(s.6)

“bu renkli duman, bir sandık”(s.7)

“bir leylek”(s.8)

“o gün, bir ülke, bu renksiz ülke, büyücü Mureva, renk renk bir bulut”(s.10)

“mavi renk, mavi bir leylek, mavi bir kertenkele, yeşil orman” (s.14)

“o gün, bir gün, mavi leylek, mavi kertenkele”(s16)

“Cabula Mabula” hikâyesinde “neşeli, mutlu, sıkıcı, düşünmek, mutsuz” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur.

“Cabula Mabula” kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmiştir.

“Her şeyin,herkesin renksiz olduğu bir ülke ne kadar sıkıcı diye düşünüyordu.”(s.10)

“Cabula Mabula” kitabında bir adet ikilemelere yer verilmiştir.

“renk renk”(s.10)

3.2.6.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır. (Güneş 2000:338). “Cabula Mabula” hikâyesinde bu kurala uymayan cümleler:

“ Afrika'nın güneyinde siyah çokmuş”(s.2)

“Afrika'nın yeşil ormanlarında Mabula'nın kahkahası çınladı.”(s.5)

“ Söylendi Büyücü Mureva”(s.5)

“Renklere ne kadar meraklı bu kral”(s.5)

“Ormana bir duman yayıldı.”(s.6)

“Ertesi sabah Mabula çok şaşırıldı.”(s.8)

“Afrika'nın yeşil ormanlarında Mabula'nın kahkahası çınladı.”(s.14)

“O günden sonra Cabula Mabula'nın ülkesinde her şey renkli kaldı,herkes mutlu yaşadı”(s.16)

Yukarıdaki cümlelerin kuruluşu tümleç-özne-yüklem biçimindedir.

“Cabula Mabula” kitabında cümlelerin yapısı genel olarak basittir. Yani tek yüklemi olan ve fiilimsi almayan cümlelerdir. “Cabula Mabula’nın” kitabında bazı cümlelerin yapısı sıralı ve birleşiktir. Bu cümleler:

“Cabula Mabula,her sabah ormanda dolaşır, renk renk bitkileri, hayvanları seyreder, böyle güzel bir ülkede yaşadığı için mutluluk duyardı.”(s.2)

“Gelin okuyalım; bakalım neler olmuş”(s.2)

“Kral güldükçe mutsuz oluyor, Mabula’nın mutluluğunu kıskanıyordu.” (s.5)

“Bitkiler topladı, kaynattı.”(s.6)

“Çıktı; sandığın üstüne oturdu.”(s.8)

“Her şeyin, herkesin renksiz olduğu bir ülke ne kadar sıkıcı diye düşünüyordu.”(s.10)

“Renk renk bir bulut sandıktan çıktı,ormana yayıldı.”(s.12)

“O günden sonra Cabula Mabula’nın ülkesinde her şey renkli kaldı,herkes mutlu yaşadı.(s.16)

“Bir gün Afrika’nın güneyine,Cabula Mabula’nın ülkesine giderseniz siz de Büyücü Mureva’yı göremezsiniz.”(s.16)

“Cabula Mabula” kitabında edilgen çatılı cümlelere yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Ormana bir duman yayıldı.”(s.6)

“Ormana yayıldı”(s.12)

“Kapak kapandı”(s.14)

“Cabula Mabula” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam yetmiş bir adet fiilin kırk beş adeti geçmiş zaman kipiyle, altı adeti birleşik zaman kipiyle, üç adet geniş zaman kipi ve beş adet şimdiki zaman, altı adet dilek kipi kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Cabula Mabula” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“duyardı”(s.2)

“kıskanıyordu”(s.5)

“düşünüyordu,oturuyordu”(s.10)

“gitmiyordu”(s.12)

“olmuştu”(s.14)

“Cabula Mabula” kitabında üç adet soru cümlesine yer verilmiştir. Çocuk kitaplarında soru cümlelerine yer verilmelidir. Bu soru cümleleri:

“Gördünüz mü?(s.5)

“Ne olmuş böyle?(s.9)

“Siz görüyor musunuz?(s.10)

“Cabula Mabula” kitabında betimleme cümlesinde Cabula Mabula’nın betimlemesine yer verilmiştir.

“Kendi siyah, gözleri siyah, öyle neşeli, öyle mutluymuş”(s.10)

“Cabula Mabula” kitabında noktalama işaretlerine önem verilmiştir. Hikayede yanlış noktalama yoktur.

3.2.6.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örneklem alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Bir varmış,bir yokmuş. Afrika’nın güneyinde siyah insanlar çokmuş. Bir de kral varmış adı Mabula Öyle neşeli, öyle mutluymuş ki herkes ona “Cabula Mabula” dermiş. Çünkü onların dilinde “Cabula””mutlu” demekmiş. Sonra bir gün... Gelin, okuyalım; bakalım neler olmuş. Cabula Mabula, her sabah ormanda dolaşır,renk renk bitkileri,hayvanları seyrederek, böyle güzel bir ülkede yaşadığı için mutluluk duyardı. O sabah kırmızı bir çiçek gördü. Sonra bir kuş, sarı, mor...Kuş

Kralın önünde eğileyim derken “patt” diye düşmez mi! Hem de filin hortumuna! Mabula “Ha-ha-ha” diye güldü. Afrika’nın yeşil ormanlarında Mabula’nın kahkahası çınladı. Ha-ha-ha! Herkes duydu, herkes güldü. Ama bir kişi gülmedi.Gördünüz mü? Bu büyücü”

a) Cümlelerin Uzunluğu = 100 / 18

$$= 5.5$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Cabula Mabula” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on sekiz cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 5.5’dir. Bu da bizlere gösteriyor ki “Cabula Mabula” kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin sınıf düzeyine göre çok uygundur.

b) Zor kelimeler oranı = (8/92) x 100

$$= 8.69$$

Bu sonuca göre; “Cabula Mabula” romanında zor kelime oranı 1’e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine göre uygundur.

3.2.6.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Cabula Mabula” kitabında eğitim yönünden bilimselliğe aykırı düşecek bir unsura rastlanılmamıştır. Çocuklara yardımlaşmanın önemi vurgulanmıştır. Kötülüklerle karşı bir olma mesajı verilmiştir.

“Kertenkele sandığın kapağını açarken leylek onu sandığın içine itti.”(s.14)

3.2.6.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Cabula Mabula” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için her zaman sosyal bir çevreye gereksinim duyar. “Cabula Mabula” hikayesinde sosyal çevre bir ülkedir. Bu ülkedeki büyücünün krala yaptığı büyü sonucunda renklerin kaybolur. Kralı sosyal çevreden uzaklaştır ve yalnızlaştır.

“O günden sonra sarayından bile çıkmak istemedi. Kral Mabula çok mutsuzdu.(s.10)

“Cabula Mabula” kitabında ikinci sosyolojik olay “kötülüklerle karşı birlikte olma”dır. Kahramanlardan leylek ve kertenkelenin bir olup kötülükle başa çıkmasıyla kitaptaki sosyolojik olay pekiştirilmiştir. Kral yalnızlığından kurtulup tekrar sosyal çevre içine alınmıştır.

Bu kitapta çocukların günlük yaşantısı içinde kıskançlık yüzünden karşılaşabildiği kötülüklerle değinilmiş ve bu abartılmadan verilmiştir.

3.2.6.2.5. Konu

“Cabula Mabula” kitabında konu kıskanç büyücünün büyü yaparak ülkedeki bütün renkleri ele geçirmesidir.

Kitabın serim bölümünde güzel bir ülke ve herkesin sevdiği kral tanıtılmıştır.

“Afrika'nın güneyinde siyah insanlar çokmuş.”(s.2)

“Bir de kral varmış, kendi siyah, gözleri siyah”(s.2)

“Renk renk bitkileri, hayvanları olan ülke”(s.2)

“Cabula Mabula” kitabında düğüm bölümünde çatışma, kralı sevmeyen büyücünün ülkenin renklerini büyü ile ele geçirmesinden kaynaklanmaktadır.

“Renklere ne kadar meraklı bu kral. Bir büyü yapayım da görsün.”(s.5)

Çözüm bölümünde ise leyleğin ve kertenkelenin yapılan bu kötülüğe karşı bir olup büyücünün elindeki renkleri almasıyla son bulur.

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu hikaye serüven (macera) hikayelere sınıfına girmektedir.

3.2.6.2.6. Tema

“Cabula Mabula” kitabında tema, kötülöklere karşı bir olup mücadele etmektir. İnsanoğlunun yaşadığı her dönemde kıskançlıklar ve kötölöklöler olacaktır. Önemli olan bu kötölöklölere karşı takınacağımız tavidir. Bu kitabı okuyan çocuk okuyucu, karşılaştığı olumsuz durumlarla mücadele etmenin, birlikte davranmanın önemi anlar.

“Kertenkele sandığın kapağını açarken leylek onu sandığın içine itti.” (s.14)

“Cabula Mabula” kitabında “Cabula Mabula (kral), büyücü (Mureva), leylek ve kertenkeledir.

3.2.6.2.7. Kahramanlar

Bu hikayedeki başkarakter Cabula Mabula’dır. Cabula Mabula, ülkesini ve ülkesindeki renkleri çok seven bir yönetici olarak hikayede yer almaktadır.

“Kendi siyah, gözleri siyah”(s.2)

“Öyle neşeli, öyle mutluymuş ki...(s.2)

Bu hikayedeki ikinci karakter Mureva’dır. Bu, kralın mutluluğunu kıskanır, ülkesinin güzelliğini bozmak için renkleri büyü ile çalar.

“Renklere ne kadar meraklı bu kral. Bir büyü yapayım da görsün.” (s.5)

Hikayede çözüm bölümünün en etkili diğer iki kahramanı “leylek ve kertenkeledir” Bu iki kahramanın birlik içinde olması ve kötülöklere karşı birlikte mücadele vermesiyle mutlu son oluşmuştur. Yazar, küçük okuyuculara bu karakterlerle aslında hayatı anlatmıştır.

3.2.6.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Bu kitapta yer Afrika’nın güneyinde bir ülkedir. Bu ülke şu şekilde anlatılmıştır:

“Afrika’nın güneyinde siyah insanlar çokmuş”(s.2)

“Renk renk bitkileri, hayvanları seyreder, böyle güzel bir ülkede yaşadığı için mutluluk duyardı.”(s.2)

Kitapta zaman kesin olarak belirtilmemiştir. Yazar, zaman kavramını küçük okuyucuların hayal dünyalarına bırakmıştır.

3.2.7. KEDİ-FARE-MÜZİK

3.2.7.1. Biçimsel Özellikler

“Kedi-Fare-Müzik” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak, laklı Amerikan Bristol ve 4 renk ofset baskıdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Kedi-Fare-Müzik” kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında resimli öykü kitaplarının ana karakterlerinden biri olan fare, karakterine uygun hareketli tavırlarıyla küçük okuyucunun zihninde çeşitli düşünce ve hayaller uyandırmıştır. Ancak resimsel boyutta düşünülecek olursa küçük okuyucunun görselliğine sunulan fare resmi pekte haşarı, hareketli ve takip edilemeyen bir karakter çizmemektedir. Bu da çocuğun karakter belirlemede çelişki yaratabilir. Serpil Ural’ın “Kedi-Fare-Müzik” kitabında konu müzik aletlerinin çocuklara tanıtılması olmakla birlikte müzik aletleri daha belirgin detaylarla sunulabilirdi. Renkler hayal gücünü harekete geçirici olsa bile çok fazla rengin iç içe geçmesi karmaşık bir duruma dönüşmüştür. Bu da küçük okuyucunun algılamasını güçleştirecektir. Küçük çocukların en sevdikleri renkler kırmızı ve mavidir. Serpil Ural’ın “Kedi-Fare-Müzik” kitabında bu renklere yer verilmiştir. “Kedi-Fare-Müzik” kitabında dış kapakta kullanılan ve müziği çağrıştıran nota işaretleri müzik aletlerinin etrafında da kullanılabilirdi. Bu durum kapak resim ve iç sayfalardaki uyumu sağlayacağı gibi çocuk gözünde müzik aletleri ve notalar arasındaki bütünlüğü de pekiştirmiş olacaktır. “Kedi-Fare-Müzik” kitabının kompozisyon yönünden düzenlenirken üç boyut ve derinlik hissinin çocuğa verilmeme sebebinin hitap ettiği 5-6 yaş seviyesi çocuklarda henüz derinlik ve üç boyut kavramlarının oluşmaması olduğu düşünülebilir. Ressam bu noktada çocukta

henüz oluşmamış bu kavramlara görsel açıdan yaklaşılmaya çalışmalı çocuğun hayal gücüne göndermeler yaparak çocuğun zihninde oluşan kurgulara yardımcı olmalıdır. Serpil Ural'ın "Kedi-Fare-Müzik" kitabında yazılar resimlerin arasına serpiştirilmiştir. Gözü yormayan ve rahat takip edilebilen küçük okuyucunun dikkatini dağıtmayacak şekilde düzenlenmiştir. "Kedi-Fare-Müzik" kitabında teknik olarak suluboya kullanılmıştır. Bu seçim çok doğru bir seçimdir. Çünkü konu itibarıyla hareketli bir kurgusu olan "Kedi-Fare-Müzik" kitabının suluboya gibi hızlı ve çabuk hareket isteyen bir teknikle renklendirilmesi konuyla bütünlüğü sağlamıştır. "Kedi-Fare-Müzik" kitabının da kullanılan resimlerin işlevini metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı resimler olarak söyleyebiliriz. Yazıyla anlatılması zor olan karmaşık olayların kolayca kavranması sağlamak amacıyla konunun resimle desteklenmesi ve bu konuda açıklama getirebilen resimlerdir. Zeka düzeyi yeterince gelişmemiş çocukların eğitiminde etkin bir rol oynar.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitapta 14 puntuyla yazılmıştır. Kitabın ciltlenmesi tel dikişle yapılmış ve genel baskısı 4 renk ofset baskıdır.

3.2.7.2. İçerik Özellikleri

"Kedi-Fare-Müzik" kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.7.2.1. Dilbilgisi

"Kedi-Fare-Müzik kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.7.2.1.1. Kelimeler

“Kedi-Fare-Müzik” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. “Kedi-Fare-Müzik” hikâyesinde yazım yanlışı yapılmamıştır.

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında ise on adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“bir dükkan, o gün”(s.3)

“bir fare,bir dolu müzik aleti”(s.4)

“bu sesler(s.5)

“kocaman bir korno”(s.6)

“bir parça,bu kargaşa”(s.15)

“Kedi-Fare-Müzik” hikâyesinde “merak” sözcüğü soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcük çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur. “Kedi-Fare-Müzik” kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmemiştir.

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında bir adet ikilemelere yer verilmiştir.

“pırıl pırıl”(s.10)

3.2.7.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). “Kedi-Fare-Müzik” hikâyesinde bu kurala dikkat edilmiş, bu kurala aykırı bir cümle kurulmamıştır.

“Kedi-Fare-Müzik” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“O gün Mehmet Amca Sarman’a “Karnım acıktı” dedi.”(s.3)

“Mehmet Amca kapıdan çıkarken bir fare koşarak dükkana girdi.”(s.4)

“Onun da karnı acıkmış, “Burada yiyecek bir şey var mı var mı?” diye bakmaya gelmişti.”(s.4)

“Fare merakla KORNO’nun deliğinden içeri girdi, biraz dolaştı.”(s.6)

“Fare bir çingirak gibi sesler çıkartıyor, ÜÇGEN’in içinde dönüp duruyordu.”(s.11)

“Üstelik Mehmet Amca’nın düşürdüğü peynirden bir parça kapmış, yemeğini bulmuştu.”(s.15)

“Mehmet Amca ekmeği,peyniri yakalamış: “Ben yokken burada neler olmuş?” diye merakla etrafına bakınıyordu”(s.16)

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında edilgen çatılı cümlelere yer verilmiştir. Bu cümleler:

“KANUN’dan geçerken “Tımbır tımbır” sesler duyuldu.”(s.8)

“Önce “Şingir Mingir”sonra “Garaç”diye sesler duyuldu”(s.13)

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam elli adet fiilin otuz üç adeti geçmiş zaman kipiyle, beş adeti birleşik zaman kipiyle, üç adet geniş zaman kipi ve yedi adet şimdiki zaman, bir adet gelecek zaman kipiyle, bir adet dilek kipi kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir.

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“uyuyordu”(s.3)

“gelmişti”(s.4)

“parlıyordu”(s.6)

“bulmuştu”(s.15)

“bakınıyordu”(s.16)

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında üç adet soru cümlesine yer verilmiştir. Çocuk kitaplarında soru cümlelerine yer verilmelidir. Bu soru cümleleri:

“O da ne?”(s.11)

“Sonra ne oldu biliyor musunuz?”(s.12)

“Ben yokken burada neler olmuş?”(s.16)

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında benzetme yapılmıştır.

“Fare bir çingirak gibi sesler çıkarıyor”(s.11)

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında bazı cümlelerde noktalama işaretlerinde hata yapılmıştır. Hikayedeki yanlış noktalamalar:

“Sarman ARP’in dibinde uyuyordu”(s.3)

“Mehmet Amca ekmeği, peyniri yakalamış: “Ben yokken burada neler olmuş?” diye merakla etrafına bakınıyordu”(s.16)

Bu iki cümlede cümlenin sonuna nokta konulmamıştır.

3.2.7.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örneklem alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Mehmet Amca’nın bir dükkanı var. Müzik aletleri satıyor. Bir de kedisi var. Adı Sarman. O gün Mehmet Amca Sarman’a “Karnım acıktı” dedi. Gidip peynir, ekmek, süt alayım . İkimiz de yeriz. Sarman ARP’nin dibinde uyuyordu. Mehmet Amca kapıdan çıkarken bir fare koşarak dükkana girdi. Onun da karnı acıkmış, Burada yiyecek bir şey var mı var mı? diye bakmaya gelmişti. Bir dolu müzik aletini görünce şaşırdı. Sonra PİYANO’nun üstüne çıktı. Tuşlarda dolaşmaya başladı. Sarman bu

seslerle uyandı. Ne oluyor diye bakındı. Fare PİYANO'dan GİTAR'a atladı. Vviiij diye sapından aşağı kayıp yere oturdu. Önünde kocaman bir KORNO pırıl pırıl parlıyordu. Fare merakla KORNO'nun deliğinden içeri girdi, biraz dolaştı ve...Çıkarken”(s.3-4-5-6-7)

$$\text{a) Cümlelerin Uzunluğu} = 100/20$$

$$= 5$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Kedi-Fare-Müzik” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam yirmi cümle vardır. Sonuç 1'e yaklaştığında metin kolay, 100'e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 5'tir. Bu da bizlere gösteriyor ki “Kedi-Fare-Müzik” kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin sınıf düzeyine göre çok uygundur.

$$\text{b) Zor kelimeler oranı} = (4/96) \times 100$$

$$= 8.69$$

Bu sonuca göre; “Kedi-Fare-Müzik” romanında zor kelime oranı 1'e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine göre uygundur.

3.2.7.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında eğitim yönünden bilimselliğe aykırı düşecek bir unsura rastlanılmamıştır. Kedinin fareyi yakalamaya çalışması esnasında çocuklara müzik aletleri tanıtılmıştır.

3.2.7.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için her zaman sosyal bir çevreye gereksinim duyar. “Kedi-Fare-Müzik” hikayesinde sosyal ortam sanat, sanatın içinde de müziktir. Çocuk, bu sanat ortamına kedi ile farenin çatışmasıyla girmekte ve bütün müzik aletlerinin adlarını ve çıkardığı sesleri bu ortamda öğrenmektedir.

3.2.7.2.5. Konu

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında kedi ile farenin çatışması anlatılmaktadır. Görünürde konu bu olmasına rağmen yazarın asıl anlatmak istediği müzik aletleridir.

Kitabın serim bölümünde Mehmet Amca ve onun kedisi Sarman anlatılmaktadır. Yazar serim bölümünde Mehmet Amca ve Sarman’ın betimlemesini resimlerle vermektedir.

Düğüm bölümünde çatışmaya, zıtlıklara ya da problemlere gerek vardır. “Kedi-Fare-Müzik” kitabında çatışma unsuru kedi ile farenin kavgasıdır. Bu kitapta bu çatışmanın amacı çocuk okuyuculara müzik aletlerini tanıtmaktır. Bu müzik aletleri resimlerle tanıtılarak konu tamamlamıştır.

“Sonra PİYANO’NUN üstüne çıktı. Tuşlarda dolaşmaya başladı. Tın, tın, tın.”(s.5)

“Fare PİYANO’dan GİTAR’a atladı.

“Fare KORNUNUN deliğinden içeri girdi, biraz dolaştı.(s.6)

“KEMAN’ın üstünden koşarken Gıy, gıy, gıy”(s.8)

“KANUN’dan geçerken Tımbır, tımbır”(s.8)

“Fare DAVUL’un üstüne sıçradı. Gümm”(s.9)

“Cızz! Cızz! Fare ZİL’in üzerinde.(s.10)

“Bu kez ÜÇGEN’in içinde.Çın! Çın! (s.11)

Çözüm bölümü Fare'nin kaçmasıyla sona erdirilir. Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu hikaye serüven (macera) hikayelere sınıfına girmektedir.

3.2.7.2.6. Tema

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında tema, müzik ve müzik aletleridir. Yazar, çocuk okuyucuya müzik aletlerini öğretme amacındadır.

3.2.7.2.7. Kahramanlar

“Kedi-Fare-Müzik” kitabında kahramanlar kedi, fare ve Mehmet Amca'dır. Bu hikayedeki başkarakter kedi ile faredir. Kedinin fareyi yakalamak için uğraşmasına ve farenin de kediden kaçma mücadelesine yer verilmektedir. Kitapta bu iki karakterin betimlemesine yer verilmemiştir. Bu iki karakter aynı zamanda kişileştirme yapılmadan kitapta yer almıştır.

Bu hikayedeki ikinci karakter Mehmet Amca'dır. Mehmet Amca hikayede serim ve çözüm bölümünde yer almaktadır. Betimlemesine yer verilmemiştir.

3.2.7.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Bu kitapta yer Mehmet Amca'nın dükkanıdır. Bu dükkanda müzik aletleri vardır. Kitapta zaman kesin olarak belirtilmemiştir. Yazar, zaman kavramını küçük okuyucuların hayal dünyalarına bırakmıştır.

3.2.8. BEN DE, BEN DE! BANA DA, BANA DA!

3.2.8.1.Biçimsel Özellikler

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak Amerikan Bristol, baskısı dört renk ofset baskıdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir.Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabı 80 gram birinci hamur kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında resimler kitapla uyum içindedir. Resimlerde kullanılan renkler çocukların dikkatini çekecek niteliktedir. Kitapta bazı resimlerde zemin çizgisi yoktur. Zemin çizgisi olmadığı için çocuklar figürleri ve objeleri boşlukta algırlarlar. “Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitapta harfler 14 puntoyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır. Kitabın genel baskısı dört renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır.

3.2.8.2. İçerik Özellikleri

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.8.2.1. Dilbilgisi

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.8.2.1.1. Kelimeler

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. “Ben de,ben de!Bana da Bana da!” hikâyesinde yazım yanlışı yapılmamıştır.

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında ise yirmi altı adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“bir kardeş, bir huyu, aynı şey”(s.3)

“her gün”(s.4)

“o sabah, bir kitap, o kitap, bir masal”(s.5)

“iki tane”(s.6)

“bir çiçek”(s.8)

“çok şey, tüm çocuklar, her gün, bir eve, bir kitap”(s.9)

“bu kitap, resimli bir kitap”(s.10)

“birer susam, bir tatlı”(s.12)

“bir lokma, o sırada”(s.13)

“şu helva, bir gofret”(s.14)

“ilk kez”(s.15)

“bir gün”(s.16)

“Ben de,ben de!Bana da Bana da!” hikâyesinde “huy, akıllı, sevinç, sevmek” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur.

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmemiştir. “Ben de,ben de!Bana da Bana da!” kitabında bir adet ikilemeye yer verilmiştir.

kıkır kıkır”(s.13)

3.2.8.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Duygu’ya ne alınsa, Duygu’ya ne verilse Selim de aynısı isterdi.”(s.3)

“O sabah Duygu babasından bir kitap istedi.”(s.5)

“Akşam babaları aynı kitaptan iki tane getirdi”(s.6)

“Yemek bitince anneleri “Tatlı ister misiniz?” diye sordu.”(s.11)

“Bu sırada Duygu su içmek istedi.”(s.15)

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Duygu’ya ne alınsa, Duygu’ya ne verilse Selim de aynısı isterdi.”(s.3)

“Duygu “Bahçeye çıkacağım” dese Selim, “Ben de, ben de!”derdi.” (s.4)

“Duygu “Bana su verir misin” dese Selim, “Bana da bana da!”derdi.” (s.4)

“Selim için, her gün, “Ben de,ben de! Bana da, bana da!”demekle geçerdi.”(s.4)

“Tako yuvarlak olmuş, bir çiçeğin ortasında oturuyor.”(s.8)

“Tako kaşığın içine oturmuş, kıkır kıkır gülüyordu.”(s.13)

“Herkes birbirinden başkadır ve herkes aynı şeyi sevmez.”(s.14)

“Hep başkasının istediklerini isterse kendi sevdiği şeyleri yiyemeyecek, kendi sevdiği şeyleri yapamayacaktı.”(s.14)

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında edilgen çatılı cümlelere yer verilmemiştir.

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam kırk iki adet fiilin yirmi dokuz adeti geçmiş zaman kipiyle, on adeti birleşik zaman kipiyle, iki adet şimdiki zaman, bir adet dilek kipi kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“götürecekti”(s.5)

“bilmiyordu, geliyordu”(s.7)

“gitmez miydi, anlayamıyordu”(s.10)

“kırılacaktı”(s.12)

“gülüyordu”(s.13)

“yapamayacaktı”(s.14)

“istemiyordu”(s.15)

“gülümsüyordu”(s.16)

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında yedi adet soru cümlesine yer verilmiştir. Çocuk kitaplarında soru cümlelerine yer verilmelidir. Bu soru cümleleri:

“Neden resimli bir kitap istemedin?(s.7)
“Kimsin sen?”(s.8)
“Neden babandan resimli kitap istemedin?”(s.9)
“Resimli bir kitabın olsa daha hoşuna gitmez miydi?”(s.10)
“Gülecek ne var?”(s.14)
“Yumuşak bir gofret yesen daha iyi olmaz mı?”(s.14)
“Sen de su istiyor musun?”(s.15)

“Ben de,ben de! Bana da Bana da!” kitabında benzetmeye yer verilmemiştir.
“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında noktalama işaretlerinde hata yapılmıştır. Hikayedeki yanlış noktalamalar:

“Duygu “Bahçeye çıkacağım”dese Selim, “Ben de, ben de!”derdi.” (s.3)
“Sana resimli kitap alayım”(s.5)
“Çünkü Duygu bu kitaptan istedi”(s.10)
“Ama Duygu başka sen başkasın”(s.10)
“Ben susam helvası isterim”(s.11)
“Senin haline gülüyorum”(14)
“Ama Duygu bunu seviyor”(s.14)

Yukarıdaki cümlelerin hepsinde “nokta” eksikliği vardır. Nokta imi kullanılmalıdır.

3.2.8.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Duygu’nun bir kardeşi vardı. Adı Selim. Selim’in bir huyu vardı: Duygu ne yaparsa Selim de aynı şeyi yapmak isterdi. Duygu’ya ne alınsa, Duygu’ya ne verilse Selim de aynısı isterdi. Duygu “Bahçeye çıkacağım” dese Selim, “Ben de, ben

de!”derdi. Duygu “Bana su verir misin” dese Selim, “Bana da bana da!”derdi. Selim için, her gün, “Ben de, ben de! Bana da, bana da!” demekle geçirdi. O sabah Duygu babasından bir kitap istedi. Kitabı okula götürecekti. Selim, “Bana da Bana da!” dedi. Babası “O kitap sana göre değil” dedi. Sana resimli bir masal kitabı alayım dedi. Ama Selim ille de Duygu’nun kitabından istedi. Akşam babaları aynı kitaptan iki tane getirdi. Birini Duygu’ya birini Selim’e verdi. Selim kitabını açıp”(s.3-4-5-6-7)

$$\begin{aligned} \text{a)Cümlelerin Uzunluğu} &= 100 / 16 \\ &= 6.25 \end{aligned}$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam yirmi cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 6.25’tir. Bu da bizlere gösteriyor ki “Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin sınıf düzeyine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (5 / 95) \times 100 \\ &= 5.26 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; “Ben de, ben de! Bana da Bana da!” romanında zor kelime oranı 1’e yakınlaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine göre uygundur.

3.2.8.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında eğitim yönünden bilimselliğe aykırı düşecek bir unsura rastlanılmamıştır. Bu kitapta çocukların her birinin farklı

kişiliğe sahip oldukları benimsetilmiştir. Her insanın toplumda onu farklı kılan davranış özellikleri, zevkleri, düşünceleri vardır. Yazar bu düşünceden yola çıkarak çocuklara “farklı olma ve bunun farkına varma” olgusunu küçük okuyucuya iletmektedir.

Çocuk, ilk eğitimini aileden alır. Okula başlamayan bir çocuğun eğitim merkezi ailedir. Dikkat çekici bir unsur; bu kitapta çocuğa yol gösteren aile değil Tako adında bir hayali kahramandır. Ailenin var olduğu bölümlerde bile ailenin soruna müdahale etmeyip bu görevin Tako’ya bırakılması doğru değildir. Örneğin Selim, ablasının istediği susam helvasından ister. Annesi susam helvasını Selim’in yiyemeyeceği halde Selim’e verir. Bu arada Tako müdahale eder ve:

“Herkes birbirinden başkadır ve herkes aynı şeyi sevmez. Onun için herkes başka şey ister, başka şey yapar.”(s.14) der.

Bu müdahalenin ardından Selim “farklı olma” olgusunu anlar.

“Selim artık anlamıştı. Hep başkasının istediklerini isterse kendi istediği şeyleri yiyemeyecek, kendi sevdiği şeyleri yapamayacaktı.”(s.14)

3.2.8.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için her zaman sosyal bir çevreye gereksinim duyar. “Ben de, ben de! Bana da Bana da!” hikayesinde sosyal olgu farklı kişiliklere sahip olmaktır.

Bu kitapta küçük çocukların belli dönemlerinde ablalarına veya ağabeylerine benzemek, onlar gibi olmak gibi sosyal bir olay vardır. Yazar, böyle bir durumda çocuklarla kurulacak iletişimin ne kadar önemli olduğunu belirtmektedir.

3.2.8.2.5. Konu

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabının konusu Selim’in ablası olan Duygu’nun yaptıklarını aynısını yapması ve ona benzemek istemesidir.

Kitabın serim bölümünde Selim’in ablasına benzemek için yaptıklarına yer verilmiştir.

“Duygu’ya ne alınsa, Duygu’ya ne verilse Selim de aynısı isterdi.”(s.3)

“Duygu “Bahçeye çıkacağım” dese Selim, “Ben de, ben de!”derdi.” (s.4)

“Duygu “Bana su verir misin” dese Selim, “Bana da bana da!”derdi.” (s.4)

“Selim için, her gün, “Ben de, ben de! Bana da, bana da!” demekle geçerdi.”(s.4)

“Ben de, ben de! Bana da Bana da!” kitabında çatışma Selim’in kendisi olmak yerine ablası gibi olmak için yaptıklarının onun hayatında zorluk çıkarması ve ona keyif vermemesidir. Tako’nun Selim’e yön göstermesiyle bu sorun çözülür. Çözüm bölümünde Selim artık kendisi gibi olmaya karar verir.

Hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu hikaye yakın çevreyle ilgili hikayeler sınıfına girmektedir.

3.2.8.2.6. Tema

“Ben de, ben de! Bana da Bana da” kitabında herkesin farklı özelliklere sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu kitabı okuyan bir çocuk, başkalarına özenmek yerine kendi kişiliğinin, zevklerinin önemini kavrar, kendi benliğini oluşturur.

3.2.8.2.7. Kahramanlar

“Ben de, ben de! Bana da Bana da” kitabında Tako, Selim, Duygu, anne ve baba kahramanlardır.

Bu hikayedeki başkarakter Tako’dur. Kitapta Tako kendini şu cümlelerle tanıtmaktadır:

“Tako’dur adım benim,
Çocukları çok severim.
Yalnız çocuklara gözüdürüm,
Yalnız çocuklarla konuşurum,
Tako’dur adım benim,
Akıllıyım;çok şey bilirim,
Tüm çocukları tanımak için,
Her gün başka bir eve gelirim.”(s.9)

Tako kitapta çocuğun sorunun çözümüne yön veren kişidir. Çocuğa doğru yolu göstererek çocuğun kişilik gelişimine katkı sağlamaktadır.

“Selim” bir diğer önemli karakterdir. Selim, ablasının istediklerini isteyen, onun yaptıklarını yapan bir çocuk modelidir.

“Duygu’ya ne alınsa, Duygu’ya ne verilse Selim de aynısı isterdi.”(s.3)

“Duygu “Bahçeye çıkacağım” dese Selim, “Ben de, ben de!”derdi.” (s.4)

“Duygu “Bana su verir misin” dese Selim, “Bana da bana da!”derdi.” (s.4)

“Selim için, her gün, “Ben de, ben de! Bana da, bana da!” demekle geçerdi.”(s.4)

“Duygu” Selim’in ablasıdır. Kitapta Duygu’ya Selim’i tanıtmak için yer verilmiştir. Etkin bir rolü yoktur. Duygu’nun Selim’in davranışlarından rahatsız olmasıyla ilgili iletiye rastlanılmamıştır.

“Anne ve baba” burada çok serbest bir eğitim anlayışı içindedir. Selim’in bu davranışlarının farkında olmalarına rağmen hiçbir şekilde müdahale etmemişlerdir. Bu görev, yazar tarafından Tako’ya verilmiştir. Sorunu Tako çözer. Buradaki anne ve baba aileyi tamamlayıcı niteliktedir.

3.2.8.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Bu kitapta yer kavramı olarak ev seçilmiştir. Evin betimlemesi resimle yapılmıştır. Evi anlatan hiçbir cümleye rastlanılmamıştır.

Kitapta zaman sabah ve akşam olarak seçilmiştir. Olaylar sabah vaktinde başlayarak akşam sona ermiştir.

3.2.9. TAKO YERYÜZÜNDE

3.2.9.1. Biçimsel Özellikler

“Tako Yeryüzünde” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak baskısı dört renk ofset baskıdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resme yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Tako Yeryüzünde” kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Tako Yeryüzünde” kitabında resimler kitapla uyum içindedir. Resimlerde kullanılan renkler çocukların dikkatini çekecek niteliktedir. Kitapta bazı resimlerde zemin çizgisi yoktur. Zemin çizgisi olmadığı için çocuklar figürleri ve objeleri boşlukta algırlar. “Tako Yeryüzünde” kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir.

Kitabın genel baskısı 4 renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitapta harfler 14 puntuyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.9.2. İçerik Özellikleri

“Tako Yeryüzünde” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.9.2.1. Dilbilgisi

“Tako Yeryüzünde” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.9.2.1.1. Kelimeler

“Tako Yeryüzünde” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. “Tako Yeryüzünde” hikâyesinde yazım yanlışı yardımcı eylemlerin yazılışında yapılmıştır.

“farketmemiş” yardımcı eylemi ayrı yazılır.

“Tako Yeryüzünde” kitabında ise otuz bir adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“küçük sevimli bir yaratık, tombul bir insan”(s.3)

“tombul bir insan, dört köşe, bir sopa”(s.4)

“yeryüzünde yaşayan çocuklar, bir ses, bir sabah”(s.5)

“sevimli bir bulut”(s.6)

“bir yağmur tanesi”(s.8)

“küçük bir bahçe, güzel bir ev”(s.9)

“iki çocuk, kocaman kırmızı balon”(s.10)

“küçük bir yaratık”(s.12)

“tüm çocuklar, her gün, bir ev”(s.13)

“uçup giden bir balon”(s.14)

“çeşitli oyunlar, başka çocuklar”(s.15)

“yeni arkadaşlar, yeni olaylar”(s.16)

“Tako Yeryüzünde” hikâyesinde “uslu, düşünmek, hayret, akıl, andırmak” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur. “Tako Yeryüzünde” kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmemiştir.

“Tako Yeryüzünde” kitabında bir adet ikilemeye yer verilmiştir.

“bağıra çağıra”(s.11)

3.2.9.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun

kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Üçgen de oluyordu tabii.”(s.4)

“Sözün kıyası Tako her şekilde olabiliyordu.”(s.4)

“Bir sabah Tako gene yeryüzünü düşünerek dolaşırken bir ses duydu.”(s.5)

“Tam tepesinde sevimli bir bulut vardı.”(s.6)

“Ne iyi dedi Tako.”(s.6)

“Yeryüzüne yaklaşınca Bulut,yağmur olup yağmaya başladı.”(s.8)

“Birden evin kapısı açıldı”(s.9)

“Birinin elinde kocaman kırmızı bir balon vardı.”(s.10)

“Tako’dur adım benim.(s.13)

“Belki bir gün Tako sizin eve de gelecektir.”(s.16)

Bu cümleler tümleç-özne –yüklem şeklinde kurulmuştur.

Armağan kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Çok sevinince “Dört köşe oldum” deriz ya; Tako, gerçekten dört köşe olabiliyordu.”(s.4)

“Bazen yuvarlak oluyor, tombul bir insanı andırıyordu.”(s.4)

“Bazen ince uzun oluyor, bir sopaya benziyordu”(s.4)

“Birden evin kapısı açıldı ve iki çocuk, bağırarak bahçeye çıktı.”(s.10)

“Küçük bir yaratık, çiçeklerin üstüne oturmuş, kendilerine sesleniyor...”(s.12)

“Tako Yeryüzünde” kitabında edilgen çatılı bir adet cümleye yer verilmiştir.

“Birden evin kapısı açıldı.”(s.9)

“Tako Yeryüzünde” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam kırk dokuz adet fiilin yirmi adeti geçmiş zaman kipiyle, on bir adeti birleşik zaman kipiyle, sekiz adeti şimdiki zaman kipiyle, altı adeti geniş zaman kipiyle, iki

adet gelecek zaman kipiyle ve iki adet dilek kipi kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Armağan” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“yaşıyordu”(s.3)

“olabiliyordu, andırıyordu, benziyordu, oluyordu”(s.4)

“merak ediyordu, görmemişti, oynuyorlardı”(s.5)

“bağırıyordu”(s.10)

“fark etmemişlerdi”(s.14)

“gelecekti”(s.16)

“Tako Yeryüzünde” kitabında on üç adet soru cümlesine yer verilmiştir. Bu soru cümleleri:

“Tako neyi merak ediyordu biliyor musunuz?”(s,5)

“Hepsi uslu muydu?”(s.5)

“Hepsi iyi miydi?”(s.5)

“Arkadaşlarıyla neler oynuyorlardı?”(s.5)

“Nereye gidiyorsun?”(s.6)

“Neden benimle gelmiyorsun?”(s.6)

“Ne oluyor size?”(s.11)

“Kimsin sen?”(s.13)

“Nereden geldin?”(s.13)

“Neden kavga ediyorsunuz?”(s.13)

“Şu giden balon mu?”(s.14)

“Bir balon için mi kavga ediyorsunuz?”(s.14)

“Hiç insan uçup giden bir balon için kavga eder mi?”(s.14)

“Tako Yeryüzünde” kitabında benzetmeye yer verilmemiştir.

“Tako Yeryüzünde” kitabında bazı cümlelerde noktalama işaretlerinde hata yapılmıştır. Hikayedeki yanlış noktalamalar:

“Oynamazsan oyna. Ben de seninle oynamak istemiyorum”(s.10)

“Ali bana balonunu vermiyor”(s.14)

“Başka çocuklar tanıyıp onlarla da arkadaş olayım” dedim”(s.15)

“Tako Yeryüzünde” kitabında bir cümlede sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır.

“Hiç insan uçup giden bir balon için kavga eder mi?”(s.14) İnsan ve hiç sözcükleri yer değiştirmelidir.

3.2.9.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Yeryüzünden çok uzakta, Masallar Ülkesi’nde, küçük sevimli bir yaratık yaşıyordu. Adı Tako idi. Tako’nun bir özelliği vardı. Değişik şekillerde olabiliyordu. Bazen yuvarlak oluyor, tombul bir insanı andırıyordu. Bazen ince uzun oluyor, bir sopaya benziyordu. Çok sevinince “Dört köşe oldum” deriz ya; Tako, gerçekten dört köşe olabiliyordu. Üçgen de oluyordu tabii. Sözün kısası Tako her şekilde olabiliyordu. Tako neyi merak ediyordu biliyor musunuz? Yeryüzünde yaşayan çocukları. Onları hiç görmemişti. Hepsi uslu muydu? Hepsi iyi miydi? Arkadaşlarıyla neler oynuyorlardı? Bir sabah Tako gene yeryüzünü düşünerek dolaşırken bir ses duydu: “Günaydın!” Tako başını kaldırdı. Tam tepesinde sevimli bir bulut vardı. “Günaydın Bulut” dedi Tako. Nereye”

a) Cümlelerin Uzunluğu = 100 / 19

$$= 5.26$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Tako Yeryüzünde” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on dokuz cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 5.26’dır. Bu da bizlere gösteriyor ki “Tako Yeryüzünde” kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin sınıf düzeyine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (5/95) \times 100 \\ &= 5.26 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; “Tako Yeryüzünde” romanında zor kelime oranı 1’e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine göre uygundur.

3.2.9.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Tako Yeryüzünde!” kitabında eğitim yönünden bilimselliğe aykırı düşecek bir unsura rastlanılmamıştır. Bu kitapta çocuklara “arkadaşlık” kavramı verilmektedir. Arkadaşlığın önemi küçük okuyucuya yine çocuk karakterleriyle sunulmuştur.

“Tako Yeryüzünde!” kitabında eğitim merkezi “Tako” karakteridir. Tako bu hikayede şekilden şekle giren ve sadece çocuklara görünen sevimli bir yaratıktır. Çocukların yaşadığı problemlere müdahale ederek küçük çocukların problemlerini çözmeye yardımcı olmaktadır. Bu kitapta da Tako iki küçük çocuğun balon için kavga etmesine müdahale ederek, çocuklara rehberlik ederek kavgayı sona erdirmiştir.

“Şu giden balon için mi birbirinizle kavga ediyorsunuz? Hiç insan uçup giden bir balon için kavga eder mi? İyi ki balon gitti. Kavga da bitti.”(s.14)

3.2.9.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Tako Yeryüzünde!” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için her zaman sosyal bir çevreye gereksinim duyar. “Tako Yeryüzünde!” hikayesinde sosyal olay arkadaşlıktır.

Küçük çocuklar küçük nedenlerden dolayı arkadaşlarıyla tartışır, arkadaşlarıyla kavga ederler. Bu kitapta kavga eden iki çocuk sosyal problem olarak sunulur. Yazar, bu kitapta böyle bir durumda çocuklarla kurulacak iletişimin ne kadar önemli olduğunu belirtmektedir.

3.2.9.2.5. Konu

“Tako Yeryüzünde!” kitabında kitabının konusu iki çocuğun bir balon için kavga etmeleridir. Kitabın serim bölümünde masallar ülkesinde yaşayan Tako tanıtılmıştır ve onun yeryüzüne nasıl indiği anlatılmıştır.

“Yeryüzünden çok uzakta, Masallar Ülkesi’nde, küçük sevimli bir yaratık yaşıyordu.”(s.3)

“Adı Tako idi.”(s.3)

“Tako’nun bir özelliği vardı: Değişik şekillerde olabiliyordu. Bazen yuvarlak oluyor, tombul bir insanı andırıyordu. Bazen ince uzun oluyor, bir sopaya benziyordu. Çok sevinince “Dört köşe oldum” deriz ya; Tako, gerçekten dört köşe olabiliyordu. Üçgen de oluyordu tabii. Sözüün kıyası Tako her şekilde olabiliyordu.”(s.4)

Düğüm bölümünde “Tako Yeryüzünde!” kitabında çatışma iki arkadaşın balon için kavga etmeleridir.

“Git. Bir daha seninle oynamam”(s.10)

“Oynamazsan oynama. Ben de seninle oynamak istemiyorum.”(s.10)

Çözüm bölümünde Tako, çocuklara yardımcı olarak aralarındaki anlaşmazlığı çözmelerine yardımcı olur.

“Şu giden balon için mi birbirinizle kavga ediyorsunuz? Hiç insan uçup giden bir balon için kavga eder mi? İyi ki balon gitti. Kavga da bitti.”(s.14)

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu hikaye yakın çevreyle ilgili hikayeler sınıfına girmektedir.

3.2.9.2.6. Tema

“Tako Yeryüzünde” kitabında arkadaşlığın küçük nedenlerle yıpratılmaması gerektiği ve anlaşmazlıkların doğru iletişimle çözüleceği vurgulanmaktadır. Bu kitabı okuyan bir çocuk, sorun ne olursa olsun konuşarak anlaşılacak sorunun olamayacağını öğrenir.

3.2.9.2.7. Kahramanlar

“Tako Yeryüzünde” kitabında “Tako, bulut ve kavga eden iki arkadaştır. Bu hikayedeki başkarakter Tako’dur. Kitapta Tako kendini şu cümlelerle tanıtmaktadır:

“Tako’dur adım benim,

Çocukları çok severim.
Yalnız çocuklara gözüdürüm,
Yalnız çocuklarla konuşurum,
Tako'dur adım benim,
Akıllıyım; çok şey bilirim,
Tüm çocukları tanımak için,
Her gün başka bir eve gelirim.”(s.13)

Tako kitapta çocukların sorununun çözümüne yön veren kişidir. Çocuğa doğru yolu göstererek çocuğun kişilik gelişimine katkı sağlar. Bu kitapta “Bulut” ikinci karakterdir. Tako’yu masallar ülkesinden yeryüzüne getiren karakterdir. Bulut burada kişileştirilmiştir.

“Çok uzaklara, Taa yeryüzüne gidip yağmur yağdıracağım”(s.6)

“Bulut, “Neden benimle gelmiyorsun? Seni içime alıp götürebilirim” dedi.”(s.6)

Diğer kahramanlar ise kavga eden çocuklardır. Balonla oynamak için kavga etmektedirler. Burada bu iki çocuğun fiziksel özellikleri sözcüklerle değil resimlerle yapılmıştır. “Anne ve baba” bu kitapta yer almamıştır. Burada anne babanın görevi Tako’ya verilmiştir.

3.2.9.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Bu kitapta yer kavramı olarak küçük bir bahçe olarak verilmiştir. Kitapta zaman sabah olarak belirtilmiştir. Yazar bunu açıkça belirtmemiş, küçük okuyucuya “Günaydın” sözüyle sabahı hissettirmeyi amaçlamıştır.

3.2.10. GECE GELENLER

3.2.10.1. Biçimsel Özellikler

“Gece Gelenler” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak baskısı dört renk ofset baskıdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resme yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Gece Gelenler” kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Gece Gelenler” kitabında resimler kitapla uyum içindedir. Resimlerde kullanılan renkler çocukların dikkatini çekecek niteliktedir. Kitapta bazı resimlerde zemin çizgisi yoktur. Zemin çizgisi olmadığı için çocuklar figürleri ve objeleri boşlukta algırlar. “Gece Gelenler” kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitabın genel baskısı 4 renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta harfler 14 puntuyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.10.2. İçerik zellikleri

“Gece Gelenler” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.10.2.1. Dilbilgisi

“Gece Gelenler” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cmler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.10.2.1.1. Kelimeler

“Gece Gelenler” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir.

“Gece Gelenler” kitabında yanlış yazılmış sözcüklere rastlanılmamıştır.

“Gece Gelenler” kitabında ise 14 adet sıfata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“her zaman, iyi geceler, o gün, bütün gün, çeşitli oyunlar”(s.3)

“bir ses”(s.5)

“iki göz”(s.10)

“uçan cadı”(s.13)

“masaldaki cadı”(s.14)

“derin bir uyku, korkacak bir şey”(s.15)

“güzel rüyalar”(s.16)

“Gece Gelenler” hikâyesinde “merak, korku, korkunç, hışırta, dikkatle, fısıltı” sözcükleri soyuttur. Bu soyut sözcükler çocukların seviyelerine göre uygundur.

“Gece Gelenler” kitabında mecaz anlamda “derin, dalmak” sözcükleri kullanılmıştır. “Gece Gelenler” kitabında bir adet ikilemeye yer verilmiştir.

“mışıl mışıl”(s.3)

3.2.10.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Her akşam olduğu gibi annesi Mine’yi yatağına yatırdı.”(s.3)

“Annesi ışığı söndürüp giderken Mine de uyumak üzereydi.(s.4)

“Birden Mine bir ses duydu.”(s.5)

“Dinle bak dedi Mine”(s.5)

“Gece vakti kim yürür bu odada”(s.8)

“Onların sesi bu”(s.8)

“Tam karşısında iki göz Mine’ye bakıyor”(s.10)

“Yatağımanın yanında birisi var dedi Mine”(s.11)

“Orada elektrik düğmesinden başka bir şey yok.”(s.11)

“Korkmadan bakınca kendisi de bunu anladı”(s.11)

“Cama yağmur taneleri vuruyor.”(s.14)

“İçeride korkacak bir şey yok.”(s.15)

“Gece Gelenler” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Her akşam olduğu gibi annesi Mine’yi yatağına yatırdı.”(s.3)

“O gün Mine’nin evine gelmiş, bütün gece Mine’yle çeşitli oyunlar oynamıştı.”(s.3)

“Annesi ışığı söndürüp giderken Mine de uyumak üzereydi”(s.4)

“Yorganı başına çekip gözlerini yumdu.”(s.5)

“Mine bakmaya korkuyordu.”(s.7)

“ Odada yürüyen birisi var”(s.8)

“Mine perde sesinden korktuğu için utanmıştı.”(s.9)

“Yatağından kaktı, pencereye gitti.”(s.9)

“Mine pencereyi kapatıp yatağına yatağına döndü”(s.9)

“Tam uyuyacakken uyandırıldığı için kızmıştı.” (s.11)

“Gerçekten de Mine’nin göz zannettiği elektrik dğmesiydi (s.11)

“Korkmadan bakınca kendisi de bunu anladı.” (s.11)

“İnsan korktukça yanlış görür. (s.14)

“ Korktuka yanlış duyar ve yanlış düşünür.”(s.14)

“Mine yorganına sarılmış, mışıl mışıl uyuyordu.” (s.15)

“nk artık korkmuyor, odasında korkacak bir şey olmadığını biliyordu.”
(s.15)

“Kim bilir, ne güzel rüyalar görüyordu.” (s.16)

“Gece Gelenler” kitabında edilgen çatılı cümlelere yer verilmemiştir. “Gece Gelenler” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam seksen yedi adet fiilin kırk üç adeti geçmiş zaman kipiyle, on üç adeti birleşik zaman kipiyle, yirmi bir adet şimdiki zaman kipiyle, dört adet geniş zaman kipiyle, iki adet gelecek zaman kipiyle ve altı adet dilek kipi kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Gece Gelenler” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“oynamıştı”(s.3)

“ediyordu”(s.7)

“utanmıştı, giriyordu”(s.9)

“kızmıştı, rahatlamıştı”(s.11)

“vuruyordu, uyuyordu, çıkartıyordu, biliyordu, gürlüyordu”(s.15)

“görüyordu, dalmıştı”(s.16)

“Gece Gelenler” kitabında on üç adet soru cümlesine yer verilmiştir. Bu soru cümleleri:

“Yürüyen birisinin giysileri mi ses çıkartıyor?”(s.6)

“Beni neden uyandırdın?”(s.7)

“Beni bunun için mi uyandırdın?”(s.8)

“Korkunç değil mi?”(s.8)

“Gece vakti kim yürür bu odada?”(s.8)

“Ama o ne?”(s.10)

“Gene ne var?”(s.11)

“Efendim gene ne oldu?”(s.14)

“Sen korkudan neler uyduruyorsun?”(s.14)

“Masaldaki cadının burada işi ne?”(s.14)

“Gece Gelenler” kitabında benzetmeye bir cümlede yer verilmiştir.

“Ninni gibi bir ses”(s.8) Burada ses ninniye benzetilmiştir.

“Gece Gelenler” kitabında bazı cümlelerde noktalama işaretlerinde hata yapılmıştır. Hikayedeki yanlış noktalamalar:

“İyi geceler”(s.3) Ünlem konulmamış.

“Evet duyuyorum”(s.8) Bu cümlede “evet” sözcüğünden sonra virgül konulmalı ve cümle sonunda da nokta konulmalıdır.

“Yatağımın yanında birisi var”(s.11) Nokta konulmamış.

“Bana bakıyor”.(s.11) Nokta, tırnağın dışında kullanılmıştır.

“Dışarıda birisi var”(s.12) Nokta konulmamış.

“Gece Gelenler” kitabında bir cümlede sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır. Bu cümle:

“Rüzgardan perdeler ses çıkarıyor” değil Perdeler rüzgardan ses çıkarıyor olmalıdır. (s.15)

3.2.10.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örneklem alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Her akşam olduğu gibi annesi Mine’yi yatağına yatırdı. Üstünü örterken “İyi geceler” dedi. Gördünüz mü? Tako da Mine’nin odasında. O gün Mine’nin evine gelmiş, bütün gece Mine’yle çeşitli oyunlar oynamıştı. Şimdi de yatağın başucunda mışıl mışıl uyuyor. Annesi ışığı söndürüp giderken Mine de uyumak üzereydi. Birden bir ses duydu. Dikkatle dinledi. Hışır, hışır. Mine korktu. Yorganı başına çekip gözlerini yumdu. Ama aynı sesi tekrar duydu. Hışır, hışır...Eyvah! Yürüyen birisinin giysileri mi ses çıkartıyor? Ses devam ediyordu. Hışır, hışır. Mine bakmaya korkuyordu. Tako, Tako! diye fısıltıyla seslendi. Tako, ”Ne var Mine? Beni neden uyandırdın? diye merakla sordu. “Dinle bak” dedi Mine, “Sen de bir hışırtı duyuyor musun?” Hışır (s.3-4-5-6-7-8)

$$\text{Cümlelerin Uzunluğu} = 100 / 19$$

$$= 5.26$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Gece Gelenler” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on dokuz cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 5.26'dır. Bu da bizlere gösteriyor ki "Gece Gelenler" kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin sınıf düzeyine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (6/94) \times 100 \\ &= 6.38 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; "Gece Gelenler" romanında zor kelime oranı 1'e yakınlaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine göre uygundur.

3.2.10.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

"Gece Gelenler" kitabında eğitim yönünden bilimselliğe aykırı düşecek bir unsura rastlanılmamıştır. Bu kitapta çocukların özellikle karanlıktan korkmalarına yer verilmiştir. Her çocuk karanlıktan korkar ve karanlık bir ortamda var olan görüntüleri farklı bir şekilde algırlar. Bu kitapta karanlıktan korkan Mine odasındaki perdeyi hayalete, elektrik düğmesini iki göze, cama vuran yağmur damlasını cadıya benzetmektedir. Kitapta bu unsurlar çocuğa bilimsel düşünceye uygun bir şekilde sunulmuş, bu kitabı okuyan küçük okuyucuya hurafelerden uzak mantıklı açıklamalar sunulmuştur.

"Gece Gelenler kitabında eğitim merkezi "Tako" karakteridir. Mine, korkularını Tako ile paylaşarak Tako'nun mantıklı açıklamalarıyla korkularını yenmiştir. İlgi çeken bir özellik; Mine korktuğunu annesi yerine Tako'ya anlatmayı tercih etmiştir. Tako, "Ben de Ben de, Bana da Bana da!" kitabında olduğu gibi çocuğa aileden daha yakındır. Çocuğun eğitiminde aile ikinci planda kalmıştır.

3.2.10.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Gece Gelenler” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için her zaman sosyal bir çevreye gereksinim duyar. “Gece Gelenler” kitabında sosyal olay korkudur.

Küçük çocuklar karanlıkta her zaman gördükleri şeyleri farklı algırlar. Mine bu kitapta odasındaki perdeyi hayalete, elektrik düğmesini iki göze, cama vuran yağmur damlasını cadıya benzetmektedir. Tako’nun Mine’nin korkularına mantıklı açıklamalar yapması Mine’nin korkularını yenmesini sağlamıştır. “Gece Gelenler” kitabında çocukla sağlıklı iletişim kurulmuştur.

3.2.10.2.5. Konu

“Gece Gelenler” kitabının konusu bir çocuğun karanlıktan korkmasıdır. Kitabın serim bölümünde annesi Mine’yi yatağına yatırarak ışığı kapatmıştır. Düğüm bölümünde “Gece Gelenler” kitabındaki sorun Mine’nin eşyaları farklı görerek korkmaya başlamasıyla başlamıştır.

“ Odada yürüyen birisi var”(s.8)

“Yatağımın yanında birisi var”(s.11)

“ Birisi cama vuruyor,masaldaki cadı geldi galiba.”(s.14)

Çözüm bölümünde Tako, Mine’nin korkularının yok olmasını sağlamış ve Mine rahat rahat uyumaya başlamıştır.

“Rüzgar perdeleri oynatıyor. Onların sesi bu.”(s.8)

“Cama yağmur adetleri vuruyor. İnsan korktukça yanlış görür, yanlış duyar, yanlış düşünür.”(s.14)

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu hikaye yakın çevreyle ilgili hikayeler sınıfına girmektedir.

3.2.10.2.6. Tema

“Gece Gelenler” kitabında çocukların korkularının dikkate alınması ve bu korkuların doğru iletişimle çözüleceği vurgulanmaktadır. Bu kitabı okuyan bir çocuk, benzer korkuları yaşadıklarında korktukları şeylerin aslında hayal gücünün bir oyunu olduğunu kavrar.

3.2.10.2.7. Kahramanlar

“Tako Yeryüzünde” kitabında “Tako, Mine ve anne” karakter olarak belirlenmiştir. Bu hikayedeki başkarakter Tako’dur. Kitapta Tako Mine’nin korkularını yenmesinde yardımcı olmuş, ailenin de önüne geçerek bir eğitimci kimliğine bürünmüştür. Çocuğa doğru yolu göstererek çocuğun kişilik gelişimine katkı sağlamaktadır.

“Rüzgar perdeleri oynatıyor. Onların sesi bu.”(s.8)

“Cama yağmur taneleri vuruyor. İnsan korktukça yanlış görür, yanlış duyar, yanlış düşünür.”(s.14)

Bu kitapta “Mine” ikinci karakterdir. Mine karanlıktan korkan bir çocuktur. Karanlıktan korktuğu için gördüğü eşyaları, duyduğu sesleri farklı şeylere benzetir.

“ Odada yürüyen birisi var”(s.8)

“Yatağımın yanında birisi var”(s.11)

“ Birisi cama vuruyor, masaldaki cadı geldi galiba.”(s.14)

Diğer kahraman ise annedir. Anneye burada sadece Mine'yi yatağına götürmek için yer verilmiştir. Anne, Mine'nin bu korkularından habersiz, olayın dışında tutulmuştur. Annenin görevi Tako'ya verilmiştir.

3.2.10.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Bu kitapta yer kavramı Mine'nin odası olarak belirtilmiştir. Kitapta zaman gecedir. Yazar, bunu açıkça belirtmiş, ve zaman kavramına kitabın başlığında da yer vermiştir.

3.2.11. EVDEKİ OYUNCAKLAR

3.2.11.1. Biçimsel Özellikler

“Evdeki Oyuncaklar” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak, laklı Amerikan Bristol ve dört renk ofset baskıdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resme yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Evdeki Oyuncaklar” kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında resimler kitapla uyum içindedir. Resimlerde kullanılan renkler çocukların dikkatini çekecek niteliktedir. Kitapta bazı resimlerde zemin çizgisi yoktur. Zemin çizgisi olmadığı için çocuklar figürleri ve objeleri boşlukta algırlar. “Evdeki Oyuncaklar” kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitabın genel baskısı 4 renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta harfler 14 puntuyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.11.2. İçerik Özellikleri

“Evdeki Oyuncaklar” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.11.2.1. Dilbilgisi

“Evdeki Oyuncaklar” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.11.2.1.1. Kelimeler

“Evdeki Oyuncaklar” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. “Evdeki Oyuncaklar” hikâyesinde yazım yanlışı yapılmamıştır.

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında ise otuz yedi adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sığat kullanılmamıştır. Bu sığatlar:

“o sabah, iki gün”(s.3)

“bir fikir, bu fikir”(s.6)

“fazla bir şey”(s.7)

“bir ses,bu Tako,küçük bir yaratık”(s.8)

“her gün, bir eve, bir iki oyuncak”(s.9)

“bu ev, birkaç kaşık, küçük bir bebek, bir parça, her kaşık,”(s.10)

“altı tane bebek, bir ev, boş bir kutu”(s.12)

“dört tane, boş makara, iki boş şişe, bir kitap, yüksek bir köprü”(s.13)

“üç bebek,bir arabaya,bu araba”(s.14)

“o kadar, çok şey, beş şişe kapağı”(s.15)

“bu evde, yeni oyuncaklar, her yer”(s.16)

“Evdeki Oyuncaklar” hikâyesinde “üzmek, fikir, sevmek” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur. “Evdeki Oyuncaklar” kitabında bir adet ikilemeye yer verilmiştir.

“şakır şakır”(s.7)

3.2.11.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“O sabah anneleri Sema ile Ali’yi babaannelerinin evine getirdi.”(s.3)

“Ayrılırken anneleri ikisini de öptü.”(s.3)

“ Artık yapacak bir şey yoktu”(s.7)

“Gösterebilirsen şaşarım dedi Sema”(10)

“Bu evde hiç oyuncak yoktur.”(s.10)

“Ama işte şurada birkaç kaşık görüyorum dedi Tako”(s.10)

“Az sonra Sema’nın altı tane bebeği olmuştu.”(s.12)

“Sonra Tako Ali’ye tren yapmasını öğretti”(s.13)

“Yemek zamanı gelince Sema ve Ali hala oynuyorlardı.”(s.15)

“Evdeki Oynacaklar” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Bahçede dökülen yapraklarla oynayabilir, salıncakta sallanabilirsiniz.(s.6)

“Hava kararmış, yağmur daha da artmıştı.”(s.7)

“Ses masanın üzerinden geliyordu ve orada küçücük bir yaratık duruyordu.”(s.8)

“Ama işte şurada birkaç kaşık görüyorum dedi Tako”(s.10)

“Çeşmenin üstünde oturmuş, Sema’ya gülümsüyordu.(s.16)

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında edilgen çatılı cümlelere yer verilmemiştir. “Evdeki Oyuncaklar” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam yetmiş üç adet fiilin otuz altı adeti geçmiş zaman kipiyle, on üç adeti birleşik zaman kipiyle, iki adet şimdiki zaman kipiyle, on iki adet geniş zaman kipiyle, üç adet gelecek zaman kipiyle ve yedi adeti dilek kipiyle kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Evdeki Oyuncaklar” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“getirdi, kalacaklardı”(s.3)

“gitmişti, ağlayacaklardı”(s.4)

“gitmişti”(s.6)

“artmıştı”(s.7)

“geliyordu, duruyordu”(s.8)

“olmuştu”(s.12)

“olmuştu”(s.13)

“oynuyorlardı”(s.15)

“söylemişim, gülümsüyordu”(s.16)

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında soru cümlelerine yer verilmiştir. Çocuk kitaplarında soru cümlelerine yer verilmelidir. Bu soru cümleleri:

“Şimdi ne yapacağız?”(s.4)
“Neyle oynayacağız?”(s.4)
“O da ne”(s.6)
“Yağmur başlamaz mı?”(s.7)
“Ne var bu kadar üzülecek?”(s.8)
“Kimsin sen?”(s.9)
“Öyle değil mi”(s.10)
“Bebek mi?”(s.10)
“Nasıl?”(s.10)

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında bazı cümlelerin sonuna nokta konulmamıştır. Bu cümleler:

“Çarşıdan oyuncak alalım” dedi.(s.5) Nokta konulmamıştır.
“Salıncakta sallanırsız Oda ne?”(s.6) Nokta konulmamıştır.
“Çok eğlendik”(s.16) Nokta konulmamıştır.
“Söylemişim”(s.16) Nokta konulmamıştır.

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında bir cümlede anlatım bozukluğu yapılmıştır.

“Gümbür! Gümbür! diye gök gürleyip şakır şakır yağmur yağmaya başlamaz mı? Hemen içeri girdiler.”(s.7)

Bu cümlede sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır. “Şakır şakır yağmur değil yağmur şakır şakır yağmaya başladı” olmalıdır.

3.2.11.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“O sabah anneleri Sema ile Ali’yi babaannelerinin evine getirdi. Anne ve babaları yolculuğa çıkacağı için iki gün babaanne ve dedeleriyle kalacaklardı. Ayrılırken anneleri ikisini de öptü. “Yaramazlık yapmayın, babaanneyi üzmeysin, yormayın” dedi. Tam anneleri gitmişti ki Ali, ”Eyvah” dedi, “Oyuncaklarımızı evde unuttuk. Şimdi ne yapacağız? Neyle oynayacağız?” Sema da çok üzüldü. Neredeyse ağlayacaklardı. Sema dedesine “Çarşıdan oyuncak alalım” dedi. Dedesi, “Alamayız” diye cevap verdi. “Bugün Pazar. Çarşı kapalı. Babaannenin aklına bir fikir geldi: Gelin bahçeye çıkalım. Bahçede dökülen ağaçlarla oynayabilir, salıncakta sallanırsınız” dedi. Bu fikir hoşlarına gitmişti. Ceketlerini giydiler. Tam kapıdan çıkarken...O da ne? “Gümbür! Gümbür! diye gök gürleyip şakır şakır yağmur yağmaya başlamaz mı? Hemen içeri girdiler.”(s.3-4-5-6-7)

$$\begin{aligned} \text{Cümlelerin Uzunluğu} &= 100 / 23 \\ &= 4.34 \end{aligned}$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Evdeki Oyuncaklar” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam yirmi üç cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 4.34’tür. Bu da bizlere gösteriyor ki “Evdeki Oyuncaklar” kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin sınıf düzeyine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (6 / 94) \times 100 \\ &= 6.38 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; “Evdeki Oyuncaklar” romanında zor kelime oranı 1’e yakın olduğu için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine göre uygundur.

3.2.11.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında eğitim yönünden bilimselliğe aykırı düşecek bir unsura rastlanılmamıştır. Bu kitapta yaratıcılık ve bununla birlikte de üreticilik kavramlarına yer verilmiştir. Bu kitapta oyuncaklarını evde unutan iki kardeşin yeni oyuncaklar alması yerine evde her zaman var olan nesnelere oyuncaklar yapması küçük okuyucuya “yaratıcı olmak” ve “üretmek” kavramları abartıdan uzak verilmiştir.

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında eğitim merkezi “Tako” karakteridir. Çocuklara yeni oyuncaklar yapmasını öğreten Tako’dur. Üretimin yerine tüketimin bu kadar fazla olduğu ülkemizde çocukları bu kitap, yaratıcılığa ve üretime teşvik edecektir. Yaratıcılığa, üretime özendirilen küçük okuyucular, ileriki yaşamlarında ülkesine faydalı bireyler olarak karşımıza çıkacaktır. Globalleşme denilen yeni dünya düzeninde çocuklarımızın üretmeden tüketmeye özendirilmesi çocuklarımızın yaratıcılıklarının geliştirilip kendi ihtiyaçlarını karşılaması bu kitapta eğitim yönünden esas amaçtır.

Bu kitaptaki bir diğer eğitim amacı küçük çocuklara problem çözme yeteneği kazandırmaktır. Herhangi bir problemle karşılaştığı zaman çocuklara şartlar ne olursa olsun problem çözebilme yeteneği kazandırır.

3.2.11.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için her zaman sosyal bir çevreye gereksinim duyar. “Evdeki Oyuncaklar” kitabında sosyal olay üretmektir.

Küçük çocuklar oyuncaklarıyla bütünleşirler. “Evdeki Oyuncaklar” kitabında Ali ile Sema’nın oyuncaklarını evde unutması, buldukları ortamda onları yalnızlaştırmış, Tako’nun onlara sıradan nesnelere oyuncak yapmayı öğretmesiyle çocuklar yine sosyalleştirilmiştir. Burada çocukların sosyalleşmesi “üretim” kavramıyla olmuştur. Üreten çocuk aynı zamanda kitapta sosyalleşen bir birey olarak karşımıza çıkmaktadır. “Evdeki Oyuncaklar” kitabında çocukla sağlıklı iletişim kurulmuştur. Yazar tarafından bu iletişim Tako karakterine verilmiştir.

3.2.11.2.5. Konu

“Evdeki Oyuncaklar” kitabının konusu iki kardeş olan Sema ile Ali’nin oyuncaklarını evde unutup babaannelerinde kendilerine yeni oyuncaklar icat etmeleridir.

Kitabın serim bölümünde Sema ile Ali’nin annesinin bir iş için şehir dışına çıkmasına ve çocukların babaannelerinde kalmalarına yer verilmiştir.

Düğüm bölümünde “Gece Gelenler” kitabında sorun Ali ile Sema’nın oyuncaklarını evde unutmaları ve yeni oyuncak almaları için uygun şartların olmaması konu edilmektedir.

“Eyvah, oyuncaklarımızı evde unuttuk. Şimdi ne yapacağız? Neyle oynayacağız? Nerdeyse ağlayacaklardı.”(s.4)

“Sema dedesine “Çarşıdan oyuncak alalım” dedi. Dedesi Sema’ya alamayız, çarşı kapalı” dedi.”(s.5)

Çözüm bölümünde Tako bu soruna çocuklara kaşıklardan bebek, boş bir kutudan bir ev, makaralardan tren yapmayı öğretmiştir.

“Her kaşık küçük bir bebektir. Babaannenden bir parça kağıt, birazda ip istersen nasıl olduğunu görürsün.”(s.10)

“Dört tane boş makarayı bir ipe geçirdi. Yere kağıttan tren yolu dşeyip yolculuklara ıktı. İki boş şişe ve bir kitap yüksek bir köprü olmuştu.”(s.13)

“Sema  bebeği arabaya bindirip gezmeye götürdü. Aslında bu araba kahve cezvesiydi.”(s.14)

Tako ocuklara kendi oyuncaklarını yapabileceklerini öğreterek kitaptaki çocukların problemi çözmüştür.

“ok eğlendik. İyi ki oyuncaklarımızı getirmemişiz. Bu evde o kadar çok yeni oyuncak bulduk ki!”(s.16)

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe ğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu hikaye yakın çevreyle ilgili hikayeler sınıfına girmektedir.

3.2.11.2.6. Tema

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında çocukların yaratıcılıklarını geliştirilmesi ve retimn özendirilmesi amaç edinilmiştir.

Bu kitabı okuyan küçük okuyucu, her nesneden oyuncak üretebileceğini kavrar. Evdeki Oyuncaklar” kitabı çocukların yaratıcılığının artmasına ışık tutar.

3.2.11.2.7. Kahramanlar

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında “Tako, Ali, Sema ve babaanne” karakterlerine yer verilmiştir. Bu hikayedeki başkarakter Tako’dur. Kitapta Tako kendini şöyle tanımlamaktadır.

“Tako’dur adım benim,
Çocukları çok severim.
Yalnız çocuklara gözüdürüm,
Yalnız çocuklarla konuşurum,
Tako’dur adım benim,
Akıllıyım;çok şey bilirim,
Tüm çocukları tanımak için,
Her gün başka bir eve gelirim.”(s.13)

Tako, Ali ile Sema’nın sorununa yardımcı olmuş, ailenin de önüne geçerek bir eğitimci kimliğine bürünmüştür.

“Ne var bunda bu kadar üzülecek? Her yer oyuncak dolu.”(s.8)
“Şimdi size bir iki oyuncak göstereyim mi?”(s.9)

Tako, çocuklara oyuncak yapmayı öğreterek çocukların yaratıcılıklarına katkı sağlamaktadır.

“Çok eğlendik. İyi ki oyuncaklarımızı getirmemişiz. Bu evde o kadar çok yeni oyuncak bulduk ki!”(s.16)

Bu kitapta Ali ile Sema kitaptaki çocuk karakteridir. İki kardeş oyuncaklarını evde unuttukları için mutsuzdurlar çünkü babaannelerinin evinde oyuncak yoktur. Diğer kahramanlar ise babaannedir. Babaanneye torunlarının sorunlarına çözüm üretmeye

çalışmış ama yazar, çözüm noktası olarak burada babaanne yerine Tako'yu tercih etmiştir. Babaannelerinin önerisi havanın durumuyla geçersiz kılınmıştır.

“Gelin bahçeye çıkalım. Salıncakta sallanırsınız. Tam kapıdan çıkarken o da ne?”(s.6)

“Gümbür diye gök gürleyip şakır şakır yağmur yağmaz mı? Hemen içeri girdiler.”(s.7)

3.2.11.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Bu kitapta yer babaannenin evidir. Olaylar babaannenin evinde geçmektedir. Kitapta zaman sabah olarak belirtilmiştir. Yazar, bunu açıkça da belirtmiştir.

“ O sabah anneleri Sema ile Ali'yi babaannelerin evine getirdi.”(s.3)

3.2.12. ÇİÇEĞİN ÖMRÜ

3.2.12.1. Biçimsel Özellikler

“Çiçeğin Ömrü” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak 260 gram, laklı Amerikan Bristol ve dört renk ofset baskıdır.

Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resme yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Çiçeğin Ömrü” kitabı birinci hamur 100 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Çiçeğin Ömrü” kitabında resimler kitapla uyum içindedir. Resimlerde kullanılan renkler çocukların dikkatini çekecek niteliktedir. Kitapta bazı resimlerde zemin çizgisi yoktur. Zemin çizgisi olmadığı için çocuklar figürleri ve objeleri boşlukta algırlar. “Çiçeğin Ömrü” kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitabın genel baskısı dört renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta harfler 16 puntuyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.12.2. İçerik Özellikleri

“Çiçeğin Ömrü” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.12.2.1. Dilbilgisi

“Çiçeğin Ömrü” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.12.2.1.1. Kelimeler

“Çiçeğin Ömrü” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. “Çiçeğin Ömrü” hikâyesinde yazım yanlış yapılmamıştır.

“Çiçeğin Ömrü” kitabında ise yirmi dokuz adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sığat kullanılmamıştır. Bu sığatlar:

“güneşli,güzel bir bahar sabahı,küçük bir çiçek,sevimli,sarı renkli bir çiçek”(s.3)

“bir sabah”(s.4)

“bu bahçede, her gün, şanslı bir çiçek”(s.5)

“bol su,bir canlı”(s.6)

“her canlı”(s.7)

“bir gün”(s.10)

“ertesini sabah,tüm yapraklar”(s.11)

“her çiçek”(s.12)

“güzel günler, o güzel yaz”(s.13)

“yeni çiçekler,yeni arkadaşlar,bu bahçede,güzel günler”(s.14)

“bir sürpriz,her yer”(s.16)

“Çiçeğin Ömrü” hikâyesinde “şanslı, sevmek, güç, üzölmek, umut” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur.

“Evdeki Oyuncaklar” kitabında bir adet ikilemeye yer verilmiştir.

“konuşa konuşa”(s.8)

3.2.12.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Doğrusu, ben şanslı bir çiçeğim”(s.5)

“Demek güneşi seviyorsun dedi Elif.”(s.6)

“Bir de bol bol su içmem gerekiyor(s.6)

“Artık çiçek iyice büyümüş.”(s.6)

“Bir gün çiçek dedi ki:”(s.10)

“Gerçekten de ertesi sabah Elif, bahçeye çıkınca tüm yaprakları yerde gördü.”(s.11)

“Üzülme dedi çiçek.”(s.13)

“Kış bitince gene bahar gelecek.”(s.14)

“Tohumlarından yeni çiçekler çıkacak.”(s.14)

“Böylece bahçede yeni arkadaşlarım olacak.”(s.14)

“Çiçeğin Ömrü” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Günler geçti, çiçek büyüdü.”(s.4)

“Güneş çok iyi ısıtıyor, sen her gün su veriyorsun.”(s.5)

“Bahar geçti, yaz geldi.”(s.8)

“Elif her gün bahçeye çıkıyor, çiçeğin hatırını soruyordu.”(s.8)

“Artık çiçek iyice büyümüş, mis gibi kokuyordu.”(s.8)

“Hava soğudu, ağaçların yaprakları dökülmeye başladı.”(s.9)

“Çiçeğin rengi solmuş, boynu bükülmüştü.”(s.12)

“Biz çiçekler baharda doğar, büyür, yaz bitince ölürüz.”(s.12)

“Ben bu bahçede güzel günler yaşadım, seninle arkadaş olduğum için çok memnunum”(s.14)

“Kış bitince baharın geleceğini biliyor, umutla bekliyordu.”(s.15)

“Çiçeğin Ömrü” kitabında edilgen çatılı cümlelere yer verilmemiştir. “Çiçeğin Ömrü” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam altmış üç adet fiilin otuz bir adeti geçmiş zaman kipiyle, üç adeti birleşik zaman, on beş adeti şimdiki zaman kipiyle, beş adeti geniş zaman kipiyle, altı adeti gelecek zaman kipiyle ve üç adeti dilek kipi kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih

edilmiştir. “Çiçeğin Ömrü” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“soruyordu” (s.8)

“bekliyordu” (s.15)

“bükülmüştü” (s.12)

“Çiçeğin Ömrü” kitabında soru cümlelerine yer verilmemiştir. “Çiçeğin Ömrü” kitabında benzetmelere yer verilmiştir.

“Ben insanlar gibi bir canlıyım.”(s.6)

“Her çiçek gibi yakında öleceğim.”(s.12)

“Çiçeğin Ömrü” kitabında genel olarak noktalama işaretlerine önem verilmiş ama bazı cümlelerde noktalama işaretleri yanlış kullanılmıştır. Kitaptaki noktalama yanlışları:

“Günler geçti, çiçek büyüdü, büyüdü, büyüdü.”(s.4) Noktadan sonra büyük yazılır.

“Öyleyse sen de insan gibisin”(s.6) Cümle sonuna nokta konur.

“Artık çiçek büyümüş mis gibi kokuyordu.”(s.8) İki cümle virgülle ayrılmalıdır.

“Benim de yapraklarımı tutacak gücüm kalmadı.”(s.10) Cümle sonuna nokta konur.

“Birlikte ne güzel günler geçirmiştik.”(s.13)

“Çiçeğin Ömrü” kitabında cümlelerde anlatım bozukluğu yapılmamıştır.

3.2.12.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Güneşli, güzel bir bahar sabahıydı. Elif bahçede küçük bir çiçek gördü. Sevimli, sarı renkli bir çiçek. Elif çiçeği öyle beğendi ki ona kendisi su verdi. Günler geçti, çiçek büyüdü. Büyüdü, büyüdü. Ve bir sabah: “Bu bahçede yaşadığıma çok memnunum diyerek konuşuverdi. Güneş çok iyi ısıtıyor, sen her gün su veriyorsun. Doğrusu, ben şanslı bir çiçeğim. Demek güneşi seviyorsun dedi Elif. Çiçek “Elbette” diye cevap verdi. Güneşin ışığıyla, ısıyla büyüyorum. Senin yemek yiyerek büyüdüğün gibi. Bir de bol bol su içmem gerekiyor. Öyleyse sen de insan gibisin dedi Elif. Evet, çünkü ben bir canlıyım. İnsanlar gibi. Ağaçlar, kuşlar, kediler gibi. Ben de her canlı gibi doğdum. Önce küçüktüm. Şimdi büyüyorum. Elif ve çiçek”(s.3-4-5-6-7-8)

$$\begin{aligned} \text{a) Cümlelerin Uzunluğu} &= 100 / 22 \\ &= 4.54 \end{aligned}$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Çiçeğin Ömrü” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam yirmi iki cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 4.54’tür. Bu da bizlere gösteriyor ki “Çiçeğin Ömrü” kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin sınıf düzeyine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (5/95) \times 100 \\ &= 5.26 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; “Çiçeğin Ömrü” romanında zor kelime oranı 1’e yakın olduğu için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine göre çok uygundur.

3.2.12.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Çiçeğin Ömrü” kitabında eğitim yönünden bilimselliğe aykırı düşecek bir unsura rastlanılmamıştır. Bu kitapta çocuklara hayatın evreleri bir çiçeğin hayat dönemlerinden yola çıkılarak verilmiştir. Kitapta bu unsurlar çocuğa bilimsel düşünceye uygun bir şekilde sunulmuş, bu kitabı okuyan küçük okuyucuya yaşam dönemleri mantıklı açıklamalarla sunulmuştur.

“Çiçeğin Ömrü” kitabında küçük okuyucuya “ölüm” sezdirilmiştir. Çiçek her canlı gibi doğup büyüdüğünü ifade eder ama ölümü burada ifade etmez. Çiçeğin hikaye sonunda ölmesi küçük okuyucunun da ölümü sezmesine neden olur.

3.2.12.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Çiçeğin Ömrü” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için her zaman sosyal bir çevreye gereksinim duyar. “Çiçeğin Ömrü” kitabında sosyal olaylar doğmak, büyümek ve ölmektir. “Çiçeğin Ömrü” kitabında çocuğa bu olgular, Elif’in çiçekle kurduğu iletişimle küçük okuyucuya verilmektedir.

3.2.12.2.5. Konu

“Çiçeğin Ömrü” kitabının konusu bir çocuğun çiçekle kurduğu dostluktur. Kitabın serim bölümünde Elif’in çiçekle tanışması anlatılmaktadır. Düğüm bölümünde “Çiçeğin Ömrü” kitabında aslında ilk bakışta çatışma yokmuş gibi görünmesine karşın kitaptaki çatışma ölümdür. Elif’in dostluk kurduğu çiçeğin

ölmesi çocuk karakter olan Elif'i çok üzer. Çözüm bölümünde Elif'e yaşamın devam ettiği, başka bir çiçek için uygun zamanı beklemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu hikaye yakın çevreyle ilgili hikayeler sınıfına girmektedir.

3.2.12.2.6. Tema

“Çiçeğin Ömrü” kitabında her canlının yaşam evreleri esas alınmıştır.

Bu kitabı okuyan bir çocuk, her canlının doğduğunu, büyüdüğünü ve bir gün mutlaka yok olacağını yani öleceğini kavrar.

3.2.12.2.7. Kahramanlar

“Çiçeğin Ömrü” kitabında karakter “Elif ve çiçek” karakter olarak seçilmiştir. Hikayede çocuk karakter Elif'tir. Elif'in betimlemesine kitapta yer verilmemiştir. Çiçekle kurduğu dostlukla canlıların dönemlerini öğrenmiştir. Çiçeğin ölmesiyle ölümlerle tanıştırılan Elif bununla yaşamayı öğrenmiştir. Bu hikayedeki yardımcı karakter çiçektir. Çiçek hikayede kişileştirilerek insan özelliklerinden konuşma özelliği verilmiştir.

“ Bu bahçede yaşadığıma çok memnunum diyerek konuşuverdi.”(s.5)

“Güneş çok iyi ısıtıyor, sen her gün su veriyorsun. Ben şanslı bir çiçeğim.”(s.5)

Kitapta çiçek, Elif’le dostluk kurarak Elif’e her canlının yaşam evrelerini anlatmıştır.Yazar küçük okuyucuya canlıların yaşam dönemlerini anlatmak için çiçeği karakter olarak seçmiştir.

“ Ben de her canlı gibi doğdum. Önce küçüktüm.Şimdi büyüyorum.”(s.7)

“Artık iyice büyümüş,mis gibi kokuyor”(s.8)

“Benim yapraklarımı tutacak gücüm kalmadı. Artık yaşılanıyorum.”(s.10)

“Kendimi öyle güçsüz hissediyorum ki yakında öleceğim.”

3.2.12.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Bu kitapta yer olarak bahçe seçilmiştir. Kitapta zaman ilkbahar, sonbahar ve kış mevsimleridir. Zamanlar hikayedeki karakterin yaşam dönemlerine göre seçilmiştir.

“Güneşli, güzel bir bahar sabahıydı.”(s.3)

“Hava soğudu, ağaçların yaprakları dökülmeye başladı.”(s.9)

“Her yer karla örtülü bembeyazdı.”(s.16)

“Çiçeğin Ömrü” kitabında yer ve zaman kitabın içeriğine uygun olarak verilmiştir.

3.2.13. İYİ GECELER

3.2.13.1. Biçimsel Özellikler

“İyi Geceler” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak Amerikan Bristol baskısı dört renk ofset baskıdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resme yer verilmiştir.Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“İyi Geceler” kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“İyi Geceler” kitabında resimler kitapla uyum içindedir. Resimlerde kullanılan renkler çocukların dikkatini çekecek niteliktedir. Kitapta bazı resimlerde zemin çizgisi yoktur. Zemin çizgisi olmadığı için çocuklar figürleri ve objeleri boşlukta algırlar. “İyi Geceler” kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitabın genel baskısı 4 renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta harfler 14 puntoyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.13.2. İçerik Özellikleri

“İyi Geceler” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, günlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.13.2.1. Dilbilgisi

“İyi Geceler” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.13.2.1.1. Kelimeler

“İyi Geceler” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. “İyi Geceler” hikâyesinde yazım yanlışı yapılmamıştır.

“İyi Geceler” kitabında ise on dört adet sığfa rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sığfa kullanılmamıştır. Bu sığfatlar:

“ön ayak”(s.5)

“bir dal”(s.7)

“bir ağaç,küçük kuş”(s.9)

“bir kuş”(s.10)

“bir başka kuş,uzun boyun”(s.11)

“ön ayak”(s.12)

“uykusu gelen balıklar, bir kaya,bazı balıklar”(s.13)

“bir taş”(s.14)

“küçük bir çocuk”(s.16)

“İyi Geceler” hikâyesinde “rüya” sözcüğü soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcük çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur. “İyi Geceler” hikâyesinde yanlış yazılan sözcüğe rastlanılmamıştır.

3.2.13.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır(Güneş 2000:338). “İyi Geceler” hikâyesinde bu kurala uyulmayan bir cümleye rastlanılmıştır.

“Yatakta küçük bir çocuk başını yastığa koymuş.”(s.16)

“İyi Geceler” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Akşam olur, hava kararır.”(s.3)

“Gözlerini kapatır kapatmaz uyudu.”(s.4)

“Kimbilir,belki rüyasında armut görüyor,bal görüyor.”(s.5)

“Aslan yan yattı,gözlerini kapattı.”(s.6)

“Gözleri kapandı,hemen uyudu.”(s.7)

“Öyle çok,öyle gürültülü horluyordu ki kuş uçtu,kaçtı.”(s.8)

“Başını yan çevirdi ve boynunu çekti.”(s.9)

“O uzun boynunu kıvırdı,kumlara dayadı.”(s.11)

“Başını ön ayaklarının üstüne koyar,gözlerini açar,uykuya dalar.”(s.12)

“İyi Geceler” kitabında edilgen çatılı cümlelere yer verilmemiştir. “İyi Geceler” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam kırk altı adet fiilin yirmi sekiz adeti geçmiş zaman kipiyle, bir adeti birleşik zaman kipiyle, altı adeti şimdiki zaman kipiyle, on adeti geniş zaman kipiyle, bir adeti dilek kipi kullanılmıştır. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “İyi Geceler” kitabında birleşik zamana bir fiilde yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiil:

“horluyordu”(s.8)

“İyi Geceler” kitabında soru cümlesi pek tercih edilmemiştir. Bu kitaptaki tek soru cümlesi:

“Hiç hareketsiz uyurken tıpkı bir taşla benziyor değil mi?”(s.14)

“İyi Geceler” kitabında benzetmelere yer verilmemiştir. “İyi Geceler” kitabında noktalama işaretlerine gereken önem gösterilmiş, Kitapta noktalama hataları yapılmamıştır.

3.2.13.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örneklem alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Akşam olur, hava kararır. Herkesin uykusu gelir. Hayvanlar, insanlar, herkes uyumaya hazırlanır. İşte zürafa. Dizlerinin üzerine oturdu. Başını ağaca dayadı. Gözlerini kapatır kapatmaz uyudu. İyi geceler zürafa, iyi geceler. Ayı başını ön ayaklarına dayayıp uyuyor. Kimbilir, belki rüyasında armut görüyor, bal görüyor. Aslan yan yattı, gözlerini kapattı. İyi geceler aslan, iyi geceler. Maymun ağacın tepesine çıktı. Kuyruğunu bir dala sardı. Ayağıyla dalı tuttu. Gözleri kapandı, hemen uyudu. İyi geceler. Fil yan yattı. Bacaklarını uzattı. Uyur uyumaz horlamaya başladı. Öyle çok, öyle gürültülü horluyordu ki kuş uçtu, kaçtı. Bir ağacın dalında tünedi. Başını yan çevirdi ve boynunu çekti. Gözlerini kapatıp hemen uyudu. İyi” (s.3-4-5-6-7-8-9)

$$\begin{aligned} \text{a) Cümlelerin Uzunluğu} &= 100 / 23 \\ &= 4.34 \end{aligned}$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “İyi Geceler” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam yirmi üç cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 4.34’tür. Bu da bizlere gösteriyor ki “İyi Geceler” kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin sınıf düzeyine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (2/ 98) \times 100 \\ &= 2.04 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; “İyi Geceler” romanında zor kelime oranı 1’e yakınlaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine göre uygundur.

3.2.13.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“İyi Geceler” kitabında eğitim yönünden bilimselliğe aykırı düşecek bir unsura rastlanılmamıştır. Bu kitapta bütün canlıların uyku ihtiyacı vurgulanmaktadır. Hayvanların uyuma şekilleri kitapta anlatılarak küçük okuyucuya sadece insanların değil, doğadaki hayvanların da uyuduğu mesajı verilmektedir. Bu iletiler verilirken hayvanları küçük düşürecek herhangi bir ifade kullanılmamıştır.

3.2.13.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

İnsan sosyal bir varlık olduğu için her zaman sosyal bir çevreye gereksinim duyar. “İyi Geceler” kitabında sosyal olay uykudur. “İyi Geceler” kitabında çocukla kitap aracılığıyla iletişim kurulmuştur. Buradaki çocuk karakter, her canlının uyuma şekillerini kitap okuyarak kitap aracılığıyla öğrenmektedir.

“İyi Geceler” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. Uyku da yaşamın bir parçasıdır. Her canlının buna ihtiyaç duyduğu ve farklı şekillerde uyuduğunun verilmesi hayatla kitabın arasındaki bağı kuvvetlendirmiştir.

3.2.13.2.5. Konu

“İyi Geceler” kitabının konusu bir çocuğun kitap okuyarak hayvanların uyuma şekillerini öğrenmesidir.

Kitabın serim bölümünde küçük bir çocuk uyumaya hazırlanmaktadır. Dügüm bölümünde “İyi Geceler” kitabında hayvanların uyuma tarzları anlatılmıştır.

“İşte zürafa. Dizlerinin üzerine oturdu. Başını ağaca dayadı. Gözlerini kapatır kapatmaz uyudu.”(s.4)

“Ayı başını ön ayaklarına dayayıp uyuyor. Kimbilir, belki rüyasında armut görüyor, bal görüyor.”(s.5)

“Aslan yan yattı, gözlerini kapattı. İyi geceler aslan, iyi geceler.”(s.6)

“Maymun ağacın tepesine çıktı. Kuyruğunu bir dala sardı. Ayağıyla dalı tuttu. Gözleri kapandı, hemen uyudu. İyi geceler.”(s.7)

“Fil yan yattı. Bacaklarını uzattı. Uyur uyumaz horlamaya başladı. Öyle çok, öyle gürültülü horluyordu ki kuş uçtu, kaçtı.” (s.8)

Bir ağacın dalında tünedi. Başını yan çevirdi ve boynunu çekti.Gözlerini kapatıp hemen uyudu. İyi geceler.”(s.9)

“Penguen bir kuş ama uykusu gelince karnının üstüne yatar.”(s.10)

“Devekuşu yere tünedi. O uzun boynunu kıvırdı, kumlara dayadı. Hemen uyudu”(s.11)

“Tavşan gözlerini kapatmadan uyur. Başını ön ayaklarının üstüne koyar, gözlerini açar, uykuya dalar.”(s.12)

“Uykusu gelen balıklar dayanacak kaya buldular. Hiç kıpırdamadan duruyorlar. Balıklar da gözleri açık uyur.”(s.13)

“Kaplumbağa başını kabuğunun içine çekti. Hiç hareketsiz uyurken...”(s.14)

Çözüm bölümünde insanın uyuma şekli anlatılmıştır.

“Yatakta küçük bir çocuk. Başını yastığa koymuş, üstüne yorganını örtmüş.”(s.16)

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı

seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu hikaye hayvan hikayeleri sınıfına girmektedir.

3.2.13.2.6. Tema

“İyi Geceler” kitabında her canlının farklı özelliklere sahip olduğu vurgulanmıştır, bu hikaye de ise uyuma şeklindeki farklılıklar küçük okuyucuya sunulmuştur.

3.2.13.2.7. Kahramanlar

“İyi Geceler” kitabında ana karakter uyumaya hazırlanan küçük bir kız çocuğudur. Uyumadan önce okuduğu kitapta hayvanların uyuma farklılıkları öğrenir. Bu kız çocuğunun betimlemesine uyuma şeklinin anlatılmasıyla yapılmıştır.

“Yatakta küçük bir çocuk. Başını yastığa koymuş, üstüne yorganını örtmüş.”(s.16)

Diğer kahramanlar ise hayvanlardır. “Zürafa, ayı, aslan, kuş, maymun, fil, penguen, devekuşu, tavşan ve balık” seçilmiştir. Bu hayvanların uyuma şekli resimlerle de tamamlanarak betimlenmiştir.

“İşte zürafa. Dizlerinin üzerine oturdu. Başını ağaca dayadı. Gözlerini kapatır kapatmaz uyudu.”(s.4)

“Ayı başını ön ayaklarına dayayıp uyuyor. Kimbilir, belki rüyasında armut görüyor, bal görüyor.”(s.5)

“Aslan yan yattı, gözlerini kapattı. İyi geceler aslan, iyi geceler.”(s.6)

“Maymun ağacın tepesine çıktı. Kuyruğunu bir dala sardı. Ayağıyla dalı tuttu. Gözleri kapandı, hemen uyudu. İyi geceler.”(s.7)

“Fil yan yattı. Bacaklarını uzattı. Uyur uyumaz horlamaya başladı. Öyle çok, öyle gürültülü horluyordu ki kuş uçtu, kaçtı.” (s.8)

Bir ağacın dalında tünedi. Başını yan çevirdi ve boynunu çekti.Gözlerini kapatıp hemen uyudu. İyi geceler.”(s.9)

“Penguen bir kuş ama uykusu gelince karnının üstüne yatar.”(s.10)

“Devekuşu yere tünedi. O uzun boynunu kıvırdı, kumlara dayadı. Hemen uyudu”(s.11)

“Tavşan gözlerini kapatmadan uyur. Başını ön ayaklarının üstüne koyar, gözlerini açar, uykuya dalar.”(s.12)

“Uykusu gelen balıklar dayanacak kaya buldular. Hiç kıpırdamadan duruyorlar. Balıklar da gözleri açık uyur.”(s.13)

“Kaplumbağa başını kabuğunun içine çekti. Hiç hareketsiz uyurken...”(s.14)

3.2.13.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

Bu kitapta yer olarak küçük çocuğun odası seçilmiştir. Kitapta zaman “Akşam” olarak belirtilmiştir. Yazar, bunu açıkça belirtmiş, ve zaman kavramına kitabın başlığında da yer vermiştir.

“Akşam olur, herkesin uykusu gelir.”(s.3)

3.2.14. GÜRÜLTÜCÜ ALİ

3.2.14.1. Biçimsel Özellikler

“Gürültücü Ali” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak, laklı Amerikan Bristol ve dört renk ofset baskıdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Gürültücü Ali” kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmamıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamamaktadır.

“Gürültücü Ali” kitabında resimler konuyu bütünleyecek şekildedir. Çocukta unutmayı engelleyerek öğrenmeyi pekiştirmektedir. Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır.

Kitabın genel baskısı iki renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta harfler yaş grubuna 14 uygun puntoyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.14.2. İçerik Özellikleri

“Gürültücü Ali” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.14.2.1. Dilbilgisi

“Gürültücü Ali” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.14.2.1.1. Kelimeler

“Gürültücü Ali” kitabında çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Kelimelerin yazım kurallarına dikkat edilmiş, yanlış yazılan sözcüğe rastlanılmamıştır.

Çocuk hikâyelerinde çok fazla sıfatlara yer verilmemelidir. “Gürültücü Ali” kitabında ise on yedi adet sıfata rastlanmıştır.

“gürültücü bir çocuk” (s.2)

“bu gürültüler” (s.4)

“üst katlarında”(s.5)

“çok şikayetçi” (s.5)

“bir gün” (s.6)

“o gün, bir ziyaret” (s.7)

“bir gürültü, bu ses, korkan bebek” (s.8)

“bir top, üst kattaki Ayten” (s.10)

“uykuya yeni dalmış bebek, bir iş” (s.11)

“yüksek ses” (s.13)

“o gün” (s.15)

“Gürültücü Ali” kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmemiş, sözcükler temel anlamlarıyla kullanılmıştır.

3.2.14.2.1.2. Cümleler

“Gürültücü Ali” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Bar bar bağırır, gürültülü oyuncaklarla oynar, davul çalar, evin içinde ip atlar, “pat! pat! pat!” diye top oynardı.” (s.2-3)

“Bahçeye çıkacağı zaman merdivenlerden paldır küldür iner, bu gürültülerin başkalarını rahatsız edeceğini düşünemezdi.” (s.3)

“Üst katlarında ders çalışan Ayten, Ali’nin gürültüsünden okuduklarını anlayamıyor, Ahmet Bey ise değil müzik dinlemek, televizyondaki haberleri bile duyamıyordu.” (s.4)

“Alt katlarında oturan Ayşe Teyze’nin çocuğu Ömer bu gürültülerden korkup sık sık ağlıyordu.”(s.4)

“Herkes Ali’den çok şikayetçiydi ve hiç kimse Ali’yi sevmiyordu.”(s.4)

“Bir gün komşular toplanıp Ali’ye gürültünün ne kadar kötü olduğunu göstermeye karar verdiler.”(s.6)

“Onlar da ellerinden geldiği kadar gürültü yapıp Ali’yi rahatsız edeceklerdi.”(s.6)

“Bu sestten çok korkan bebek elindeki süt şişesini düşürdü, ağlamaya başladı.” (s.8)

“Üst kattaki Ayten eline bir top almış,yere vurup duruyordu.”(s.10)

“Hatice Nine günün yettiği kadar hızla kapıları çarparak kapatıyordu.”(s.12)

“Ahmet Bey otomobilini kapının önünde durdurmuş, sürekli klakson çalıyordu.”(s.13)

“O günden sonra Ali, gürültü yapmamaya dikkat etti ve herkesin sevdiği bir çocuk oldu.” (s.15)

“Gürültücü Ali” kitabında edilgen çatılı cümlelere yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Biraz dinlenmek için uzanıp başını yastığa koymuştu ki “Güm! Güm!” diye sesler duyuldu.” (s.11)

“Bu gürültü devam ederken aşağıdan klakson sesleri duyuldu. (s.13)

“Gürültücü Ali” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam elli dört adet fiilin,on yedi adeti birleşik zamanlı kipiyle, yirmi beş adeti geçmiş zaman kipiyle, sekiz adeti geniş zamanlı kipiyle, dört adeti şimdiki zamanlı kipiyle kullanılmıştır. “Gürültücü Ali” kitabında cümlelerde haber kiplerinden geçmiş zaman, şimdiki zaman ve geniş zaman kipleri kullanılmıştır. Ağırlıklı olarak cümlelerde geçmiş zaman kipi kullanılmıştır. Çocuk kitaplarında değişik kipler

kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“oynardı, düşünemezdi”(s.3)

“duyamıyordu, anlayamıyor, uyuyamıyordu, ağlıyordu sevmiyordu” (s.4)

“edeceklerdi” (s.6)

“açmıştı, şaşırmıştı, susmuyordu” (s.8)

“duruyordu” (s.10)

“yaramıyordu, yorulmuştu, dayamıştı” (s.11)

“kapıyordu (s.12)

“çalışıyordu” (s.13)

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Bir gün komşular toplanıp Ali’ye gürültünün ne kadar kötü olduğunu göstermek istediler.” (s.6)

“Tesadüfen o gün Ayşe Teyze Ömer’i Ali’ye bırakmak zorunda kaldı.” (s.7)

“Tam o anda yukarıdan bir gürültü duyuldu.(s.8)

“O günden sonra Ali, gürültü yapmamaya dikkat etti ve herkesin çok sevdiği bir çocuk oldu. (s.15)

“Gürültücü Ali” kitabında bazı cümlelerde noktalama işaretleri yanlış kullanılmıştır. Bu cümleler:

“Üst katlarında ders çalışan Ayten Ali’nin gürültüsünden okuduklarını anlayamıyor.” (s.4) Virgül konulmalıdır.

“Komşuları Hatice Nine hastaydı fakat Ali’nin gürültüsünden hiç uyuyamıyordu. (s.4) Virgül konulmalıdır.

“Annesi Ali’ye “Biz uyanmadan döneriz” dedi.” (s.7) Bu cümlede iki nokta üst üste ve nokta konulmamıştır.

“Ömer’i susturmak istedi, fakat ses devam ettikçe bebek susmuyordu.” (s.8) Bu cümlede “fakat” sözcüğünden önce virgül değil noktalı virgül kullanılmalıdır.

3.2.14.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Ali çok gürültücü bir çocuktur. Bar bar bağırır, oyuncaklarla oynar, davul çalar, evin içinde ip atlar, “pat, pat, pat” diye top oynardı. Bahçeye çıkacağı zaman merdivenlerden paldır küldür iner, bu gürültünün başkalarını rahatsız edeceğini düşünemezdi. Üst katlarında ders çalışan Ayten, Ali’nin gürültüsünden okuduklarını anlayamıyor, Ahmet Bey ise değil müzik dinlemek, televizyondaki haberleri bile duyamıyordu. Komşuları Hatice Nine hastaydı fakat Ali’nin gürültüsünden hiç uyuyamıyordu. Alt katlarında oturan Ayşe Teyze’nin çocuğu Ömer bu gürültülerden korkup sık sık ağlıyordu. Herkes Ali’den çok şikayetçiydi ve hiç kimse Ali’yi sevmiyordu. Bir gün komşular toplanıp Ali’ye gürültünün ne kadar kötü olduğunu göstermeye karar verdiler. Onlar da ellerinden geldiği kadar gürültü yapıp Ali’yi rahatsız edeceklerdi. Tesadüfen”(s.2-3-4-5-6-7)

İlk yüz kelime kitapta yukarıda yazıldığı şekildedir. Buna göre;

a) Cümlelerin Uzunluğu = $100 / 9 = 11.1$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Gürültücü Ali” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam dokuz cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 11'tir. Bu da bizlere gösteriyor ki "Gürültücü Ali" kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademe düzeyine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (3/97) \times 100 \\ &= 3.092 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; "Gürültücü Ali" romanında zor kelime oranı 1'e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine uygundur.

3.2.14.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

"Gürültücü Ali" hikâyesinde toplu yaşam sürülen apartmanlarda herkesin haklarına saygı duyulması gerektiği vurgulanmıştır. Bu hikâyede Ali, apartman dairesinde çok gürültü yaparak komşularını rahatsız etmekte ve bu konuyla kitap, küçük okuyucuya toplu yaşanan apartman dairelerinde nasıl davranılması gerektiğini vermesi yönüyle eğitim açısından önemlidir.

Eğitim bireyde istendik davranış oluşturmaz. Bu kitapta Ali yaptığı yanlış davranışını düzeltir. Yalnız bu davranışı değiştirmesinde etkin olan komşularının davranışları eğitim açısından bu kitabı okuyan çocuklara yanlış mesaj verilmesine neden olabilir çünkü komşuları Ali'nin gürültü yapmasını yine Ali'ye gürültü yaparak düzeltmeye çalışmıştır.

"Onlar da ellerinden geldiği kadar gürültü yapıp Ali'yi rahatsız edeceklerdi."(s.6)

Böyle bir çözüm çocuklara yanlışla yanlışla çözüm bulma gibi, intikam alma gibi olumsuz iletiler verilmesine neden olabilir. Bundan dolayı "Gürültücü Ali" kitabında hedefe ulaşmak için gidilen yol, çağdaş eğitim ilkeleriyle çelişmektedir.

3.2.14.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Gürültücü Ali” kitabını okuyan bir çocuk, yaşamla okudukları ile yaşamı arasında bağ kurabilmektedir. Buradaki sosyal çevre apartmandır. Ali’nin gürültü yaparak komşularını rahatsız etmesi ve komşularının Ali’yi gürültü yaptığı için sevmemesi kitaptaki sosyal engeldir. Burada sosyalleşmeyi engelleyen sorunun halledilmesinde yine sosyolojik niteliklere de uyulmamaktadır. Çocukla iletişim kurulmayarak yanlış davranışa yanlış davranışla karşılık verilmesiyle iletişim yok sayılmıştır.

3.2.14.2.5. Konu

“Gürültücü Ali” hikâyesinin konusu gürültü yapıp komşularını rahatsız eden bir çocuğun toplu yaşam olan apartman dairesinde nasıl davranması gerektiğini öğrenmesidir. Serim bölümünde Ali’nin yaptığı gürültülerin çeşitleri ve bu gürültülerin komşularını nasıl etkilediği verilmiştir.

“Bar bar bağırır, gürültülü oyuncaklarla oynar, davul çalar, evin içinde ip atlar, “pat! pat! pat!” diye top oynardı.” (s.2,3)

“Bahçeye çıkacağı zaman merdivenlerden paldır küldür iner, bu gürültülerin başkalarını rahatsız edeceğini düşünemezdi.” (s.3)

“Üst katlarında ders çalışan Ayten, Ali’nin gürültüsünden okuduklarını anlayamıyor.”(s.4)

“Ahmet Bey ise değil müzik dinlemek, televizyondaki haberleri bile duyuyordu.” Komşuları Hatice Nine hastaydı fakat Ali’nin gürültüsünden hiç uyuyamıyordu.(s.4)

“Alt katlarında oturan Ayşe Teyze’nin çocuğu Ömer bu gürültülerden korkup sık sık ağlıyordu.”(s.4)

Düğüm bölümünde ise komşularının Ali’yi gürültü yaparak rahatsız etmesi ele alınmıştır.

“Ahmet Bey,radyoyu sonuna kadar açmıştı.”(s.8)

“Üst kattaki Ayten eline bir top almış,yere vurup duruyordu.”(s.10)

“Hatice Nine günün yettiği kadar hızla kapıları çarparak kapatıyordu.”(s.12)

“Ahmet Bey otomobilini kapının önünde durdurmuş, sürekli klakson çalıyordu.”(s.13)

Çözüm bölümünde Ali, hatasını anlamış, bir daha gürültü yapmamıştır.

“Ali çaresizlik içinde ağlamaya başladı, o günden sonra gürültü yapmamaya dikkat etti.”(s.14)

“Gürültücü Ali” kitabı konusuna göre yakın çevreyle ilgili hikayeler sınıfına girmektedir.

3.2.14.2.6. Tema

“Gürültücü Ali” hikâyesinde herkese saygı duyma ve toplu yaşanan yerlerde kurallara uygun davranma teması hakimdir.

3.2.14.2.7. Kahramanlar

Bu hikâyenin başkahramanı Gürültücü Ali'dir. Başkarakter yaramaz bir çocuktur ve bu yüzden komşuları tarafından sevilmemektedir. Ali'nin nasıl gürültü yaptığı belirtilmiştir.

“Bar bar bağırır, gürültülü oyuncaklarla oynar, davul çalar, evin içinde ip atlar, “pat! pat! pat!” diye top oynardı.” (s.2,3)

“Bahçeye çıkacağı zaman merdivenlerden paldır küldür iner, bu gürültülerin başkalarını rahatsız edeceğini düşünemezdi.” (s.3)

Ali koşularının ona yaptığı gürültüler sonucu yaptığığın ne kadar kötü bir davranış olduğunu anlamıştır. Komşuları tarafından seilmeye başlanmıştır.

“O günden sonra gürültü yapmamaya dikkat etti ve herkes tarafından çok sevilen bir çocuk oldu.”(s.15)

Yardımcı karakterler anne ve komşulardır. “Anne” bu hikayede olayların dışında bırakılmış, düğüm bölümünde komşuların yanında taraf alarak Ali’nin davranışlarını haksız bulmuştur.

“Gördün mü? Sen gürültü yapınca herkes böyle rahatsız oluyor.”(s.14)

Komşular hikayede aktif bir kişilik sergilemiştir. İlk olarak Ali’nin gürültülerinden rahatsız olan karakterler olarak karşımıza çıkmadır.

“Üst katlarında ders çalışan Ayten, Ali’nin gürültüsünden okuduklarını anlayamıyor.” (s.4)

“Ahmet Bey ise değil müzik dinlemek, televizyondaki haberleri bile duyamıyordu. Komşuları Hatice Nine hastaydı fakat Ali’nin gürültüsünden hiç uyuyamıyordu.(s.4)

“Alt katlarında oturan Ayşe Teyze’nin çocuğu Ömer bu gürültülerden korkup sık sık ağlıyordu. “(s.4)

İkinci olarak da hikayede komşular, Ali’yi gürültüyle cezalandırarak Ali’nin hatasını anlamasını sağlamışlardır.

“Ahmet Bey, radyoyu sonuna kadar açmıştı.”(s.8)

“Üst kattaki Ayten eline bir top almış, yere vurup duruyordu.”(s.10)

“Hatice Nine günün yettiği kadar hızla kapıları çarparak kapatıyordu.”(s.12)

“Ahmet Bey otomobilini kapının önünde durdurmuş, sürekli klakson çalıyordu.”(s.13)

3.2.14.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

“Gürültücü Ali” hikâyesinde yer apartmandır. Zaman ise bir güne yayılmış ama kesin olarak belirtilmemiştir. “Gürültücü Ali” hikâyesinde yer ve zaman kavramı tutarlı, mantıklıdır ve hikâyenin akışını bozmamaktadır.

3.2.15.2.8. TEK GÖZLÜ KEDİ

3.2.15.1. Biçimsel Özellikler

“Tek Gözlü Kedi” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak, laklı Amerikan Bristol ve dört renk ofset baskıdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Tek Gözlü Kedi” kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir.

Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

Çocuk kitaplarında resmin önemi apayrıdır. Serpil Ural’ın “Tek Gözlü Kedi” adlı kitabında okumayı bilmeyen çocuklar için resim hikayeyi çok güzel bir şekilde ifade etmiştir. “Tek Gözlü Kedi” adlı öykü kitabında her imaj, hikâyenin etkili olabilmesi için düzenli imaj serisinin bir parçası olarak kullanılmıştır. Bu da

küçük okuyucunun zihninde kolay anlaşılabilir bir yer tutar. Serpil Ural resimlerde yer yer perspektif özellikler kullanarak figürlere üç boyutlu bir görüntü kazandırmayı başarmıştır. “Tek Gözlü Kedi” adlı hikaye kitabında kullanılan resimlerin genel işlevi resmi tamamlayıcı ve yorumlayıcı niteliktedir. Algılama düzeyi yeterince gelişmemiş çocuklar için eğitici yönden bu resimlerden yararlanılabilir. Serpil Ural bu hikaye kitabında kompozisyon düzenlemesini denge, zıtlık, birlik, oran, simetri, ritim hareket gibi düşünceleri de kullanarak sağlamıştır. Resimlemede bu kuralları tam olarak yerine getirmek zor olmasına karşın önemli olan anlatılmak istenen ifadenin doğru bir şekilde verilmesidir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitabın genel baskısı 2 renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta harfler 16 puntuyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.15.2. İçerik Özellikleri

“Tek Gözlü Kedi” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir

3.2.15.2.1. Dilbilgisi

“Tek Gözlü Kedi” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.15.2.1.1. Kelimeler

“Tek Gözlü Kedi” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir.

Tek Gözlü Kedi kitabında ise otuz altı adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“bembeyaz sevimli bir kedi, uzun sarı saçlı, güzel bir kız ” (s.3)

“bu kedi, bir kusur, bir gözü”(s.4)

“o gün, bir kurdele, bir fiyonk, mavi gözlü bir kedi”(s.5)

“öteki göz”(s.6)

“kapkara bir köpek”(s.7)

“bir ağaç”(s.8)

“iki göz”(s.9)

“o sırada (s.10)

“bir göz”(s.11)

“iki göz”(12)

“kapalı göz, bu göz” (s.13)

“yemyeşil bir göz, bir Van kedisi, bir göz”(s.14)

“değerli bir Van kedisi, bir göz”(s.15)

“o gün, iki göz, özel bir kedi”(s.16)

Tek Gözlü Kedi hikâyesinde “sevimli, sevmek, kusur, hatır, üzgün, şaşırmaq, sevinç, utanmak” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur.

“Tek Gözlü Kedi” hikâyesinde ikilemelere de yer verilmiştir. Hikâyede yer alan ikilemeler:

“kocaman kocaman”(s.9)

“uzun uzun”(s.10)

“istemeye istemeye”(s.13)

Tek Gözlü Kedi kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmemiştir. Sözcükler temel anlamlarıyla kullanılmıştır.

3.2.15.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Bak ne güzel oldun sen”(s.5)

“Kırmızı kurdeleli ve mavi gözlü bir kedisin sen.”(s.5)

“Ayşe ve Pamuk güzel güzel oynarlarken kapkara bir köpek bahçeye girdi.”(s.7)

“ Köpeğe bakarken iki gözü de korkudan kocaman kocaman açılmıştı.”(s.9)

“Tam o sırada sahibi gelip köpeği aldı.”(s.10)

Bu cümlelerin kuruluşu tümleç-özne-yüklem biçimindedir

“Tek Gözlü Kedi” kitabında cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Ayşe, uzun sarı saçlı, kahverengi gözlü güzel bir kızdı ve Pamuk’u çok seviyordu.”(s.3)

“Pamuk’un boynuna kocaman bir kurdele bağlayıp kocaman bir fiyonk yaptı.”(s.5)

“Öteki gözün de açık olsaydı, ne iyi olurdu.”(s.6)

“Ayşe ve Pamuk güzel güzel oynarlarken kapkara bir köpek bahçeye girdi.”(s.7)

“Pamuk ağaçtan inip Ayşe'nin yanına geldi.”(s.11)

“Ayşe ve Pamuk güzel güzel oynarlarken kapkara bir köpek bahçeye girdi.”(s.7)

“Başkalarının bahçesine girip onları korkuttuğu için uzun uzun havladı.(s.10)

“Bir gözü mavi, bir gözü yeşil olduğu için çok utandığını, bunun için de her zaman bir gözü kapalı dolaştığını söyleyemedi.”(s.15)

“Özel bir kedi olduğunu öğrenmişti ve çok mutluydu.”(s.16)

“Tek Gözlü Kedi” kitabında edilgen çatılı cümle bir adettir.

“Köpeğe bakarken iki gözü de korkudan kocaman kocaman açılmıştı.”(s.9)

“Tek Gözlü Kedi” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam otuz dört adet fiilin yirmi üç adeti geçmiş zaman kipiyle, altı adeti birleşik zaman kipiyle, üç adeti dilek kipiyle ve iki adeti geniş zaman kipiyle çekimlenmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Tek Gözlü Kedi” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“seviyordu”(s.3)

“olurdu”(s.6)

“açılmıştı”(s.9)

“açmıştın”(s.12)

“ağlayacaktı”(s.13)

“şaşırmıştı”(s.15)

“öğrenmişti”(s.16)

“Tek Gözlü Kedi” kitabında betimleme cümlesine yer verilmiştir. Yazar, betimleyici anlatımı sözcükler daha fazla resimlemeyle yapmayı tercih etmiştir.

“Ayşe, uzun sarı saçlı, kahverengi gözlü güzel bir kızdı”(s.3)

“Pamuk bembeyaz sevimli bir kediymi.”(s.3)

“Kırmızı kurdeleli ve mavi gözlü bir kedisin sen.”(s.5)

“Bir gözü mavi, bir gözü yeşil, değerli bir Van kedisisin.”(s.14)

3.2.15.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Pamuk bembeyaz sevimli bir kedydi. Ayşe'nin kedisi. Ayşe, uzun sarı saçlı,kahverengi gözlü güzel bir kızdı ve Pamuk'u çok seviyordu. Fakat bu kedinin bir kusuru bardı: Bir gözü sürekli kapalıydı. Ayşe o gün gene, “Gelsene bir kurdele bağlayayım” dedi. Pamuk'un boynuna kocaman bir kurdele bağlayıp kocaman bir fiyonk yaptı. Bak ne güzel oldun şimdi. Kırmızı kurdeleli ve mavi gözlü bir kedisin sen. “Sonra kendi kendine, “Öteki gözün de açık olsaydı ne iyi olurdu” diye düşündü. Eyvah! Ayşe ve Pamuk güzel güzel oynarlarken kapkara bir köpek bahçeye girdi. Pamuk koşup ağaca tırmandı. Köpeğe bakarken iki gözü de korkudan kocaman kocaman açılmıştı. Tam o sırada sahibi”(s.3-3-5-6-7-8-9-10)

İlk yüz kelime kitapta yukarıda yazıldığı şekildedir. Buna göre;

$$a) \text{ Cümlelerin Uzunluğu} = 100/ 14$$

$$= 7.14$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Tek Gözlü Kedi” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on dört cümle vardır. Sonuç 1'e yaklaştığında metin kolay, 100'e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 7.14'tür. Bu da bizlere gösteriyor ki Tek Gözlü Kedi kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci ve ikinci sınıf düzeyine göre uygundur.

$$b) \text{ Zor kelimeler oranı} = (8/ 92) \times 100$$

= 8.69

Bu sonuca göre; “Tek Gözlü Kedi” romanında zor kelime oranı 1’e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine uygundur.

3.2.15.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Tek Gözlü Kedi” hikâyesinde çocuğun eğitimini etkileyecek olumsuz bir iletiye rastlanılmamıştır. Hikâyede Van Kedisi’nin gözlerinin özellikleri çocuklara kavratılmaya çalışılmıştır. Bu bakımından kitapta hayvanları küçük düşürecek herhangi bir iletiye yer verilmemiştir.

Küçük okuyucuya aslında fiziki özelliklerin utanılacak bir şey olmadığı vurgulanmaktadır. Burada kediden yola çıkılmıştır. Günümüzde bazı çocuklar fiziki özelliklerinden utanır. Kepçe kulak, teninin koyuluğu, boyunun kısa olması gibi. Çocuğa fiziksel özelliklerin mantıklı bir şekilde anlatılması eğitim açısından çok önemli bir noktadır.

3.2.15.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

Kitapta sosyal olgu kendi özelliklerinin farkında değildir. Bu kitapta Van Kedisi olduğunu bilemeyen bir kedinin iki gözünün farklı olması nedeniyle utanması ve bu yüzden bir gözünü sürekli kapatması kitaptaki sosyalleşmeyi engelleyen bir olgudur. “Tek Gözlü Kedi” kitabındaki bu engel, kedinin Van Kedisi olduğunu öğrenmesiyle kaldırılmıştır.

Çocuklar okudukları ile yaşamı arasında bağ kurabilmelidir. “Tek Gözlü Kedi” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. Küçük okuyucuya aslında fiziksel özelliklerinde utanılacak bir şeyin olmadığı vurgulanmaktadır.

3.2.15.2.5. Konu

“Tek Gözlü Kedi” kitabının konusu Ayşe’nin kedisi olan Pamuk’un farklı renklerdeki gözünden utanarak bir gözünü kapalı tutmasıdır. Kitabın serim bölümünde Pamuk ve Ayşe betimlenmiştir. Bu cümleler:

“Pamuk bembeyaz sevimli bir kedydi. Ayşe’nin kedisi. Ayşe, uzun sarı saçlı,kahverengi gözlü güzel bir kızdı ve Pamuk’u çok seviyordu.”(s.3)

Düğüm bölümünde çatışmaya, zıtlıklara ya da problemlere gerek vardır “Tek Gözlü Kedi” kitabında sorun Pamuk’un bir gözünün kapalı olmasıdır. Bu çatışma kedinin Van Kedisi olduğunu bilmeyerek farklı renkteki gözlerinden utanmasıyla başlamıştır. Bu kitaptaki çatışma kedinin kendisiyle çatışmasıdır aslında.

“ O kadar üzgündü ki bir gözü mavi değildi.”(s.13)

Çözüm bölümünde bu çatışmaya kesin bir çözüm bulunmuştur. Bahçeye giren kapkara köpekten korkan Pamuk’un korkudan diğer gözünü de açmasıyla ve Ayşe’nin kedisinin Van Kedisi olduğunu görüp bundan çok mutluluk duymasıyla son verilmiştir.

“Ah ne güzel! Bir gözü mavi, bir gözü yeşil değerli bir Van Kedisisin!”(s.14)

“Pamuk özel bir kedi olduğunu öğrenmişti ve çok mutluydu.”(s.16)

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Bu kitap, konusuna göre hayvan hikayeleri sınıfına girmektedir.

3.2.15.2.6. Tema

“Tek Gözlü Kedi” kitabının teması özelliklerimizin farkında olmaktır. Küçük okuyucuya kediden yola çıkarak bu özellikler sezdirilmiştir. Kitabın teması çok açıktır. Çocuklarda anlam belirsizliğine yol açmayacak kadar kesindir.

3.2.15.2.7. Kahramanlar

Bu hikâyenin başkahramanı Ayşe’dir. Başkarakter bir çocuk olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayşe’nin fiziksel betimlemesi yapılmıştır.

“Ayşe, uzun sarı saçlı, kahverengi gözlü güzel bir kızdı.”(s.3)

Ayşe, bu kitapta iki ruh haliyle karşımıza çıkmaktadır. Kedisinin bir gözü kapalı olmasına duyduğu üzüntü, kedisinin Van kedisi olduğunu öğrenince bundan duyduğu mutluluk. Bu, birbirine zıt iki ruh hali kitapta yazar tarafından çok net biçimde verilmiştir.

Bu hikâyedeki diğer karakter Pamuk yani Ayşe’nin kedisidir. Pamuk’un betimlemesi kitapta verilmiştir.

“Pamuk bembeyaz sevimli bir kedi idi ve bir gözü kapalıydı.”(s.3)

Pamuk da karşımıza Ayşe gibi iki ruh haliyle çıkmaktadır. Bir gözünün farklı renkte olmasından dolayı duyduğu üzüntü ve Van Kedisi olduğunu öğrendiği zaman bundan duyduğu mutluluktur. Bu hikâyede Pamuk kendi fiziksel özelliğinden dolayı kendisiyle çatışma içindedir. Bu çatışma köpek tarafından son verilir. Çünkü köpeğin onu koşturmasıyla korkudan diğer gözünü açar. Ayşe’nin bunu fark etmesiyle sona erer.

3.2.15.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

“Tek Gözlü Kedi” hikâyesinde yer bahçedir.

“Eyvah! Ayşe ve Pamuk güzel güzel oynarlarken kapkara bir köpek bahçeye girdi.”(s.s.7)

“Tek Gözlü Kedi” hikâyesinde zaman net bir şekilde verilmemiş, küçük okuyucunun hayal gücüne bırakılmıştır. “Tek Gözlü Kedi” hikâyesinde yer ve zaman hikayedeki olay örgüsüyle çelişmemektedir.

3.2.16. BAHÇEDEKİ TIRTIL

3.2.16.1. Biçimsel Özellikler

“Bahçedeki Tırtıl” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak dört renk laklı krome 300 gram kartondan hazırlanmıştır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Bahçedeki Tırtıl” kitabı birinci hamur 100 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Bahçedeki Tırtıl” adlı hikaye kitabında kullanılan resimlerin genel işlevi resmi tamamlayıcı ve yorumlayıcı niteliktedir. Algılama düzeyi yeterince gelişmemiş çocuklar için eğitici yönden bu resimlerden yararlanılabilir. Serpil Ural bu hikaye

kitabında kompozisyon düzenlemesini denge, zıtlık, birlik, oran, simetri, ritim hareket gibi düşünceleri de kullanarak sağlamıştır. Resimlemede bu kuralları tam olarak yerine getirmek zor olmasına karşın önemli olan anlatılmak istenen ifadenin doğru bir şekilde verilmesidir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitabın genel baskısı dört renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta harfler 16 puntoyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.16.2. İçerik Özellikleri

“Bahçedeki Tırtıl ” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.16.2.1. Dilbilgisi

“Bahçedeki Tırtıl” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.16.2.1.1. Kelimeler

“Bahçedeki Tırtıl” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. “Bahçedeki Tırtıl” hikâyesinde yanlış yazılmış sözcük yoktur.

“Bahçedeki Tırtıl” kitabında ise yirmi yedi adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“bir kıpırtı”(s.1)

“uzun bir gövde”(s.2)

“ince saplı bir çiçek”(s.4)

“güzel bir renk”(s.5)

“bu duvar, kalin bir ağaç dalı”(s.6)

“bir delik, arka taraf”(s.7)

“sevimli çiçekler, güzel bir renk”(s.8)

“her renk, hangi renk”(s.9)

“bir ağaç, ince iplik, küçük bir torba”(s.11)

“bir gün, bu küçük torba, bir baş”(s.12)

“renkli bir kelebek”(s.13)

Bahçedeki Tırtıl hikâyesinde “hayret, bilmek, sevinmek, paylaşmak” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur.

“Bahçedeki Tırtıl” hikâyesinde ikilemelere de yer verilmiştir. Hikâyede yer alan ikilemeler:

“uzun uzun”(s.4)

“düşüne düşün”(s.6)

“kendi kendine”(s.9)

“geze geze”(s.10)

“renk renk”(s.13)

“Bahçedeki Tırtıl” kitabında mecazlı söyleyişlere yer verilmiştir. Bu sözcükler dalmak ve derin sözcükleridir.

3.2.16.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümcelerde vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Ağacın dalındaki yumurtada bir kıpırtı başladı.”(s.1)

“Kırmızı diye cevap verdi çiçek”(s.4)

“Az ötede papatyalar açmış”(s.5)

“Sarı diye cevap verdi papatyalar.”(s.5)

“Mavi diye cevap verdi çiçekler.”(s.8)

“Dışarıya bir baş uzandı.”(s.12)

“Bir gün bu küçük torba açıldı.”(s.12)

Bu cümlelerin kuruluşu “tümleç-özne-yüklem” veya “yüklem-tümleç-özne” biçimindedir.

“Bahçedeki Tırtıl” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Çiçeğin rengi öyle güzel öyle parlaktı ki tırtıl hayran oldu.”(s.4)

“Gelinciğin etrafında dolaşıp, rengini uzun uzun seyretti.”(s.4)

“Az ötede papatyalar açmış, rüzgarlarla sallanıyordu.”(s.5)

“Bir süre papatyaların yanında dolaştı, sonra gene yoluna devam etti.”(s.5)

“Önünde kara bir duvar duruyor, tırtıl neredeyse bu duvara çarpıyordu.”(s.6)

“Buradan geçip dalın arka tarafına geçti ki ne görsün”(s.7)

“Renklerini herkese göstermek, sevincini paylaşmak istiyordu.”(s.14)

“Bahçedeki Tırtıl” kitabında edilgen çatılı cümle bir adettir.

“Bir gün bu küçük torba açıldı.”(s.12)

“Bahçedeki Tırtıl” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam altmış iki adet fiilin kırk iki adeti geçmiş zaman kipiyle, on adeti birleşik zaman kipiyle, altı adeti dilek kipiyle, bir adeti geniş zaman kipiyle ve üç adeti şimdiki zaman kipiyle çekimlenmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Bahçedeki Tırtıl” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“isterdim”(s.4)

“sallanıyordu, isterdim”(s.5)

“çarpıyordu”(s.6)

“olsaydım”(s.8)

“diyordu”(s.9)

“gelmişti”(s.10)

“benziyordu”(s.11)

“olmuştu”(s.13)

“istiyordu”(s.14)

“Bahçedeki Tırtıl” kitabında soru cümlelerine yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Burası da neresi? Ben neredeyim?”(s.2)

“Bu ne güzellik? Bu renk nedir?”(s.4)

“Bu neydi biliyor musunuz?”(s.6)

“ Her renk ayrı güzel”(s.9)

“Rüyasında gelincik, papatya ve mineleri gördüğü için mi?”(s.13)

“Kim bilir?”(s.13)

“Bahçedeki Tırtıl” kitabında betimleme cümlesine yer verilmemiştir. Yazar, betimleyici anlatımı sözcükler daha fazla resimlemeyle yapmayı tercih etmiştir. “Bahçedeki Tırtıl” kitabında benzetmelere başvurulmuştur.

“Uzun, tünel gibi delik açtı.”(s.7)

“Ağzından çıkarttığı ince iplikle yorgan gibi bir örtü örttü.”(s.11)

“Bahçedeki Tırtıl” kitabında noktalama işaretlerine gereken önem verilmiş, kitapta noktalama yanlışlarına rastlanılmamıştır.

3.2.16.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Ağacın dalındaki yumurtada bir kıpırtı başladı. Bir baş uzandı.Uzun bir gövde uzandı ve... Uzun bir tırtıl çıktı. Hayretle etrafına bakınıp “Burası da neresi? Ben nerdeyim?” dedi. Bulunduğu yeri tanımak için gezmeye başladı. Otların arasından ince saplı bir çiçek gördü. Çiçeğin rengi öyle güzel öyle parlaktı ki tırtıl hayran oldu. “Bu ne güzellik? Bu renk nedir?” diye sordu. Kırmızı, diye cevap verdi çiçek. Benim adım da gelincik. Ben kırmızı olmak isterdim, dedi. Ne yapsam da kırmızı olsam? Gelinciğin etrafında dolaşıp, rengini uzun uzun seyretti. Sonra yola devam etti. Az ötede papatyalar açmış, rüzgarlarla sallanıyordu. Ne hoş çiçekler diye düşündü tırtıl. Hele ortaları ne güzel bir renk. Bu renk nedir”(s.1-2-3-4-5)

İlk yüz kelime kitapta yukarıda yazıldığı şekildedir. Buna göre;

$$a) \text{ Cümlelerin Uzunluğu} = 100/ 18$$

$$= 5.55$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Bahçedeki Tırtıl” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on sekiz cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 5.55'tir. Bu da bizlere gösteriyor ki "Bahçedeki Tırtıl" kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademe öğrencilerine uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (4/96) \times 100 \\ &= 4.16 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; "Bahçedeki Tırtıl" romanında zor kelime oranı 1'e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine uygundur.

3.2.16.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

"Bahçedeki Tırtıl" hikâyesinde çocuğun eğitimini etkileyecek olumsuz bir iletiye rastlanılmamıştır. Hikâyede çocuklar, bazı canlılarda gerçekleşen üremenin başkalaşım aşamasıyla tanıştırılmaktadır. "Bahçedeki Tırtıl" hikâyesinde bir tırtılın başkalaşarak kelebeğe dönüşmesi bilimsel düşünceye uygun olarak verilmiştir.

3.2.16.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

"Bahçedeki Tırtıl" hikâyesinde sosyal olgu bazı canlıların geçirdiği başkalaşımdır. Bu hikâyede tırtıl, başkalaşımdan önce ve başkalaşımdan sonra diye sosyal yapıda ikiye ayrılmaktadır. "Bahçedeki Tırtıl" hikâyesinde tırtılın birinci döneminde sosyal ilişkisi bulunduğu sosyal çevreyi tanımaya yöneliktir. Bu dönemde tırtıl iletişimi çiçeklerle kurar ve onların renklerine özen duyar. Kendini çirkin görür.

"Ben kırmızı olmak isterdim, dedi. Ne yapsam da kırmızı olsam?"(s.4)

"Ben de sarı olmak isterdim, dedi. Ne yapsam da kırmızı olsam?"(s.4)

"Ben de mavi olmak isterdim, dedi. Ne yapsam da mavi olsam?"(s.4)

İkinci dönemde yani başkalaşımdan sonra rengarenk bir kelebek olarak kendine daha güvenle sosyal çevre içinde yer alır.

“Renklerini herkese göstermek, sevincini paylaşmak istiyordu.”(s.14)

“Bahçedeki Tırtıl” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır.

3.2.16.2.5. Konu

“Bahçedeki Tırtıl” kitabının konusu Tırtıl’ın başkalımdan önce ve sonra yaşadığı olaylardır. Kitabın serim bölümünde tırtılın dünyaya gelişi anlatılmaktadır.

“Ağacın dalındaki yumurtada bir kıpırtı başladı. Bir baş uzandı.Uzun bir gövde uzandı ve... Uzun bir tırtıl çıktı.”(s.2)

Düğüm bölümünde çatışmaya, zıtlıklara ya da problemlere gerek vardır. “Bahçedeki Tırtıl” kitabında çatışma kendisiyledir çünkü tırtıl çevresini tanımak için gezdiğinde rengarenk çiçekleri görür ve onlara çok özenir, onlar gibi rengarenk olmak ister.

“Çiçeğin rengi öyle güzel öyle parlaktı ki tırtıl hayran oldu. Ben kırmızı olmak isterdim,dedi. Ne yapsam da kırmızı olsam?”(s.4)

“Ben de sarı olmak isterdim,dedi. Ne yapsam da kırmızı olsam?”(s.4)

“Ben de mavi olmak isterdim,dedi.Ne yapsam da mavi olsam?”(s.4)

Çözüm bölümünde bu çatışmaya başkalaşım ile çözüm bulunmuştur. Tırtıl kelebek olarak istediği renklere bürünmüştür. Böylece tırtıl kelebek olarak daha mutlu ve özgüvenli duruma gelmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi hikâyeye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren

ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu kitap hayvan hikayeleri sınıfına girmektedir.

3.2.16.2.6. Tema

Bazı canlılar doğduklarından sonra başka bir canlıya dönüşür. Bilimde başkalaşım denilen bu olay “Bahçedeki Tırtıl” kitabında küçük okuyucuya öğretilmeye çalışılmıştır.

3.2.16.2.7. Kahramanlar

Bu hikâyenin başkahramanı tırtıldır. Başkarakter bir hayvandır. Tırtıl’ın dünyaya gelişi ve kelebeğe dönüşmesi anlatılmıştır. Tırtıl kelebek olmadan önceki halini beğenmeyen bir karakterdir. Çiçeklerin renklerine özenir ve kelebeğe dönüştükten sonra kendine fiziksel anlamda daha çok güvenen bir karakter olarak karşımıza çıkar. Tırtıl, kelebek olduktan sonra kitapta betimlenmiştir.

“Kanatlarında kırmızı, sarı, mavi çizgiler, renk renk benekler olan bir kelebek”(s.13)

Tırtıl kişileştirilerek konuşma özelliği verilmiştir.

“Ben kırmızı olmak isterdim, dedi. Ne yapsam da kırmızı olsam?”(s.4)

“Ben de sarı olmak isterdim, dedi. Ne yapsam da kırmızı olsam?”(s.4)

Diğer karakterler gelincik, mine ve papatyadır. Hikayede bunlar yardımcı karakterdir. Gelincik, mine ve papatya betimlenmiş ve betimlenirken de renkleri ön planda tutulmuştur.

“Çiçeğin rengi öyle güzel öyle parlaktı ki tırtıl hayran oldu. “Bu ne güzellik? Bu renk nedir?” diye sordu. Kırmızı, diye cevap verdi çiçek. Benim adım gelincik”(s.4)

“Sarı diye cevap verdi papatyalar.”(s.5)

“Ne sevimli çiçekler, Ne güzel bir renk. Mavi diye yanıt verdi çiçekler. Bizim adımız Mine.”(s.8)

Bu yardımcı karakterler de kişileştirilerek konuşma özelliği verilmiştir.

“Kırmızı, diye cevap verdi çiçek. Benim adım gelincik”(s.4)

“Sarı diye cevap verdi papatyalar.”(s.5)

“Mavi diye yanıt verdi çiçekler. Bizim adımız Mine.”(s.8)

3.2.16.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

“Bahçedeki Tırtıl” hikâyesinde uzun bir zaman aralığı vardır. “Bahçedeki Tırtıl” hikâyesinde yer ve zaman açıkça verilmeyerek çocukların keşfetmesi için sezdirilmiştir. Sonuçta yer ve zaman kavramı tutarlı, mantıklıdır ve hikâyenin akışını bozmamaktadır.

3.2.17. TOP TAVŞAN

3.2.17.1. Biçimsel Özellikler

“Top Tavşan” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak, Amerikan Bristol, kalın kartondan hazırlanmıştır. Kapak iki renk ofset baskıyla basılmıştır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Top Tavşan” kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat

taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

Çocuk kitaplarında resmin önemi apayrıdır. Serpil Ural'ın "Top Tavşan" adlı kitabında okumayı bilmeyen çocuklar için resim hikayeyi çok güzel bir şekilde ifade etmiştir. Hayali bir dünyaya ait çizgi ve renkler kullanarak çocuğun dünyasında yer alabilecek görsel öğeler yaratmayı başarmıştır. "Top Tavşan" adlı öykü kitabında her imaj, hikâyenin etkili olabilmesi için düzenli imaj serisinin bir parçası olarak kullanılmıştır. Bu da resimlerin diğer resimlerle ilişkili olmasını sağlamıştır. Resimler yalın, yapmacıktan uzak ve abartılı biçimlerden arınmış olarak yer almıştır. Bu da küçük okuyucunun zihninde kolay anlaşılabilir bir yer tutar. "Top Tavşan" adlı hikaye kitabında kullanılan resimlerin genel işlevi resmi tamamlayıcı ve yorumlayıcı niteliktedir. Algılama düzeyi yeterince gelişmemiş çocuklar için eğitici yönden bu resimlerden yararlanılabilir. Serpil Ural bu hikaye kitabında kompozisyon düzenlemesini denge, zıtlık, birlik, oran, simetri, ritim hareket gibi düşünceleri de kullanarak sağlamıştır. Resimlemede bu kuralları tam olarak yerine getirmek zor olmasına karşın önemli olan anlatılmak istenen ifadenin doğru bir şekilde verilmesidir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitabın genel baskısı dört renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitap harfler 12 ve 16 olmak üzere iki farklı puntuyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.17.2. İçerik Özellikleri

"Top Tavşan" kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.17.2.1. Dilbilgisi

“Top Tavşan” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.17.2.1.1. Kelimeler

“Top Tavşan” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. “Top Tavşan” hikâyesinde yanlış yazılmış sözcük yoktur.

Çocuk hikâyelerinde sıfatlara çok fazla yer verilmemelidir. “Top Tavşan” kitabında ise on dokuz adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“top tavşan, küçük ev”(s.5)

“bir gün”(s.4)

“güzel bir renk, çok büyük ağaçlar, oturan kuşlar”(s.7)

“bir sesle, bir ağaçkakan”(s.8)

“bu kocaman delik”(s.9)

“bütün hayvanlar, bir baykuş”(s.10)

“bir yol, o yana, bu yol”(s.14)

“her yer”(s.17)

“merakla bekleyen anne”(s.18)

“Top Tavşan” hikâyesinde “sevimli, merak” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur. “Top Tavşan” hikâyesinde ikilemelere de yer verilmemiştir. “Top Tavşan” hikâyesinde yanlış yazılan sözcüğe rastlanılmamıştır.

3.2.17.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümcelerde vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Top Tavşan bembeyaz sevimli bir hayvandı. Yürürken top gibi zıpladığı, koşarken top gibi sıçradığı için herkes ona “Top Tavşan” derdi.”(s.5)

“Yakından gelen bir sesle Top Tavşan yerinden sıçradı.”(s.8)

“Birden Top Tavşan’ın arkasından sesler gelmeye başladı.”(s.10)

“Hava karardıkça Top Tavşan yolları göremez oldu.”(s.13)

“Birden hava aydınlanmaya başladı.”(s.18)

Bu cümlelerin kuruluşu “tümleç-özne-yüklem” biçiminde kurulmuştur.

“Top Tavşan” kitabında cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Top Tavşan evinin yakınında oynardı, çünkü annesi “Sakın ormana gitme; orada o kadar çok ağaç var ki evin yolunu şaşırır, kaybolursun,” demişti.(s.6)

“Bir gün farkında olmadan evden uzaklaştı, ormana geldi.”(s.7)

“ Sivri gagasıyla yandaki ağacı gagalıyor, yavrusu da oturduğu kavukta onu seyrediyordu.”(s.8)

“ Tilki onu görmeden geçti, yolun kenarından içeri girdi.”(s.8)

“Artık ormandaki bütün hayvanlar uyumuş, her yeri sessizlik kaplamıştı.”(s.10)

“Artık akşam olmaya, hava kararmaya başladı.”(s.13)

“Sağ tarafta bir yol gördü, o yana koştu.”(s.14)

“Ay gökyüzüne çıkmış, her tarafa ışıklar gönderiyordu.”(s.17)

“ Top tavşan annesini dikkatle dinledi ve bir daha evden uzakta karanlıklara kadar hiç kalmadı.”(s.18)

“Top Tavşan” kitabında edilgen çatılı cümleye yer verilmemiştir. “Top Tavşan” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam otuz bir adeti fiilin on dokuz adeti geçmiş zaman kipiyle, on bir adeti birleşik zaman kipiyle, bir adeti dilek kipiyle, iki adeti geniş zaman kipiyle çekimlenmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Top Tavşan” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“otururlardı”(s.5)

“oynardı”(s.6)

“seyrediyordu”(s.8)

“bilmiyordu”(s.9)

“kaplamıştı,ölüyordu”(s.10)

“başlamıştı,dönecekti”(s.13)

“gitmiyordu”(s.14)

“gönderiyordu,görebiliyordu”(s.17)

“Top Tavşan” kitabında iki adet soru cümlelerine yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Şimdi eve nasıl dönecekti”(s.13)

“Fakat o ne?”(s.17)

“Top Tavşan” kitabında tavşanın betimleme cümlesine yer verilmiştir. Yazar, betimleyici anlatımı sözcükler daha fazla resimlemeyle yapmayı tercih etmiştir.

“Top Tavşan bembeyaz sevimli bir hayvandı”(s.5)

“Top Tavşan” kitabında benzetmelere başvurulmuştur.

“Yürürken top gibi zıpladığı, koşarken top gibi sıçradığı için herkes ona “Top Tavşan” derdi.”(s.5) Burada tavşan zıplama ve sıçrama yönüyle topa benzetilmiştir.

“Top Tavşan” kitabında noktalama işaretlerine gereken önem verilmiş, kitapta noktalama yanlışlarına rastlanılmamıştır.

3.2.17.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örneklem alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Top Tavşan bembeyaz sevimli bir hayvandı. Yürürken top gibi zıpladığı, koşarken top gibi sıçradığı için herkes ona “Top Tavşan” derdi. Annesi ve babasıyla ormanın yakınındaki küçük evde oturlardı. Top Tavşan evinin yakınında oynardı, çünkü annesi “Sakın ormana gitme;orada o kadar çok ağaç var ki evin yolunu şaşırır, kaybolursun,” demişti. Bir gün farkında olmadan evden uzaklaştı, ormana geldi. Burada çok büyük ağaçlar, dallar arasında yuvalar gördü. Yuvalarda oturan kuşlar Ormana hoşgeldin diye öttüler. Yakından gelen bir sesle Top Tavşan yerinden sıçradı. Siz de gördünüz mü? Bir ağaçkakan! Sivri gagasıyla yandaki ağacı gagalıyor, yavrusu da oturdukları kovuktan onu seyrediyordu. Top tavşan nereye gideceklerini bilmiyordu. Karşıdan gelen tilkiyi görünce Top Tavşan”(s.5-6-7-8-9)

İlk yüz kelime kitapta yukarıda yazıldığı şekildedir. Buna göre;

Cümlelerin Uzunluğu = 100/ 11

= 9.09

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Top Tavşan” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on bir cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 9.09’dur. Bu da bizlere gösteriyor ki Top Tavşan kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademe öğrencilerine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (4/ 96) \times 100 \\ &= 4.16 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; “Top Tavşan” romanında zor kelime oranı 1’e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine uygundur.

3.2.17.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Top Tavşan” hikâyesinde çocuğun eğitimini etkileyecek olumsuz bir iletiye rastlanılmamıştır. Hikâyede karakterler hayvanlardan seçilmiş, hayvanları aşağılayacak bir unsura, bilimsel düşünceye ters düşen bir iletiye rastlanılmamıştır.

3.2.17.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Top Tavşan” hikâyesinde sosyal olgu bilinmeyene karşı duyulan meraktır. Bu hikâyede küçük tavşan, bilmediği ormana annesinin uyarısına rağmen gitmiştir.

“Top Tavşan” hikâyesinde çocuklar, okudukları ile yaşamı arasında bağ kurabilmektedir. “Top Tavşan” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. Çocuklar da merak duygusu yüzünden zaman zaman ailelerini dinlemezler. Buradaki bir diğer sosyal olay, tavşanın ormanda diğer canlıları tanmasıdır. Ama bunlarla iletişim kurulmamıştır.

3.2.17.2.5. Konu

“Top Tavşan” kitabının konusu küçük tavşanın annesini dinlemeyerek ormana gitmesi ve burada kaybolmasıdır. Kitabın serim bölümünde Top Tavşan ve ailesi tanıtılmıştır.

“Top Tavşan bembeyaz sevimli bir hayvandı. Yürürken top gibi zıpladığı, koşarken top gibi sıçradığı için herkes ona “Top Tavşan” derdi.”(s.5)

“Annesi ve babasıyla ormanın yakınındaki küçük evde oturlardı.”(s.5)

Düğüm bölümünde çatışmaya, zıtlıklara ya da problemlere gerek vardır. “Top Tavşan” kitabında sorun Top Tavşan’ın annesini dinlemeyip ormana gitmesidir. Top Tavşan burada diğer hayvanları tanıma fırsatı bulmuştur. Burada Top Tavşan, ağaçkakanı, kaplumbağayı ve baykuşu tanımıştır. Çözüm bölümünde sorun Ay’ın gökyüzüne çıkmasıyla son bulmuştur. Karanlıkta yolunu göremeyip kaybolan Top Tavşan Ay’ın ışıklarıyla önünü görebilmiş, evinin yönünü bulabilmiştir.

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu kitap hayvan hikayeleri sınıfına girmektedir.

3.2.17.2.6. Tema

“Top Tavşan” hikayesinde küçük okuyuculara bilmedikleri yerlere gitmemeleri mesajı verilmektedir.

“Sakın ormana gitme! Orada o kadar çok ağaç var ki evin yolunu şaşırır, kaybolursun.”(s.6)

“Ay çıkmasaydı yolu bulamazdın. Ay her gece çıkmaz. Onun için bir daha evden uzak yerlerde karanlığa kalma.”(s.18)

3.2.17.2.7. Kahramanlar

Bu hikâyenin başkahramanı Top Tavşan’dır. Başkarakter bir hayvandır. Hikayede “Top Tavşan” betimlenmiştir. Aynı zamanda “Top Tavşan” topa benzetilmiştir.

“Top Tavşan bembeyaz sevimli bir hayvandı. Yürürken top gibi zıpladığı, koşarken top gibi sıçradığı için herkes ona “Top Tavşan” derdi.”(s.5)

Top Tavşan annesini dinlemeyerek ormana gider ve orada kaybolur. Ormanda çok korkar. Top Tavşan’ın çaresizliği de kitapta yer alan ruhsal bir özelliktir. Top Tavşan burada kişileştirilmiş ama konuşturulmamıştır. Diğer karakter anne tavşandır. Hikayede bu, yardımcı karakterdir. Anne tavşan kişileştirilerek konuşmasına yer verilmiştir.

“Sakın ormana gitme! Orada o kadar çok ağaç var ki evin yolunu şaşırır, kaybolursun.”(s.5)

“Ay çıkmasaydı yolu bulamazdın. Ay her gece çıkmaz. Onun için bir daha evden uzak yerlerde karanlığa kalma.”(s.18)

3.2.17.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

“Top Tavşan” hikâyesinde yer orman olarak sunulmuştur. Top Tavşan hikâyesinde zaman akşam saatleridir. “Top Tavşan” hikâyesinde yer ve zaman kavramı tutarlıdır, mantıklıdır ve hikâyenin akışını bozmamaktadır.

3.2.18. TONTON'UN YEMEĞİ

3.2.18.1. Biçimsel Özellikler

“Tonton’un Yemeği” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak 300 gram krome karton ve dört renk ofset baskıyla hazırlanmıştır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Tonton’un Yemeği” kitabı birinci hamur 100 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır. Kitabın genel baskısı dört renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır.

“Tonton’un Yemeği” adlı hikaye kitabında kullanılan resimlerin genel işlevi resmi tamamlayıcı ve yorumlayıcı niteliktedir. Algılama düzeyi yeterince gelişmemiş çocuklar için eğitici yönden bu resimlerden yararlanılabilir. Serpil Ural bu hikaye kitabında kompozisyon düzenlemesini denge, zıtlık, birlik, oran, simetri, ritim hareket gibi düşünceleri de kullanarak sağlamıştır. Resimlemede bu kuralları tam olarak yerine getirmek zor olmasına karşın önemli olan anlatılmak istenen ifadenin doğru bir şekilde verilmesidir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitapta harfler 16 puntuyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği punto kullanılmıştır.

3.2.18.2. İçerik zellikleri

“Tonton’un Yemeği” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.18.2.1. Dilbilgisi

“Tonton’un Yemeği” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cmlerler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.18.2.1.1. Kelimeler

“Tonton’un Yemeği” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir.

“Tonton’un Yemeği” kitabında ise on dört adet sıfata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“küçük Ayı, bazı arkadaşları, bu fikrini”(s.1)

“ güzel yumuşak otlar”(s.3)

“ iki sincap, güzel bir değişiklik”(s.5)

“bir derdi”(s.6)

“güzel bir et”(s.10)

“güzel kokular”(s.11)

“bir tencere”(s.13)

“o gün”(s.15)

Tonton'un Yemeği hikâyesinde "fikir, türlü, değişiklik" sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur. "Tonton'un Yemeği" hikâyesinde ikilemelere de yer verilmemiştir.

3.2.18.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümcelerde vardır. Bu kitapta bu kurala uygun olmayan tümceler:

"Acaba onlar bu fikri beğenecekler miydi?"(s.1)

"Tabii gelirim Tonton."(s.2)

"Sofrada güzel, yumuşak otlar olacak değil mi?"(s.3)

"Bizim için de güzel bir değişiklik olur."(s.5)

"Yemek günü misafirler Tonton'un evine yaklaşırken, mutfaktan güzel kokular geliyordu."(s.11)

"O günden sonra ormandakiler ne zaman biraraya gelse, sofrada mutlaka Tonton'un "Orman Türüsü" bulunur."(s.14)

Bu cümlelerin kuruluşu "tümleç-özne-yüklem" ve "tümleç-yüklem-özne" biçiminde kurulmuştur.

"Tonton'un Yemeği" kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

"Bana kalsa güzel bir et yemeğini bu yiyeceklerin hepsine tercih ederim."(s.10)

"Yemek günü misafirler Tonton'un evine yaklaşırken, mutfaktan güzel kokular geliyordu."(s.11)

“O günden sonra ormandakiler ne zaman biraraya gelse, sofrada mutlaka Tonton’un “Orman Türlüsü” bulunur.”(s.14)

“Tonton’un Yemeği” kitabında edilgen çatılı cümle bir tanedir.

“Bir gün bu küçük torba açıldı.”(s.12)

Çocuk kitaplarında edilgen çatılı fiiller kullanılmamalıdır. “Tonton’un Yemeği” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam yirmi üç tane fiilin dokuz tanesi geçmiş zaman kipiyle, beş tanesi birleşik zaman kipiyle, altı tanesi geniş zaman kipiyle ve üç tanesi gelecek zaman kipiyle çekimlenmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Tonton’un Yemeği” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“ sıkılmıştı”(s.5)

“veremiyordu”(s.6)

“geliyordu”(s.12)

“süslemişti, yiyebilecekti”(s.13)

“Tonton’un Yemeği” kitabında soru cümlelerine yer verilmiştir. Bu soru cümleleri:

“Acaba onlar bu fikri beğenecekler miydi?”(s.1)

“Sofrada güzel,yumuşak otlar olacak değil mi?”(s.3)

“Sincaplar havuç yer mi?”(s.8)

“Tonton’un Yemeği” kitabında betimleme cümlesine yer verilmemiştir. Yazar, betimleyici anlatımı sözcükler daha fazla resimlemeyle yapmayı tercih etmiştir. “Tonton’un Yemeği” kitabında noktalama işaretlerine gereken önem verilmiş, kitapta noktalama yanlışlarına rastlanılmamıştır.

3.2.18.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Küçük ayı Tonton yemeklerini yalnız yemekten sıkılmıştı. Bazı arkadaşlarını yemeğe çağırmayı düşündü. Acaba onlar bu fikri beğenecekler miydi? Tavşan memnun oldu. Tabii gelirim Tonton. Hele yemekte havuç varsa daha çok sevinirim, dedi. Kaplumbağa: -Sofrada güzel, yumuşak otlar olacak değil mi? diye sordu. Ben şimdiden evin yolunu tutayım. Yemeğe ancak yetişirim, dedi. Karga sevinçle: - Gak! dedi. Gak Tonton gak. Hele yemekte mısır varsa, keyfime bak! İki sincap kardeş: - Bizim için güzel bir değişiklik olur. Tabii fındık, fıstık yediğimizi unutmazsan, dediler. Şimdi Tonton’un bir derdi vardı. Ne pişireceğine karar veremiyordu. “Kaplumbağa Yumuşak yer çünkü dişleri yok.” diye düşündü. Fındık, fıstık ona sert gelir. Ama karga”(s.1-2-3-4-5-6-7)

İlk yüz kelime kitapta yukarıda yazıldığı şekildedir. Buna göre;

$$\begin{aligned} \text{a) Cümlelerin Uzunluğu} &= 100/ 18 \\ &= 5.55 \end{aligned}$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Tonton’un Yemeği” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on sekiz cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 5.55’tir. Bu da bizlere gösteriyor ki Tonton’un Yemeği kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin seviyelerine uygundur.

$$\text{b) Zor kelimeler oranı} = (4/96) \times 100$$

$$= 4.16$$

Bu sonuca göre; “Tonton’un Yemeği” romanında zor kelime oranı 1’e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine uygundur.

3.2.18.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Tonton’un Yemeği” hikâyesinde çocuğun eğitimini etkileyecek olumsuz bir iletiye rastlanılmamıştır. Hikayede hayvanları konu almaktadır ve hayvanları aşağılayacak bir iletiye rastlanılmamıştır. “Tonton’un Yemeği” hikâyesinde küçük okuyucuya misafirlere özenle ve güleryüzle davranmanın önemi anlatılmaktadır. “Tonton’un Yemeği” hikâyesinde küçük okuyucuya her hayvanın beslenme şeklinin farklı olduğunu kavratır.

“Tavşan memnun oldu. Tabii gelirim Tonton. Hele yemekte havuç varsa daha çok sevinirim, dedi.”(s.2)

“Kaplumbağa: -Sofrada güzel,yumuşak otlar olacak değil mi?diye sordu.”(s.3)

“Karga sevinçle:- Gak!dedi. Gak Tonton gak. Hele yemekte mısır varsa, keyfime bak!”(s.4)

“İki sincap kardeş: - Bizim için güzel bir değişiklik olur. Tabii fındık, fıstık yediğimizi unutmazsan, dediler.”(s.5)

“Bana kalırsa güzel bir et yemeğini bu yiyeceklerin hepsine tercih ederim.”(s.10)

3.2.18.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Tonton’un Yemeği” hikâyesinde sosyal ortam yakın çevredir. Bu hikayede Tonton’un yalnız yemekten sıkılarak arkadaşlarını çağırmasıyla sosyal ilişki başlamıştır.

“Küçük ayı Tonton yemeklerini yalnız yemekten sıkılmıştı. Bazı arkadaşlarını yemeğe çağırmayı düşündü. Acaba onlar bu fikri begenecekler miydi?”(s.1)

Bu hikayede misafir olan hayvanların ev sahibine yemek istedikleri şeyleri söylemesi “Misafir umduğunu değil bulduğunu yer.” atasözüyle çelişmektedir. Hikaye küçük okuyucuya hayvanların beslenme çeşitlerini öğretirken sosyal yönden yanlış iletişim kurulmuş, çocuklara yanlış iletişim modeli oluşturmuştur. Bu hikayedeki iletişimi model alan bir çocuk toplumda görgü kurallarıyla çelişebilir. Bu da çocukların sosyalleşmesinde sıkıntılar yaratır.

3.2.18.2.5. Konu

“Tonton’un Yemeği” kitabının konusu yalnızlıktan sıkılan Tonton’un arkadaşlarını yemeğe çağırmasıdır. Kitabın serim bölümünde Tonton’un yalnızlıktan sıkılarak arkadaşlarını yemeğe çağırması anlatılmaktadır. Düğüm bölümünde çatışmaya, zıtlıklara ya da problemlere gerek vardır. “Tonton’un Yemeği” kitabında sorun; yemeğe çağırdığı arkadaşlarının her birinin farklı beslenme alışkanlığının olması ve Tonton’un herkesi memnun edecek yemeğin ne olacağını düşünmesidir.

“Kaplumbağa yumuşak yer çünkü dişleri yok.” diye düşündü. Fındık, fıstık ona sert gelir. Ama karga da ot yemez. Sincaplar havuç yer mi acaba? diye sordu kendi kendine. Tavşan da mısır yemeyecektir. Off! Ben şimdi ne yapacağım, ne pişireceğim”(s.10)

Çözüm bölümünde bu soruna yemeğin herkesin sevdiği şeylerin karıştırılarak yapılmasıyla çözüm bulunmuştur.

“Bir tencere dolusu et, ot ve havucu sofraya koydu. Yemeğin üstünü mısır taneleri ve fındık fıstıkla süslemişti. Böylece herkes sevdiği yiyecekte yiyebilecekti.”(s.13)

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu kitap hayvan hikayeleri sınıfına girmektedir.

3.2.18.2.6. Tema

“Tonton’un Yemeği” kitabında canlıların beslenme şekilleri öğretilmektedir. Her canlının kendine has beslenme tarzının olduğu küçük okuyucuya verilmektedir.

3.2.18.2.7. Kahramanlar

Bu hikâyenin başkahramanı Tonton’dur. Başkarakter bir hayvandır. Kitapta Tonton resimlerle anlatılmış, betimleyici anlatım kullanılmamıştır. Tonton evde yalnız yemek yemekten sıkılarak arkadaşlarını yemeğe davet eder. Tonton’un bu hikayedeki sıkıntısı farklı türde olan hayvan arkadaşlarını ne yemek yapacağını bilmemesidir. Bu da Tonton’a sıkıntı yaratmıştır.

“Kaplumbağa Yumuşak yer çünkü dişleri yok.” diye düşündü. Fındık, fıstık ona sert gelir. Ama karga da ot yemez. Sincaplar havuç yer mi acaba? diye sordu kendi kendine. Tavşan da mısır yemeyecektir. Off! Ben şimdi ne yapacağım, ne pişireceğim”(s.10)

Diğer karakterler tavşan, karga, sincap, tavşan ve kaplumbağadır. Hikayede bunlar yardımcı karakterdir. Bu hikayede bu karakterler konuşurularak kişileştirilmiştir.

“Tavşan memnun oldu. Tabii gelirim Tonton. Hele yemekte havuç varsa daha çok sevinirim, dedi.”(s.2)

“Kaplumbağa: Sofrada güzel, yumuşak otlar olacak değil mi? diye sordu.”(s.3)

“Karga sevinçle: Gak! dedi. Gak Tonton gak. Hele yemekte mısır varsa, keyfime bak!”(s.4)

“İki sincap kardeş: Bizim için güzel bir değişiklik olur. Tabii fındık, fıstık yediğimizi unutmazsan, dediler.”(s.5)

3.2.18.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

“Tonton’un Yemeği” hikâyesinde yer ve zaman açıkça verilmeyerek çocukların keşfetmesi için sezdirilmiştir. Sonuçta yer ve zaman kavramı tutarlı, mantıklıdır ve hikâyenin akışını bozmamaktadır.

3.2.19. DİŞLEK BÜYÜYOR

3.2.19.1. Biçimsel Özellikler

“Dişlek Büyüyor” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak krome 300 gram kartondan hazırlanmıştır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Dişlek Büyüyor” kitabı birinci hamur 100 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

“Dişlek Büyüyor” adlı kitapta pastel renkli, belli belirsiz hatları olan, her bakıldığında yeni şeyler verebilen resimler kullanılmıştır. Bu da küçük okuyucunun dikkatini çekebilen başka bir ayrıntıdır. Buna karşın kitapta yer alan resimlerde başka bir ayrıntı gözlerden kaçmıştır. O da figürlerin ruh durumlarını yansıttıkları gözlerdir. Gözlerdeki ifade küçük okuyucunun belki de en çok dikkatini çekebilecek bir ayrıntı iken bu konuda detaya yer verilmemiştir. Serpil Ural resimlerde yer yer perspektif özellikler kullanarak figürlere üç boyutlu bir görüntü kazandırmayı başarmıştır. “Dişlek Büyüyor” adlı hikaye kitabında kullanılan resimlerin genel işlevi resmi tamamlayıcı ve yorumlayıcı niteliktedir. Algılama düzeyi yeterince gelişmemiş çocuklar için eğitici yönden bu resimlerden yararlanılabilir. Resimlemede bu kuralları tam olarak yerine getirmek zor olmasına karşın önemli olan anlatılmak istenen ifadenin doğru bir şekilde verilmesidir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitabın genel baskısı dört renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta harfler 16 puntoyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği punto kullanılmıştır.

3.2.19.2. İçerik Özellikleri

“Dişlek Büyüyor” kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir

3.2.19.2.1. Dilbilgisi

“Dişlek Büyüyor” kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.19.2.1.1. Kelimeler

“Dişlek Büyüyor” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. “Dişlek Büyüyor” hikâyesinde yanlış yazılmış sözcük yoktur.

“Dişlek Büyüyor” kitabında ise yirmi iki adet sığata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“küçük bir sincap, ilk kez, çok şey”(s.1)

“bir gün”(s.2)

“o gün”(s.4)

“bir sabah, koyu renk”(s.5)

“şakır şakır sular”(s.6)

“ilk kez”(s.7)

“bir gün, güçlü bir rüzgar” (s.8)

“dökülen yapraklar”(s.10)

“yeni bir oyun, o yana, bu yana, rüzgarın uçurduğu yapraklar”(s.11)

“bu iş”(s.12)

“uçuşan kar taneleri, uçuşan kelebekler”(s.14)

Dişlek Büyüyor hikâyesinde “öğrenmek, gelecek” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur. “Dişlek Büyüyor” hikâyesinde şu ikilemelere yer verilmiştir.

“beyaz beyaz”(s.13)

“kendi kendine”(s.14)

“şakır şakır”(s.14)

3.2.19.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Baharın son günlerinde Dişlek küçücük bir sincap yavrusuydu.”(s.1)

“O günden sonra Dişlek güneş ışınlarıyla oynamayı öğrendi.”(s.4)

“Bir sabah Dişlek güneş ışınlarını göremedi.”(s.5)

“Gökte koyu renkli bir şeyler vardı.”(s.5)

“Ağacın kovuğuna kaçıncaya kadar annesi de dişlek de ıslandılar.”(s.7)

“Sonbahar gelince daha çok yağmur yağacak.”(s.7)

“Dişlek ağaca tırmanırken rüzgar onu nerdeyse yere düşürecekti.”(s.8)

“Rüzgar durunca dişlek kovuktan çıktı.”(s.9)

“Şaşkınlığı geçince dişlek yeni oyun buldu.”(s.11)

“Gökten beyaz beyaz pamuk gibi bir şeyler dökülüyor.”(s.13)

Bu cümlelerin kuruluşu “tümleç-özne-yüklem” biçiminde kurulmuştur.

“Dişlek Büyüyor” kitabında cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Dünyayı yeni tanıyor, pek çok şeyi ilk kez gördüğü için şaşırıyordu.”(s.1)

“Yaz güneşi sıcaktır, yakar.”(s.3)

“Isınmak isteyince güneşe çıkıyor, çok ısınırsa güneş ışınlarından kaçıyor.”(s.4)

“Dişlek ağaca tırmanırken rüzgar onu neredeyse uçuracaktı.”(s.8)

“Kış gelirken böyle olur, dedi”(s.12)

“Dişlek Büyüyor” kitabında bir tane edilgen çatılı cümleye yer verilmiştir.

“ Bir başka gün sesler duyuldu”(s.8)

“Dişlek Büyüyor” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam elli beş tane fiilin otuz bir tanesi geçmiş zaman kipiyle, yedi tanesi birleşik zaman kipiyle, dört tanesi dilek kipiyle, beş tane geniş zaman kipiyle, altı tanesi şimdiki zaman kipiyle, iki tanesi gelecek zaman kipiyle çekimlenmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Dişlek Büyüyor” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“şaşırdı”(s.1)

“kaçtı”(s.49)

“soracaktı”(s.6)

“başlamıştı”(s.8)

“düşürecekti”(s.8)

“görüyordu”(s.13)

“gelecekti”(s.14)

“Dişlek Büyüyor” kitabında üç adet soru cümlelerine yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Bulutlar ne işe yarar?”(s.6)

“Bir de ne görsün?”(s.9)

“ O da ne?”(s.13)

“Dişlek Büyüyor” kitabında tavşanın betimleme cümlesine yer verilmemiştir. “Dişlek Büyüyor” kitabında benzetmelere başvurulmuştur.

“Gökten beyaz beyaz pamuk gibi bir şeyler dökülüyor.”(s.13) Dökülen şey pamuğun beyazına benzetilmiştir.

3.2.19.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örneklem alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Baharın son günlerinde Dişlek küçücük bir sincap yavrusuydu. Dünyayı yeni tanıyor, pek çok şeyi ilk kez gördüğü için şaşırıyordu. Ayy! Sırtım yandı! diye bağırdı bir gün. Güneş ışınları tam arkanda dedi annesi. Yaz güneşi sıcaktır, yakar. O günden sonra Dişlek güneş ışınlarıyla oynamayı öğrendi. Isınmak isteyince güneşe çıkıyor, çok ısınca güneş ışınlarından kaçıyor. Bir sabah Dişlek güneş ışınlarını göremedi. Gökte koyu renkli bir şey vardı. Annesi: -Onlar bulut, dedi. Dişlek bulutlar ne işe yarar?” diye saracaktı ki eyvah! Tepeden şakır şakır sular akmaya başladı. Ağacın kovuğuna kaçıncaya kadar annesi de dişlek de ıslandılar. Böylece Dişlek ilk kez yağmur görüyordu. “Yaz bitiyor.”dedi annesi. Sonbahar gelince daha çok”(s.1-2-3-4-5-6-7)

İlk yüz kelime kitapta yukarıda yazıldığı şekildedir. Buna göre;

$$a) \text{ Cümlelerin Uzunluğu} = 100/ 14$$

$$= 7.14$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Dişlek Büyüyor” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on dört cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 7.14'tür. Bu da bizlere gösteriyor ki "Dişlek Büyüyor" kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin seviyelerine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (4/96) \times 100 \\ &= 4.16 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; "Dişlek Büyüyor" romanında zor kelime oranı 1'e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine uygundur.

3.2.19.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

"Dişlek Büyüyor" hikâyesinde çocuğun eğitimini etkileyecek olumsuz bir iletiye rastlanılmamıştır. Hikâyede karakterler hayvanlardan seçilmiş, hayvanları aşığılayacak bir unsura, bilimsel düşünceye ters düşen bir iletiye rastlanılmamıştır. Bu hikâyede küçük okuyucuya mevsimlerin özellikleri verilmektedir.

"Yaz güneşi sıcaktır, yakar."(s.3)

"Rüzgar, yaprakları dökmüş. İşte sonbahar budur. Yağmur, rüzgar ve dökülen yapraklar."(s.10)

"Gökten beyaz beyaz, pamuk gibi bir şeyler dökülüyor. Evet, kar taneleriymi bunlar."(s.13)

3.2.19.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

"Dişlek Büyüyor" hikâyesinde küçük sincap, mevsimleri öğrenirken sadece annesiyle iletişim kurmuştur. Bu kitapta sosyalleştirme unsuru ailedir. "Dişlek Büyüyor" hikâyesinde çocuklar okudukları ile yaşamı arasında bağ kurabilmektedir.

“Dişlek Büyüyor” kitabında yaşamla kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. Çocuklar mevsimlerin özelliklerini tanımaktadır.

3.2.19.2.5. Konu

“Dişlek Büyüyor” kitabının konusu küçük Dişlek’in mevsimleri tanımasıdır. Kitabın serim bölümünde Dişlek’in mevsimleri tanıması anlatılmıştır. İlk mevsim yazdır. Düğüm bölümünde çatışmaya, zıtlıklara ya da problemlere gerek vardır. “Dişlek Büyüyor” kitabında sorun yer almamaktadır. Çözüm bölümünde Dişlek’in baharı bekleyişine yer verilmiştir.

Hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır. Konusuna göre bu kitap hayvan hikayeleri sınıfına girmektedir.

3.2.19.2.6. Tema

“Dişlek Büyüyor” hikayesinde küçük okuyuculara her mevsimin kendine has özelliklerinin olduğu anlatılmaktadır.

3.2.19.2.7. Kahramanlar

Bu hikâyenin başkahramanı Dişlek’tir. Başkarakter bir hayvandır. Hikayede Dişlek betimlenmemiştir. Betimleme resimle yapılmıştır. Dişlek bu hikayede kişileştirilerek konuşturulmuştur.

“Ayy! Sırtım yandı! diye bağırdı bir gün.”(s.2)

Diğer karakter anne sincaptır. Hikayede bu, yardımcı karakterdir. Anne sincap yavrusuna mevsimleri anlatmıştır. Anne sincap kişileştirilerek konuşmalarına yer verilmiştir.

“Yaz güneşi sıcaktır, yakar.”(s.3)

“Rüzgar, yaprakları dökmüş. İşte sonbahar budur. Yağmur, rüzgar ve dökülen yapraklar.”(s.10)

“ Kış gelirken böyle olur. Üşümeylim diye.”(s.12)

3.2.19.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

“Dişlek Büyüyor” hikâyesinde yer orman olarak sunulmuştur. “Dişlek Büyüyor” hikâyesinde zaman mevsimlerdir. “Dişlek Büyüyor” hikâyesinde yer ve zaman kavramı tutarlı, mantıklıdır ve hikâyenin akışını bozmamaktadır.

3.2.20. ONBAŞI NEZAHAT

3.2.20.1. Biçimsel Özellikler

“Onbaşı Nezahat” kitabının kapağı çocuğun dikkatini çekebilecek şekilde hazırlanmıştır. Kapak 260 gram Amerikan Bristol 240 gramdır. Kapak basımı selefionlu dört renk ofset baskıdır. Kapakta kitabın adı yer almıştır. Kapakta, kitabı tanıtıcı resime yer verilmiştir. Yazarın adı, yayınevi, basım yılı iç kapağa yazılmıştır.

“Onbaşı Nezahat” kitabı birinci hamur 80 gram kâğıda basılmıştır. Çocukların gözlerini yormayacak şekilde hazırlanarak sayfalar parlak değil mattır. Kitap çok rahat taşınabilir. Kitabın ilk sayfaları geniş aralıklarla yazılmıştır; bu da çocuklarda görme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır.

Çocuk kitaplarında resmin önemi apayrıdır. Serpil Ural'ın "Onbaşı Nezahat" adlı kitabında okumayı bilmeyen çocuklar için resim hikayeyi çok güzel bir şekilde ifade etmiştir. Kitapta resimlerde Onbaşı Nezahat'ın savaştaki durumları siyah beyaz resimlerle anlatılmış ve aynı zamanda savaş bittikten sonra Onbaşı Nezahat'ın gençlik resimlerine de yer verilmiştir. "Onbaşı Nezahat" adlı hikaye kitabında kullanılan resimlerin genel işlevi resmi tamamlayıcı ve yorumlayıcı niteliktedir. Algılama düzeyi yeterince gelişmemiş çocuklar için eğitici yönden bu resimlerden yararlanılabilir.

Kitapta sayfa düzeninde resim ve metin iki sayfada yer almıştır. Bu durum kitabın ciltlenmesi sırasında resimlerin kaybolmasına neden olmamıştır. Kitabın genel baskısı tek renk ofset baskıdır. Kitabın ciltlenmesinde tel dikiş kullanılmıştır. Kitapta harfler 12 puntuyla yazılmıştır. Çocukların rahatça görebileceği, harfleri seçebileceği puntolar kullanılmıştır.

3.2.20.2. İçerik Özellikleri

"Onbaşı Nezahat" kitabı içerik özellikleri bakımından dilbilgisi, güçlük formülleri, eğitim yönünden, sosyolojik yönden, konu, tema, karakterler, ortam başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.20.2.1. Dilbilgisi

"Onbaşı Nezahat" kitabı dilbilgisi kapsamında kelimeler ve cümleler başlıkları altında incelenilmiştir.

3.2.20.2.1.1. Kelimeler

“Onbaşı Nezahat” hikâyesinde çocuğun günlük hayatında çok sık kullandığı kelimeler seçilmiştir. Bu hikâye kitabında yabancı sözcüklere yer verilmiş ve yanına Türkçe okunuşu da verilmiştir.

“Jeanne D’Arc(Jan Dark)”(s.42)

“Onbaşı Nezahat” hikâyesinde yanlış yazılmış sözcük yoktur. “Onbaşı Nezahat” kitabında ise altmış adet sıfata rastlanmıştır. Bu kitapta gereksiz sıfat kullanılmamıştır. Bu sıfatlar:

“kızıl Alay, küçük bir kız”(s.7)

“yavaş sesle, zavallı köylülerimiz, birkaç sözcük”(s.9)

“bir sonu, bir ordu, bu ordu, bu, büyük kumandan”(s.10)

“o gün, birkaç gün, birkaç subay, o felaket, bir ayaz”(s.13)

“iki subay”(s.15)

“Gavur Ali, iki atlı, küçük bir silah, şu silah, bu silah”(s.22)

“birkaç kişi, bir isyan, bu isyan, üç köylü, bir köy”(s.24)

“bir asker, o gün, bir yol, bir çare, öteki askerler, bir tümsek”(s.25)

“birkaç basamak, bir delik, bir ses, iri adam”(s.26)

“küçük tüfek, iki adam”(s.27)

“bir gece, o gece”(s.29)

“bir felaket, bir emir”(s.30)

“hızlı bir yürüyüş, uzun bir yük treni, birkaç tren memuru, bir yüzbaşı, bu emir, bir meydan”(s.31)

“bu karışıklık, bir tümsek, bir karartı, bu sefer”(s.32)

“kahramanca savaş”(s.39)

“bir çocuk, bir rütbe, bu kız”(s.42)

Onbaşı Nezahat hikâyesinde “sabır, sevinç, hayal, felaket” sözcükleri soyuttur. Bu kitaptaki soyut sözcükler çocuklarının gelişim düzeylerine uygundur.

“Onbaşı Nezahat” hikâyesinde Şu ikilemelere yer verilmiştir.

“yavaş yavaş”(s.14)

“sağ salim”(s.18)

“iri yarı”(s.21)

“omuz omuza”(s.29)

“boğaz boğaza”(s.29)

“sağdan soldan”(s.32)

“nefes nefese”(s.34)

“hızlı hızlı”(s.39)

3.2.20.2.1.2. Cümleler

Çocuk hikâyelerinde cümlelerin kuruluşu özne-tümleç-yüklem Şeklinde olmalıdır (Güneş 2000:338). Genel olarak kitaptaki bu cümleler bu kurala uygun kurulmuştur. Bu kurala uygun olmayan tümceler de vardır. Bu kitapta bu kurala uymayan tümceler:

“Bizimde askerimiz vardı”(s.9)

“Silah da verdirmiyordu babam bana.”(s.12)

“Dağlara doğru tırandıkça kar Őiddetini arttırıyordu.”(s.

“Durmuş’un sesiydi bu.”

“ Karla örtülü yolda at zorluk çekiyordu.”(s.)

“ Babam kabul etti asker olduğumu.(s.)

“Konya’da bir isyan çıktığında babamın alayı bu isyanı bastırmak için Ilgın’a gitti.”(s.)

Bu cümlelerin kuruluşu “tümleç-özne-yüklem ve tümleç-yüklem-özne biçiminde kurulmuştur.

“Onbaşı Nezahat” kitabındaki cümlelerin yapısı genel olarak basittir ama kitapta yapı yönünden birleşik ve sıralı cümlelere de yer verilmiştir. Bu cümleler:

“Subaylar bizim çadırda toplanmış, babama bir şeyler anlatıyordu.”(s.9)

“Bu ordu düşmanı kovacak ve sen böyle şeyler duymayacaksın.”(s.10)

“Babam beni hala çocuk sanıyor, sen daha asker olacak kadar büyümedin deyip duruyordu.(s.10)

“Her an askerlerin arasındaydım da neden onlarla savaşa gitmeme izin vermiyordu babam?(s.12)

“Sağ salim yolun sonuna varmıştım ama attan incek kadar bile gücüm kalmamıştı.”(s.18)

“Askerlerle birlikte talimlere ve derslere girmekten başka, babamın çadırında onun hizmetlerini de görüyordum.”(s.19)

“Bir gün çadırın başında oturmuş babamın söküklerini dikerken silah sesleri duyuldu.”(s.19)

“Öyle sevindim ki, oradan nasıl gittik, sonra nasıl döndük hiç anımsamıyorum.”(s.22)

“Ona her şeyi anlattım ve artık eksiksiz, tam bir asker olduğumu söyledim.”(s.22)

“Bu kez de akılsızlık ettim, keşke dışarıda bekleyseydim diye düşündüm.”(s.26)

“Kaşlarını çatmış, yüzünü ekşitmiş, dalgın duruyordu.”(s.30)

“Onbaşı Nezahat” kitabında üç adet edilgen çatılı cümleye yer verilmiştir.

“Ayaklanmayı başlatanlar cezalandırıldı.”(s.24)

“Allah! Allah! Seslerinden başka ses duyulmuyordu”(s.34)

“Nezahat askeri rütbeyle onurlandırıldı.(s.42)

“Onbaşı Nezahat” kitabında cümlelerdeki bütün fiiller incelenmiştir. Toplam iki yüz yirmi altı tane fiilin yüz altmış iki tanesi geçmiş zaman kipiyle, kırk tanesi birleşik zaman kipiyle, on tanesi dilek kipiyle, iki tane geniş zaman kipiyle, beş tanesi şimdiki zaman kipiyle, yedi tanesi gelecek zaman kipiyle çekimlenmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi kitapta geçmiş zaman daha fazla tercih edilmiştir. “Onbaşı Nezahat” kitabında değişik kipler kullanılmıştır ve birleşik zamanlı fiillere de yer verilmiştir. Hikâyedeki birleşik zamanlı fiiller:

“ anlatıyorlardı, yapıyorlardı”(s.9)

“duruyordu”(s.10)

“verdirmiyordu, gönderecekti” (s.12)

“gelecekti”(s.13)

“arttırıyordu, benzemiyormuş”(s.14)

“çekiyordu, yağıyordu”(s.16)

“katılıyordu”(s.18)

“duyuluyordu, diyorlardı, alıyormuş, ediyormuş”(s.20)

“ulaşacaktı, etmişti”(s.21)

“biliyordu, duyulmuyordu”(s.25)

“gelmiyordu, gözüküyordu, bekliyordu, seçebiliyordu”(s.26)

“döküyordu”(s.27)

“bakıyordu, kıpırdamıyordu”(s.29)

“duruyordu, esiyordu”(s.s.30)

“koşuşturuyordu, duruyordu, artıyordu, karışıyordu, duyuluyordu”(s.31)

“bağırıyordu, gürlüyordu”(s.32)

“katlanıyordu, yükseliyordu”(s.37)

“geliyordu, yankılanıyordu, onurlandırıyor”(s.40)

“Onbaşı Nezahat” kitabında soru cümlelerine yer verilmiştir. Bu soru cümleleri:

“Düşman kimdi?(s.9)

“Bunun sonu ne olacak?”(s.9)

“Neden burada böyle duruyorduk”(s.9)

“Nereye gideceğiz?”(s.10)

“Her an askerlerin arasındaydım da neden onlarla savaşa gitmeme izin vermiyordu babam?(s.12)

“ Şimdi ne yapacağız?”(s.21)

“ Sen kimsin küçük”(s.21)

“ Nereden buldun bu silahı”(s.22)

“ Düşman mı? Kaçıyorlar mı?”(s.32)

“ Babamın bana asker oldun dediği gün bu kadar sevinmiş miydim?(s.40)

“Onbaşı Nezahat” kitabında “gözüne uyku girmemek, içi içine sığmamak, hayalleri yıkılmak, gözlerine inanmamak, kulakları uğuldamak” deyimlerine yer verilmiştir.

3.2.20.2.2. Güçlük Formülleri

Dale Chall formülüne göre kitapta ilk yüz kelime örnekleme alınmıştır. Bağlaçlar ve ilgeçler örnekleme dâhil edilmemiştir.

“Çadırın kapısına geldiğimde birilerinin yavaş sesle konuştuklarını duydum. İçeri girmeden bir süre durup ne konuştuklarını dinlemeye çalıştım. Subaylar gene bizim çadırda toplanmış, babama bir şey anlatıyorlardı. Sözlerini tam duyamıyordum. Düşman ilerliyor, köyler yakılıyor gibi bir iki şey duyabildim. Merakım arttı. Ne konuştuklarını anlamak için çadıra girdim. “Zavallı köylülerimiz öldürülüyor. Bunun sonu ne olacak?” diyordu biri. Beni görünce sustular. Yüzleri asıktı. Bir süre hiçbiri konuşmadı. Sonra kalkıp gittiler. Çadırda babamla yalnız kaldım. Babam dalgın dalgın masanın üstündeki kağıtları toplamaya başladı. Aklım subaylardan duyduğum birkaç sözcükteydi. Düşman kimdi? Bunları niçin yapıyorlardı? Bizim de askerimiz vardı. Onlarla savaşabilirdik. Neden burada böyle”(s.9)

İlk yüz kelime kitapta yukarıda yazıldığı şekildedir. Buna göre;

$$\begin{aligned} \text{a) Cümlelerin Uzunluğu} &= 100/19 \\ &= 5.26 \end{aligned}$$

Bu formül kelime sayısının cümle sayısına bölümüyle bulunur. “Onbaşı Nezahat” kitabının ilk yüz kelimesinde toplam on dokuz cümle vardır. Sonuç 1’e yaklaştığında metin kolay, 100’e yaklaştığında ise zor olarak değerlendirilir.

Bizim metnimizde sonuç 5.26’dır. Bu da bizlere gösteriyor ki Onbaşı Nezahat kitabında cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin seviyelerine göre uygundur.

$$\begin{aligned} \text{b) Zor kelimeler oranı} &= (4/96) \times 100 \\ &= 4.16 \end{aligned}$$

Bu sonuca göre; “Onbaşı Nezahat” romanında zor kelime oranı 1’e yaklaştığı için metinde zor kelime oranı öğrenci seviyesine uygundur.

3.2.20.2.3. Eğitim Yönünden İncelenmesi

“Onbaşı Nezahat” hikâyesinde çocukta vatan sevgisi işlenmiştir. Eğitim iletisi bakımından çocukların da vatanını koruyabileceğine yer verilmiştir. Çocuk, vatan korunmasında bir asker gibi görev almıştır.

“Babam beni hala çocuk sanıyor, sen daha asker olacak kadar büyümedin deyip duruyordu.(s.10)

3.2.20.2.4. Sosyolojik Yönden İncelenmesi

“Onbaşı Nezahat” hikâyesinde sosyal olgu vatan savunmasıdır ve sosyal çevre Kurtuluş Savaşı’dır.

“Onbaşı Nezahat” hikâyesinde çocuklar okudukları ile yaşamı arasında bağ kurabilmektedir. Kurtuluş Savaşı’nın ne denli önemli olduğu, ne şartlarda yapıldığını, kime karşı yapıldığı bu kitapta Nezahat’in iç çözümleme tekniğiyle verilmiştir. Burada Nezahat iletişimi kendisiyle kurar ve cevapları bulmaya çalışır.

“Düşman kimdi?(s.9)

“Demek iki ayrı grupta savaşıcağıktık. Bir zararlı çeteler; iki, düşman askerleri. Oysa ben yalnız düşmanla savaşıcağımızı sanıyordum”(s.20)

3.2.20.2.5. Konu

“Onbaşı Nezahat” kitabının konusu vatanını korumak için savaşa katılan bir kız çocuğunun kahramanlıklarıdır. Kitabın serim bölümünde Nezahat’ın vatanının tehlikede olduğunu öğrenmesi verilmiştir.

“Çadırın kapısına geldiğimde birilerinin yavaş sesle konuştuklarını duydum. İçeri girmeden bir süre durup ne konuştuklarını dinlemeye çalıştım. Subaylar gene bizim çadırda toplanmış, babama bir şey anlatıyorlardı. Sözlerini tam duyamıyordum. Düşman ilerliyor, köyler yakılıyor gibi bir iki şey duyabildim. Merakım arttı. Ne konuştuklarını anlamak için çadıra girdim. “Zavallı köylülerimiz öldürülüyor. Bunun sonu ne olacak?” diyordu biri. Beni görünce sustular. Yüzleri asıktı. Bir süre hiçbiri konuşmadı. Sonra kalkıp gittiler. Çadırda babamla yalnız kaldım. Babam dalgın dalgın masanın üstündeki kağıtları toplamaya başladı. Aklım subaylardan duyduğum birkaç sözcükteydi. Düşman kimdi? Bunları niçin

yapıyorlardı? Bizim de askerimiz vardı. Onlarla savaşılabildik. Neden burada böyle duruyorduk”(s.9)

“Onbaşı Nezahat” kitabında Onbaşı Nezahat’ın babası Nezahat’e çocuk olduğu için savaşa katılmasına izin vermemesi bu kitaptaki çatışma unsurudur.

“Babam beni hala çocuk sanıyor, sen daha asker olacak kadar büyümedin deyip duruyordu.(s.10)

“Her an askerlerin arasındaydım da neden onlarla savaşa gitmeme izin vermiyordu babam?(s.12)

Çözüm bölümü Nezahat’in Durmuş’u ikna ederek savaşa katılmasıyla son bulur. Kahramanlığıyla efsaneleşir ve “Onbaşı” olmasından duyduğu mutlulukla sona erer.

“ Sen artık Onbaşı oldun diyordu Paşa. Onbaşı Nezahat” dedi birkaç kez. Sonra bir de kağıt uzattı bana. Onbaşılık mazbatasıymış. Babamın bana asker oldun dediği gün bu kadar sevinmiş miydim? Anımsamıyorum.”(s.40)

Buradan da anlaşılacağı gibi hikâye serim, düğüm ve çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. Konu ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin anlayacağı seviyededir. Karmaşık ve belirsizliğe yer veren ifadelere rastlanılmamıştır.Konusuna göre bu kitap tarihi hikayeler sınıfına girmektedir.

3.2.20.2.6. Tema

“Onbaşı Nezahat” hikayesinde vatanın savunmasında çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek ayrımı gözetilmeksizin herkesin elinden gelenin en iyisini yapması vurgulanmıştır.

3.2.20.2.7. Kahramanlar

Bu hikâyenin başkahramanı Onbaşı Nezahat'tir. Başkarakter bir çocuktur. Hikayede Onbaşı Nezahat asker olarak savaşa katılmak isteyen bir karakterdir. Onbaşı Nezahat babasını dinlemeyerek savaşa katılır ve bu cesaretinden ötürü daha sonra "Onbaşı" rütbesiyle ödüllendirilir. Nezahat'in fiziksel betimlemesine yer verilmemiştir.

" Baba, Durmuş, ve Ahmet Derviş Paşa" yardımcı karakterlerdir. "Baba" Tabur komutanı Albay Hafız Halit Bey'dir. Kendisi eşini veremden kaybedince kızını da alarak birlikte askeri birliğin içinde yaşamışlardır. Baba, kızının savaşa gitmesine izin vermemektedir.

"Olmaz kızım, sen yaştakilerin savaşa gittiklerini hiç duydun mu?"(s.10)

"Durmuş" Nezahat'i çok seven bir askerdir. Nezahat, Durmuş sayesinde savaşa katılmıştır.

"Öyle yalvardım, öyle yalvardım ki sonunda Durmuş dayanamadı. Gizlice yola çıktık."(s.25)

"Ahmet Derviş Paşa" ise Nezahat'ı savaştan sonra onbaşı yapan karakterdir.

" Sen artık Onbaşı oldun diyordu Paşa. Onbaşı Nezahat" dedi birkaç kez. Sonra bir de kağıt uzattı bana. Onbaşılık mazbatasımı."(s.40)

3.2.20.2.8. Ortam (Yer ve Zaman)

"Onbaşı Nezahat" hikâyesinde yer ve zaman Kurtuluş Savaşı'dır. Kurtuluş Savaşı burada fon görevi değil ana mekandır. Kitaptaki olaylar bu savaşta yaşanan gerçek olaylardır.

3.2.21. ŞAFAKTA YANAN MUMLAR

“Şafakta Yanan Mumlar” kitabı Serpil Ural’ın yazdığı ilk gençlik kitabıdır. Bu yüzden bu kitap, çocuk kitabı kriterlerine göre incelenmemiştir. Gençlik kitabının çalışmaya dahil edilmesinin nedeni karakterlerinin çocuk olmasıdır.

3.2.21.1. Olay Örgüsü

Serpil Ural’ın “Şafakta Yanan Mumlar” adlı eserinde, Çanakkale Savaşı ayrıntılarıyla anlatılmamış, Türk ve Avusturyalı iki çocuğun gözünden Çanakkale Savaşı daha doğrusu “Savaş” kavramı değerlendirilmiştir. Savaş kavramını verirken yazar, Çanakkale Savaşı’na fon görevi vererek romanın başlangıç noktası yapmıştır. “Şafakta Yanan Mumlar” adlı romanda serim bölümünde Avustralyalı karakter Peggy’nin Çanakkale Savaşı’na duyduğu ilgiden dolayı Çanakkale’ye gelmesi ve bundan duyduğu heyecan anlatılmıştır.

“Annesi gelecek hafta uzun bir yolculuğa çıkacaklarını haber verdiğinden bu yana, Peggy heyecanlıydı. Annesi, çok uzağa, Türkiye’ye gideceklerini söyledi. Yıllardır adını duyduğu Gelibolu’ya gideceklerdi. Bir zamanlar annesinin dedesi orada savaşmıştı. Bu yüzden Çanakkale’ye gidecekleri haberi onu heyecanlandırmaya yetmişti.”(s.9)

Yine serim bölümünde Türk karakter Zeynep’in pansiyonlarına gelecek olan turistler için yapılan hazırlıkları ve Zeynep’in turistlerin Çanakkale’ye geliş nedenlerini anlatması ele alınmıştır.

“Zeynep annesinin önündeki tabaklardan ikisini alıp mutfaktan çıktı. Fazla büyük olmayan salonda dört masa vardı. Dördünde üstüne mavi beyaz kareli örtüler serilmiş, ikisinin de ortasına birer ekmek sepeti konmuştu. Dilimlenmiş taze ekmekler konukları bekliyordu. Zeynep, bu yıl daha kalabalık geldiler diye düşündü.

Artık küçük çocuklar bile biliyordu. Eskiden 25 Nisan sabahı, onların askerleri bu kıydan gelmiş, Türk askerleriyle savaşmış ve çoğu buralarda ölmüş. Onun için her yıl buraya gelip ölülerini anıyorlar.”(s.12)

Serpil Ural, bu bölümde Peggy'nin savaşı sorgulayışını daha somut hale getirerek Peggy ile büyükanne Tilly'i karşı karşıya getirmiş, ama yaşlıların kalıplaşmış düşüncelerini değiştirmenin zor olduğunu kavramasıyla bu çatışmaya son verilmiştir.

“Büyük salonda Frank Dede'nin savaş anılarından söz ederlerdi. Ne var ki, savaşın amacını sorgulamayı hiç düşünmezdi. Nedenleri ve sonuçları kendilerine ezberletilmiş gibiydi. O günde Peggy büyükannesine böyle bir soru sordu. Büyükanne ağır ağır konuştu. Sesinde bir kırgınlık vardı. “Yapmamız gereken buydu. İngiltere'ye destek olmamız gerekiyordu. Bizden bekleneni yaptık.” Bir an sessizlik oldu. İşte o zaman Peggy, büyükannesine tartışmaya girmesinin boşuna olduğunu anladı. O hala 20. yüzyılının başında yaşıyordu. Oysa artık 21.yüzyıla girmek üzereydik. Değerler, düşünceler her şey başkaydı. Büyükanneyi, hala derin bir saygı duyduğu kraliçe tablosunun başköşede durduğu, müzeyi andıran evinde anılarıyla rahat bırakmak daha doğru olacaktı.”(s.17)

Zeynep'i de savaşın kimlerle yapıldığı konusunda annesiyle çatıştırarak savaşa çocukların ve yaşlıların bakışındaki farklılık daha da somutlaştırılmıştır.

“İngilizler' derdi hep Hasan Dedem. Öyle Anzak manzak sonradan çıktı.Bu törenler başlayınca. Ben İngiliz bilirim Çanakkale'yi geçmek isteyenleri.”(s.29)

“Zeynep annesini bildiğinden döndürmenin güçlüğünü anladı. Öyle dinlemişti Hasan Dede'den”(s.33)

“Şafakta Yanan Mumlar” adlı romanda düğüm bölümü Zeynep ve Peggy'nin birbirleriye karşılaşmalarıyla başlamıştır.

“Zeynep ortalığı düzenliyordu.Gelenlere bakınca ilk dikkatini çeken,kısa saçlarıyla Peggy oldu. “Ne güzel kestirmiş saçlarını” diye düşündü.”(s.46)

“Bu küçük, eski görünüşlü pansiyona girer girmez Peggy’nin ilk gözüne çarpan kapının sağındaki yazı masasını düzenleyen kız oldu. Üstelik kendisine de benziyordu. Yüz hatları hemen hemen aynı, yalnız gözleri koyu renkti. Saçları koyu kahverengi ve uzundu.”(s.46)

Bu karşılaşmadan sonra iki çocuğun birbirleriyle iletişimi başlamış ve farklı iki milletin çocukları birbirlerinin benzerliklerinden yola çıkarak atalarının neden savaştıklarını anlamaya çalışmışlar ve savaş kavramını sorgulamışlardır.

“Ölümü bilmeyen, öldürmeyi bilebilir mi? Yaşayan birinin canını almak ne demektir? Algılaması kolay mı? Bir değil, beş değil; yüzlerce, binlerce ölüyü birarada görmek, onların arasında yaşamak, ölmek için öldürmek. O insanlar için savaş bir bilinmezdi. Evet,bir maceraydı savaş ama hiç akıllarına gelmeyen bir macera. Bir cehennem!”(s.63)

Peggy savaş kavramını sorgularken düşman kavramını da sorgulamaktadır. Küçük çocuk Peggy, geçmişte yaşanan bu savaşta onlara göre düşman sayılan Türkleri düşman olarak görmeyerek bu düşünceye karşı çıkmıştır.

“Düşman kim? Gelibolu Savaşları anlatılırken Türklerden “düşman” diye söz edildikçe aklıma bu soru takıldı. Düşman .kötülük yapan ,kötülük dileyen değil midir? Annesi: “ Birçok Anzak öldü, sakat kaldı. Moris Amca’yı da öldüren Türk askeri. Peggy: “ İyi ama durup dururken, topraklarını almaya gelen biziz. Vatanlarını savunmak için savaşmaları bizim yüzümüzden. Gelibolu’da Türk de yaralandı, sakatlandı, öldü. Kendimize de, onlara da zarar veren bu savaşı biz başlattık. Bu, her iki tarafa da kötülük etmek değil midir?”(s.115)

Burada Peggy aslında düşman olarak gösterilenin “Türkler” değil kendi milletinin olduğunu belirtilmiştir. Peggy kendisine öğretilen tarihi kabul etmeyerek kendi ulusunun geçmişte yaptığı hataların farkında olması dikkat çekicidir.

Yine Anzak karakter Peggy, bu savaşta kendi atalarının ve Türklerin savaşta ölme amacını karşılaştırmıştır.

“Ne boşuna bir ölüm değil mi, İngiltere’ye destek olacağız diye kalkıp buraya gelenler için.”(s.111)

“Türkler için kendi topraklarını korumak söz konusuydu. Vatanlarının zgrlğ için arpıştılar. Böyle bir amaç için ölmek doğru. Üzücü olan, yanlış olan buna başka bir ülkeden, başka birilerinin karar vermesi. Bu yanlış, çok yanlış.”(s.112)

Buradan da yine anlaşılıyor ki Peggy, kendi milletinin milli bir değerleri için lmediklerini ama Türklerin bir amaç ,özgürlük için öldüklerini belirterek karşılaştırma yapmıştır.

Kitapta Zeynep, bu savaşın nedenlerini ğretmeni Pınar’la Anzaklar açısından sorgulamasına yer verilmiştir.

“Nereden gelmiş akıllarına , kaç yüzyıldır bizim olan toprakları almak için taa oralardan gelip savaşmak. Pınar ğretmen: “Anzaklara oralardan kalkın diyen İngiltere. Gelibolu’ya asker çıkararak karadan ilerlemeyi düşünmüşler, bu görev de Anzaklara düşmüş.” Demek İngilizle Rusun uğruna taa oralardan gelmişler.”(s.71)

Düğüm bölümünde yine Çanakkale Savaşlarına mektuplar aracılıyla dönülmüştür. “şafakta Yanan Mumlar” adlı romanda çözüm bölümünde ülkesine dönen Peggy’nin ve yaşamına kaldığı yerden başlayan Zeynep’in kurduğu bu dostlukla okuyucuya evrensel değerler verilmesi amaçlanmıştır.

“Onlara öğretilmesi gereken yalnızca evrensel doğrular. Yılların, ağların değiştiremediği; insanın, yaşamın doğasından kaynaklanan doğrular. Yapılması gereken bunları değişen değerlerden ayırt edebilmek ve yeni yetişen kuşaklara aktarmaktır.”(s.144)

“Şafakta Yanan Mumlar” adlı romanda çözüm bölümünde ise Peggy’nin ve Zeynep’in dostluklarını kalıcı kılmak için hediye araç gösterilmiştir. Zeynep’in Peggy’ye işlemeli yaka, Peggy’nin de Zeynep’e ülkesini temsil eden bir koala ayısı şeklindeki iğne vermesi dostluklarının özel olduğunu göstermiştir. Çözüm bölümünün belki de en önemli sayılacak olayı; Peggy’nin annesi Norma’nın, kızının Türkler ve Çanakkale Savaşları hakkında düşüncelerine ilk başlarda kızmasına rağmen artık kızına hak vermesidir. Çanakkale’ye kızının düşüncelerinin değişmesi için gelen Norma, Çanakkale’den kendisi değişerek ayrılmıştır.

“Peggy’nin düşünceleri değişir diye çıkmışlardı bu yolculuğa. Şafak Töreni’nde ve mezarlıklarda yapılan anma törenlerinde dinlediği konuşmalar ve Türkleri tanımak. Bütün bunların sonunda Peggy’ninkilerden çok Norma’nın düşünceleri değişmişti. Artık kızına hak veriyordu.”(s.143)

“Şafakta Yanan Mumlar” kitabı serim, düğüm, çözüm bölümlerine uygun bir planda yazılmıştır. “Şafakta Yanan Mumlar” kitabı tarihe tanıklık eden romanlar sınıfına girmektedir.

3.2.21.2. Anlatıcı ve Bakış Açısı

“Şafakta Yanan Mumlar” adlı roman yazar tarafından anlatılmıştır; romanda genel olarak “hâkim bakış açısı” görülür. Bu da yazarın bakışıdır. Zeynep ve Peggy’nin farklı milletlerden çocuk karakter olarak seçilmesi yazarın bu savaşı iki yönde bakış açısıyla değerlendirmesini sağlamıştır. Anzakların ve Türklerin bu savaşa bakış açısı bu iki çocuğun düşüncelerini dillendirerek yazarın kendi değerlendirmelerini yapmasına fırsat vermiştir çünkü bu iki çocuğun kurdukları cümleler, sahip olduğu düşünceler gelişim özelliklerinin üstündedir.

“Ölümü bilmeyen, öldürmeyi bilebilir mi? Yaşayan birinin canını almak ne demektir? Algılaması kolay mı? Bir değil, beş değil; yüzlerce, binlerce ölüyü birarada

görmek, onların arasında yaşamak, ölmek için öldürmek. O insanlar için savaş bir bilinmezdi. Evet, bir maceraydı savaş ama hiç akıllarına gelmeyen bir macera. Bir cehennem!”(s.63)

“Ne boşuna bir ölüm değil mi, İngiltere’ye destek olacağız diye kalkıp buraya gelenler için.”(s.111)

“Türkler için kendi topraklarını korumak söz konusuydu. Vatanlarının özgürlüğü için çarpıştılar. Böyle bir amaç için ölmek doğru. Üzücü olan, yanlış olan buna başka bir ülkeden, başka birilerinin karar vermesi. Bu yanlış, çok yanlış.”(s.112)

Yazarın hakim bakış açısı sadece çocuklarla sınırlı kalmayıp kitaptaki ebeveynlerin konuşmalarında ve düşüncelerinde de sürmektedir. Burada evrensel değerler ve eğitim yöntemleri sunulmuştur.

“Zaman ve dünya öyle hızlı değişiyordu ki. Yeni kuşakları, olabildiğince, bugünün dünyasına, güncel düşünce ve yaklaşımlara göre yetiştirmek gerekiyordu. Onlara bir önceki kuşakların düşüncelerini benimsetmeye çalışmak yanlıştı. Bu yaşamlarını kolaylaştırmak yerine, içinde yaşayacakları ortama yabancılaşmalarına ve toplumun uyumsuz bireyleri olmalarına yol açardı. Onlara öğretilmesi gereken yalnızca evrensel doğrular. Yılların, çağların değiştiremediği; insanın, yaşamın doğasından kaynaklanan doğrular. Yapılması gereken bunları değişen değerlerden ayırt edebilmek ve yeni yetişen kuşaklara aktarmaktır.”(s.144)

Buradan da anlaşıldığı gibi yazarın hakim bakış açısı Peggy’nin annesi Norma’yla da kitapta sürdürülmüştür. Aynı zamanda yazarın hakim bakış açısı gelecekte ülkeleri yönetecek çocuklar için eğitsel mesajlarda da kendini göstermiştir.

“Peggy ve yaşatlarının savaşın olumsuz yönlerini böyle değerlendirmesi umut vericiydi. Yıllar sonra, onlar karar verici kişilerin yerini aldıklarında, akılsızca başlatılan savaşlar yaşanmayacak”(s.144)

“Şafakta Yanan Mumlar” romanında mektuplara ve iç çözümleme tekniğine başvurulmuştur. Mektuplar romanda tarihi gerçekliliği sağlarken yaşanan hayata geçişleri mantıklı bir düzende olmasını sağlamaktadır.

3.2.21.3. Zaman

“Şafakta Yanan Mumlar” romanında iki farklı zaman kullanılmıştır: Şimdiki zaman ve geçmiş zaman. Karakterler mektuplarla geriye dönüşlerde bulunur, bir ay gibi kısa bir olay zamanına sahip olan eser, geriye dönüşlerle zaman bakımından genişletilir. Bu romanda hem “yavaşlatma” hem de “zamanda atlama” yöntemlerinden yararlanır. Geriye dönüşlerde, romanda tarihî gerçekliğe uyulmuştur.

3.2.21.4. Yer

Şafakta Yanan Mumlar romanında olayların asıl gerçekleştiği yer Çanakkale'dir. Çanakkale kitapta şimdiki zamanda ana mekân olarak kullanılır. Peggy'nin, annesinin ve Zeynep'in birleştiği yerdir Çanakkale. Çanakkale, geçmişe dönüşlerde ise bir “fon” olarak kullanılır. Eserde geçmiş anlatılırken savaş üzerinde durulmuştur.

3.2.21.5. Dil ve Üslûp

“Şafakta Yanan Mumlar” romanında yazarın herhangi bir estetik kaygı içerisinde olmadığını görmekteyiz. Gençlere evrensel bilinci vermek amacıyla esnek davrandığı görmekteyiz. Süslü anlatımlardan uzak durulmuş, sade ve yalın bir dil seçilmiştir. Bu romanda yazım yanlışları, anlatım bozukluğu çok sık karşılaştığımız dil yanlışlarıdır.

“Birden burnunu yukarı dikip havalandı.”(s.41) Sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu yapılmıştır.

“Türk Hava Yolları’nın alanda görevli personeli uçağa girdi, çıktı.”(s.42) Dolaylı tümleç eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu yapılmıştır.

“Koşa koşa orduya yazılmaya giderken bu hiç akıllarına gelmemiştir.”(s.62) Sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu yapılmıştır.

“Her bir araya geldiklerinde, bir iki Gelibolu anısı anlatmadan duramazdı.”(s.61) Sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu yapılmıştır.

“O insanlar için savaş bir bilinmezdi. Evet,bir maceraydı savaş ama hiç akıllarına gelmeyen bir macera.”(s.63) Sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu yapılmıştır.

“O zaman ölüm gören herkes gibi” (s.68) Yanlış sözcük kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğu yapılmıştır.

“Her aklına geleni kolayca söyleyemiyordu.”(s.73) Sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu yapılmıştır.

“Pansiyonu, yalnız annesiyle ve Zeynep’in idare etmesine şaşırdılar.”(s.74) Sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğu yapılmıştır.

3.2.21.6. Karakterler

“Şafakta Yanan Mumlar” romanında karakterler kendi içerisinde ikiye ayrılır: Tarihî gerçekliği olan karakterler ve kurmaca karakterler. Mustafa Kemal Paşa, Winston Churchill,Amiral Fisher tarihi gerçekliği olan kişilerdir.

“İşte o anda, karşılıklarına Yarbay Mustafa Kemal çıktı. “Düşmandan kaçılmaz” dedi. Cephanemiz yok dediklerinde süngünüz de mi yok dedi. Bunun üzerine az önce geri koşan askerler, süngü taktılar ve ilerleyen askerlerin üzerine yürüdüler. Bunun üzerine Mustafa Kemal “Kazandığımız an, bu andır” dedi.”(s.114)

Mustafa Kemal Atatürk, Çanakkale Savaşı'nın beynidir. Onun üstün liderlik vasfı bu savaşta ortaya çıkmıştır. Hasta Adam'dan Türklüğün ezilen onurunu Çanakkale Savaşı'nda geri alan, yeni Türk Devleti'nin temellerinin atıldığı bu savaşta Büyük Lider, dünya tarih sahnesinde yerini almıştır. Çanakkale, yokluklarla bağımsızlık mücadelesi veren Türk insanının dünyaya "Biz daha ölmedik" dediği ve ulus olma yolunda birlikteliğin sağlandığı yerdir. Kararlılığın, birliktelikle yoğrulup büyük bir lider olan Mustafa Kemal Atatürk'le birleştiği an kazandığımız andır.

"Bu memleketin toprakları üstünde
Kanlarını döken kahramanlar!
Burada dost bir vatanın toprağındasınız.
Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz.
Sizler Mehmetçik'lerle yan yana koyun koyunasınız.
Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar!
Evlatlarınız bizim bağrımızdadır.
Huzur içindedirler ve huzur içinde
Rahat rahat uyuyacaklardır.
Onlar bu topraklarda canlarını verdikten sonra
Artık bizim evlatlarımız olmuşlardır."(s.113)

Buradan da anlaşılıyor ki Mustafa Kemal Atatürk aynı zamanda barıştan yana, insani yönleri yüksek olan büyük bir liderdir. Vatanını almayan gelen askerleri savaştan sonra evlat olarak gören, kin tutmayan Türk Milleti'nin büyük lideri, evrensel değerleri milli değerler kadar ön planda tutmuştur.

Romanda da görüyoruz ki Anzaklar, savaş başlamadan önce dinlemedikleri Amiral Fischer'in, savaşta onun ne kadar haklı olduğunu anlamışlardır. Bunu geçmişten gelen mektuplarla daha iyi anlamaktayız.

" Ben de arkadaşlarım da öleceğiz. Daha çok kişi ölecek. Kahrolası Çanakkale! Hepimize mezar olacak.!"(s.89)

“Şafakta Yanan Mumlar” romanında kurmaca karakterler Peggy, Zeynep, Norma, Tilly, Pınar Öğretmen, Emine’dir. Eserin ana kahramanlarından Peggy, Anzakları temsil etmektedir. Peggy çocuk karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazar, Peggy üzerinde çok yoğunlaşarak savaşın amacını bu çocuk karakteriyle sorgulamıştır.

“Bilmediği bir ülkeye gidip tanımadığı bir ulusa karşı çarpışmanın ne anlamı var ki? Savaşmanın bir anlamı olmalı. Ölmeyi de öldürmeyi de geçerli kılacak kadar önemli bir amaç.”(s.14)

Kitapta Peggy’nin fiziksel portresi Zeynep tarafından yapılmıştır.

“Zeynep ortalığı düzenliyordu. Gelenlere bakınca ilk dikkatini çeken, kısa saçlarıyla Peggy oldu. “Ne güzel kestirmiş saçlarını” diye düşündü.”(s.46) Peggy’nin fiziksel betimlemesine pek önem vermemiştir.

Peggy, bu romanda kendi tarihini sorgulayan, eleştiren bir çocuktur. Ama kullandığı cümleler, savaşa bakış açısı aslında Peggy’nin gelişim özelliklerinin üstündedir. Bu yaştaki çocukların soyut düşünme, siyasi düşünce şekilleri tam gelişmemektedir. Yazar, Peggy’nin yaşını açıkça ifade etmemiş, okuyucuya sezdirmiştir. Böylece yazar Peggy karakteriyle kendi cümleleriyle okuyucuya kendi düşüncelerini vermektedir. Eserin diğer anakahramanı Zeynep’tir. Zeynep, savaşa bakışında Türkleri temsil etmektedir. Zeynep de çocuk karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazar Zeynep’in fiziksel betimlemesini Peggy’e yaptırmıştır.

“Bu küçük, eski görünüşlü pansiyona girer girmez Peggy’nin ilk gözüne çarpan kapının sağındaki yazı masasını düzenleyen kız oldu. Üstelik kendisine de benziyordu. Yüz hatları hemen hemen aynı, yalnız gözleri koyu renkti. Saçları koyu kahverengi ve uzundu.”(s.46)

Aslında yazar burada fiziksel betimleme yaparken bile çocukların birbirine benzediğini vurgulamıştır.

Zeynep, Çanakkale Savaşları'nı değil de Anzakların Türkiye'ye niçin savaşmak için geldiklerini sorgulamaktadır.

“Nereden gelmiş akıllarına , kaç yüzyıldır bizim olan toprakları almak için taa oralardan gelip savaşmak. Pınar öğretmen: “Anzaklara oralardan kalkın diyen İngiltere. Gelibolu'ya asker çıkararak karadan ilerlemeyi düşünmüşler, bu görev de Anzaklara düşmüş.” Demek İngilizle Rusun uğruna taa oralardan gelmişler.”(s.71)

Eserin diğer kahramanı büyükanne Tilly'dir. Tilly'nin fiziksel betimlemesi yapılmıştır.

“Tilly güçlü bir kadındı. Seksen sekiz yaşındaydı ve sağlıklıydı. Uzun süredir tek başına yaşadığı bu evde her işi kendi yapıyor,anılarıyla mutlu yaşıyordu.”(s.15)

Tilly, Peggy'nin büyükannesidir. Babası Çanakkale Savaşı'na katılmış, ölmeyerek ülkesine dönmüştür. Yıllar geçse de savaş anılarıyla iç içe büyümüş, savaşa katılmanın nedenleri üzerinde durmamıştır. Hikayede bu özelliği yüzünden torunu ile çatışmaya girmektedir.

Peggy büyükannesini değerlendirirken onu inatçı, sabit düşünceli olarak görmüş, düşüncelerinin değişmeyeceği için bir daha tartışmaya girmemiştir.

“Büyük salonda Frank Dede'nin savaş anılarından söz ederlerdi. Ne var ki, savaşın amacını sorgulamayı hiç düşünmezdi. Nedenleri ve sonuçları kendilerine ezberletilmiş gibiydi. O günde Peggy büyükannesine böyle bir soru sordu. Büyükanne ağır ağır konuştu. Sesinde bir kırgınlık vardı. “Yapmamız gereken buydu. İngiltere'ye destek olmamız gerekiyordu. Bizden bekleneni yaptık.” Bir an sessizlik oldu. İşte o zaman Peggy, büyükannesine tartışmaya girmesinin boşuna olduğunu anladı. O hala 20. yüzyılının başında yaşıyordu. Oysa artık 21.yüzyıla girmek üzereydik. Değerler, düşünceler her şey başkaydı. Büyükanneyi, hala derin bir saygı duyduğu kraliçe tablosunun başköşede durduğu, müzeyi andıran evinde anılarıyla rahat bırakmak daha doğru olacaktı.”(s.17)

Bir diğer karakter “ Emine”dir. Emine, Zeynep’in annesidir. Emine’nin babası da Çanakkale Savaşı’na katılmış, savaştan gazi olarak dönmüştür. Zeynep’in annesi Emine kitapta şu şekilde anlatılmıştır:

“Emine ilkokuldan sonra okumamıştı. Beşinci sınıfı bitirince evde,bahçede annesine yardım ederek zaman geçirirdi. İlkokulu okumamıştı ama sezgileri ve sağduyusuyla her zaman doğruyu yanlıştan ayırabilmişti. Bildiğinden şaşmaz kararlılığıyla aklına koyduğunu yapan güçlü bir kişiliği vardı. Az konuşur, çok dinler, aklına yatmadıkça kimsenin dediğine uymazdı.”(s.28)

Zeynep annesiyle savaşın kimlerle yapıldığı konusunda tartışmaya girmiş, Tıpkı Peggy gibi Zeynep de annesinin kalıplaşmış düşüncelerini yıkamamıştır.

“İngilizler’ derdi hep Hasan Dedem. Öyle Anzak manzak sonradan çıktı.Bu törenler başlayınca. Ben İngiliz bilirim Çanakkale’yi geçmek isteyenleri.”(s.29)

Zeynep annesini bildiğinden döndürmenin güçlüğünü anladı. Öyle dinlemişti Hasan Dede’den”(s.33)

Burada Tilly ve Emine karakterleri benzer özellikler taşır. İkisinin de savaşa bakışları sadece babalarının anlattıklarıyla sınırlıdır. “Norma” Peggy’nin annesi olarak karşımıza çıkar. Romanda Norma’yı betimleyen bir cümleye rastlanılmamıştır. Kitapta iki farklı düşünceye sahip olan biri olarak verilmiştir. Norma, Çanakkale’ye gelmeden önce Peggy’e kendi milletini eleştirmesine kızan bir karakterdir ve bu yüzden kızının düşüncelerinin değışmesi için Çanakkale’ye gelirler. Ama Çanakkale’ye gelerek asıl değışen kişi kendisi olmuştur.

“Peggy’nin düşünceleri değışir diye çıkmışlardı bu yolculuğa. Şafak Töreni’nde ve mezarlıklarda yapılan anma törenlerinde dinlediği konuşmalar ve

Türkleri tanımak. Bütün bunların sonunda Peggy'ninkilerden çok Norma'nın düşünceleri değişmişti. Artık kızına hak veriyordu.”(s.143)

Bir diğer kahraman ise Pınar Öğretmen'dir. Zeynep'in İngilizce öğretmeni ve aynı zamanda Zeynep'in çok sevdiği bir öğretmendir. Pınar Öğretmen karşımıza genç, kültürlü, bilgili birisi olarak çıkmaktadır.

“Pınar öğretmen, İngilizce öğretmeni idi. Ne var ki çok okuyan bir kişiydi. Bunun için öğrencileri onun hakkında bilmediği konu yoktur diye düşünürdü. Okulun en genç öğretmeni idi. Bu da öğrencilerin onu bir arkadaş gibi görmesini sağlıyordu.”(s.30)

Pınar Öğretmen Zeynep'e Çanakkale Savaşlarıyla ilgili bilgi verir ve birlikte bu savaşın nedenlerini yorumlarlar.

3.3 Serpil Ural'ın Çocuk Kitaplarının Konularına Göre Dağılımı

Kitabın Adı	Yakın Çevre Hikayeleri	Serüven Hikayeler	Tarihi Hikayeler	Hayvan Hikayeleri	Duygusal Hikayeler	Mizahi Hikayeler	Gezi Hikayeleri
Aksak Ali	×						
Armağan		×					
Mikrobun Ettikleri		×					
Pazarda Neler Var	×						
Sabiha			×				
Cabula Mabula		×					
Kedi-Fare-Müzik		×					
Ben deBen de, Bana da Bana da	×						
Gece Gelenler	×						
Evdeki Oyuncaklar	×						
Çiçeğin Ömrü	×						
İyi Geceler				×			
Gürültü Ali	×						
Tek Gözlü Kedi				×			
Bahçedeki Tırtıl				×			
Top Tavşan				×			
Dişlek Büyüyor				×			
Şafakta Yanan Mumlar			×				
Tako Yeryüzünde	×						
Tonton'un Yemeği				×			

Konularına göre hikayeler incelendiğinde Şu sonuç ortaya çıkmıştır: Yüzde 38'i yakın çevreyi konu alan hikayeler, yüzde 29'u hayvan hikayeleri, yüzde 19'u serüven, yüzde 14'ü tarihi hikayelerdir.

BÖLÜM IV

SONUÇ ve ÖNERİLER

Serpil Ural'ın 20 çocuk kitabı, 1 gençlik kitabının incelenmesi ile şu sonuçlara varılmıştır: İnceleme kitapların yaş gruplarına göre okunabilirlik ölçütleri esas alınmış ve bazı öneriler de geliştirilmiştir.

4.1. Sonuçlar

1. İncelenen çocuk hikayeleri Bristol kapak, kağıdı 1. hamur ve 80 gram ağırlığında, ciltlemesi tel zımba, harf büyüklüğü 14 punto, resimler renkli, temiz baskılı ve metni tamamlayıcı niteliktedir.

Hikayelerin, %86'sı bristol kapak, % 14'ü karton kapaktır. %86'sı birinci hamur kağıt, %10'u kuşe kağıt, % 4'ü üçüncü hamur kağıttır. Kağıtların %96'sı 80 gram üstü, % 4 'ü 80 gramın altında bir ağırlıktadır. %96'sı zımba telle ciltli, % 4'ü yapıştırma ile ciltlidir. Kitapların % 52'si 14 punto, %34'ü 16 punto, %14'ü 12 puntodur. Kitaplarda kullanılan resimlerin % 81'i renkli, %19'u siyah-beyazdır. %100'ü de metni tamamlayıcı nitelikte ve temiz baskılıdır. Kitapların % 38'i orta boy, % 62'si büyük boydur.

Kapak, okurun kitapla etkileşimini sağlayan, çocuğun dikkatini çeken ilk fiziksel özelliktir. İncelenen kitaplarda Bristol ve krome karton kapak kullanıldığı belirlenmiştir. Bristol kapağın renkleri canlı ve parlak olduğu için dikkat çekicidir. Karton kapak ise yıpranmaya ve yırtılmaya dayanıklıdır. Her iki kapak çeşidi selefona için hem dikkat çekici hem de dayanıklıdır. Bu nedenle incelenen kitaplarda kapaklar kaliteli ve çocuğun dikkatini çekecek nitelikte olduğu söylenebilir.

İncelen kitapların büyük çoğunluğunda kağıt birinci hamur, 80 gram üstüdür. İncelen iki kitapta kuşe kağıt kullanılmıştır. Bu kağıt cinsi, parlak olduğu için gözleri yormakta ve okumayı güçleştirmektedir. 1 hikayede de kağıtlar 80 gramın altındadır.

Büyük emeklerle hazırlanan kitaplarda kitabın uzun ömürlü olması ciltlenme şekline bağlıdır. İncelen kitaplarda yapııştırma ve çoğunlukla zımba telli ciltleme kullanılmıştır. Bunlar kitabı dayanıksız kılmakta ve bir süre sonra kopmaktadır.

Metinlerde kullanılan harflerin büyüklüğü okuma eylemini etkileyen bir başka etmendir. İlköğretimin ilk üç yılı için seçilen metinlerde harf büyüklüğünün Oğuzkan (2001) 12 puntodan büyük olması gerektiğini belirtmiştir. İncelen kitaplarda harf büyüklüğü 12 ile 18 punto arasındadır. Bu açıdan harf büyüklüklerinin bu yaş grubu için uygun olduğu söylenebilir.

Kitapların büyük çoğunluğunda resimler renklidir. Resimlerin renkli ve canlı olması çocukların kitaba ilgisini artırır. Yirmi bir kitabın genel olarak baskı kalitesinin yüksek olduğu söylenebilir. İncelenen kitaplarda resimlerin tamamı metni bütünleyici niteliktedir. Yazılanların resimlerle desteklenmesi anlamayı kolaylaştırır ve unutmayı engellemektedir.

İncelenen kitapların biçimsel özellikleri genel olarak değerlendirildiğinde olumlu nitelikler taşıdıkları söylenebilir.

2. İncelenen kitaplarda soyut sözcüklere rastlanılmıştır. Kullanılan soyut sözcükler birinci kademedeki öğrencilerin seviyelerine uygundur.

3. İncelen kitaplarda gereksiz sıfat kullanılmamıştır.

4. İncelen kitaplarda kurulan cümleler çocukların yaş seviyelerine göre uygundur.

5. İncelenen kitapların anlatımında en çok geçmiş zaman tercih edilmiştir. Bunun yanında sayıca azımsanamayacak kadar birleşik zamanlı fiiller kullanılmıştır.

6. İncelenen kitaplarda günlük formüllerine göre kelimelerin ve cümlelerin uzunluğu ilköğretim birinci kademe öğrencilerine göre uygun olduğu tespit edilmiştir.

7. İncelenen kitaplarda bilimsel eğitime ters düşecek, çocuğu kaderciliğe itecek iltilere rastlanılmamıştır.

8. İncelenen kitaplarda yaşam ile kitap arasında kuvvetli bir bağ vardır. Sosyal yönde çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyecek bir iletiye rastlanılmamıştır.

9. Konularına göre hikayeler incelendiğinde şu sonuç ortaya çıkmıştır. % 38'i yakın çevreyi konu alan hikayeler, % 29'u hayvan hikayeleri, % 19'u serüven, % 14'ü tarihi hikayelerdir.

10. İncelenen kitaplarda genel olarak çocuğa iyi model olabilecek karakterler sunulmuştur.

4.2. Öneriler

1. İncelenen kitaplarda kuşe kağıdın kullanıldığı belirlenmiştir. Bu kağıt çeşidinin çekiciliği yüksek olsa da okuma eylemini güçleştirme gibi olumsuz bir yanı vardır. Bu nedenle çocuklar için gözü yormayan mat kağıtlar seçilmelidir.

2. Okumayı güçleştiren unsurlardan biri de kağıdın gramajının az olmasıdır. İncelenen kitapların bir kısmında 80 gramın altında ağırlığı olan kağıtlar kullanılmıştır. Bu sayfalardaki yazıların izleri, arka yüzeyde de görüleceği için yazıların okunması güçleşmiştir. Çocuklara önerilen kitaplarda, kağıt gramajının yüksek olmasına dikkat edilmelidir.

3. Ciltleme biçimi, kitabın kullanım ömrünü etkileyen önemli bir özelliktir. İncelenen hikayelerde ciltleme için çoğunlukla zimba tel kullanıldığı görülmektedir. Bu çeşit bir ciltleme, bir süre sonra kitabın sayfalarının dağılmasına sebep olacaktır. Bunun için ciltleme kalitesi arttırılmalı, daha sağlam bir ciltleme biçimi kullanılmalıdır.

4. Serpil Ural'ın çocuk kitapları ilköğretim okullarında okutulmalı, ebeveynlere tavsiye edilmelidir.

5. Bundan sonraki çalışmalarda yazarın gençlik kitaplarının incelenmesi bu çalışmayı tamamlayıcı nitelikte olabilir.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, Kamile

1996 **Etkili Öğrenme ve Öğretme**
İzmir: K. Yılmaz Matbaası

AKTAŞ, Ş. ve O. GÜNDÜZ

2003 **Yazılı ve Sözlü Anlatım**
Ankara: Akçağ Yayınları

ALANGU, Tahir

1965 **Çocuk Kitapları Üstüne**
İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık

ALPAY, M. ve A.ROBERT

1975 **Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları**
İstanbul: Cem Yayınevi

AYDIN, Mehmet

2000 “Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Eğitsel Özellikler” S.SEVER,
Sorunlar ve Çözüm Yolları I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu.
Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları

AYDOĞAN, Y.ve E. Ergin

2000 “Okulöncesi Çocuk Kitaplarının Fiziksel İncelenmesi” S.SEVER,
Sorunlar ve Çözüm Yolları I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu.
Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları

ATASEVEN, F. ve Y. İnandı

- 2000 “Çocuk Kitaplarının Çeşitli Yönleriyle İncelenmesi” S.SEVER,
Sorunlar ve Çözüm Yolları I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu.
Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları

AYDIN, Ayhan

- 2001 **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**
Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

AYTAŞ, Gıyaseddin

- 1999 **Çocuk Edebiyatı Etrafında**
Ankara: Cemre Dergisi Sayı 2.3

BOZDAĞ, Fahrettin

- 2000 “Çocuk Kitaplarında Metin Dil ve Resimleme İlişkisi” S. SEVER,
Sorunlar ve Çözüm Yolları I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu.
Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları

CEMİLOĞLU, Mustafa

- 2003 **Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi**
İstanbul: Alfa Basım

CENGİZ, Gülsüm

- 2000 “Çocuk Edebiyatında Tipler ve Kavramlar” S. SEVER,
Sorunlar ve Çözüm Yolları I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu.
Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları

CHARLES, C. M

- 1999 **Öğretmenler İçin Piaget İlkeler**
Ankara: Pagem A Yayınları

DİLİDÜZGÜN, Selahattin

1996 **Çağdaş Çocuk Yazını**

İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

ERDEN, M. ve Y. AKMAN

1995 **Eğitim Psikolojisi**

Ankara: Arkadaş Yayınevi

ERGİN, A. ve C. BİROL

2000 **Eğitimde İletişim**

Ankara: Anı Yayıncılık

GÜLEÇ, H. ve H. GEÇGEL

2005 **Çocuk Edebiyatı**

Ankara: Kök Yayıncılık

GÜLERYÜZ, Hasan

2003 **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**

Ankara: Pegem A. Yayıncılık

GÜNEŞ, Firdevs

2000 “Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Ölçütleri Açısından İncelenmesi”

S. SEVER, **Sorunlar ve Çözüm Yolları I. Ulusal Çocuk Kitapları**

Sempozyumu. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları

İPŞİROĞLU, Nazan

1990 **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**

İstanbul: Cem Yayınları

KARASAR, Niyazi

2004 **Araştırmalarda Rapor Hazırlama**
Ankara: Nobel Yayınevi

KIBRIS, İbrahim

2000 **Uygulamalı Çocuk Edebiyatı**
Ankara: Eylül Yayınevi

NAS, Recep

2002 **Örneklerle Çocuk Edebiyatı**
Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları

NEYDİM, Necdet

2001 **Çocuk Ve Edebiyat**
İstanbul: Bu Yayınları

OĞUZKAN, A. Ferhan

2001 **Çocuk Edebiyatı**
Ankara: Anı Yayıncılık 7. Baskı

ÖZYER, Nuran

1994 **Edebiyat Üzerine**
Ankara: Gündoğan Yayınları

POSPELOV, Gennadiy N.

1982 **Edebiyat Bilimi I. II. Cilt**

SEVER, Sedat

2003 **Çocuk ve Edebiyat**
Ankara: Kök Yayıncılık

ŐIRİN, M. Ruhi

1995 **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**
İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

ŐIRİN, M. Ruhi

1987 **Çocuk Edebiyatı Yıllığı**
İstanbul: Gökyüzü Yayınları

TDK

1998 **Türkçe Sözlük**
Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

URAL, Serpil

1992a **Armağan**
İstanbul: Ya-Pa Yayınları

1992b **Bahçedeki Tırtıl**
Ankara: Üner Yayınları

1992c **Dişlek Büyüyor**
Ankara: Üner Yayınları

1992d **İyi Geceler**
İstanbul: Ya-Pa Yayınları

1992e **Tonton'un Yemeği**
Ankara: Üner Yayınları

1992f **Top Tavşan**
Ankara: Üner Yayınları

1993a **Ben de Ben de,Bana da Bana da**

İstanbul: Ya-Pa Yayınları

1993b **Çiçeğin Ömrü**

İstanbul: Ya-Pa Yayınları

1993c **Evdeki Oyuncaklar**

İstanbul: Ya-Pa Yayınları

1993d **Gece Gelenler**

İstanbul: Ya-Pa Yayınları

1993e **Tako Yeryüzünde**

İstanbul: Ya-Pa Yayınları

1995a **Gürültücü Ali**

Ankara: Kök Yayıncılık

1995b **Pazarda Neler Var**

Ankara: Kök Yayıncılık

1996 **Cabula Mabula**

Ankara: Kök Yayıncılık

1999 **Tek Gözli Kedi**

Ankara: Kök Yayıncılık

2000 **Kedi-Fare-Müzik**

İstanbul: Ya-Pa Yayınları

2003a **Aksak Ali**

İstanbul: Ya-Pa Yayınları

2003b **Mikrobun Ettikleri**
Ankara: Kök Yayıncılık

2003c **Şafakta Yanan Mumlar**
Ankara: Bilgi Yayınevi

2004 **Sabiha**
Ankara: Kök Yayıncılık

2006 **Onbaşı Nezahat**
Ankara: Bilgi Yayınevi

 LGEN, Gülten

1996 **Eğitim Psikolojisi / Birey Ve  ğrenme**
Ankara: Bilim Yayınları

YAKAR, Serdar

1990 **Çocuk Edebiyatı**
Türkiye Kültür Ve Sanat Yıllığı

YALÇIN, A. ve G. AYTAŞ

2005 **Çocuk Edebiyatı**
Ankara: Akçağ Yayınları

YEŞİL, H lyla

2000 “Çocuk Kitaplarındaki Atasözü ve Deyimlerin  nemi” S.SEVER,
Sorunlar ve  z m Yolları I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu.
Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları

EKLER

Serpil Ural ile 11.05.2007 Cuma günü Ankara'da tezi hazırlama sırasında Çocuk Edebiyat'ı, Çocuk ve Eğitim ve eserleriyle ilgili yorumlarını öğrenmek amacıyla yapılan bu röportajı Ek 1 olarak sunuyorum.

Ek 1 : RÖPORTAJ

1. Çocuk Edebiyatında neyi amaçlıyorsunuz?

Nitelikli kitaplar yapabilmeyi.

2. Kitaplarınızı yazarken çocuklar için hangi ölçütleri baz alıyorsunuz?

Dili doğru kullanmayı, sürükleyici kurgu yapmayı; yaşam sevinci, dünyaya karşı iyimser bir bakış açısı kazandırmayı.

3. Çocuk için sanat ne anlam ifade ediyor?

İyi ve güzeli görebilmek, oynarken güzeli yaratabilmek.

4. Çocukluğunuzda örnek aldığınız ve çok etkilendiğiniz bir çocuk kitabı oldu mu? Varsa hangi yönleri sizi etkiledi? Yada hangi yönlerini örnek aldınız?

Örnek aldığım değil ama etkilendiğim kitaplar Grimm'in masalları ile Eflâtun Cem Güney'in masallarıydı. Yani, halk masalları. Özellikle yer altındaki yada bir dağın ardındaki, dallarında değerli taşlardan meyvelerin olduğu ağaçlarla dolu bahçeler beni çok etkileyen görüntüler yaratırdı hayalimde.

5. Niçin çocuklar için yazıyorsunuz?

Çocukları ve yazmayı ve de resim yapmayı sevdiğim için. Küçük çocuklar için olan kitaplarda resim ve edebiyatı birleştirebildiğim için.

6. Sürekli yurtdışında da çocuk edebiyatı sempozyumlarına katılıyorsunuz. Bunu hatta “Yasaklı Pansiyon” kitabında da konu içine almışsınız. Yabancı çocuk yazarları ve Türk yazarları arasında çocuk edebiyatına bakış açısında ne gibi farklılıklar vardır? Bu farklılıklar sosyal ve kültürel farklılıklar mı yoksa evrensel çocuk modeli var mı?

Yabancılar ve Türk yazarlar arasında dünyaya bakışta farklılıklar var. Elbette herkesin kendi kültüründen kaynaklanan bakış açıları bunlar. Farklılık yazılan eserlere de yansıyor. Yabancılarda konu çeşitliliği daha çok. Eğlendirici olmak daha önemli. Bizde ise öğretici olmak öncelik oluyor. Günümüzdeki evrensel çocuk modeli için “tüketici çocuk” diyebiliriz ama edebiyat alanında henüz bunu konu alan çok sayıda eser görülüyor

7. Eserlerinizde çocuk karakterlerini nasıl belirliyorsunuz? Önceden belirleyip o karakterdeki çocukları gözlemliyor musunuz?

Tam tersi. Önce gözlemleyip sonra gözlemlediğim çocukları ve kişileri yazdıklarımaya yansıtmaya çalışıyorum.

8. Çok başarılı bir çizersiniz aynı zamanda. Peki, resim çizmek mi yoksa yazmak mı? Sizin için hangisi daha ağır basmaktadır?

Her ikisi de hoşuma gidiyor. Eş değerde bir hoşlanma diyebilirim.

9. Gençlere yönelik kitabınız çocuk kitaplarıyla karşılaştırdığımızda daha az. Gençler için “Şafakta Yanan Mumlar” ve “Yasaklı Pansiyon” kitaplarınız var. Çocuklar için mi yazmak daha zor yoksa gençler için mi?

Küçük çocuklar için yazmak daha zor. Daha çok teknik bilgi gerektiriyor çocuk gelişimi konusunda. O yaş grubunun neleri nasıl algılayacağını bilmek gerekiyor. Dikkat süresini, sözcük dağarını göz önünde bulundurmak gerekiyor.

Gençlere yazmak bu açıdan daha kolay ama onlara yazarken de bugünkü ilgi alanlarını iyi bilmek, dünyaya bakış açılarını tanımak da önemli.

10. Çocuk kitaplarınızın içinde kendi çocukluğunuzu anlattığınız bir kitap var mı? Yada kendinizi yansıttığınız bir karakter?

Küçük çocuklar için yazdıklarımda yok. Gençlik kitaplarımdan “Yasaklı Pansiyon” benim gerçekten yaşadığım üç ay süren bir dönemin öyküsü.

11. “Şafakta Yanan Mumlar” kitabında iki farklı çocuğun Çanakkale Savaşlarına bakışını değerlendirirken hangi ölçütlere dayandınız? Kitapta geçen büyükanneleri daha taraflı ve milliyetçi görüyoruz. Buradaki milliyetçilik tecrübeden mi, felaket korkusundan mı? Çocukların ve yaşlıların bu savaşa bakışı niçin bu kadar farklı sizce?

Savaşın insanlar üzerindeki, özel yaşamlar üzerindeki etkilerini anlatmak istedim. Büyükanneler, yani o savaş döneminin (20. yüzyılın başları) insanları, içinde yaşadıkları dönemin görüş açılarını ve değer yargılarını yansıtıyor. Çocukların-torunların yaşadığı dönem ve de romanın geçtiği 20. yüzyılın sonlarında ise milliyetçilikten çok, çok kültürlü bir dünya görüşü ve onun getirdiği daha yumuşak, daha hoşgörülü yaklaşımlar karşımıza çıkıyor.

12. Bu kitabı yazarken bu iki milletin çocuklarına hangi mesajları vermeyi amaçladınız?

Her iki milletin çocuklarına, hangi milletten olursa olsun herkesin insanca değerlerde birleştiğini anlatmak istedim.

Savaşın yalnızca yurdunu savunmak gerektiğinde son çare olarak kabul edilebileceğinin altını çizmek istedim. Bu durumun dışında anlaşarak halledilmeyecek bir şey olmadığını söylemeye çalıştım.

Bu arada her iki taraftan okurların Çanakkale Kara Savaşlarıyla ilgili bilgileri de kazanmalarını istedim.

13. Bu kitapla ilgili ne gibi eleştiriler aldınız?

Bu kitap 1997 yılında hemen hemen bütün çocuk kitabı yazarlarının katıldığı bir yarışmadaki tek ödülü kazandı. İş Bankası Büyük Ödülü'nü. Bu durum, ne yazık ki, bazı kişilerin kitabı hırsla eleştirmelerine yol açtı. Virgül dergisinde takma isimle böyle son derece olumsuz, haksız ve kişisel saldırı niteliğinde bir eleştiri yayınlandı. Bu eleştiri 1001 Kitap dergisinde de aynen tekrarlandı. Böylesi ilkel davranışlara muhatap olmak istemediğimden hiç ses çıkartmadım. Benim için çok sevindirici bir olay, birkaç yıl sonra Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nden Doç. Dr. Ali Gültekin'in bu eleştiriye ele alan ve hiçbir değeri olmadığını göstermeye çalışan "Eleştirinin Eleştirisi" adlı çalışmasını Maltepe Üniversitesi'nde düzenlenen bir Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda sunması oldu.

Bu arada kitap 2004 yılında Avustralya'da İngilizce olarak yayınlandı ve çok olumlu eleştiriler aldı. Kitabın tanıtımı için yayıncının ve bizim oradaki Büyükelçiliğimizin davetiyle Avustralya'ya gittiğimde de çok sayıda Türk aile, artık çocuklarına okutacak böyle bir kitap olduğu için sevindiklerini söylediler. Birkaç Avustralyalı da bu kitabı okuyunca Çanakkale'de yaşananları Türkler tarafından da görebildiklerini ve bizi daha iyi anladıklarını anlattılar.

14. "Yasaklı Pansiyon" da geçen Gabriel karakteri gerçek mi? Bu kitapta geçen bütün olayları yaşadınız mı?

Evet, gerçek. Olayların hepsini hatta kitaba almadığım başka bir çok olayı da yaşadım.

15. Bu kitapta gençlere ne mesaj vermeyi amaçladınız?

Savaşın etkisinin gücünü anlatmak istedim. Savaştan etkilenmek için cephede asker olmanın gerekmediğini, cepheden uzakta yaşayan sivillerin bile savaş korkusu ve savaşın getirdiği acılarla ne kadar yoğun bir kişilik bozulması yaşayabileceklerini göstermek istedim.

16. Eski çocuklar ve günümüz çocuklarında eğitim yönünden ne gibi farklılıklar var? Kendi çocukluğunuzla ve günümüz çocuklarını karşılaştırdığımızda eğitim açısından ne gibi farklar dikkatinizi çekmektedir?

Şimdiki çocukların daha geniş bir dünyası var televizyon ve internet sayesinde fakat bilgileri çok yüzeysel. Eğitim eksikleri çok çünkü yalnızca sınavda başarıya odaklanıyorlar. Sınav için, okul için öğreniyor hayat için öğrenmek diye bir kavramı bile düşünemiyorlar.

Sorgulama yeteneklerini geliştiren bir eğitim sistemi yok. Küçük yaşlarda doğal olarak sorgulayan çocuk çok geçmeden yalnızca ezberleyen bir öğrenciye dönüşüyor. Tabii bu, genel durum. Küçük bir azınlık farklı eğitiliyor aile içi ve özel desteklerle diye düşünüyorum.

17. Çocuk Edebiyatı'nın sizce en büyük sıkıntısı nedir?

Bizdeki çocuk edebiyatı olarak alıyorum bu soruyu ve en büyük sıkıntıyı yayınevlerinde editör olmaması, editörlüğün ne olduğunun bile bilinmemesi diye yanıtlıyorum.

18. Meslek hayatınızda ne gibi zorluklarla karşılaştınız?

Yayıncıların basılacak kitaplarıma yeterince özen göstermemesi her zaman en büyük sıkıntım oldu. Resimlerin renklerine özenmediler, dizgi yanlışları yaptılar, sayfaların sırasını karıştırdılar vb. Hepsinde değilse de kitaplarımın %90'ında böyle sıkıntılar yaşadım, yaşıyorum.

19. Yeni yazarlara hangi konularda yol gösterirsiniz?

Öncelikle bu işten maddi kazanç beklememelerini, bunun için de başka bir iş sahibi olduktan sonra çocuklara kitap yapmayı düşünmelerini öneririm. Bir de çocuğu iyi tanımalarının gerektiğini unutmamalarını ve çocuklar için yazarken eğitimci, pedagoğ gibi çocukla ilgili disiplinlerden kişilere danışmalarını.

20. Çocuklar dünyayı yeni şekillendirme açısından bir fırsat olabilir mi?

Elbette. Geleceğin şeklini onlar belirleyecek de bu nasıl bir şekil olacak bizler tam olarak bilemeyiz ve de onları bu yolda asla tam olarak yönlendiremeyiz çünkü pek çok etken işin içine girecektir.

21. Bize birkaç çocuk problemi sosyolojik çocuk gelişimi eğitim v.b.gibi söyleyebilir misiniz? (Günümüz çocuklarının eğitim ya da sosyal alanda sıkıntı yaşadıklarını düşünüyor musunuz? Çocukların bu alanda ne gibi problemleri var sizce?)

Eğitimde ezberci bir yaklaşım olduğundan yaşam için çok önemli olan sorgulama, araştırma, çıkış yolu bulma yeteneklerinin gelişmediğini düşünüyorum. Bu, hayata hazırlanırken çok önemli bir eksiklik.

Sosyal alanda ise tüketim ağırlıklı bir yaklaşım kazanıyorlar. Kişilik özellikleri yerine tüketim özellikleriyle değer kazanmaya çalışıyorlar ki bu da psikolojik sorunlara ve iletişim çarpıklıklarına yol açıyor. Ayrıca sosyal ortamlarda hızla arttığını gördüğümüz şiddet de çocukları huzursuz ediyor.

Ek 2: Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının biçimsel analizi tablo şeklinde sunulmuştur.

Ek2

Tablo2

Kitabın Adı	Boyutlar			Kapak		Kağıt				Gramaj		Ciltleme		Harf Büyüklüğü			Resim					
	Küçük	Orta	Büyük	Karton	Bristol	1.Hamur	2.Hamur	Kuşe	3.Hamur	80 gr altı	80 gr.ve üstü	Yapışmalı	Zimba telli	12	14	16	Renkli	Siyah-Beyaz	Temiz baskılı	Bozuk baskılı	Süsleyici	Metni Tamamlayıcı
Armağan			x		x	x					x		x		x		x					x
Aksak Ali			x		x	x					x		x		x		x					x
Mikrobun Ettikleri			x		x	x					x		x		x		x					x
Sabiha			x		x			x			x		x	x			x					x
Cabula Mabula			x		x			x			x		x			x	x					x
Kedi-Fare-Müzik			x		x	x					x		x		x		x					x
Ben de Ben de, Bana da Bana da			x		x	x					x		x		x		x					x
Pazarda Neler Var			x		x	x					x		x		x		x					x
Tako Yeryüzünde		x			x	x					x		x		x		x					x
Gece Gelenler		x			x	x					x		x		x		x					x
Evdeki Oyuncaklar		x			x	x					x		x		x		x					x
Çiçeğin Ömrü			x		x	x					x		x			x	x					x
İyi Geceler			x		x	x					x		x		x		x					x
Gürültücü Ali			x		x	x					x		x		x			x				x
Tek Gözlü Kedi			x		x	x					x		x			x		x				x
Bahçedeki Tırtıl		x		x		x					x		x			x	x					x
Top Tavşan			x		x	x					x		x			x	x					x
Tonton'un Yemeği		x		x		x					x		x			x	x					x
Dışlek Büyüyor		x		x		x					x		x			x	x					x
Onbaşı Nezahat		x			x	x					x		x	x				x				x
Şafakta Yanan Mumlar		x			x				x	x		x		x				x	x			x
Toplam		8	13	3	18	18		2	1	1	20	1	20	3	11	7	17	4	21			21

